

**„Limba română”- vechiul și adevăratul nume al limbii băștinașilor din R.Moldova și regiunile
Odessa, Cernăuți și Transcarpatia din Ucraina**

CUPRINDE DOCUMENTE:

- **de la cronicarii, voievozii și mitropoliții vechii Moldove și până la profesorii majorității școlilor din satele românești/moldovenești din regiunea Odessa;**
- **de la Ștefan cel Mare, Cantemir și Mateevici până la Academia și Curtea Constituțională a R.Moldova;**
 - **dar și de la Stalin și până la Smirnov, Voronin și Anatolii Fietiesku;**
- **cererile profesorilor din majoritatea școlilor românești/moldovenești din regiunea Odessa;**
 - **răspunsul ministerului educației de la Kiev privind unificarea programelor școlare.**

Veți găsi mai jos peste sute de documente care spulberă minciuna fluturată în Transnistria și partea din Basarabia aflată în componența Ucrainei cum că „român” este un nume folosit de moldoveni doar după 1859. Toate documentele ce le voi prezenta sunt scrise exclusiv în Moldova până la 1850 și în gubernia Basarabia și toate arată că de la descălecarea ei se spune „Moldovlahia”, adică Țara Românească a Moldovei, „cealaltă Valahie”, adică cealaltă țară românească, iar locuitorilor/limbii li se spune explicit „români/ românească” sau „valahi”, adică români. Veți găsi și câteva documente scrise de străini care spun același lucru despre numele Moldova, moldoveni și limba lor. NU am pus aici niciun document scris în Muntenia sau Transilvania sau în Balcani care arată același lucru. M-am limitat doar la documente scrise de moldoveni în chiar Moldova, Basarabia, Bucovina și Transnistria. Veți găsi explicații ale moldovenilor cum că de la începuturi s-au autoidentificat ca „români”, un „brand”, un nume care arată că sunt urmașii stăpânilor lumii: romanii. Cum era să nu își zică „romani/români” singurii vorbitori ai unei limbi romanice din zonă când mai toți din jurul lor își doreau să fie socotiți urmași ai stăpânilor lumii? (Vezi Bizanțul ca „a doua Romă”, Moscova ca „noua/ a Treia Romă” cu un țar -adică Cezar, Mehmet al II-lea ca „kayser-i Rum”- Cezar al Romanilor, Bulgaria ca „a treia Romă” și cu un țar-adică Cezar, grecii care pretindeau că sunt „romei”- adică romani, Sfântul Imperiu Roman de Națiune Germană cu un kaiser – adică un Cezar. În anul 212 împăratul Caracalla dă cetățenia romană tuturor oamenilor liberi din imperiu. Când un cetățean al imperiului călătorea în lume și se trezea în fața vreunei amenințări nu avea decât să rostească formula „Civis Romanus sum” (sunt cetățean roman) și beneficia de imunitate legală și privilegii administrative, electorale, migraționale și comerciale. Este de neconceput ca doar înaintașii noștri să nu fi uzat de acest nume extrem de respectabil și la care râvneau și cei care nu erau vorbitorii unei limbi romanice.

Sper ca documentele de mai jos să convingă și Kievul dar și familia Fetescu (care prin domnul Anatol dă tonul moldovenismului cultural în regiunea Odessa și prin doamna Larisa dă manualele moldovenești în aceeași regiune Odessa) ca să unifice urgent programa școlară pentru conaționalii noștri din regiunile Cernăuți, Transcarpatia și Odessa prin renunțarea la numele „limba moldovenească” și în regiunea Odessa. Chiar domnul Fetescu înființase în 1993 Asociația Național-Culturală Românească (ПРМНУНСКА) din Regiunea Odesa (vezi <http://b2btoday.com.ua/id/2562473>). Nu știm ce l-a făcut să schimbe în 1998 numele asociației în „moldovenească”. Din 1990 și până în 1997 și pe diplomele de absolvire din școlile conaționalilor noștri din regiunea Odessa era trecută ca și limbă de studiu LIMBA ROMÂNĂ. Din 1998, la intervenția aceleiași familii, pe diplome apare „moldovenească” și în paranteză „română”, iar din 2000 pe diplome apare doar „moldovenească”.

De menționat că în TOATE școlile din R.Moldova se studiază după 1990 „limba română” așa ca în România și ca în regiunile Cernăuți și Transcarpatia. De salutat declarațiile recente ale Excelenței Sale, Domnul Oleksandr Bankov, Ambasador al Ucrainei în România, conform căruia, cităm: • „pentru noi nu există limba moldovenească. Cei din România și Moldova vorbesc o singură limbă”, • ”românii și moldovenii (din Ucraina) sunt împărțiți politic”, („для нас не існує молдовської мови. в румунії та молдові говорять однією мовою”, • ”румун та молдован [в Україні] розділено політично”). De remarcat și că Universitatea Umanistă de Stat din Izmail pregătește profesorii pentru aceste școli în limba română (specialitatea „Limba și literatura română și engleză”). Trist că după absolvirea acestei universități, profesorii tineri merg în școli să predea „limba moldovenească” ca să îi fie pe plac doamnei Fetescu de la inspectoratul școlar din regiunea Odessa. Chiar și Ministerul Educației din Kiev, prin ordinul din 17 septembrie 2019 dă o listă de specializări pentru învățământul superior în care scrie „limba română/moldovenească” fără să mai recunoască o limbă moldovenească distinctă de cea română. Sperăm ca ministerul educației de la Kiev să se impună și în fața familiei Fetescu din regiunea Odessa și să

unifice programa școlară destinată conaționalilor noștri de acolo sub numele științific al limbii, „limba română”.

**SCRISOARE DESCHISĂ DIN REGIUNEA ODESSA, UCRAINA, PENTRU
UNIFICAREA DE URGENȚĂ A PROGRAMELOR ȘCOLARE EXISTENTE PENTRU
ȘCOLILE CU LIMBA ROMÂNĂ DE PREDARE ȘI, RESPECTIV, PENTRU CELE CU LIMBA
DE PREDARE „MOLDOVENEASCĂ”, PRIN RENUNȚAREA LA GLOTONIMUL „LIMBĂ
MOLDOVENEASCĂ”, 12.12.2019, ISMAIL**

Către:

PREȘEDINTELE UCRAINEI, DOMNUL VOLODYMYR ZELENSKYI
CABINETUL DE MINISTRI AL UCRAINEI

În atenția Domnului Prim-Ministru OLEKSII GONCIARUK
MINISTERUL AFACERILOR EXTERNE AL UCRAINEI,

În atenția Domnului Ministru VADYM PRYSTAYKO
MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI ȘTIINȚEI DIN UCRAINA,

În atenția Doamnei Ministru HANNA NOVOSAD

I. În 12.12.2019 a fost lansată scrisoarea deschisă inițiată de următorii:

Zinaida PINTEAC, Profesor Eminent al Învățământului Public din Ucraina, Președinte a Filialei raionale Sărata a Alianței Creștin-Democrate a Românilor din Ucraina (ACDRU);

Nicolae MOȘU, Președinte al Asociației Național-Culturale ”Valul lui Traian” a Românilor din raionul Tatarbuniar

Petru ȘCHIOPU, Președinte al Filialei regionale Odesa a Alianței Creștin-Democrate a Românilor din Ucraina (ACDRU)

Maria POPESCU, Profesor pensionar de limbă și literatură română, Profesor Eminent al Învățământului Public din Ucraina, Membru fondator, Asociația Național-Culturală ”Basarabia” a Românilor din regiunea Odesa

Victor POPESCU, Fondator, Director artistic și Dirijor, Ansamblul Folcloric ”Dor Basarabean”, Casa de Cultură din Utkonosovka, raionul Ismail, Membru fondator, Asociația Național-Culturală ”Basarabia” a Românilor din regiunea Odesa

Mihail MECINEANU, Președinte al Asociației Cadrelor Didactice de Etnie Română din regiunea Odesa

Dr. Elena GOLOVANOV, Docent, lector universitar, profesor de limbă și literatură română, Universitatea Umanistă de Stat din Ismail

SCRISOARE DESCHISĂ / ВІДКРИТИЙ ЛИСТ, Ізмаїл / 12.12.2019 / Ismail

Către:

PREȘEDINTELE UCRAINEI, DOMNUL VOLODYMYR ZELENSKYI
CABINETUL DE MINISTRI AL UCRAINEI

În atenția Domnului Prim-Ministru OLEKSII GONCIARUK
MINISTERUL AFACERILOR EXTERNE AL UCRAINEI,

În atenția Domnului Ministru VADYM PRYSTAYKO
MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI ȘTIINȚEI DIN UCRAINA,

În atenția Doamnei Ministru HANNA NOVOSAD

Subsemnații, reprezentanți ai mediului asociativ românesc și ai cadrelor didactice, care predau în limba română în instituțiile școlare din regiunea Odesa,

având în vedere numeroasele demersuri, adresate pe parcursul ultimilor 20 de ani de reprezentanții comunităților autohtone românești din Ucraina privind necesitatea stringentă de unificare a programei de învățământ pentru instituțiile școlare cu predare în limba română din Ucraina, divizată în mod artificial începând cu anul 1998 de către Ministerul Educației și Științei în programă de învățământ pentru școlile cu predare în limba română pentru regiunile Transcarpatică și Cernăuți, și în limba ”moldovenească” în regiunea Odesa,

fiind îngrijorați de perspectiva alarmantă de trecere obligatorie la predarea în limba de stat, ucraineană, pentru școlile/clasele cu predare în așa-zisa limbă ”moldovenească” în raioanele sud-basarabene ale regiunii Odesa începând cu data de 01.09.2020, fără a se ține cont de Opiniile Comisiei de la Veneția asupra prevederilor Legii Educației, în special cele de la punctul 48, cu privire la persoanele,

care se identifică drept moldoveni, a căror limbă este aceeași cu limba vorbită de minoritatea română, aceasta fiind limbă oficială a Uniunii Europene, fapt confirmat prin decizia Curții Constituționale a Republicii Moldova din 05.12.2013, privind prevalarea dispozițiilor Declarației de Independență, în care limbă de stat este declarată limba română, față de textul actual al Constituției Republicii Moldova,

ținând cont de faptul că cetățenii ucraineni, care se identifică drept moldoveni în regiunea Cernăuți beneficiază de dreptul la învățământ în limba maternă, fiind instruiți în cadrul aceleiași programe școlare cu cetățenii care se identifică drept români pe teritoriul aceleiași regiuni, mai exact – în limba română, iar pe teritoriul regiunii Odesa cetățenilor, care se identifică drept moldoveni li se impune în mod artificial studierea într-o limbă inexistentă, din punct de vedere științific – ”moldovenească”,

apreciind practicile Ministerului Educației și Științei începute în anul 2018, de a recomanda editarea manualelor pentru școlile naționale românești din Ucraina într-o formulă unică: ”PENTRU ȘCOLILE CU ÎNVĂȚĂMÂNTUL ÎN LIMBA ROMÂNĂ / MOLDOVENEASCĂ” și, respectiv, apreciind renunțarea la practicile multianuale ale editurilor de dublare și separare artificială a celor două variante de ediție (în marea majoritate manualele și dicționarele fiind identice),

salutând declarațiile recente ale Excelenței Sale, Domnul Oleksandr Bankov, Ambasador al Ucrainei în România, conform căruia, cităm:

- ”PENTRU NOI NU EXISTĂ LIMBA MOLDOVENEASCĂ. CEI DIN ROMÂNIA ȘI MOLDOVA VORBESC O SINGURĂ LIMBĂ”,
- ”ROMÂNII ȘI MOLDOVENII (din Ucraina) SUNT ÎMPĂRȚIȚI POLITIC”,

constatând, că de facto, în mod repetat, autoritățile Ucrainei și diplomații statului ucrainean, ai cărei cetățeni loiali sunt reprezentanții comunităților autohtone românești din regiunile limitrofe cu statele înrudite ale acestora, respectiv România și Republica Moldova, în Transcarpatia, Cernăuți și Odesa, recunosc existența unei singure limbi literare, și anume a limbii române, ca limbă oficială a celor două state vecine și prietene, dar și ca pe una din cele 28 de limbi oficiale ale UE, începând cu 1 ianuarie 2007,

S O L I C I T Ă M :

1. În perspectiva trecerii instituțiilor școlare de învățământ din Ucraina cu predarea în limbile minoritare non-UE (”moldovenească”) la limba ucraineană de predare începând cu 1 septembrie 2020, pentru a preveni iminentele consecințe discriminatorii pe care le va crea acest proces față de școlile cu predare în una din limbile oficiale ale Uniunii Europene (româna), să fie respectate întocmai recomandările Comisiei de la Veneția privind Legea Educației, enunțate la punctul 48, cu privire la ”persoanele, care se identifică drept moldoveni, a căror limbă este aceeași cu limba vorbită de minoritatea română, aceasta fiind limbă oficială a Uniunii Europene”, prin instituirea limbii române ca limbă de predare în actualele școli/clase cu predare în limba ”moldovenească” din regiunea Odesa.

2. Să se demareze de urgență procedura de unificare a celor două programe școlare existente pentru școlile cu limba română de predare și, respectiv, pentru cele cu limba de predare ”moldovenească”, prin renunțarea la glotonimul ”limbă moldovenească” în școlile din regiunea Odesa, impus în mod artificial, în scop politic, acest glotonim fiind în realitate reminiscență de sorginte stalinistă/sovietică de dezbinare artificială a populației românofone din Ucraina.

Cu asigurări de întreaga noastră deschidere, în perspectiva unui dialog civilizat, în vederea asigurării respectării drepturilor cetățenilor românofoni din Ucraina,

Zinaida PINTEAC, Profesor Eminent al Învățământului Public din Ucraina, Președinte a Filialei raionale Sărata a Alianței Creștin-Democrate a Românilor din Ucraina (ACDRU)

Nicolae MOȘU, Președinte al Asociației Național-Culturale ”Valul lui Traian” a Românilor din raionul Tatarbunar

Petru ȘCHIOPU, Președinte al Filialei regionale Odesa a Alianței Creștin-Democrate a Românilor din Ucraina (ACDRU)

Maria POPESCU. Profesor pensionar de limbă și literatură română, Profesor Eminent al Învățământului Public din Ucraina, Membru fondator, Asociația Național-Culturală ”Basarabia” a Românilor din regiunea Odesa

Victor POPESCU, Fondator, Director artistic și Dirijor, Ansamblul Folcloric ”Dor Basarabean”, Casa de Cultură din Utkonosovka, raionul Ismail, Membru fondator, Asociația Național-Culturală ”Basarabia” a Românilor din regiunea Odesa

Mihail MECINEANU, Președinte al Asociației Cadrelor Didactice de Etnie Română din regiunea Odesa

SCRISOARE DESCHISĂ / ВІДКРИТИЙ ЛИСТ, Ізмаїл / 12.12.2019 / Ismail

Către:

PREȘEDINTELE UCRAINEI, DOMNUL VOLODYMYR ZELENSKYI

CABINETUL DE MINISTRI AL UCRAINEI

În atenția Domnului Prim-Ministru OLEKSII GONCIARUK

MINISTERUL AFACERILOR EXTERNE AL UCRAINEI,

În atenția Domnului Ministru VADYM PRYSTAYKO

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI ȘTIINȚEI DIN UCRAINA,

În atenția Doamnei Ministru HANNA NOVOSAD

Subsemnații, reprezentanți ai mediului asociativ românesc și ai cadrelor didactice, care predau în limba română în instituțiile școlare din regiunea Odesa,

având în vedere numeroasele demersuri, adresate pe parcursul ultimilor 20 de ani de reprezentanții comunităților autohtone românești din Ucraina privind necesitatea stingerii de unificare a programei de învățământ pentru instituțiile școlare cu predare în limba română din Ucraina, divizată în mod artificial începând cu anul 1998 de către Ministerul Educației și Științei în programă de învățământ pentru școlile cu predare în limba română pentru regiunile Transcarpată și Cernăuți, și în limba "moldovenească" în regiunea Odesa,

fiind îngrijorați de perspectiva alarmantă de trecere obligatorie la predarea în limba de stat, ucraineană, pentru școlile/clasele cu predare în așa-zisa limbă "moldovenească" în raioanele sud-basarabene ale regiunii Odesa începând cu data de 01.09.2020, fără a se ține cont de Opiniile Comisiei de la Veneția asupra prevederilor Legii Educației, în special cele de la punctul 48, cu privire la persoanele, care se identifică drept moldoveni, a căror limbă este aceeași cu limba vorbită de minoritatea română, aceasta fiind limbă oficială a Uniunii Europene, fapt confirmat prin decizia Curții Constituționale a Republicii Moldova din 05.12.2013, privind prevalarea dispozițiilor Declarației de Independență, în care limbă de stat este declarată limba română, față de textul actual al Constituției Republicii Moldova,

ținând cont de faptul că cetățenii ucraineni, care se identifică drept moldoveni în regiunea Cernăuți beneficiază de dreptul la învățământ în limba maternă, fiind instruiți în cadrul aceluiași programe școlare cu cetățenii care se identifică drept români pe teritoriul aceluiași regiuni, mai exact – în limba română, iar pe teritoriul regiunii Odesa cetățenilor, care se identifică drept moldoveni li se impune în mod artificial studiarea într-o limbă inexistentă, din punct de vedere științific – "moldovenească",

apreciind practicile Ministerului Educației și Științei începute în anul 2018, de a recomanda editarea manualelor pentru școlile naționale românești din Ucraina într-o formulă unică: "PENTRU ȘCOLILE CU ÎNVĂȚĂMÂNTUL ÎN LIMBA ROMÂNĂ / MOLDOVENEASCĂ" și, respectiv, apreciind renunțarea la practicile multianuale ale editurilor de dublare și separare artificială a celor două variante de ediție (în marea majoritate manualele și dicționarele fiind identice),

salutând declarațiile recente ale Excelenței Sale, Domnul Olexandr Bankov, Ambasador al Ucrainei în România, conform cărora, cităm:

• "PENTRU NOI NU EXISTĂ LIMBA MOLDOVENEASCĂ, CEI DIN ROMÂNIA ȘI MOLDOVA VORBESC O SINGURĂ LIMBĂ",

• "ROMÂNII ȘI MOLDOVENII (din Ucraina) SUNT ÎMPARTIȚI POLITIC",

constatând, că de facto, în mod repetat, autoritățile Ucrainei și diplomații statului ucrainean, ai cărei cetățeni loiali sunt reprezentanții comunităților autohtone românești din regiunile limitrofe cu statele înrudite ale acestora, respectiv România și Republica Moldova, în Transcarpată, Cernăuți și Odesa, recunosc existența unei singure limbi literare, și anume a limbii române, ca limbă oficială a celor două state vecine și prietene, dar și ca pe una din cele 28 de limbi oficiale ale UE, începând cu 1 ianuarie 2007,

SOLICITAM:

1. În perspectiva trecerii instituțiilor școlare de învățământ din Ucraina cu predarea în limbile minoritare non-UE ("moldovenească") la limba ucraineană de predare începând cu 1 septembrie 2020, pentru a preveni iminentele consecințe discriminatorii pe care le va crea acest proces față de școlile cu predare în una din limbile oficiale ale Uniunii Europene (română), să fie respectate întotdeauna recomandările Comisiei de la Veneția privind Legea Educației, enunțate la punctul 48, cu privire la "persoanele, care se identifică drept moldoveni, a căror limbă este aceeași cu limba vorbită de minoritatea română, aceasta fiind limbă oficială a Uniunii Europene", prin instituirea limbii române ca limbă de predare în actualele școli/dase cu predare în limba "moldovenească" din regiunea Odesa.

2. Să se demareze de urgență procedura de unificare a celor două programe școlare existente pentru școlile cu limba română de predare și, respectiv, pentru cele cu limba de predare "moldovenească", prin renunțarea la toponimul "limbă moldovenească" în școlile din regiunea Odesa, impus în mod artificial, în scop politic, acest toponim fiind în realitate reminiscență de sorginte stalinistă/sovietică de dezbinare artificială a populației românofone din Ucraina.

Cu asigurări de întreaga noastră deschidere, în perspectiva unui dialog civilizat, în vederea asigurării respectării drepturilor cetățenilor românofoni din Ucraina,

Zinaida PİNTEAC, Profesor Eminent al Învățământului Public din Ucraina, Președinte a Filialei raionale Sărata a Alianței Creștin-Democrate a Românilor din Ucraina (ACDRU)

Nicolae MOSU, Președinte al Asociației Național-Culturale "Valul lui Traian" a Românilor din raionul Tatarbunăr

Petru ȘCHIOPU, Președinte al Filialei regionale Odesa a Alianței Creștin-Democrate

a Românilor din Ucraina (ACDRU)

Maria POPESCU, Profesor pensionar de limbă și literatură română, Profesor Eminent al Învățământului Public din Ucraina,

Membreu fondator, Asociația Național-Culturală "Basarabia"

a Românilor din regiunea Odesa

Victor POPESCU, Fondator, Director artistic și Dirijor, Ansamblul Folcloric "Dor Basarabean", Casa de Cultură din

Utkonosovka, raionul Ismail, Membru fondator, Asociația Național-Culturală "Basarabia" a Românilor din regiunea Odesa

Mihail MECINEANU, Președinte al Asociației Cadrelor Didactice de Etnie Română din regiunea Odesa

Dr. Elena GOLOVANOV, Docent, lector universitar, profesor de limbă și literatură română, Universitatea Umanistă de Stat din Ismail

ВІДКРИТИЙ ЛИСТ / SCRISOARE DESCHISĂ, Ізмаїл / 12.12.2019 / Ismail

ПРЕЗИДЕНТУ УКРАЇНИ,

ПАНУ ВОЛОДИМИРУ ЗЕЛЕНСЬКОМУ

КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

До уваги Пана Прем'єр-Міністра ОЛЕКСІЯ ГОНЧАРУКА

МІНІСТЕРСТВУ ЗАКОРДОННИХ СПРАВ УКРАЇНИ

До уваги Пана Міністра ВАДИМА ПРИСТАЙКА

МІНІСТЕРСТВУ ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ

До уваги Пані Міністерки ГАННИ НОВОСАД

ВІДКРИТИЙ ЛИСТ

Ми, нижчепідписані, представники румунської громадськості та вчителів, які викладають румунською мовою в навчальних закладах Одеської області,

грунтуючись на численних зверненнях, які були надіслані органам влади за останні 20 років представниками корінних румунських спільнот України щодо доцільності та необхідності об'єднання

навчальної програми навчальних закладів України з викладанням румунською мовою, програми яку було штучним чином роз'єднано за наказом МОН ще у 1998 році, на одну, для шкіл з викладанням румунською мовою для Закарпатської та Чернівецької областей, та іншу, з "молдовською" мовою в Одеській області,

будучи вкрай занепокоєні щодо тривожної перспективи обов'язкового переходу до навчання державною українською мовою для шкіл/класів з навчанням так-званою "молдовською" мовою в південнобесарабських районах Одеської області, починаючи з 1 вересня 2020 року, без дотримання Висновків Венеціанської Комісії щодо Закону України "Про освіту", а саме пункту 48 Висновків, стосовно осіб, які ідентифікують себе молдаванами, мова яких є спільною з мовою, якою говорить румунська меншина, однією з офіційних мов Європейського Союзу, факт, який затверджений також рішенням Конституційного Суду Республіки Молдова від 5 грудня 2013 року, щодо верховенства передбачень Декларації про Незалежність, в якій зазначено румунську мову у якості державної над текстом Конституції Республіки Молдова,

підкреслюючи, що українські громадяни які самоідентифікуються молдаванами в Чернівецькій області користуються правом навчання рідною мовою, маючи виховання за єдиною навчальною програмою з громадянами, які самоідентифікуються румунами на території тієї ж самої області, а саме - румунською мовою, а в Одеській області громадянам, які самоідентифікуються молдаванами штучно впроваджується навчання неіснуючою, з научної точки зору, мови - "молдовською",

цінуючи начаті з 2018 року зміни, а саме - рекомендації МОН України щодо видання підручників для румунських національних шкіл України з одним єдиним формулюванням: "ДЛЯ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ З ВИКЛАДАННЯМ РУМУНСЬКОЮ/МОЛДОВСЬКОЮ МОВОЮ", а також цінуючи відмову від багаторічної практики видавництва щодо подвійного тиражування штучно відокремлених видань (насправді підручники будучи ідентичними),

вітаючи нещодавні декларації Пана Олександра Банькова, Посла України в Румунії, а саме, цитуємо:

• "ДЛЯ НАС НЕ ІСНУЄ МОЛДОВСЬКОЇ МОВИ. В РУМУНІЇ ТА МОЛДОВІ ГОВОРЯТЬ ОДНІЄЮ МОВОЮ" ("PENTRU NOI NU EXISTĂ LIMBA MOLDOVENEASCĂ. CEI DIN ROMÂNIA ȘI MOLDOVA VORBESC O SINGURĂ LIMBĂ"),

• "РУМУН ТА МОЛДОВАН [в Україні] РОЗДІЛЕНО ПОЛІТИЧНО" ("ROMÂNII ȘI MOLDOVENII (din Ucraina) SUNT ÎMPĂRȚIȚI POLITIC"),

констатуючи, що де факто, українські дипломати та представники влади України, громадянами якої є представники корінних румунських спільнот з регіонів, що межують зі спорідненими країнами - Румунією та Республікою Молдова, в Закарпатській, Чернівецькій та Одеській областях, що частіше за останні роки визнають існування однієї єдиної літературної мови, а саме румунської мови, як офіційної мови двох сусідніх та дружніх країн, а також як однієї з 28 офіційних мов Євросоюзу, починаючи з 1 січня 2007 року,

ВИМАГАЄМО:

1. В перспективі переходу загальноосвітніх навчальних закладів України з викладанням мовами меншин з-поза межами Європейського Союзу ("молдовська") до навчання українською мовою від 1 вересня 2020 року, з метою попередження невід'ємних дискримінаційних наслідків, яких створить цей процес у порівнянні з школами з викладанням однією з офіційних мов ЄС (румунська), вимагаємо дотримання рекомендаційних висновків Венеціанської Комісії стосовно передбачень Закону України "Про Освіту", яких зазначено в пункті 48, щодо "осіб, які ідентифікують себе молдаванами, мова яких є спільною з мовою, якою говорить румунська меншина, однією з офіційних мов Європейського Союзу", шляхом впровадження румунської мови у якості мови викладання в існуючих школах/класах з викладанням "молдовською" мовою в Одеській області.

2. Терміново почати процес об'єднання двох діючих навчальних програм для навчальних закладів з викладанням румунською мовою, та з навчанням "молдовською" мовою, шляхом зречення від споживання глтоніму "молдовська мова" в школах Одеської області, штучно впровадженого з політичних меркувань, цей глтонім будучи насправді залишком сталінського/радянського походження, з метою штучного розділення румуномовного населення України.

Запевняючи Вас у нашій повній відкритості, сподіваючись на цивілізований діалог, з метою дотримання прав румуномовних громадян України,

Зинаїда ПНТЯК, Відмінник Освіти України, Голова Саратської районної філії Християнсько-Демократичного Альянсу Румунів України (ХДАРУ)

Микола МОШУ, Голова Татарбунарської районної національно-культурної румунської асоціації "Траянів Вал"

Петро ШКЬОПУ, Голова Одеської обласної філії Християнсько-Демократичного Альянсу Румунів України (ХДАРУ)

Марія ПОПЕСКУ, Відмінник Освіти України, Засновниця Одеської обласної національно-культурної румунської асоціації "Бессарабія"

Віктор ПОПЕСКУ, Засновник, Художній керівник та Диригент Ансамблю Пісні і Танцю "Дор Басарабян" Б.К. с.Утконосівка Ізмайльського району

Михайло МЕЧІНЯНУ, Голова Асоціації Вчителів Етнічних Румунів Одеської області

Олена ГОЛОВАНОВА, Доктор філології, Доцент, Викладач румунської мови та літератури, Ізмайльський Державний Гуманітарний Університет

ВІДКРИТИЙ ЛИСТ / SCRISOARE DESCHISĂ, Ізмайл / 12.12.2019 / Ismail

ПРЕЗИДЕНТУ УКРАЇНИ,

ПАНУ ВОЛОДИМИРУ ЗЕЛЕНСЬКОМУ

КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

До уваги Пана Прем'єр-Міністра ОЛЕКСІЯ ГОНЧАРУКА

МІНІСТЕРСТВУ ЗАКОРДОННИХ СПРАВ УКРАЇНИ

До уваги Пана Міністра ВАДИМА ПРИСТАЙКА

МІНІСТЕРСТВУ ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ

До уваги Пані Міністерки ГАННИ НОВОСАД

ВІДКРИТИЙ ЛИСТ

Ми, нижчепідписані, представники румунської громадськості та вчителів, які викладають румунською мовою в навчальних закладах Одеської області,

грунтуючись на численних зверненнях, які були надіслані органам влади за останні 20 років представниками корінних румунських спільнот України щодо доцільності та необхідності об'єднання навчальної програми навчальних закладів України з викладанням румунською мовою, програми яку було штучним чином роз'єднано за наказом МОН ще у 1998 році, на одну, для шкіл з викладанням румунською мовою для Закарпатської та Чернівецької областей, та іншу, з "молдовською" мовою в Одеській області,

будучи вкрай занепокоєні щодо тривожної перспективи обов'язкового переходу до навчання державною українською мовою для шкіл/класів з навчанням так-званою "молдовською" мовою в південнобессарабських районах Одеської області, починаючи з 1 вересня 2020 року, без дотримання Висновків Венеціанської Комісії щодо Закону України "Про освіту", а саме пункту 48 Висновків, стосовно осіб, які ідентифікують себе молдаванами, мова яких є спільною з мовою, якою говорить румунська меншина, однією з офіційних мов Європейського Союзу, факт, який затверджений також рішенням Конституційного Суду Республіки Молдова від 5 грудня 2013 року, щодо верховенства передбачень Декларації про Незалежність, в якій зазначено румунську мову у якості державної над текстом Конституції Республіки Молдова,

підкреслюючи, що українські громадяни які самоідентифікуються молдаванами в Чернівецькій області користуються правом навчання рідною мовою, маючи виховання за єдиною навчальною програмою з громадянами, які самоідентифікуються румунами на території тієї ж самої області, а саме - румунською мовою, а в Одеській області громадянам, які самоідентифікуються молдаванами штучно впроваджується навчання неіснуючою, з научної точки зору, мови - "молдовською",

цінуючи наративи з 2018 року зміни, а саме - рекомендації МОН України щодо видання підручників для румунських національних шкіл України з одним єдиним формулюванням: "ДЛЯ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ З ВИКЛАДАННЯМ РУМУНСЬКОЮ/МОЛДОВСЬКОЮ МОВОЮ", а також цінуючи відмову від багаторічної практики видавництва щодо подвійного тиражування штучно відокремлених видань (насправді підручники будучи ідентичними),

вітаючи нещодавню декларацію Пана Олександра Банькова, Посла України в Румунії, а саме, цитуємо:
• "ДЛЯ НАС НЕ ІСНУЄ МОЛДОВСЬКОЇ МОВИ. В РУМУНІІ ТА МОЛДОВІ ГОВОРЯТЬ ОДНІЄЮ МОВОЮ"
("PENTRU NOI NU EXISTA LIMBA MOLDOVNEASCA. CEI DIN ROMANIA SI MOLDOVA VORBESC O SINGURA LIMBA"),
• "РУМУН ТА МОЛДОВАН [в Україні] РОЗДІЛЕНО ПОЛІТИЧНО" ("ROMÂNII ŞI MOLDOVENII (din Ucraina) SUNT ÎMPĂRŢITI POLITIC"),

констатуємо, що де факто, українські дипломати та представники влади України, громадянами якої є представники корінних румунських спільнот з регіонів, що межують зі спорідненими країнами - Румунією та Республікою Молдова, в Закарпатській, Чернівецькій та Одеській областях, що частіше за останні роки визнають існування однієї єдиної літературної мови, а саме румунської мови, як офіційної мови двох сусідніх та дружніх країн, а також як однієї з 28 офіційних мов Євросоюзу, починаючи з 1 січня 2007 року,

ВИМАГАЄМО:

1. В перспективі переходу загальноосвітніх навчальних закладів України з викладанням мовами меншин з-поза межами Європейського Союзу ("молдовська") до навчання українською мовою від 1 вересня 2020 року, з метою попередження невід'ємних дискримінаційних наслідків, яких створить цей процес у порівнянні з школами з викладанням однією з офіційних мов ЄС (румунська), вимагаємо дотримання рекомендаційних висновків Венеціанської Комісії стосовно передбачень Закону України "Про Освіту", яких зазначено в пункті 48, щодо "осіб, які ідентифікують себе молдаванами, мова яких є спільною з мовою, якою говорить румунська меншина, однією з офіційних мов Європейського Союзу", шляхом впровадження румунської мови у якості мови викладання в існуючих школах/класах з викладанням "молдовською" мовою в Одеській області.

2. Терміново почати процес об'єднання двох діючих навчальних програм для навчальних закладів з викладанням румунською мовою, та з навчанням "молдовською" мовою, шляхом зречення від споживання плотоніму "молдовська мова" в школах Одеської області, штучно впровадженого з політичних меркувань, цей плотонім будучи насправді залишком стапінського/радяньського походження, з метою штучного розділення румуномовного населення України.

Запевняючи Вас у нашій повній відкритості, сподіваючись на цивілізований діалог, з метою дотримання прав

румуномовних громадян України,

Зинаїда ПІНТЯК, Відмінник Освіти України, Голова Саратської районної філії Християнсько-Демократичного Альянсу Румунів України (ХДАРУ)

Микола МОШУ, Голова Татарбунарської районної національно-культурної румунської асоціації "Траянів Вал"

Петро ШКБОГУ, Голова Одеської обласної філії Християнсько-Демократичного Альянсу Румунів України (ХДАРУ)

Марія ПОПЕСКУ, Відмінник Освіти України, Засновниця Одеської обласної національно-культурної румунської асоціації "Бессарабія"

Віктор ПОПЕСКУ, Засновник, Художній керівник та Диригент Ансамблю Пісні і Танцю "Дор Басарабян" Б.К.

с.Утконосівка Ізмайльського району

Михайло МЕЧІНЯНУ, Голова Асоціації Вчителів Етнічних Румунів Одеської області

Олена ГОЛОВАНОВА, Доктор філології, Доцент, Викладач румунської мови та літератури, Ізмайльський Державний Гуманітарний Університет

DOCUMENTUL 1

RĂSPUNSUL ÎNCURAJATOR AL MINISTERULUI ȘI SOLUȚIA SUGERATĂ DE MINISTER SIGUR CĂ AR FI FOST PEA FRUMOS CA MINISTERUL SĂ ȚINĂ CONT DE ADEVĂRUL ȘTIINȚIFIC ȘI SĂ UNIFICE URGENT PROGRAMELE DE LIMBĂ ROMÂNĂ ȘI CEA MOLDOVENEASCĂ

Răspunsul primit din partea Ministerului învățământului și științei din Ucraina la scrisoarea adresată 18.12.2019 referitor la unificarea programelor de limbă română și cea moldovenească...

Stimați colegi!

În cadrul competențelor deținute, Directoratul educației preșcolare și școlare al Ministerului Educației și Științei din Ucraina a evaluat cererea dumneavoastră, expediată la adresa electronică a Ministerului Educației și Științei din Ucraina, și înregistrată cu număr de intrare K-11550/0-19 din 18.12.2019, referitor la unificarea programelor de învățământ pentru instituțiile de învățământ mediu cu predare în limba română și în limba moldovenească într-o singură programă – cu predare în limba română.

Vă informăm, că problema stabilirii denumirilor limbilor nu este de competența Ministerului.

În același timp vă informăm, că în conformitate cu articolele 11, 18 din Legea Ucrainei "Cu privire la minoritățile naționale din Ucraina", cetățenii Ucrainei au dreptul să-și aleagă liber și să-și reînnoiască naționalitatea. Obligarea cetățenilor, în sub orice formă, să renunțe la naționalitatea lor nu este permisă. Orice restricționare directă sau indirectă a drepturilor și libertăților cetățenilor după criteriul naționalității este interzisă și se pedepsește conform legii.

În legea Ucrainei "Privind ratificarea Cartei Europene a limbilor regionale și limbilor minorităților" (articolul 2) se prevede, că "prevederile Cartei se aplică cu privire la următoarele limbi ale minorităților naționale din Ucraina: belarusă, bulgară, găgăuză, greacă, evreiască, tătarilor din Crimeea, moldovenească, germană, polonă, rusă, română, slovacă și maghiară".

Conform rezultatelor Recensământului general din Ucraina din 2001, 73,3 procente din moldovenii din regiunea Odesa consideră ca limbă maternă limba naționalității proprii.

Conform prevederilor articolului 6 din Legea Ucrainei "Cu privire la minoritățile naționale din Ucraina", statul garantează tuturor minorităților naționale dreptul la folosirea și învățarea în limba maternă, sau studierea limbii materne în instituțiile de învățământ de stat, sau prin societățile culturale naționale.

Conform alineatelor al treilea și al patrulea ale părții întâi din articolul 7 din Legea Ucrainei "Despre Educație", persoanelor, care aparțin minorităților naționale din Ucraina li se garantează dreptul la educația în instituțiile comunale de învățământ, pentru obținerea educației preșcolare și primare, alături de limba de stat, în limba minorității naționale respective.

Reprezentanții comunității moldovenești consideră, că limba lor se numește moldovenească.

În anul școlar 2019/2020 în regiunea Odesa funcționează 2 instituții de învățământ mediu, în care elevii învață în limba moldovenească, 11 – în ucraineană și moldovenească, 4 – în limbile de învățământ ucraineană, rusă și moldovenească. În total învață în limba moldovenească în aceste instituții de învățământ mediu 2498 de elevi, în 161 de clase. Ca și obiect limba moldovenească este studiată de 2708 elevi. Fondatori ai instituțiilor de învățământ mediu sunt organele de autoadministrare locală.

Respectiv, Ministerul elaborează și implementează programe de învățământ în limba moldovenească.

Cu respect,

Director general (semnat indescifrabil) A. O. Osmolovskyi"

Отримана відповідь від Міністерства освіти і науки України на лист, адресований 18.12.2019 року щодо об'єднання програм румунської та молдовської мови...

IATĂ CE SUGEREAZĂ MINISTERUL EXPLICIT CĂ ESTE DE FĂCUT:

Lăudabil că ministerul a răspuns prompt și pozitiv. Ministerul dă și soluția atunci când scrie „În același timp vă informăm, că în conformitate cu articolele 11, 18 din Legea Ucrainei "Cu privire la minoritățile naționale din Ucraina", **cetățenii Ucrainei AU DREPTUL SĂ-ȘI ALEAGĂ LIBER ȘI SĂ-ȘI REÎNNOIASCĂ NAȚIONALITATEA**. Obligarea cetățenilor, în sub orice formă, să renunțe la naționalitatea lor nu este permisă. **ORICE RESTRICȚIONARE DIRECTĂ SAU INDIRECTĂ A**

DREPTURILOR ȘI LIBERTĂȚILOR CETĂȚENILOR DUPĂ CRITERIUL NAȚIONALITĂȚII ESTE INTERZISĂ ȘI SE PEDEPSEȘTE CONFORM LEGII.”

Singura cale legală de a se schimba limba de predare în fiecare școală este o cerere clară individuală sau colectivă semnată din partea fiecărui părinte, cerere adresată școlii (pentru siguranță poate fi adresat și ministerului) și înregistrată la secretariatul școlii în două exemplare (și trimisă eventual electronic și ministerului) fiindcă, așa cum zice ministerul „cetățenii Ucrainei au dreptul să-și aleagă liber și să-și reînnoiască naționalitatea”.

Deci părinții trebuie imediat informați de școli de răspunsul ministerului și de posibilitatea legală (articolele 11, 18 din Legea Ucrainei ”Cu privire la minoritățile naționale din Ucraina”) amintită de minister de a solicita în mod liber ce limbă maternă să studieze copiii lor.

Școlile și ministerul, sub sancțiunea legii (așa cum spune și ministerul) nu pot refuza cererea părinților la educație în limba solicitată sau „reînnoirea” acestei cereri. Ministerul scrie (ca o scuză a ceea ce a fost până acum, ca o explicație, că „*Reprezentanții comunității moldovenești consideră, că limba lor se numește moldovenească*”). Și invocarea recensămintelor este doar o explicație a ceea ce a fost până acum, recensământul fiind o declarație secretă și legislația spune clar că acele informații din recensământ nu pot fi folosite în alt context, nici la școală.

Ministerul pomeneste explicit un singur text legal care poate duce la schimbarea numelui limbii studiate în regiunea Odessa și anume articolele 11, 18 din Legea Ucrainei ”Cu privire la minoritățile naționale din Ucraina”, conform cărora „cetățenii Ucrainei au dreptul să-și aleagă liber și să-și reînnoiască naționalitatea”. Deci, doar ei, cetățenii, în cazul acesta părinții elevilor, pot cere oricând și pot să își schimbe cererea privitoare la limba maternă. Pomeniții și neprecizații „reprezențați” care au considerat că limba lor se numește moldovenească (nu se știe cine sunt și nu apar nici în textul vreunei legi) nu pot hotărî în locul părinților.

Părinții sunt deci singurii care pot hotărî și solicita prin cereri adresate școlilor limba de predare pentru copiii lor chiar dacă la început, în cererea de înscriere la școală i-au zis altfel limbii materne! Ministerul tocmai a scris că pot să își reînnoiască aceste cereri. **ACESTA ESTE RĂSPUNSUL MINISTERULUI.**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Директорат дошкільної та шкільної освіти

пр. Перемоги, 10 м. Київ, 01135, тел.(044)481-47-58, факс (044)481-32-87, e-mail: dps@mon.gov.ua

Учителям Орлівської ЗОШ I-III ступенів
Ренійського району Одеської області
myechinyanu@gmail.com

Шановні колеги!

Директоратом дошкільної та шкільної освіти Міністерства освіти і науки України в межах компетенції розглянуто ваше звернення, що надійшло на електронну адресу Міністерства освіти і науки України та зареєстроване 18.12.2019 за №К-11550/0-19, стосовно об'єднання навчальних програм для закладів загальної середньої освіти з навчанням румунською та з навчанням молдовською мовами в одну – з навчанням румунською мовою.

Повідомляємо, що питання визначення назв мов не належать до компетенції Міністерства.

Водночас інформуємо, що відповідно до статей 11, 18 Закону України «Про національні меншини України» громадяни України мають право вільно обирати та відновлювати національність. Примушення громадян у будь-якій формі до відмови від своєї національності не допускається. Будь-яке пряме чи непряме обмеження прав і свобод громадян за національною ознакою забороняється й карається законом.

У законі України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин» (стаття 2) передбачено, що «положення Хартії застосовуються до мов таких національних меншин України: білоруської, болгарської, гагаузької, грецької, єврейської, кримськотатарської, молдавської, німецької, польської, російської, румунської, словацької та угорської».

За підсумками Всеукраїнського перепису населення 2001 року 73,3 відсотки молдован Одеської області вважали рідною мовою мову своєї національності.

Положеннями статті 6 Закону України «Про національні меншини України» визначено, що держава гарантує всім національним меншинам право на користування і навчання рідною мовою чи вивчення рідної мови в державних навчальних закладах або через національні культурні товариства.

Відповідно до абзаців третього, четвертого частини першої статті 7 Закону України «Про освіту» особам, які належать до національних меншин України, гарантується право на навчання в комунальних закладах освіти для здобуття дошкільної та початкової освіти, поряд із державною мовою, мовою відповідної національної меншини.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

№4/280-20 від 17.01.2020

5635290977

Представники молдовської спільноти вважають, що назвою їхньої мови є молдовська.

У 2019/2020 навчальному році в Одеській області функціонують 2 заклади загальної середньої освіти, у яких учні навчаються молдовською мовою, 11 – з українською та молдовською, 4 - з українською, російською та молдовською мовами навчання. Загалом навчаються молдовською мовою у цих закладах загальної середньої освіти 2498 учнів у 161 класі. Як предмет вивчають молдовську мову 2708 учнів. Засновниками закладів загальної середньої освіти є органи місцевого самоврядування.

Відповідно Міністерством розробляються і застосовуються навчальні програми з молдовської мови.

З повагою
генеральний директор

А. О. Осмоловський

Харченко 481 47 59

DOCUMENTUL NR. 2

II. În zilele de 16 – 21 decembrie 2019 au aderat la această scrisoare și profesorii a 10 școli în care se predă în limba română/moldovenească (din totalul de 17 din regiunea Odessa) și încă 2 asociații:

1. Cartal/Orlivka, raionul Reni;
2. Hagi-Curda/Komyșivka, raionul Ismail;
3. Borisăuca/Borysivka, raionul Tatarbunar;
4. Frumușica Veche/Starosillya, raionul Sărata;
5. Erdek-Burnu/Utkonosivka, raionul Ismail;
6. Manju/Minailivka, raionul Sărata;
7. Dumitrești/Dmytrivka, raionul Chilia;
8. Satu Nou/Novoselivka, raionul Sărata;
9. Babele/Averescu/Ozerne, raionul Ismail;
10. Furatu/Furativka, raionul Sărata;

11. Асоціація "Рені" а Ромânilor din orașul Reni și un număr important de susținători ai acesteia din satul Anadol/Dolinske;

12. Consiliul Național al Românilor din Ucraina.

Alăturat: Cartal/Orlivka, raionul Reni

ПРЕЗИДЕНТУ УКРАЇНИ,

ПАНУ ВОЛОДИМИРУ ЗЕЛЕНЬСЬКОМУ

КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

До уваги Пана Прем'єр-Міністра ОЛЕКСІЯ ГОНЧАРУКА

МІНІСТЕРСТВУ ЗАКОРДОННИХ СПРАВ УКРАЇНИ

До уваги Пана Міністра ВАДИМА ПРИСТАЙКА

МІНІСТЕРСТВУ ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ

До уваги Пані Міністерки ГАННИ НОВОСАД

Від вчителів ОРЛІВСЬКОЇ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ

I-III ступенів Ренійського району Одеської області

З В Е Р Н Е Н Н Я

Ми, нижчепідписані, вчителі Орлівської ЗОШ Ренійського району Одеської області заявляємо, що цілком і повністю підтримуємо підписантів Відкритого Листа представників румунської громадськості та вчителів, які викладають румунською мовою в навчальних закладах Одеської області, адресованого Президенту України, Прем'єр-Міністру України, міністрам МЗС та МОН України від 12 грудня 2019 року, та у зазначеному у Відкритому листі (додається) контексті.

В И М А Г А Є М О:

1. В перспективі переходу загальноосвітніх навчальних закладів України з викладанням мовами меншин з-поза межами Європейського Союзу ("молдовська") до навчання українською мовою від 1 вересня 2020 року, з метою попередження невід'ємних дискримінаційних наслідків, яких створить цей процес у порівнянні з школами з викладанням однією з офіційних мов ЄС (румунська), вимагаємо дотримання рекомендаційних висновків Венеціанської Комісії стосовно передбачень Закону України "Про Освіту", яких зазначено в пункті 48, щодо "осіб, які ідентифікують себе молдаванами, мова яких є спільною з мовою, якою говорить румунська меншина, однією з офіційних мов Європейського Союзу", шляхом впровадження румунської

мови у якості мови викладання в існуючих школах/класах з викладанням "молдовською" мовою в Одеській області.

2. Терміново почати процес об'єднання двох діючих навчальних програм для навчальних закладів з викладанням румунською мовою, та з навчанням "молдовською" мовою, шляхом зречення від споживання глтоніму "молдовська мова" в школах Одеської області, штучно впровадженого з політичних меркувань, цей глтонім будучи насправді залишком сталінського/радянського походження, з метою штучного розділення румуномовного населення України.

село Орлівка, 16.12.2019

Прізвище, Ім'я, По-батькові	Посада	Підпис
1. Каун-Тим Н. Т.	учитель	
2. Мегікешу С. Ф.	учитель	
3. Ромесиню В. А.	ученик	
4. Мисин М. В.	учитель	
5. Кованши О. Я.	учитель	
6. Варкан Каранаска В. В.	учитель	
7. Соловей В. С.	учитель	
8. Пасел А. П.	учитель	
9. Кованши А. К.	учитель	
10. Мегікешу М. Н.	бібліотекар	
11. Мітвіліс А. В.	учитель	
12. Ромесиню К. М.	учитель	
13. Попова О. С.	ученик	
14. Мисин М. В.	вчитель	
15. Мисин М. В.	вчитель	
16. Киронакі С. Т.	вчитель	
17. Киронакі Р. А.	вчитель	
18. Войнова А. М.	вчитель	
19. Брагару О. О.	вчитель	
20. Соловей О. Т.	вчитель	
21. Нсуре М. Т.	вчитель	
22. Булокешу Т.	вчитель	
23. Нсуре Е. Я.	вчитель	
24. Тейіуш А. В.	вчитель	
25. Турка О. Ф.	вчитель	

26	Смаику М. Н.	ученик	Смаику
27	Иванова К. М.	ученик	Иванова
28	Усов Е. В.	ученик	Усов
29	Шербан Е. В.	ученик	Шербан
30	Исупов Мих. Т.	ученик	Исупов
31	Иванова В. В.	ученик	Иванова
32	Исупов В. Д.	ученик	Исупов
33	Молот С. В.	ученик	Молот
34	Исупов О. Т.	ученик	Исупов
35	Иванов И. В.	ученик	Иванов
36	Тайфур С. Т.	ученик	Тайфур
37	Маврова Л. А.	ученик	Маврова

ПРЕЗИДЕНТУ УКРАЇНИ,
ПАНУ ВОЛОДИМИРУ ЗЕЛЕНСЬКОМУ

КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ
До уваги Паня Прем'єр-Міністра ОЛЕКСІЯ ГОНЧАРУКА

МІНІСТЕРСТВУ ЗАКОРДОННИХ СПРАВ УКРАЇНИ
До уваги Пана Міністра ВАДИМА ПРИСТАЙКА

МІНІСТЕРСТВУ ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
До уваги Пани Міністерки ГАННИ НОВОСАД

Від вчителів КОМПІШІВСЬКОЇ
ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ

I-III ступенів Ізмайльського району
Одеської області

16.12.2019

ЗВЕРНЕННЯ

Ми, нижчепідписані, представники румунської громадськості, вчителі Компішівської ЗОШ, Ізмайльського району, Одеської області, заявляємо, що підтримуємо підписантів Відкритого Листа представників румунської громадськості, адресованого Президенту України, Прем'єр-Міністру України, міністрам МЗС та МОН України, від 12 грудня 2019 року, та у зазначеному у Відкритому листі (додається) контексті,

ВИМАГАЄМО:

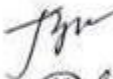
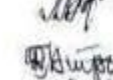
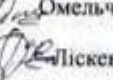
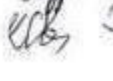
1. В перспективі переходу загальноосвітніх навчальних закладів України з викладанням мови міншини з-поза межови Європейського Союзу ("молдовська") до навчання українською мовою від 1 вересня 2020 року, з метою попередження невід'ємних дискримінаційних наслідків, яких створить цей процес у порівнянні з школами з викладанням однією з офіційних мов ЄС (румунська), вимагаємо дотримання рекомендаційних висновків Венеційської Комісії стосовно передбачень Закону України "Про Освіту", яких зазначено в пункті 48, щодо "осб, які ідентифікують себе молдав'янами, мова яких є спільною з мовою, якою говорить румунська міншинна, однією з офіційних мов Європейського Союзу", шляхом впровадження румунської мови у якості мови викладання в існуючих школах/класах з викладанням "молдовської" мови в Одеській області.

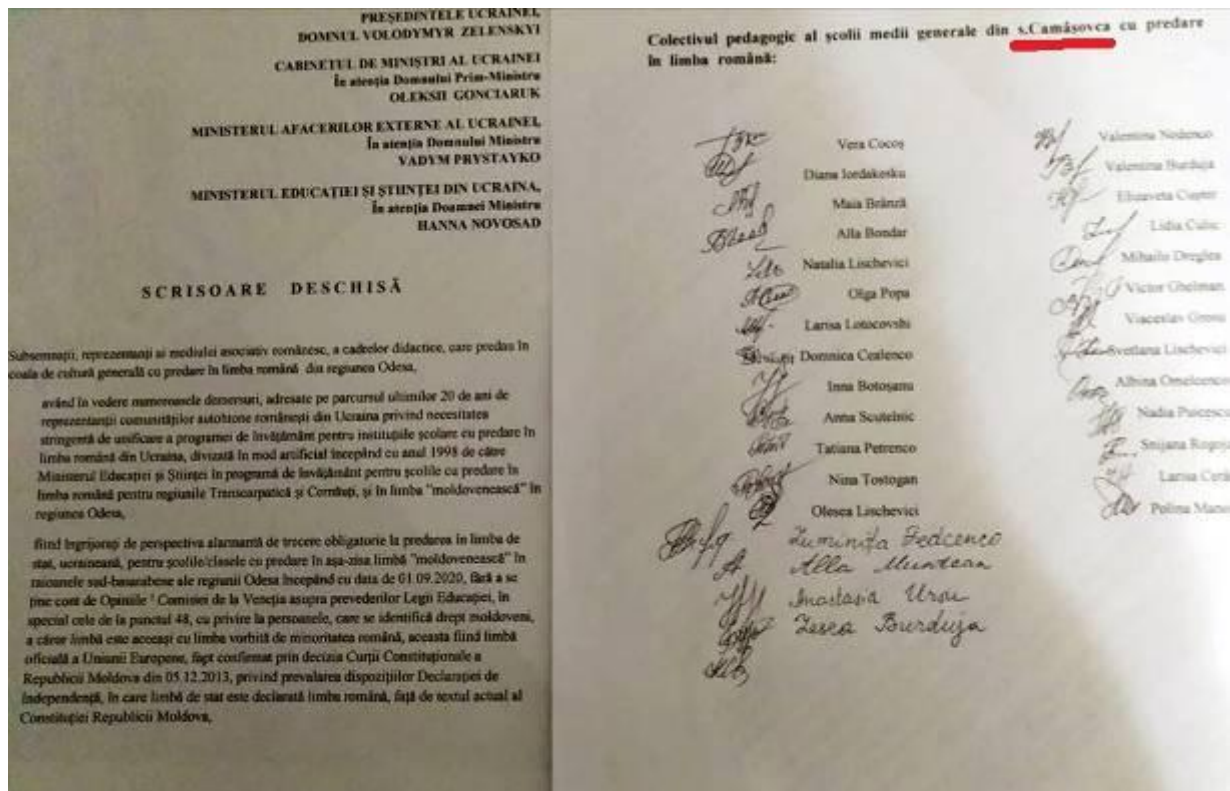
Alăturat: Hagi-Curda/Komyshivka, raionul Ismail;

2. Терміново почати процес об'єднання двох діючих навчальних програм для навчальних закладів з викладанням румунською мовою, та з навчанням "молдовською" мовою, шляхом зречення від споживання глутеніну "молдовська мова" в школах Одеської області, штучно впровадженого з політичних міркувань, цей глутенін будучи насправді залишком сталінського/радянського походження, з метою штучного розділення румуномовного населення України.

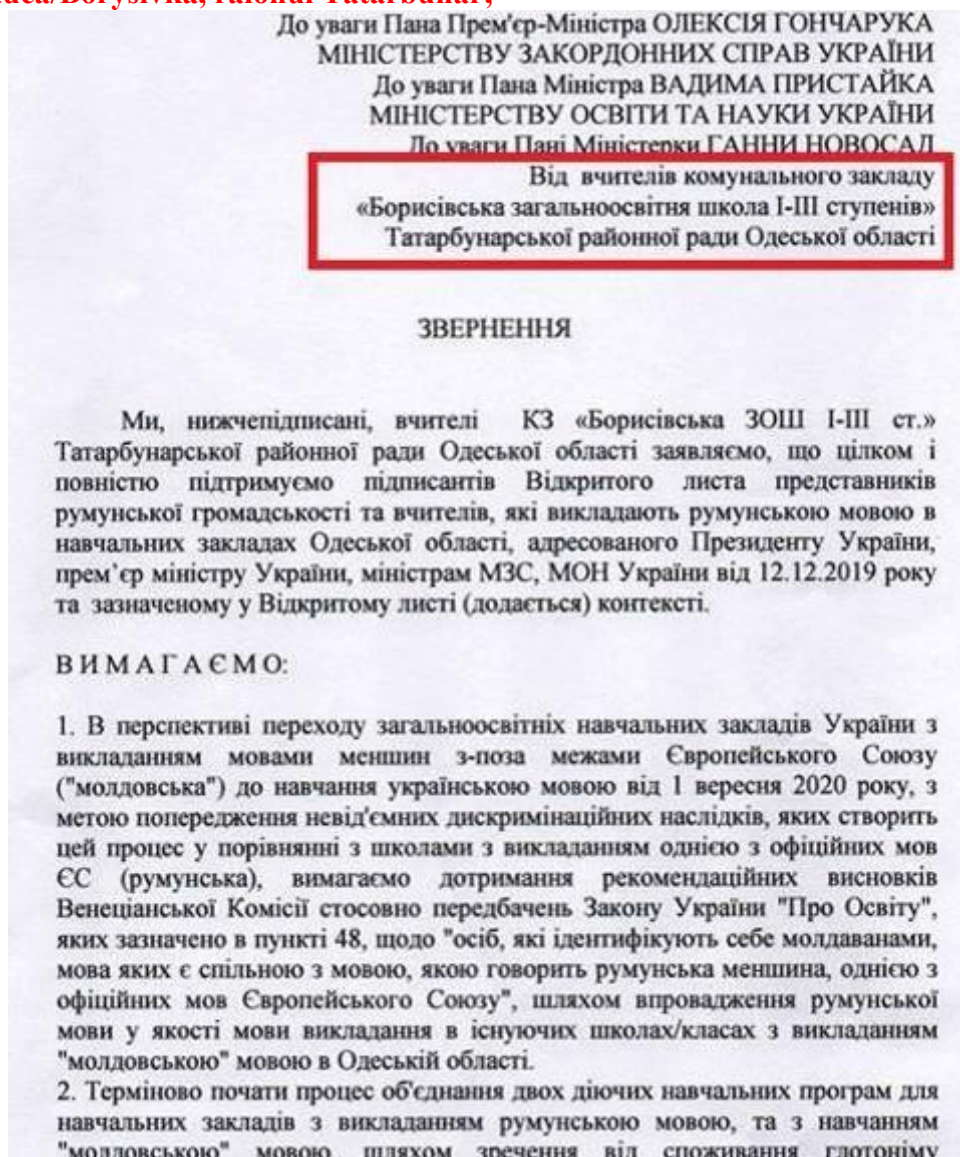
Запевняючи Вас у нашій повній відкритості, сподіваючись на цивілізований діалог, з метою дотримання прав румуномовних громадян України,

Колектив вчителів Ковшиківської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів, Ізмайльського району, Одеської області:

	Кокош Віра Ігнатівна		Ліскевич Олесь Іванівна
	Іордакеску Діана Андріївна		Неденко Валентина Анатоліївна
	Бринза Майя Іванівна		Кушнір Єлизавета Іллівна
	Бондар Алла Данилівна		Кулік Лідія Павлівна
	Ботошану Інна Петрівна		Дрегля Михайло Іванович
	Ліскевич Наталія Валентинівна		Гельман Віктор Мартинович
	Попа Ольга Павлівна		Гросу Вячеслав Георгійович
	Лотоковська Лариса Михайлівна		Омельченко Альбіна Валентинівна
	Чаленко Домніка Олексіївна		Ліскевич Світлана Олександрівна
	Скутельник Ганна Олександрівна		Пуйческу Надія Валентинівна
	Федченко Луминія Петрівна		Рогожа Сніжана Олександрівна
	Петренко Тетяна Петрівна		Чериш Лариса Констянтинівна
	Тостоган Ніна Іванівна		Манолі Ноліна Олександрівна
	Муцтан Анна Петрівна		BTI
	Анєтасія Андріївна		
	Буреуца Лусі Іванівна		
	Коваль Світлана Вікторівна		

Borisăuca/Borysivka, raionul Tatarbunari;

с.Борисівка
18.12.2019р.

1	Варатік Зоя Миколаївна	вчитель укр.мови	<i>Варатік</i>
2	Глатка Римма Семенівна	заст.директора з НВР	<i>Глатка</i>
3	Дибченко Світлана Миколаївна	вчитель математики	<i>Дибченко</i>
4	Дутка Анжела Михайлівна	вчитель молд.мови	<i>Дутка</i>
5	Жакоті Світлана Никонівна	вчитель початкових класів	<i>Жакоті</i>
6	Жулавський Костянтин Вікторович	вчитель фізики	<i>Жулавський</i>
7	Зоріло Ліліана Василівна	вчитель математики	<i>Зоріло</i>
8	Зубак Наталя Іванівна	заст.директора з ВР	<i>Зубак</i>
9	Іванова Олена Савівна	психолог,соц.педагог	<i>Іванова</i>
10	Комерзан Тамара Георгіївна	вчитель початкових класів	<i>Комерзан</i>
11	Комерзан Олександр Деонисимович	директор	<i>Комерзан</i>
12	Малакій Неля Павлівна	вчитель початкових класів	<i>Малакій</i>
13	Мітакі Алла Михайлівна	вчитель іноземної мови	<i>Мітакі</i>
14	Мітакі Жанна Никифорівна	вчитель рос.мови	<i>Мітакі</i>
15	Нікульча Жанна Олексіївна	вчитель фізкультури	<i>Нікульча</i>
16	Проф'їр Алла Вячеславівна	вчитель географії	<i>Проф'їр</i>
17	Різак Інна Петрівна	вчитель початкових класів	<i>Різак</i>
18	Севастьянова Євдокія Никифорівна	вчитель молд.мови	<i>Севастьянова</i>
19	Христофор Марія Степанівна	вчитель укр.мови	<i>Христофор</i>
20	Чебану Алла Яківна	вчитель початкових класів	<i>Чебану</i>

**ПРЕЗИДЕНТУ УКРАЇНИ,
ПАНУ ВОЛОДИМИРУ ЗЕЛЕНЬСЬКОМУ**

**КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ
До уваги Пана Прем'єр-Міністра ОЛЕКСІЯ ГОНЧАРУКА**

**МІНІСТЕРСТВУ ЗАКОРДОННИХ СПРАВ УКРАЇНИ
До уваги Пана Міністра ВАДИМА ПРИСТАЙКА**

**МІНІСТЕРСТВУ ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
До уваги Пані Міністерки ГАННИ НОВОСАД**

**Від вчителів СТАРОСІЛЬСЬКОЇ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ
I-III ступенів Саратського району Одеської області**

З В Е Р Н Е Н Н Я

Ми, нижчепідписані, вчителі Старосільської ЗОШ I-III ступенів Саратського району Одеської області заявляємо, що цілком і повністю підтримуємо підписантів Відкритого Листа представників румунської громадськості та вчителів, які викладають румунською мовою в навчальних закладах Одеської області, адресованого Президенту України, Прем'єр-Міністру України, міністрам МЗС та МОН України від 12 грудня 2019 року, та у зазначеному у Відкритому листі (додається) контексті,

В И М А Г А Є М О:

1. В перспективі переходу загальноосвітніх навчальних закладів України з викладанням мовами меншин з-поза межами Європейського Союзу ("молдовська") до навчання українською мовою від 1 вересня 2020 року, з метою попередження невід'ємних дискримінаційних наслідків, яких створить цей процес у порівнянні з школами з викладанням однією з офіційних мов ЄС (румунська), вимагаємо дотримання рекомендаційних висновків Венеціанської Комісії стосовно передбачень Закону України "Про Освіту", яких зазначено в пункті 48, щодо "осіб, які ідентифікують себе молдаванами, мова яких є спільною з мовою, якою говорить румунська меншина, однією з офіційних мов Європейського Союзу", шляхом впровадження румунської

Frumușica Veche/Starosillya, raionul Sărata;

мови у якості мови викладання в існуючих школах/класах з викладанням "молдовською" мовою в Одеській області.

2. Терміново почати процес об'єднання двох діючих навчальних програм для навчальних закладів з викладанням румунською мовою, та з навчанням "молдовською" мовою, шляхом зречення від споживання глтоніму "молдовська мова" в школах Одеської області, штучно впровадженого з політичних меркувань, цей глтонім будучи насправді залишком сталінського/радянського походження, з метою штучного розділення румуномовного населення України.

село Старосілля, 18.12.2019

Прізвище, ім'я, По-батькові	Посада	Підпис
1. Гітхлік З.М. вчитель		
2. Лупанско Ч.І. вчитель		
3. Муршинско С.О. вчитель		
4. Гітхлік О.Ф. вчитель		
5. Роду Н.І. вчитель		
6. Чонескорос вчитель		
7. Олару А.М. вчитель		
8. Муштен М.Т. вчитель		
9. Роду М. А. вчитель		
10. Мушінська Л.П. вчитель		
11. Ланіур Т.І. вчитель		
12. Мушніа С.А. вчитель		
13. Роду Т.С. вчитель		
14. Савенкова І.П. вчитель		
15. Руская М.І. вчитель		
16. Гітхлік Л.І. вчитель		
17. Гітхлік Л.І. вчитель		
18. Мушнілова Н.В. вчитель		
19. Гітхлік Т.І. вчитель		
20. Лупанско Т.І. вчитель		
21. Роду Р.І. вчитель		
22. Лупанско О.Т. вчитель		
23. Роду І.А. вчитель		
24. Ланікінова О.О. вчитель		

ПРЕЗИДЕНТУ УКРАЇНИ,
ПАНУ ВОЛОДИМИРУ ЗЕЛЕНЬСЬКОМУ
КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ
До уваги Пана Прем'єр-Міністра ОЛЕКСІЯ ГОНЧАРУКА

МІНІСТЕРСТВУ ЗАКОРДОННИХ СПРАВ УКРАЇНИ
До уваги Пана Міністра ВАДИМА ПРИСТАЙКА

МІНІСТЕРСТВУ ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
До уваги Пани Міністерки ГАННИ НОВОСАД

Від вчителів УТКОНОСІВСЬКОЇ
ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ

I-III ступенів Ізмаїльського району
Одеської області

ЗВЕРНЕННЯ

Ми, нижчепідписані, представники румунської громадськості, вчителі Утконосівської ЗОШ Ізмаїльського району, Одеської області, заявляємо, що підтримуємо підписантів Відкритого Листа представників румунської громадськості, адресованого Президенту України, Прем'єр-Міністру України, міністрам МЗС та МОН України, від 12 грудня 2019 року, та у зазначеному у Відкритому листі (додатся) контексті.

ВИМАГАЄМО:

1. В перспективі переходу загальноосвітніх навчальних закладів України з викладанням мовами меншин з-поза межами Європейського Союзу ("молдовська") до навчання українською мовою від 1 вересня 2020 року, з меток попередження невід'ємних дискримінаційних наслідків, яких створить цей процес у порівнянні з школами з викладанням однією з офіційних мов ЄС (румунська), вимагаємо дотримання рекомендаційних висновків Венеціанської Комісії стосовно передбачень Закону України "Про Освіту", яких зазначено в пункті 48, щодо "осіб, які ідентифікують себе молдаванами, мова яких є спільною з мовою, якою говорить румунська меншина, однією з офіційних мов Європейського Союзу", шляхом впровадження румунської мови у якості мови викладання в існуючих школах/класах з викладанням "молдовською" мовою в Одеській області.

Erdek-Burnu/Utkonosivka, raionul Ismail;

Додаток №2

1. Арташес Мормисе Серафимівна	- вчитель	УНУ
2. Тудоран Олена Григорівна	вчитель	ВОН
3. Опря Рита Іванівна	вчитель	НІТ
4. Танушак Трина Дмитрівна	вчитель	МШ-
5. Смокіка Олена Костянтинівна	вчитель	Розр
6. Ковф.лек Л.юна Іванівна	вчитель	ВНУ
7. Опря Анжелю Михайлівна	вчитель	ВН
8. Камараш Евдокія Іванівна	вчитель	РД
9. Зелом Тамара Григорівна	вчитель	стб
10. Нивна Юлія Юрійвна	вчитель	ВНУ
11. Артемий Алевона Георгіївна	вчитель	ВНУ
12. Балика Іван Анатоліович	вчитель	ВНУ
13. Факі Анастасія Іванівна	вчитель	ВНУ
14. Шона Трина Сергіївна	вчитель	ВНУ
15. Кулава Міліана Михайлівна	вчитель	ВНУ
16. Кулава Іван Васильович	вчитель	ВНУ
17. Сергєв Іліна Іванівна	вчитель	У.В.В.
18. Теримешев Аліса Григоріївна	вчитель	ВНУ
19. Артемий Катерина Семеновна	соч. педагог	ВНУ
20. Тудоран Анастасія Дмитрівна	практ. педагог	ВНУ
21. Говцу Дмитро Федорович	заступник директора	ВНУ
22. Карачон Катерина Миколаївна	вчитель	ВНУ
23. Теримешев Іліна Федорівна	вчитель	ВНУ
24. Демініоз Тамара Дмитрівна	вчитель	ВНУ
25. Кулава Олена Симпанівна	вчитель	ВНУ
26. Жикора Олена Олександрівна	вчитель	ВНУ
27. Райлану Тамара Васильівна	вчитель	ВНУ
28. Михайл Михайла Георгіївна	вчитель	ВНУ
29. Шонга Олександр Георгіович	вчитель	ВНУ
30. Теримешев Алевона Валентинівна	бібліотекар	ВНУ
31. Кулава Олена Саввіївна	вчитель	ВНУ
32. Кулава Маргарита Петрівна	вчитель	ВНУ
33. Боуром Дем'єн Іванович	вчитель	ВНУ
34. Тудоран Валентина Сергєєвна	вчитель	ВНУ

ПРЕЗИДЕНТУ УКРАЇНИ,
ПАНУ ВОЛОДИМИРУ ЗЕЛЕНЬКОМУ

КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ
До уваги Пана Прем'єр-Міністра ОЛЕКСІЯ ГОНЧАРУКА

МІНІСТЕРСТВУ ЗАКОРДОННИХ СПРАВ УКРАЇНИ
До уваги Пана Міністра ВАДИМА ПРИСТАЙКА

МІНІСТЕРСТВУ ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
До уваги Пані Міністерки ГАННИ НОВОСАД

**Від вчителів МІНЯЙЛІВСЬКОЇ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ
I-II ступенів Саратського району Одеської області**

З В Е Р Н Е Н Н Я

Ми, нижчепідписані, вчителі Міняйлівської ЗОШ Саратського району Одеської області заявляємо, що цілком і повністю підтримуємо підписантів Відкритого Листа представників румунської громадськості та вчителів, які викладають румунською мовою в навчальних закладах Одеської області, адресованого Президенту України, Прем'єр-Міністру України, міністрам МЗС та МОН України від 12 грудня 2019 року, та у зазначеному у Відкритому листі (додається) контексті,

В И М А Г А Є М О:

1. В перспективі переходу загальноосвітніх навчальних закладів України з викладанням мовами меншин з-поза межами Європейського Союзу ("молдовська") до навчання українською мовою від 1 вересня 2020 року, з метою попередження невід'ємних дискримінаційних наслідків, яких створить цей процес у порівнянні з школами з викладанням однією з офіційних мов ЄС (румунська), вимагаємо дотримання рекомендаційних висновків Венеціанської Комісії стосовно передбачень Закону України "Про Освіту", яких зазначено в пункті 48, щодо "осіб, які ідентифікують себе молдаванами, мова яких є спільною з мовою, якою говорить румунська меншина, однією з офіційних мов Європейського Союзу", шляхом впровадження румунської

2. Терміново почати процес об'єднання двох діючих навчальних програм для навчальних закладів з викладанням румунською мовою, та з навчанням "молдовською" мовою, шляхом зречення від споживання глтоніму "молдовська
- 3.

мова" в школах Одеської області, штучно впровадженого з політичних меркувань, цей глтонім будучи насправді залишком сталінського/радянського походження, з метою штучного розділення румуномовного населення України.

Запевняючи Вас у нашій повній відкритості, сподіваючись на цивілізований діалог, з метою дотримання прав румуномовних громадян України.

Колектив вчителів Утконосівської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів,
Ізмаїльського району, Одеської області:

19.12.2019

Додаток №1

1. Бурдута Маріанна Дмитрівна	вчитель	<i>[Signature]</i>
2. Івченко Маріанна Федорівна	вчитель	<i>[Signature]</i>
3. Димченко Гетяна Дмитрівна	вчитель	<i>[Signature]</i>
4. Нівий Світлана Василівна	вчитель	<i>[Signature]</i>
5. Михайлова Мар'я Іванівна	вчитель	<i>[Signature]</i>

мови у якості мови викладання в існуючих школах/класах з викладанням "молдовською" мовою в Одеській області.

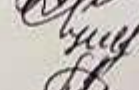
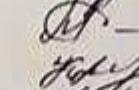
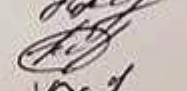
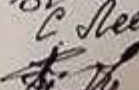
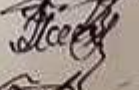
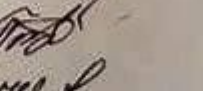
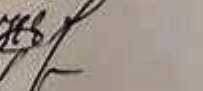
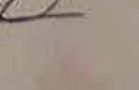
2. Терміново почати процес об'єднання двох діючих навчальних програм для навчальних закладів з викладанням румунською мовою, та з навчанням "молдовською" мовою, шляхом зречення від споживання глотоніму "молдовська мова" в школах Одеської області, штучно впровадженого з політичних меркувань, цей глотонім будучи насправді залишком сталінського/радянського походження, з метою штучного розділення румуномовного населення України.

село Міняйлівка, 19.12.2019

Прізвище, ім'я, По-батькові

Посада

Підпис

Григореску І. У.	вчитель	
Ришбу І. А.	вчитель	
Коваленко О. В.	вчитель	
Негреску І. І.	вчитель	
Жариківські Я. М.	вчитель	
Жонук Т. Т.	вчитель	
Дікусар Т. Т.	вчитель	
Жонук О. М.	вчитель	
Карімонова С. Д.	вчитель	
Стародник Н. Р.	вчитель	
Жонук С. Л.	вчитель	
Лодурян Р. М.	вчитель	
Лодурян Л. М.	вчитель	
Пучунтяк О. В.	вчитель	
Кравченко О. О.	вчитель	
Лодурян Л. Т.	вчитель	
Анту А. І.	вчитель	

Президенту України,
Пану Володимиру Зеленському,
Кабінету Міністрів України,
Прем'єр Міністру України, Олексію Гончаруку,
Міністерству закордонних справ України,
Пани Міністру Вадиму Пристайко,
Міністру освіти та науки України,
Пані Ганні Новосад

ЗВЕРНЕННЯ

Ми, нижчепідписані, вчителі Дмитрівської ЗОШ I-III ступенів Кілійського району Одеської області, представники батьківської та учнівської спільноти підтримуємо підписантів Відкритого Листа від 12.12.2019 року представників румунської громадськості та вчителів, які викладають румунською мовою в навчальних закладах Одеської області адресованого Президенту України, Прем'єр Міністру України, міністрам МЗС та МОН України та просимо визнати існування однієї єдиної літературної мови, а саме румунської мови, як офіційної мови двох сусідніх та дружніх країн (однієї з 28 офіційних мов Євросоюзу).

Всі ми, молдаване та румуни України, розмовляємо однією мовою, румунською, та повинні навчатися за єдиною навчальною програмою та за єдиними підручниками, тому

Вимагаємо:

1. Дотримання рекомендаційних висновків Венеціанської Комісії стосовно передбачень Закону України «Про освіту» з метою попередження дискримінаційних наслідків та гарантувати навчання рідною (румунською) мовою шляхом впровадження румунської мови у якості мови викладання в існуючих школах з викладанням «молдовською» мовою в Одеській області осіб, які ідентифікують себе молдаванами.
2. Об'єднати дві діючі навчальні програми для навчальних закладів з викладанням румунською мовою та з навчанням «молдовською» шляхом зречення від споживання глутоніму «молдовська мова» в школах Одеської області

с. Дмитрівка
20.12.2019

З повагою:

1. Чернова В. М., учитель
2. Гончар О. П., учитель
3. Гончар Л. В., учитель
4. Чернова Н. О., заст. директора з НВР
5. Гончар О. П., заст. директора з НВР
6. Гончар А. М., учитель
7. Гончар Л. П., учитель
8. Гончар Л. П., учитель 10-А класу
9. Гончар Л. В., учитель
10. Гончар Л. В., учитель
11. Гончар Л. В., учитель

Dumitrești/Dmytrivka, raionul Chilia;

12. Довженко Д.О., учитель *Дов*
13. Гаврилюк М.Т. учитель *Гав*
14. Генуша Блек. Вое., учитель *Ген*
15. Белая О.А., учитель *Бел*
16. Гаврилюк О.Т. учитель *Гав*
17. Гаврилюк Т.Ф. учитель *Гав*
18. Тербова О.Т. психолог. *Тер*
19. Гайда И.В. сов. педагог *Гай*
20. Готин М.Т. учитель *Гот*
21. Балога В.А. учитель *Бал*
22. Андруда А.Т. учитель *Анд*
23. Голубок С.Т. советск. учитель *Гол*
24. Малайчук П.Я. учитель *Мал*
25. Турлаку Т.Т. учитель *Тур*
26. Корейна Т.Т. учитель *Кор*
27. Мелер Д.К. учитель *Мел*
28. Аракатина Т.В. мать ур. 10-А *Вин*
29. Горбан Л.Е. ур. 9-А. мати. *Гор*
30. Турлаку А.В. мать ур. 10-А. *Тур*
31. Балак К.Н. учитель н.к. *Бал*
32. Балога Т.Т. мати ур. 8-А *Бал*
33. Мухомов Владимир хорозграф *Мух*
34. Савва Ангела Ивасовна - мати ур. 11-А *Сав*
35. Борок Александр Т. - Батиско *Бор*
36. Горбан Алла Ив., мати *Гор*
37. Горбан Елена Т. ур. 11-А. клас *Гор*
38. Луца К.В. ур. 11-А *Луц*
39. Гаврилюк Иван Т. ур. 11-А *Гав*
40. Андруда В.Т. ученица 11-А *Анд*
41. Гайда Ира Т. ученица 11-А *Гай*
42. Довженко О.О. ученица 11-А *Дов*
43. Турлаку А.Т. ур. 11-А *Тур*
44. Бененко Мария 11-Б *Бен*
45. Танграбур Д.В. 11-Б *Тан*
46. Батина В.М. 11-Б *Бат*
47. Бобоха О.И. 11-Б *Боб*
48. Данил Стефан 11-Б *Дан*
49. Ситин М.А. 11-Б *Сит*
50. Бененко А.Т. мати *Бен*

ПРЕЗИДЕНТУ УКРАЇНИ,
ПАНУ ВОЛОДИМИРУ ЗЕЛЕНЬСЬКОМУ

КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ
До уваги Пана Прем'єр-Міністра ОЛЕКСІЯ ГОНЧАРУКА

МІНІСТЕРСТВУ ЗАКОРДОННИХ СПРАВ УКРАЇНИ
До уваги Пана Міністра ВАДИМА ПРИСТАЙКА

МІНІСТЕРСТВУ ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
До уваги Пані Міністерки ГАННИ НОВОСАД

Від вчителів Новоселівського НВК «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів - ліцей»
Саратського району Одеської області

З В Е Р Н Е Н Н Я

Ми, нижчепідписані, вчителі Новоселівського НВК «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів - ліцей» Саратського району Одеської області заявляємо, що цілком і повністю підтримуємо підписантів Відкритого Листа представників румунської громадськості та вчителів, які викладають румунською мовою в навчальних закладах Одеської області, адресованого Президенту України, Прем'єр-Міністру України, міністрам МЗС та МОН України від 12 грудня 2019 року, та у зазначеному у Відкритому листі (додається) контексті.

В И М А Г А Є М О:

1. В перспективі переходу загальноосвітніх навчальних закладів України з викладанням мовами меншин з-поза межами Європейського Союзу ("молдовська") до навчання українською мовою від 1 вересня 2020 року, з метою попередження невід'ємних дискримінаційних наслідків, яких створить цей процес у порівнянні з школами з викладанням однією з офіційних мов ЄС (румунська), вимагаємо дотримання рекомендаційних висновків Венеціанської Комісії стосовно передбачень Закону України "Про Освіту", яких зазначено в пункті 49, щодо "осіб, які ідентифікують себе молдаванами, мова яких є спільною з мовою, якою говорить румунська меншина, однією з

Satu Nou/Novoselivka, raionul Sărata;

ПРЕЗИДЕНТУ УКРАЇНИ,
ПАНУ ВОЛОДИМИРУ ЗЕЛЕНЬКОМУ

КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ
До уваги Пана Прем'єр-Міністра ОЛЕКСІЯ ГОНЧАРУКА

МІНІСТЕРСТВУ ЗАКОРДОННИХ СПРАВ УКРАЇНИ
До уваги Пана Міністра ВАДІМА ПРИСТАЙНА

МІНІСТЕРСТВУ ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
До уваги Пани Міністерки ГАННИ НОВОСАД

Від вчителів ОЗЕРНЯНСЬКОЇ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ
I-III ступенів Ізмаїльського району Одеської області

ЗВЕРНЕННЯ

Ми, нижчепідписані вчителі Озернянської ЗОШ Ізмаїльського району Одеської області, представники батьківської та учнівської спільноти, заявляємо, що цілком і повністю підтримуємо підписантів Відкритого Листа представників румунської громадськості та вчителів які викладають румунською мовою в навчальних закладах Одеської області, адресованого Президенту України, Прем'єр - Міністру України, міністрам МЗС та МОН України від 12 грудня 2019 року, та просимо визнати існування однієї єдиної літерної мови, а саме, румунської мови.

ВИМАГАЄМО:

1. В перспективі переходу загальноосвітніх навчальних закладів України з викладанням мовами меншин з-поза межами Європейського Союзу ("молдовська") до навчання українською мовою від 1 вересня 2020 року, з метою попередження невід'ємних дискримінаційних наслідків, яких створить цей процес у порівнянні з школами з накладанням однією з офіційних мов ЄС (румунська), вимагаємо дотримання рекомендаційних висновків Венеціанської Комісії стосовно передбачень Закон України «Про Освіту», яких зазначено в пункті 48, щодо осіб, які ідентифікують себе молдаванами, мова яких є спільною з мовою, якою говорить румунська меншина, однією з офіційних мов Європейського Союзу, шляхом впровадження румунської мови у якості мови викладання в існуючих школах, класах з викладанням «молдовською» мовою в Одеській області.

Babele/Averescu/Ozerne, raionul Ismail;

офіційних мов Європейського Союзу", шляхом впровадження румунської мови у якості мови викладання в існуючих школах/класах з викладанням "молдовською" мовою в Одеській області.

2. Терміново почати процес об'єднання двох діючих навчальних програм для навчальних закладів з викладанням румунською мовою, та з навчанням "молдовською" мовою, шляхом зречення від споживання глотоніму "молдовська мова" в школах Одеської області, штучно впровадженого з політичних меркувань, цей глотонім будучи насправді залишком сталінського/радянського походження, з метою штучного розділення румуномовного населення України.

село Новоселівка, 19.12.2019

Прізвище, ім'я, По-батькові	Посада	Підпис
1. Трокопенко О. А.	вчитель	
2. Кудряш О. В.	вчитель	
3. Семенко Людмила Тавківна	вчитель	
4. Моторен Н. І.	вчитель	
5. Трапеза В. Г.	вчитель	
6. Бурмак С. М.	вчитель	
7. Кінєрь О. У.	вчитель	
8. Табука А. І.	вчитель	
9. Бузган Н. А.	вчитель	
10. Ворона Т. В.	вчитель	
11. Терехів С. І.	вчитель	
12. Фіменко Ні. А.	вчитель	
13. Тайдаков Т. В.	вчитель	
14. Ісаків Т. І.	вчитель	
15. Ісаків Т. В.	вчитель	
16. Сиротин Л. П.	вчитель	
17. Делін Т. В.	вчитель	
18. Бузган С. Ф.	вчитель	
19. Чебан Т. В.	вчитель	
20. Ісаків Н. В.	вчитель	
21. Бузган О. А.	вчитель	
22. Келін В. Ф.	вчитель	
23. Ісаків А. Ф.	вчитель	
24. Трокопенко О. О.	вчитель	
25. Воронен О. В.	вчитель	
26. Кудряш С. В.	вчитель	
27. Ісаків Н. О.	вчитель	
28. Тоні С. Т.	вчитель	
29. Бурмак Т. С.	вчитель	
30. Моторен Н. В.	вчитель	
31. Чебан Н. І.	вчитель	
32. Таран А. М.	вчитель	
33. Мірза Т. Ф.	вчитель	

2. Терміново почати процес об'єднання двох діючих навчальних програм для навчальних закладів з викладанням румунською мовою, та з навчанням «молдовською» мовою, шляхом зречення від споживання глотоніму «молдовська мова» в школах Одеської області, штучно впроваджено з політичних міркувань, цей глотонім будучи насправді залишком сталінського радянського походження, з метою штучного розділення румуномовного населення України.

село Озерне, 21.12.2019р.

Прізвище, ім'я, по батькові	Посада	Підпис
Марку Іван Леонідович	вчитель	[Підпис]
Андрій М. Я.	вчитель	[Підпис]
Шку А. А.	вчитель	[Підпис]
Кремор М. М.	вчитель	[Підпис]
Себастьян Л. П.	соц. педагог	[Підпис]
Себастьян Д. П.	вчитель	[Підпис]
Мамук О. Т.	пед. орг.	[Підпис]
Себастьян А. П.	вчитель	[Підпис]
Бойнєри О. В.	практ. псих.	[Підпис]
Бергі А. М.	вчитель мат.	[Підпис]
Шку А. П.	батьки	[Підпис]
Гонимку Н. С.	вчитель	[Підпис]
Бойнєри А. С.	вчитель	[Підпис]
Кильчик О. С.	вчитель	[Підпис]
Себастьян Е. С.	Бібліотекар	[Підпис]
Баліка В. П.	батько	[Підпис]
Пелецька Т. П.	вчитель	[Підпис]
Тігу А. П.	учень	[Підпис]
Андрій М. В.	учень	[Підпис]
Ришук М. К.	учень	[Підпис]
Себастьян К. С.	учениця 11-Б	[Підпис]
Баліка О. І.	учениця 11-Б	[Підпис]

**ПРЕЗИДЕНТУ УКРАЇНИ,
ПАНУ ВОЛОДИМИРУ ЗЕЛЕНЬСЬКОМУ**

**КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ
До уваги Пана Прем'єр-Міністра ОЛЕКСІЯ ГОНЧАРУКА**

**МІНІСТЕРСТВУ ЗАКОРДОННИХ СПРАВ УКРАЇНИ
До уваги Пана Міністра ВАДИМА ПРИСТАЙКА**

**МІНІСТЕРСТВУ ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
До уваги Пані Міністерки ГАННИ НОВОСАД**

**вчителів ФУРАТІВСЬКОЇ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ
I-II ступенів Саратського району Одеської області**

З В Е Р Н Е Н Н Я

Ми, нижчепідписані, вчителі Фуратівської ЗОШ I-II ступенів Саратського району Одеської області заявляємо, що цілком і повністю підтримуємо підписантів Відкритого Листа представників румунської громадськості та вчителів, які викладають румунською мовою в навчальних закладах Одеської області, адресованого Президенту України, Прем'єр-Міністру України, міністрам МЗС та МОН України від 12 грудня 2019 року, та у зазначеному у Відкритому листі (додається) контексті ,

Furatu/Furativka, raionul Sărata

ВИМАГАЄМО:

1. В перспективі переходу загальноосвітніх навчальних закладів України з викладанням мовами меншин поза межами Європейського Союзу ("молдовська") до навчання українською мовою з 1 вересня 2020 року, з метою попередження невід'ємних дискримінаційних наслідків, яких створить цей процес у порівнянні з школами з викладанням однією з офіційних мов ЄС (румунська), вимагаємо дотримання рекомендаційних висновків Венеціанської Комісії стосовно передбачень Закону України "Про Освіту", яких зазначено в пункті 48, щодо "осіб, які ідентифікують себе молдаванами, мова яких є спільною з мовою, якою говорить румунська меншина, однією з офіційних мов Європейського Союзу", шляхом впровадження румунської мови у якості мови викладання в існуючих школах/класах з викладанням "молдовською" мовою в Одеській області.
2. Терміново почати процес об'єднання двох діючих навчальних програм для навчальних закладів з викладанням румунською мовою та з навчанням "молдовською" мовою шляхом зречення від споживання глтоніму "молдовська мова" в школах Одеської області, штучно впровадженого з політичних міркувань, цей глтонім, будучи насправді залишком сталінського/радянського походження, з метою штучного розділення румуномовного населення України.

село Фуратівка, 20.12.2019

Прізвище, Ім'я, По-батькові

Посада

Підпис

Майні І.Ф.

вчитель поч. кл.

[Підпис]

Олту Н.І.

вчитель укр. мови

[Підпис]

Черкашина О.Ю.

вчитель поч. кл.

[Підпис]

Гузан Т.І.

вчитель мат. та фізики

[Підпис]

Вайняк С.Д.

вчитель поч. кл.

[Підпис]

Цинцар В.Ф.

вчит. молд. мови

[Підпис]

Харченко Т.М.

бібліотекар

[Підпис]

Парфракс Я.В.

вчит. поч. класів

[Підпис]

Саку Н.В.

вчитель мат. та інформ.

[Підпис]

Бонурин М.Т.

вчитель хімії та біології

[Підпис]

Стопова Н.І.

вчитель поч. класів

[Підпис]

Жеміка М.Г.

вчитель фізкультури

[Підпис]

Черкашина О.Ю.

вчитель української мови

[Підпис]

Патарчук М.Ф.

вчитель історії

[Підпис]

ПРЕЗИДЕНТУ УКРАЇНИ,
ПАНУ ВОЛОДИМИРУ ЗЕЛЕНСЬКОМУ

КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ
До уваги Пана Прем'єр-Міністра ОЛЕКСІЯ ГОНЧАРУКА

МІНІСТЕРСТВУ ЗАКОРДОННИХ СПРАВ УКРАЇНИ

До уваги Пана Міністра ВАДИМА ПРИСТАЙКА

МІНІСТЕРСТВУ ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ

До уваги Пані Міністерки ГАННИ НОВОСАД

Від представників румунських громадських об'єднань м. Рені «Reni»

ЗВЕРНЕННЯ

Ми, нижчепідписані, представники румунської громадської організації м.Рені, Одеської області: ГО Асоціація румун міста Рені «Reni» цілком і повністю підтримуємо підписантів Відкритого Листа представників румунської громадськості та вчителів, які викладають румунською мовою в навчальних закладах Одеської області, адресованого Президенту України, Прем'єр - Міністру України, міністрам МЗС та МОН України від 12 грудня 2019 року, та у зазначеному у Відкритому листі (додається) контексті,

ВИМАГАЄМО:

- I. В перспективі переходу загальноосвітніх навчальних закладів України з викладанням мовами меншин з-поза межами Європейського Союзу («молдовська») до навчання українською мовою від 1 вересня 2020 року, з метою попередження невід'ємних дискримінаційних наслідків, яких створить цей процес у порівнянні з школами з викладанням однією з офіційних мов ЄС (румунська), вимагаємо дотримання рекомендаційних висновків Венеціанської Комісії стосовно передбачень Закону України "Про Освіту", яких зазначено в пункті 48, щодо «осіб, які Ідентифікують себе молдаванами, мова яких є спільною з мовою, якою створить румунська меншина, однією з офіційних мов Європейського Союзу», шляхом впровадження румунської мови у якості мови викладання в існуючих школах/ класах з викладанням «молдовською» мовою в Одеській області.

Asociația "Reni" a Românilor din orașul Reni și un număr important de susținători ai acestora din satul Anadol/Dolinske;

2. Терміново почати процес об'єднання двох діючих навчальних програм для навчальних закладів з викладанням румунською мовою, та з навчанням «молдовською» мовою, шляхом зречення від споживання глотоніму «молдовська мова» в школах Одеської області, штучно впровадженого з політичних міркувань, цей глотонім будучи насправді залишком сталінського/радянського походження, з метою штучного розділення румуномовного населення України.

Іван Строя

Голова ГО «Асоціація румун міста Рені «Renі»

Члени асоціації румун міста Рені «Renі» викладачі :

1. Камбук Ник. Петр
2. Лунгу А. И. Алу
3. Кистаро М. В. Кистаро
4. Мурзак А. В.
5. Катаной М. Т. М. Катаной
6. Чикета - Куле Т. А. Силе
7. Андер Н. Т. Шен
8. Кула А. К. Кула
9. Саша А. В. Саша
10. Куку Е. М. Куку
11. Батрышев Е. В. Батрышев
12. Решеу А. В. Решеу
13. Строя П. Е. Строя
14. Дроменко Е. Н. Дроменко

DOCUMENTUL NR. 3

– La **24 iulie 1370**, Papa Urban al V-lea îl numește pe **DOMNITORUL MOLDOVEI IAȚCU (1365–1375)**, „**DUCE AL PĂRȚII MOLDOVENEȘTI AL NAȚIUNII VALAHE..**” („... DUX MOLDAVIENSIS PARTIUM SEU NATIONIS WALACHIAE”) (Eudoxiu Hurmuzaki, Documente privind istoria României, partea I, vol. 2, București, 1898, p. 160).

– Papa de la Roma Pius al II-lea (1458–1464) a menționat că „**VALAHIA (ȚARA ROMÂNILOR) SE ÎNTINDE DIN TRANSILVANIA ȘI PÂNĂ LA NISTRU, DUNĂRE ȘI MAREA NEAGRĂ**” (Gheorghe Ghimpu, Op. cit., p. 61).

– La **24 iulie 1370**, **Papa Urban al V-lea** îl numește pe domnitorul Moldovei Iațcu (1365–1375), „duce al părții moldovenești al națiunii valahe..” („... dux Moldaviensis partium seu nationis Walachiae”) (Eudoxiu Hurmuzaki, **Documente privind istoria României**, partea I, vol. 2, București, 1898, p. 160).

– **Papa de la Roma Pius al II-lea** (1458–1464) a menționat că „Valahia (Țara Românilor) se întinde din Transilvania și până la Nistru, Dunăre și Marea Neagră” (Gheorghe Ghimpu, Op. cit., p. 61).

– **Episcopul de Gniezno, Polonia, Jan Laski** scria în 1514 că locuitorii Moldovei „spun că sunt ostași de odinioară ai romanilor, trimiși aici pentru apărarea Panoniei împotriva sciților” (Șerban Papacostea, Op. cit., p. 229).

– **Misionarul italian Niccolo Barsi** scria în 1640 că moldovenii sunt români. Orașul Moldovei Roman îi amintește de Roma antică: „Si vede anco la cita di Romano, ca si detta da Roma, essendo i primi fondatori di quella stati Romani” (A. Armbruster, Op. cit., p. 131–132).

DOCUMENTUL NR. 4

Roman I, Voievod al Moldovei și Domnitor al Întregii Țări Românești (document din 5 Ianuarie 1393) **Roman Vodă al Moldovei** jură credință lui Vladislav, regele Poloniei 1393

„† În numele lui Dumnezeu, amin. Cunoscut facem prin această carte celor prezenți și viitori, ce vor trebui s-o cunoască, că **NOI ROMAN VOEVOĐ AL MOLDOVEI ȘI DOMN AL ÎNTREGII ȚĂRI ROMÂNEȘTI** [sau „al Moldovei și al întregii Țări a Moldovei”, în traducerea lui M. Costăchescu; „**МЫ РОМАНЪ ВОЕВОДА МОЛДАВЪСКИЙ И ДЪДИЧЪ ОУСЕИ ЗЕМЛЪ ВОЛОШЬСКОЙ**”, în documentul original], din munte până în țărmul mării [„ω(т) плонинъ ажє до брегъ морѧ”], că de bună voe, de nimene nesilit, ci din bun și înțelept sfat al slugilor noastre și al panilor noștri credincioși și **cu învoirea întregii Țări Românești**, fără nicio silă, am făgăduit și făgăduim și dăm înscris vecinic, făgăduind cu credință și dreptate curată, să slujim slujbă credincioasă și cu copiii noștri, cari sânt acuma și vor fi în viitor, și cu boerii noștri și slugile noastre și **cu toată Țara Românească**, neînvinșului Vladislav, din mila lui Dumnezeu, Craiu al Poloniei [„королеви польскому”], marelui Cneaz al Litvaniei [„кнѧзю великому литовскому”] și Domn al întregii Țări a Rusiei [„дѣдичю оусєи рускои землѧ”], Domnului nostru scump și preastrălucitei Hedviga, din mila Domnului, Crăiasă a Poloniei și a copiilor lor, cari vor fi după dânșii și coroanei Poloniei.

Și am făgăduit și făgăduim să fim cu credință și să nu căutăm, nici să avem pe alt domnitor, ci să slujim și să ajutăm craiului și soției sale și copiilor lor și coroanei Polone și să-i dăm bun sfat cu tot poporul întregii Țări Românești, cum se cuvine slugii credincioase să facă domnului său scump, să-l ajute contra oricărui dușman, neexceptând pe niciunul, pe cinstea și dreptatea noastră, afară de Țara Prusiei și Litvaniei și cu ținuturile de dincolo de Cracovia, care din cauza depărtării nu sunt plăcute poporului nostru.

Și la toate aceste făgăduim, fără înșelăciune și fără viclenie și cu aceste și cu toate cele scrise mai sus să ținem tare acest zapis vecinic.

Iar pentru mai mare credință am poruncit să se atârne pecetea noastră cătră această carte a noastră.

Și noi panii și poporul întregii Țări Românești [„и мы панове и посполство оусєи землѧ волошьской”] și cu copii noștri prezenți și viitori nedespărțindu-ne de Domnul nostru, făgăduim cu dreptatea noastră, și cu credința noastră întărim cu scrisorile noastre să slujim mărețului Vladislav, Craiul Poloniei, și soției sale, măreței Hedviga, Crăiasa Poloniei și copiilor lor și coroanei Poloniei și niciodată să nu ne despărțim în veac de crăiea Poloniei, după cum

este scris mai sus, să stăm împreună contra dușmanilor lor, neexceptând pe niciunul, să ajutăm și să-i sfătuim cu credință curată, fără înșelăciune și fără viclenie.

Iar spre tărie acesteia atărnăm pecetea noastră împreună cu a Domnului nostru.

S-a scris cartea, în Suceava, Duminică în ajunul Bobotezei, în anul Domnului 1393."

Pecetea mare are pe ea următoarea inscripție: „† печать ѿ роман воеводы землѣ молдавьской”

DOCUMENTUL NR. 5

1394 „VOIEVOZII MAI DE PE URMĂ DINTRE VOIEVOZII VALAHIEI MICI SAU TRANSALPINE

Alexandru, Voievodul Valahiei Transalpine, adică, pe limba venedă, adică slavonă, Domnul, sau Maimarele ei. Acesta i s-a supus lui Ludovic, Regelui Ungariei și Poloniei, în anul 1342.

Laicu a fost adus sub supunere de către același Loys, în anul 1371.

ȘTEFAN, VOIEVOD AL AMÂNDUROR VALAHIILOR, 1390.

[illegible]

1394 PRINCIPII DE PE URMĂ AI MOLDOVEI, SAU CARA-BOGDANIEI, SAU VALAHIEI MARI

Moldavia este (astfel) numită greșit, din Moridavia, adică Maura Dania, adică ținutul negru al danilor și dacilor, de aceea este numită de către turci Cara-Bogdania, cum ar fi Gdania, sau Dania Neagră, pe care o scaldă străbătând-o râul Moldavus.

Bazarad, Voievodul valahilor, sau al Moldovei, încercat cu război, îl înfrânge în anul 1330 pe Carol I, Regele Ungariei; este de fel **din regișorii Bessarabiei și de aceea (se numește) Bazarad**.

Ștefan Voievod a trăit pe la anul 1350.

Ștefan fiul, alungat de către fratele său Petru, fuge la Cazimir II, Regele Poloniei, în anul 1358.

Petru, fratele, urmează după alungarea fratelui său.

Bogdan urmează sub Ludovic, regele Ungariei mort în 1382.

Petru urmează sub Vladislav, Regele Poloniei, mai înainte (zis) Iagiello, în anul 1388.

ȘTEFAN VOIEVOD AL AMÂNDUROR VALAHILOR PE ANUL 1394.

Alexandru s-a mărturisit drept client al lui Vladislav Iagiello, Regele Poloniei; este supus unei năvăliri de către Murad II, în 1425, și, fiind asediată Golubecia, la unguri Columbatz, la turci Gugecziahr, adică *porumbarul*, în 1428, n-a vrut să-i trimită ajutoare împăratului Sigismund; a răposat în 1431.

Ilie fiul urmează, cel cu care a fost căsătorită Maria, sora Reginei polonilor Sofia de Kiev, a mamei lui Vladislav și a lui Cazimir, Regi ai Poloniei; a fugit în exil în Polonia, la urmă a dobândit Bessarabia; i-a avut drept fii pe Roman și Petru.

Ștefan, fratele lui, l-a alungat pe fratele său Ilie din domnia părintească. Prin mila lui Vladislav III, Regele Poloniei, este întărit de către poloni, în 1434. L-a avut drept fiu pe Petru.

Roman, fiul pomenitului Ilie, îi urmează mai apoi tatălui său. La Kromer mai este numit și Alexandru; pe când era copil, a fost alungat de către unchiul său bastard.

Bogdan, unchiul bastard, după alungarea copilului Roman, a domnit câțeva vreme. Beat fiind, a fost omorât de către Petru, fratele său bastard și el.

Petru, fratele bastard, după uciderea lui Bogdan, îi urmează cu forța și, urzind zadarnic capcane împotriva lui Roman, nepotul său de frate, a fost alungat prin fapta lui Cazimir, Regele Poloniei."

DOCUMENTUL NR 6

1407 **IOSIF MUȘAT, MITROPOLITUL MOLDOVLAHIEI** (document din 7 ianuarie 1407)

„Preasfințitul mitropolit chir Iosif al Moldovlahiei [**С(В)АТЪИШІИ МИТРОПОЛИТ(Ъ) КҮР(Ъ) ІОСИФЪ МОЛДАВЛАХІЙСКЫИ**]. Cu bunăvoința lui Dumnezeu și a preacuratei lui maici și a sfintei lui Înălțări, mănăstirea vlădiciei mele care este la Neamț, a binevoit vlădicia mea, de asemenea și cu fiul vlădiciei mele, Io, noi, Alexandru voievod, domn al Țării Moldovei, și am dat această mănăstire mai înainte zisă popii chir Domentian, de asemenea și mănăstirea Adormirea preacuratei născătoare de Dumnezeu, care este la Bistrița, ca să fie aceste mănăstiri nedespărțite una de alta, pentru că sunt amândouă ale vlădiciei mele.

Și trimitem acolo pe boierul domnului voievod, pe jupan Petru Ureacle, să dea tot ce se găsește în acele mai înainte zise mănăstiri în mâinile popii chir Dometian, sau cărți, sau odăjdii, sau vase, toate de la mare până la mic, și iarăși cele ce se găsesc în afară, două sate ale mănăstirii la gura Neamțului, unul de o parte a Neamțului, iar altul de altă parte, pe care le-a dat sfânt-răposatul domn Io Petru voievod, și două mori și 2 vii, una pe care a dat-o Petru voievod, iar alta pe care a cumpărat-o vlădicia mea, și oile mănăstirii, și boii, și caii, și stupii, și totul, fie mic, fie mare, în mâinile popii chir Domentian, ca să le păzească și să aibă grijă de ele în viața sa.

După trecerea lui către Dumnezeu, de asemenea, pe cine va voi să numească el din frații săi, să fie și aceluia neclintit, în viața vlădiciei mele. După trecerea către Dumnezeu a vlădiciei mele, pe cine va alege Dumnezeu să fie mitropolit în scaunul vlădiciei mele, Io Alexandru voievod, cine va fi domn, sau cineva din sfetnicii aceluia și va strica această scrisoare și nu va întări, să-l judece Dumnezeu și preacurata lui maică și să fie blestemat de cei 318 părinți purtători de Dumnezeu și să aibă parte cu Iuda.

S-a scris aceasta în anul 6915 (1407), luna ianuarie, 7 zile. Eu, Gârdu, am scris.”

[illegible]

– **Ieromonahul rus Zosim** constată în 1414 că Moldova este o „Țară volohă”. El a venit din Rusia în drum spre Țarigrad și scrie că a trecut Nistrul ca fiind „graniță volohă”.

– **Moldova de asemenea a fost numită „Țara Volohă”** de către publicistul și călătorul rus **Ivașko Peresvetov**, care a trăit cinci luni la curtea lui Petru Rareș (Gh. Bezviconi, **Călători ruși în Moldova și Muntenia**, București, 1947, p. 23).

– **Negustorul și diplomatul rus Trifan Korobeinikov**, trecând prin Moldova în drum spre Ierusalim în 1593, scrie că aceasta este „Țara Volohă”, iar pe domnitor îl numește „voievod al volohilor” (Ibidem, p. 35).

– Identitatea de „țară a volohilor”, „mitropolit voloh”, „cneaz voloh”, „popor voloh” este valorificată și în alte lucrări ale călătorilor ruși în Moldova și Muntenia (Ibidem, p. 39. 51. 60, 63).

DOCUMENTUL NR. 8

În 1439, pe documentul Conciliului de la Florența, sub textul grecesc a semnat împăratul: "Eu în Hristos Domnul, credinciosul împărat și singurul domnitor al romanilor, Paleologul am scris", urmat de reprezentanții celor patru patriarhate orientale, Constantinopol, Alexandria, Antiohia și Ierusalim, arhiepiscopi, episcopi și prelați inferiori. În locul al 13-lea după împărat a semnat, în limba greacă, "Smeritul **MITROPOLIT AL MOLDOVLAHIEI** și reprezentant al celui de Sebaste, **DAMIAN**, mulțumit am scris". În locul al 12-lea, între neepiscopi, a semnat, tot în limba greacă, "Protopopul **CONSTANTIN** și vicar al celui de **MOLDOVLAHIA**, am scris".

1436:

Iată că și în două scrisori adresate de papa lui **GRIGORE**, "**MITROPOLITUL MOLDOVLAHIEI**", date din 10 și 11 martie 1436 se vorbește de "*valahi, bulgari și MOLDOVLAHI*", *Valachos, Bulgaros et MOLDOVLACHOS*.

Si în confirmarea pastorației **mitropolitului Ioachim la Suceava** vorbesc și scrierile rămase de la el: Enciclica scrisă în limba greacă, adresată "*creștinilor unde s-ar afla, ierarhi, ieromonahi, egumeni, călugări, preoți și tot blagoslovitul norod al Domnului*", semnată de **MITROPOLITUL MOLDOVLAHIEI IOACHIM** "*prin care îndemna pe toți să primească și să ajute cu dragoste creștinească pe cei fugiți din Constantinopol, în urma căderii acestuia sub turci (29 mai 1453)*" și un "canon la preacinstita adormire a Maicii Domnului cu însemnarea că este facerea smeritului **mitropolit al Moldovlahiei Ioachim**".¹²³) Scrisorii enciclice a acestuia, păstrat în manuscris la Marea Lavră, Athos

„Damianus archiepiscopus **MOLDOBLACHIE** et locumtenentes Sebastiensis archiepiscopi, subscripsi”, „Constantinus, primus presbyter et vicarius **MOLDOBLACHIE**, subscripsi”. *Ibid.*, p. 119-120.

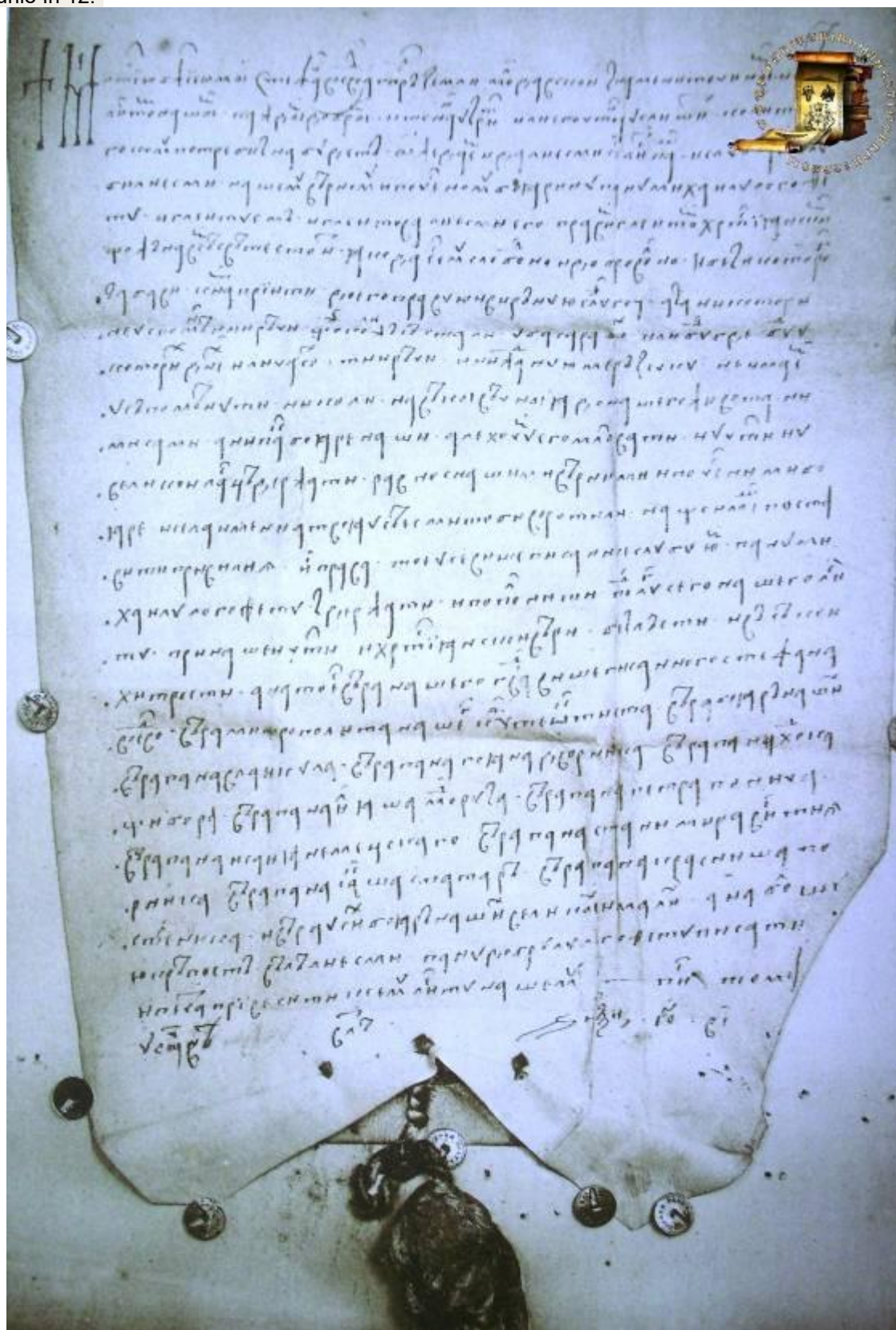

DOCUMENTUL NR. 9

1460 Ștefan cel Mare trimite logofătului Mihail un salvconduct (Suceava, 1460)

„Din mila lui Dumnezeu noi **ȘTEFAN VOEVOD**, domnul Țării Moldovei, facem cunoscut cu această carte a noastră tuturor oamenilor buni, câți o vor vedea sau o vor auzi cetindu-se, când va fi cuiva de trebuință, că dăm și am dat această carte a noastră, și făgăduim și am făgăduit credinciosului și cinstitului nostru boier dumnealui Mihail logofătului, și-l întovărășim și l-am întovărășit cu această adevărată și creștinească carte de trecere, cum se obișnuiește în toată lumea, ca să fie slobod și să aibă voie să se întoarcă la noi, la slujba sa dreaptă și credincioasă, fără nicio zăbavă. Iar de lucrurile ce ar trebui uitate și care se vor fi întâmplat în **ȚARA BASARABILOR (8 БАСАРАБЕХЪ)** sau oriunde în altă parte, în orice vreme și în orice zile, de acele lucruri și de altă dușmănie nu ne vom aduce aminte niciodată, în vecii vecilor, cât vom trăi, nici noi înșine, nici boierii noștri. Ci vrem să-l miuim și să-l ținem în cinste și în mare milă, deopotrivă cu boierii noștri cei credincioși și de cinste. Și satele și averile tale, toate ți le-am întors; vei arăta numai hrisoavele și drepturile tale asupra lor. Toate aceste mai sus scrise făgăduim dumnealui logofătului Mihail să le ținem și să le împlinim, cum zice în această carte a noastră, pe cinstea și pe credința noastră creștinească, fără înșelăciune și fără niciun vicleșug. Iar spre aceasta este credința domniei noastre mai sus scrisului Ștefan Voevod, și credința mitropolitului nostru chir Teoctist, și credința boierilor noștri: cr. d-lui Vlaicului, cr. d-lui Goian vornicului, cr. d-lui Hodco Știbor, cr. d-lui Iliăș Modruz, cr. d-lui Petru Ponici, cr. d-lui Isaia de la Neamț, cr. d-lui Stanimir vistiernicului, cr. d-lui Sacâș spătarului, cr. d-lui Crasniș postelnicului, și credința tuturor boierilor noștri, mari și mici. Iar spre mai mare tărie, am poruncit dumnealui

Dobrului logofătului să scrie și să atârne pecetea la această carte a noastră. Scris-a Toma în Suceava la anul 6968, Iunie în 12.”

DOCUMENTUL NR. 10

50 de documente despre VALAHUL ȘTEFAN CEL MARE AL MOLDOVLAHIEI SAU AL VALAHEI MICI (este vorba de zeci de documente în care însuși Ștefan își spune așa sau în care contemporani ai săi în numesc așa). Am mai descoperit și că bucureștenii le-au cerut lui Ștefan și lui Vlad Țepeș „unire”.

1.

„**STEFANO, EL VALACHO** asi non dorme e a confini con tutto el suo potere” (Ștefan, Valahul nu doarme, ci stă la hotare cu toată puterea sa). Așa scrie un florentin din Cracovia în 29 iunie 1500 explicând că Ștefan cel Mare nu așteptase chemarea papei Alexandru ci, la începutul verii, când acesta abia era îndemnat să-și ridice oștenii.

2.

Încă din luna mai 1500 se știa la Veneția că Ștefan își convocase oastea și era cu ea în tabără („**IL SIGNOR STEFANO, VALACHO, VAYVODA DE MOLDAVIA**, era venuto con exercito în campagna”).

3.

Dacă, de regulă, Ștefan este „domn al Țării Moldovei” – și, câteodată, „a toată Țara Moldovei” – în multe cazuri el este „**DOMN AL ȚĂRII MOLDOVLAHIEI**” SAU „**A TOATĂ ȚARA MOLDOVLAHIEI**”. Numele Moldovlahia apare încă din 1401, deci înainte de Ștefan cel Mare, în documente destinate unor mănăstiri (Neamț, Bistrița, Probota, Zografu), pe puținele broderii liturgice cunoscute (inscripțiile grecești de pe epitrahilul de la Ladoga și de pe epitaful mitropolitului Macarie din 1428), precum și în Mucenicia Sfântului Ioan cel Nou.

În vremea lui Ștefan, el este numit „domn a toată țara Moldovlahiei” în hrisovul destinat Mănăstirii Zografu (1466) și „domn al țării Moldovlahiei” în însemnarea dedicatorie a Tetraevangelului de la Humor, în care este numit și împărat (1473), în pisania trapezei pe care a construit-o la Zografu (1495), și, probabil, într-un hrisov pentru Mănăstirea Grigoriu (1500). În alte trei documente ale lui Ștefan destinate brașovenilor și cele două proclamații adresate, în 1480 sau 1481, boierilor munteni conțin numele Moldovlahiei. Este de observat că în alte scrisori și documente, redactate în limba latină, țara lui Ștefan apare nu numai ca Terra Moldaviensis (care, de altfel, traduce ad-litteram forma slavă a numelui) sau Terra Moldaviae, ci și sub o formă de plural, Terrae Moldaviae („Stefanus vaivoda, dominus Terrarum Moldavie”, de pildă), amintind numele pe care i-l dă Cronica moldo-germană:

„Stephanus, Dei gratia voivoda Terrarum Moldannens(ium) necnon Valachyens(ium)”. Or, această formă de plural – cu sau fără adaosul „Valahiei” – se află numai în documentele latine și niciodată în cele slave. Pe de altă parte, formele „al țării Moldovlahiei” și „a toată țara Moldovlahiei” se află numai în documentele slave și niciodată în cele latine.

4.

„Eu cerusem – avea să transmită Ștefan venețienilor – ca voievodul Basaraba să fie alungat din **CEALALTĂ VALAHIE (DE L'ALTRA VALACHIA)** și să fie pus acolo un alt domn creștin, anume Dracula, ca să ne înțelegem împreună. Am înduplecat chiar la acest lucru pe Majestatea Sa regele Ungariei, ca să se îngrijească și el, din partea sa, ca valahul Dracula să ajungă domn. Muntenia era numită Valahia Mare și Moldova era numită deseori Valahia Mică.

5.

Martți, 26 noiembrie 1476: la ceremonia de la București a fost de față și **VLAD ȚEPEȘ ȘI ȘTEFAN** al Moldovei; „**ȘI ATUNCI AU VRUT SUPUȘII CA AMÂNDOII DOMNII SĂ-ȘI JURE ÎMPREUNĂ DRAGOSTE ȘI UNIRE** (et hanno voluto li populi che tuti duy li vayvodi zurano insieme amore et confederatione).

6.

În 1471, solii lui Uzun Hassan aducea scrisori prin care „preaînălții domni ai Apusului” (excellentissimi domini franchorum) erau îndemnați să se unească împotriva lui Mehmed al II-lea. O asemenea scrisoare era adresată „marelui domn milostiv și domnului mare în țara sa, lui Ștefan voievod, stăpân a toată Moldova” (**MAGNO DOMINO MISERCORDI ET DOMINO MAGNO IN SUA REGIONE, STEFFANO VOIVODA, POTENTI SUPER TOTA VALACHIA**). Deci documentul original zice Valahia și nu Moldova.

7.

Un rabin care a trăit la Candia, în insula Creta, în veacul al XVI-lea, și a scris, între altele, o cronică a Turciei, Elias Capsali (c.1490 – c.1555), a înfățișat într-un mod mai puțin obișnuit relația dintre Ștefan cel Mare și Uzun Hassan: „Când au aflat toți principii supuși că Zucha-Zan [Uzun Hassan] a pornit în război, se bucurau foarte mult [...]. Și ei s-au revoltat împotriva turcilor: când pe ascuns, când pe față, luând în derâdere fără milă supunerea lor. În rândul lor era, de asemenea, domnul Valahiei Mici [...]. Astfel, când a aflat [Ștefan cel Mare] că Zucha-Zan a plecat (la război) împotriva stăpânului sau sultanului Mehmed, el s-a pus a unelti tot felul de planuri. Pe ascuns, el a îndepărtat supunerea și și-a eliberat umerii de sub apăsarea sa”. Elias Capsali atribuie lui Mehmed câteva cuvinte: „Când Dumnezeu îmi va da în mâinile mele pe Uzun Hassan, atunci am să frământ carnea **VALAHULUI** cu spinii deșertului și cu scaieții!”

8.

La Istanbul, sultanul, mâniat că Ștefan îndrăznise să scoată din domnie pe acela care îl slujea („**Radulus VLACHIAE MAIORIS dominus, qui dicto imperatori serviebat**”)

9.

Sultanul aducea cu el, pentru Moldova cea nouă, supusă și tributară, un domn nou, vlăstar dezrădăcinat al familiei domnitoare. După știrile culese în vara anului 1476 de legatul papal Baldassar de Piscia, era „fiul unui anume Petru, care fusese odinioară domnul **VALAHIEI MICI**”, adică un fiu al lui Petru Aron;

10.

Un genovez din Pera relatează că că sultanul însuși ar fi trimis un sol al său la Ștefan cel Mare, „cerându-i cetatea Chiliei, prizonierii turci, un fiu al acestuia ca ostatic și haraciul pe ultimii trei ani; de asemenea, îi cerea tinerii din

Caffa, care au fugit anul trecut la Cetatea Albă cu o corabie care venea de la Caffa la Pera. Care lucruri **DOMNUL VALAHIEI, ADICĂ ȘTEFAN** voievod, pentru nimic n-a vrut să le accepte”.

11.

Ștefan scria din nou brașovenilor, mulțumind pentru veștile primite și rugând să nu se mai trimită „grâu sau alte bucate în Țara Românească”. Curând după această dată, probabil atunci când a avut certitudinea că inamicul va traversa nu Milcovul, ci Dunărea, a pornit într-acolo, cu un corp de călăreți (40.000, după știrile consemnate de legatul papal Baldassar de Piscia). Conform aceluiași informații, încă din luna mai Ștefan fusese avertizat că „Basaraba [Basarab cel Bătrân], **DOMNUL VALAHIEI MARI, AR FI VRUT SĂ INTRE CU OASTE SA CU GÂND DUȘMĂNOS ÎN VALAHIA MICĂ**”.

12. Scrisoare din Buda, 4 decembrie 1476 – N. Iorga, Acte și fragmente, III, p.59: „Stefano, vayvoda di Valachia

13.

Este adevărat că unele izvoare contemporane menționează, în forme diferite, existența unei tensiuni între domn și ai săi – fie „cârteli” (murmurationes), fie o șovăire în credință („claudicare coeperat [...] suorum fides”), fie chiar o ruptură totală între domn și „**TOATĂ ACEA ȚARĂ A MOLDOVEI ȘI OBȘTILE EI**” (**TOTA ILLA WALACHIE PROVINCIA ET COMMUNITATES**), din cauza „tiraniei și cruzimii” lui Ștefan, acuzat a fi „un călău și un gâde”. Iarăși documentul folosește pentru Moldova numele de Valahia.

14.

Buonaccorsi-Callimachus va ajunge să aibă, în 1490, o mare admirație pentru „**VALAHUL**” ȘTEFAN.

15.

Un „patriciu constantinopolitan”, urmaș de aristocrați bizantini, Theodoro Spandugino (Spandounes) – Cantacuzin, după strămoșii săi materni – autor al unei însemnate opere istorice cu multe informații verificabile, știa următoarele: după încercarea nereușită a lui Mehmed al II-lea de a cuceri cetățile, „fortissime città del Carabogdan, cioè Chieli et Moncastro”, domnul Moldovei a acceptat statutul de „tributario”, dar cu un haraci de două ori mai mic decât cel datorat de domnul ȚĂRII ROMÂNEȘTI („**EL SIGNOR DELL’ALTRA VALACHIA TOLSE A PAGARE PIÙ IL DOPPIO CHE NON PAGAVA CARABOGDAN**”), care, în plus, avea obligația să meargă la Poartă o dată la doi ani, pentru a săruta papucul sultanului și trebuia să trimită o rudă foarte apropiată ca ostatic la curtea acestuia. Acest statut deosebit se datora faptului că Ștefan era ținut în mare respect de turci, în urma rezistenței pe care o desfășurase până atunci.

16.

„Adunând o mare oaste” (collecto ingenti apparatu), la care a adăugat trupe din Transilvania, sub comanda unor căpitani regali (în total, vreo 60.000 de oameni, călări și pedestri), Ștefan, însoțit de fiul și moștenitorul său, Alexandru, a intrat în „**VALAHIA MARE**” pe la sărbătoarea numită, în calendarul catolic, Corpus Christi, care în 1481 a fost în ziua de joi, 21 iunie

Regele Matias va scrie papei Sixt că marea oaste a pătruns „până în măruntaiele ȚĂRII ROMÂNEȘTI” (**USQUE IN VISCERA MAIORIS VOLACHIAE**)

17.

În primăvara anului 1484, pregătirile militare ale otomanilor erau de cunoștință publică. Ostași de toate categoriile, ambarcațiuni de toate felurile și tonajele, piese de artilerie de diverse calibre se concentrau pentru o expediție a cărei țintă a fost doar puțină vreme nesigură: la 15 aprilie 1484, se știa deja că „**STEFANO CARABOGDAN ULACHO**” (**VALAHUL ȘTEFAN MOLDOVEANUL**)

18.

Cerând acestea, ca „sfat și ajutor”, stărilor Prusiei Regale, întrunite la Toru în martie 1485, Cazimir a justificat solicitarea sa cu argumentul că „**VECHII DOMNI AI VALAHIEI [MOLDOVEI]** s-au închinat întotdeauna regilor [Poloniei] și la fel are intenția să procedeze și domnul acesta”, adică Ștefan.

19.

În al doilea rând, regele accepta că va trebui să nu ceară și să nu facă pace „fără știința lui Ioan Ștefan voievod, în acele probleme care ating hotarele Moldovei și Țara Moldovei” (non debemus eciam pacem querere et facere sine sciencia Iohannis Stephani wojewode in his rebus, que contingunt granicies Valachie et terram Moldavie).

20.

În cursul anului 1486, ȘTEFAN și-a trimis solii în Dieta de la Piotrków; „**NUNCIIS DOMINI PALATINI VALACHIE** ad Regiam Maiestatem in conventionem pyetrkoviensem euntibus” li s-au dat provizii la Liov (N. Iorga, Studii și documente, XXIII, p.318-319, nr.LXXXIX). Participarea la Dieta regatului era dreptul său de vasal al Coroanei și se vede că Ștefan l-a exercitat și atunci, ceea ce exclude presupusele acțiuni ostile.

21.

1490 Concluzia lui Buonaccorsi era că **ROMÂNII (VALACHI) – NEAM ÎMPĂRȚIT ÎN DOUĂ: „BESERABII” ȘI MOLDOVENII** – au ajuns la învoială cu Imperiul Otoman „nu ca învinși, ci ca învingători” (non ut victi, sed tanquam victores).

22.

Ștefan cel Mare își va exercita și în Transilvania puterea în limitele maxime îngăduite de rânduielile locului și ale vremii, ridicând biserici și sprijinind episcopiile de la Vad și Feleac, legate de Mitropolia Sucevei și a toată **MOLDOVLACHIA**. Prin aceste domenii, Ștefan și urmașii săi imediați au putut avea o influență însemnată în masa locuitorilor români din Transilvania, iar legăturile din domeniul ecleziastic sugerează existența unor proiecte chiar mai înalte, firești la urmașul unor neamuri de cnezi și voievozi maramureșeni.

23.

„Boierul” folosit de Ștefan cel Mare pentru revolte în Galiția are un nume, aflat în mai multe surse: Muha. Numai că

În timp ce unele vorbesc despre el ca despre „un oarecare **MUHA DIN MOLDOVA**” (quidam **MUCHA DE VALACHIA**) sau „un oarecare moldovean răsculat”, altele îl arată a fi fost rus din Galiția, intrat în solda domnului Moldovei. În unele izvoare apare ca un nobil (eynen heren, „un boier”), în altele ca un dregător militar al lui Ștefan cel Mare. Deși Cronica moldo-germană arată destul de limpede că tulburările din „țara Rusiei” au fost provocate la instigația domnului Moldovei. După opinia istoricului polon Zdzisław Spieralski, începutul acțiunii lui Muha „l-a constituit misiunea primită în 1488 din partea lui Ștefan de a ridica pe țăranii ruteni împotriva nobilimii, de a prăda și, în cazul unor împrejurări favorabile, de a pune stăpânire pe Pocuția”

24.

Principala țintă a fost Pocuția: acest lucru rezultă cu toată limpezimea atât din cronici, cât și din documentele vremii. Astfel, cronica de la Mănăstirea Hustînskaia spune despre Muha, „răsculatul moldovean”, că a adunat 10.000 de oameni „și cu ei a venit în Pocuția prădând”. Și cronicarul polon Martin Cromer, menționând pe cei 10.000 de oameni din oastea lui Muha, arată că erau români și ruteni, adunați din Pocuția. Prin urmare, combatanții n-au venit din Moldova, ci au fost recrutați din Pocuția, „**VALAHII**” din oastea lui Muha nefiind altceva decât români din acea zonă (poate că și Muha însuși era unul dintre ei).

25.

În adevăr, în toamna anului 1491 s-a produs al doilea episod al acestui conflict. După ce „a stat un an întreg prins” la Suceava, Muha – spune Cronica moldo-germană – a fost eliberat de Ștefan, care „l-a pus să intre din nou în Țara Rusiei. Atunci el a cuprins iarăși țara către Halici”. Din însemnările unui contemporan al evenimentelor, foarte bine informat în privința acestor întâmplări, episcopul de Przemyśl, Jan de Targowiska (m. 1492), cel care a condus acum incursiunea în Pocuția după îndemnul lui **ȘTEFAN** („suggestione Stefani”) ar fi fost alt personaj: „un oarecare tâhar din Moldova, pe nume Andrei, zis Barula” (quidam latro de **VALACHIA**, cui nomen Andreas, cognomen Barulus)

26.

Chiar în zilele când Alexandru primea la Vilna delegația viitorului său socru moscovit, în aprilie 1494, frații săi se întruneau în Slovacia, în orașul Levoča (Lewocz, Leutschau), sub pretextul comemorării tatălui lor. Regele Vladislav al Boemiei și Ungariei, regele Ioan Albert al Poloniei, prințul Sigismund și cardinalul Frederic aveau alături pe cumnatul lor, Frederic de Hohenzollern, markgraf de Brandenburg-Ansbach. Congresul, deschis la 17 aprilie, a însemnat o succesiune de întâlniri și discuții purtate în public și în taină. Cronicarul polon Matei Miechowski – medic al regelui Sigismund – a notat laconic țelurile întrunirii: „unirea regatelor, războiul împotriva turcilor și alungarea moldoveanului” (super regnorum unione, super bello in Turcas et extirpatione **VALACHI**).

IARĂȘI SE SPUNE DECI VALAH.

27.

Cancelaria domnească a folosit-o, în forma cea mai extinsă – „domn a toată Țara **MOLDOVLAHIEI**” – doar în intitulația câtorva documente: hrisovul destinat Mănăstirii Zografu (1466) și proclamațiile adresate muntenilor (1480/1481). Pentru Moldovlahia și toată Moldovlahia în intitulația domnilor moldoveni, v. tefan S. Gorovei, Titlurile lui Ștefan cel Mare (ms.) și infra, Cartea a VI-a, Ștefan cel Mare, „bunul suveran”, capitolul Titluri.

28.

La moartea sa, se știa că regele Ioan Albert pornise războiul ca să-l scoată pe **ȘTEFAN** din domnie și să-l înlocuiască cu fratele său, cneazul Sigismund, din care cauză era de așteptat mânia turcilor, „sub a căror apărare și tribut se află **VALAHUL**, din vina regelui” (sub quorum defensione et tributo culpa regis **WALOCUS** existit)

29.

La 4 februarie 1498, marele cneaz a desemnat ca moștenitor și a asociat la domnie pe nepotul său, Dimitrie Ivanovici (fiul întâiului său născut și al Elenei „**VOLOȘANCA**” (**VALAHA**), **FIICA DOMNULUI MOLDOVEI**), proclamându-l mare cneaz de Vladimir, Moscova și Novgorod.

30.

Tratatul de la Hârlău. Continuarea discuțiilor, după dorința și din stăruința regelui Vladislav, a dus, până la urmă, la încheierea unui șir de tratate, prin care, într-un interval de cinci luni (aprilie-septembrie 1499) s-a ajuns la încheierea unui adevărat „bloc antiotoman”, legând Ungaria – unită cu Boemia –, Polonia, Lituania, Țara Românească și Moldova. Ajungându-se la convingerea că „fără moldoveni pacea nu ar fi” (absque **VALACHI** [...] pax non fieret). **IARĂȘI MOLDOVENII SUNT NUMIȚI VALAHI.**

31.

Astfel, la 1532 – când în Polonia domnea Sigismund I, prințul „fără-de-țară” de la 1497 – sunt menționate „satele din Pocuția, pe care moldovenii le stăpânesc nu de multă vreme, din donația înaintașilor Majestății Sale făcută logofătului Tăutu pe durata vieții sale” (quas tenent a non multo tempore **VALACHI**, ex donatione praedecessorum M[ajesta]tis Suae Theutul logofiet ad illius vitam facta). **IARĂȘI MOLDOVENII SUNT NUMIȚI VALAHI.**

32.

În noua cruciadă, românilor li s-a acordat de la început un loc anume: încă din vară, regele Vladislav a sugerat papei Alexandru să-i cheme și pe români la luptă, trimițând la „**VALAHUL TRANSALPIN ȘI [LA CEL] MOLDOVEAN**” (**AL VALACHO TRANSALPINO ET MOLDAVIO**) soli și scrisori. Ca urmare, papa s-a adresat românilor direct, prin scrisori, în septembrie 1500. Aici apare valahul moldovean pe lângă valahul transalpin.

33.

Tătarii de la Volga fuseseră chemați de sultanul Baiazid cu scopul precis de a-l neutraliza pe domnul Moldovei: „Dacă tu vei ține Moldova – ar fi spus sultanul hanului Hoardei Mari – nouă ne va fi liberă înaintarea către toate părțile lumii” (Si tu **VALACHIAM** tenebis, nobis liberum erit progredi ad omnes partes mundi). Erau tătarii pe care și regele Alexandru îi aștepta, ca aliați împotriva lui Ivan al Moscovei, și asupra cărora atrăsese atenția lui Ștefan să

nu-i atace. Domnul Moldovei a trebuit, totuși, să contribuie la înfrângerea lor, în vara anului 1502, pentru a îndepărta de la hotarele sale aliații periculoși ai sultanului. **IARĂȘI MOLDOVENII SUNT NUMIȚI VALAHI.**

34.

Întâmplător sau nu, din această vară a anului 1502 datează o mărturie, și ea unică, despre locul lui Ștefan cel Mare în lumea creștină a vremii. Într-un raport privind acțiunile flotei venețiene în Marea Egee, în cursul ultimelor luni de război antiotoman, se face o mențiune despre Sfântul Munte („Monte Santo”) al Athosului, cu cele 40 de mănăstiri fortificate ca niște castele, ducând o viață de autonomie deplină, în locuri îmbelșugate cu tot binele, foarte creștine și protejate de „Carabogdan” – numele, de formă turcească, cu care, de multe ori, izvoarele venețiene îl desemnează pe domnul Moldovei („lochi fructiferi di ogni bene e christianissimi e favoriti dil **CARABODAN**”)

35.

Nobilii provinciei, „deliberând asupra nenorocirii care se apropie și asupra primejdiei așa de mari și extreme, care ne amenință din partea acestor dușmani și mai ales din partea moldoveanului” (tam grande et ultimum fere periculum quod imminet ab ipsis hostibus, potissimum tamen a **WALACHO**), au cerut regelui să se întoarcă de urgență în regat, pentru a organiza apărarea, cu atât mai mult cu cât ținuturile Podoliei „încep să se tulbure și să treacă la moldovean” (incipiunt laborare et deficere ad **WALACHUM**). Domnul nu a așezat numai pe cei doi căpitani, ci a instituit și vameși, și cămărași la ocnele de sare, a stricat instalația portuară de la Koropiecz, pe Nistru, și a pornit să ridice alta la Nižniów, tot pe Nistru, dar pe malul dinspre Pocuția. Cel mai grav era, însă, faptul că stăpânirea moldovenească în Pocuția stârnea pe toți rutenii din Galiția, care erau gata să plece la Ștefan („hic in istis terris vere omnes Rutheni vident ad woyewodam”). **IARĂȘI MOLDOVENII SUNT NUMIȚI VALAHI.**

36.

În 15 octombrie 1503, într-o scrisoare frumos compusă și una din partea regelui Vladislav, cu aceeași rugămintă, precum și o a treia, trimisă de ambasadorul venețian de la Buda. Postelnicul Teodor a fost primit în audiență la 21 decembrie, împreună cu solul ducelui Ioan Corvin, însărcinat, desigur, să susțină cererile lui **ȘTEFAN**. Salutând pe doge și pe senatori în numele domnului și al fiului său, postelnicul le-a reamintit că acela care acum avea nevoie de un medic pentru boala sa („per la malattia sua”) câștigase merite în lupta cu turcii, în beneficiul Creștinătății și al Signoriei înseși („Poi disse quanto **DITTO VALACHO** havia fatto contra Turchi in favor di la Christianita et di la Signoria nostra”).

37.

S-au făcut repede pregătirile necesare în vederea unui eventual război. „S-a poruncit ardelenilor și mai ales secuilor” să fie pregătiți la marginile Moldovei ca să poată veni în ajutor, dacă turcii ar vrea să ocupe acea țară („che tutti fosse a cavallo et a confini di **VALACHIA** azo che possesseno socorer se Turchi volesseno occupar **DITTA VALACHIA**”); au fost pregătite până și tunurile, pentru o eventuală intervenție militară. Toate acestea – pentru ca Moldova „să nu ajungă în mâna turcului” (chel non pervegna ne le man dil Turcho). **IARĂȘI MOLDOVA ESTE NUMITĂ VALAHIA.**

38.

Ștefan transmise la Veneția prin solul său, Ioannes Tzamlakon („dac vrăjmașul ar fi fost singur, n-ar fi fost așa de rău; dar el a poruncit să vie **CEALALTĂ VALAHIE**, de-o parte, și tătarii, de alta, iar el însuși a venit în persoană cu toată puterea lui și m-au înconjurat de trei părți și m-au găsit pe mine singur, cu toată oastea mea împrăștiată ca să-și salveze familiile [...]. Eu, împreună cu curtea mea, am făcut ce-am putut, și s-a întâmplat cum am spus mai sus, care lucru socotesc că a fost voia lui Dumnezeu, ca să m pedepsească pentru păcatele mele; și lăudat să fie numele Lui. După ce într-adevăr dușmanul a plecat, am rămas lipsit de orice ajutor din partea creștinilor; pentru că ei nu numai că nu m-au ajutat, dar au fost între dâșii unii care poate au simțit plăcere pentru paguba făcut mie și țării mele de către păgâni. [...] eu cerusem ca voievodul Basaraba să fie alungat **DIN CEALALTĂ VALAHIE** și să fie pus acolo un alt domn creștin, anume Dracula, ca să ne înțelegem împreună. Am înduplecat chiar la acest lucru pe Majestatea Sa regele Ungariei, ca să se îngrijească și el, din partea sa, ca valahul Dracula să ajungă domn. Și așa am făcut îndat și am mers, eu dintr-o parte și căpitanul regelui dintr-alta, și ne-am unit și am pus în domnie pe zisul Dracula. Isprăvind aceasta, el mi-a cerut să-i las, pentru paza lui, oameni de-ai noștri.

39.

În stadiul actual al informației, cea dintâi folosire a titlului lo se înfățișează la 10 mai 1466, în hrisovul pentru Mănăstirea Zografu de la Athos, scris de experimentatul Toader Prodanovici, și al cărui început sună astfel: „În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, Treimea Sfântă și Nedespărțită. Iată eu, robul stăpânului meu Iisus Hristos, Ioan Ștefan voievod, din mila lui Dumnezeu domn a toată țara **MOLDOVLAHIEI**”.

40.

Contextul mai amplu pe care îl conturează totalitatea mărturiilor privind titlurile lui Ștefan cel Mare nu numai că accentuează sensul „quasi religios” al folosirii lui lo în documentele de cancelarie, dar dezvăluie mai clar și concepția domnului despre stăpânirea și puterea lui lumească, în raport cu stăpânirea și puterea Celui de Sus. În acest context, nu poate fi o întâmplare că, în 1473, apare în intitulația sa titlul de împărat asociat cu numele de provincie ecleziastică al țării sale („Binecinstitorul și de Hristos iubitorul împărat, **Io Ștefan voievod, domn al țării MOLDOVLAHIEI**”) și, din același an, avem prima atestare a folosirii lui lo și într-un document destinat „mănăstirii sale proprii” de la Putna. Însăși folosirea singulară a titlului de împărat urmează a fi reevaluată în temeiul concluziilor pe care le aduce cercetarea întregului vocabular politic al vremii lui Ștefan cel Mare.

41.

Cea mai însemnată dintre aceste mărturii o aduce un manuscris, cunoscut sub numele de Tetraevanghelul de la Humor: pe una dintre filele sale se află portretul domnului Moldovei, cel mai frumos și mai autentic dintre portretele lui. Însemnarea dedicatorie a acestui manuscris, datată 17 iunie 1473, dă lui Ștefan nu numai obișnuitele titluri, de

voievod și domn, dar și pe acela de împărat: „**BINECINSTITORUL ȘI DE HRISTOS IUBITORUL ÎMPĂRAT, IO ȘTEFAN VOIEVOD, DOMN AL ȚĂRII MOLDOVLAHIEI**”.

42.

„Domnia lui a fost epoca norocoasă a Moldovei și punctul cel mai de sus al înălțării ei”, scria Dimitrie Cantemir, cărturarul care, referindu-se la înaintașul său întru domnie, ne-a lăsat această caracterizare sintetică și profundă: „Ștefan al V-lea, numit cel Mare, fiul lui Bogdan al II-lea, domn mai presus de orice laudă (princeps omni laude maior) și apărătorul cel mai vajnic al țării sale împotriva tuturor încălcărilor vrăjmașilor din orice parte ar fi venit”

43.

Scrisoarea lui **ȘTEFAN CEL MARE** din 8 mai 1478 către senatul venețian: „Et pero, io ho sollicitado de cazar Basaraba **VAYVODA DE L'ALTRA VALACHIA** et de metter un altro signor Christian, zoe el Drachula, per intenderse inșieme...”, cf. I. Bogdan, Documentele lui Ștefan cel Mare, II, București, 1913, p. 344. „Basaraba vayvoda de l'altra Valachia” - zice Ștefan cel Mare în 1478. **ADICĂ NUMESTE TARA ROMANEASCA (VALAHIA) "L'ALTRA VALACHIA", "CEALALTA VALAHIE" PENTRU CA MAI ERA UNA, SI ANUME MOLDOVA.**

44.

Că această familie domnitoare cârmuia o țară românească ne-o arată o serie de documente externe și interne. În corespondența cu Suveranul Pontif, **MAMA DOMNULUI PETRU I APARE ÎN FORMULA "MARGARITHA DI CERETH, DOMINA VALAHIAE MINORIS" (SUBL. N.) ADICĂ DOAMNĂ A MICII VALAHII, A ȚĂRII MOLDOVEI SPRE DEOSEBIRE DE "MAGNA VALAHIAE", DENUMIRE DATĂ ȚĂRII ROMÂNEȘTI.** O titulatură asemănătoare găsim într-un act emis la Caffa în 1455, unde **PETRU III ARON APARE CA FIIND: "VOYVODA DOMINI VELACHIE INFERIORIS ET MOCASTRI" (SUBL. N.) DECI CONDUCĂTORUL UNEI VALAHII.** Paralel cu numele de Țara Moldovei, în documentele interne s-a folosit și **ȚARA MOLDOVLAHIEI, ADICĂ ȚARA ROMÂNEASCĂ A MOLDOVEI** (v. D.R.H., I și III, indice). Când se raportează la voievodatul de la sud de Carpați, **ȘTEFAN** folosește – printre altele – sintagma **"L'ALTRA VLAHIA" (CEALALTĂ VALAHIE), DIFERITĂ DE VALAHIA CONDUSĂ DE EL.**

45.

SUPUȘII DOMNULUI APAR ÎN UNELE IZVOARE CA FIIND VALAHI, DECI ROMÂNI. În faimoasa "Listă a orașelor rusești", **TÂRGURILE ȚĂRII MOLDOVEI APAR CA FIIND VALAHE**, de unde deducem că locuitorii erau români. Documentele date de Ștefan cel Mare ilustrează realitățile etnice de la est de Carpați. Cu toate că citează des documentul din 18.02.1470, V. S. folosește doar traducerea editorului I. Bogdan (p. 113 – 114), unde termenul de valah este tradus prin moldovean pentru a nu se face confuzie cu locuitorii Țării Românești. Astfel, traducerea corectă capătă noi conotații care desființează teza "Ștefan cel Mare s-a știut moldovan, domnitor al moldovenilor din țara sa Moldova" (p. 101 – 102). Prin documentul în cauză Ștefan scoate din robie pe tătarul Oană și copiii lui fugiți în Țara Leșească: **"SĂ ȘADĂ ÎN ȚARA NOASTRĂ**, el și cu copiii lui slobod și în bună voie și fără nici o siluire, cum șed și trăiesc în țara noastră toți românii, după dreptul lor românesc (...) și să plătească **DUPĂ LEGEA ROMÂNEASCĂ, CUM E LEGEA ROMÂNEASCĂ**" (subl. n.).

46.

Chiar de la **ȘTEFAN CEL MARE** avem un document care denumește **LIMBA VALAHĂ, ADICĂ ROMÂNEASCĂ: "HEC INSCRIPTIO EX VALAHICO IN LATINUM VERSA EST..."** (din omagiul prestat de Ștefan regelui polon la 16.09.1485).

47.

Un mesaj important despre unitatea românească vine din a doua parte a secolului al XV-lea, mai exact din ziua de 8 mai 1477, când Ioan Țamblac, solul și unchiul „prealuminatului domn” **ȘTEFAN CEL MARE**, arăta înaintea Senatului Veneției situația Moldovei și susținea necesitatea luptei tuturor creștinilor contra pericolului otoman. Documentul fusese elaborat la Curtea domnească de la Suceava. Prin vocea solului vorbea principele însuși, care se plângea dogelui și fruntașilor republicii lagunare cum îi mânia uneori Turcul contra Moldovei chiar și pe creștini și pe frați, între aceștia aflându-se și „**CEALALTĂ ȚARĂ ROMÂNEASCĂ (L'ALTRA VALACHIA).**

48.

„VALAHIA A CONSTITUIT UN TOT ÎNTREG PÂNĂ LA 1274, CÂND SUB DOMNIA LUI IOAN, PRINCIPELE ROMÂNILOR, A FOST DESPĂRȚITĂ ÎN CELE DOUĂ PRINCIPATE DE ASTĂZI, ADICĂ CEL AL MOLDOVEI ȘI CEL AL MUNTENIEI” (D. Cantemir, Historia Moldo-Vlachica, traducere din latină)

49.

„VALAHIA SE ÎNTINDE DIN TRANSILVANIA PÂNĂ LA NISTRU, DUNĂRE ȘI MAREA NEAGRĂ” (Papa Pius al II-lea, Historia Rerum ubique gestarum lacorumque descriptio, cca. 1480)

50.

„MOLDOVENII SUNT VALAHI” (Jan Dlugosz (1415-1480), cronicar polonez contemporan cu Ștefan cel Mare)

DOCUMENTUL NR. 11

1467 Bătălia de la Baia (1467) descrisă de Bonfini în *Fragmente despre români în cronica lui Antonio Bonfini (1434-1503)*

„După ce regele restabili pacea în provincie, ieși din Transilvania (*Transsylvania*) în ziua Sf. Caterina, se îndreptă spre **ACEA PARTE A VALAHIEI (IN CAM VALACHIA PARTEM), CARE ACUM SE NUMEȘTE MOLDOVA (MOLDAVIAM NUNC DICUNT)**. Aici, stăpânea în toată voia Ștefan voievod (*Stephanus Vaivoda*). Ca supus al regelui Ungariei, trebuia să plătească toate dărilor și să împlinească toate poruncile, dar el, scos din minți și crunt din fire, însă zelos și strașnic în război, nu voia să asculte cu nici un chip. Ba, mai întetea și răscoalele din Transilvania, cu gând ca, tulburând liniștea de acolo, să se poată bucura de libertate. Regele află cu cale să pornească prin păduri și prin strâmtori de munți, să readucă pe răzvrătitul valah la ascultare. Prin strâmtorile închise cu arbori și cu câte toate, își deschidea drum cu focul sau cu sabia. După ce, astfel, își făcu drum și ieși mai la larg, își așează tabăra lângă orașelul *Remanuasiar* [târgul Roman], pe care valahii îl socotesc for roman. Zidurile acestui oraș sunt de lemn, întărite cu valuri și gropi; pe acolo curge râul Siret [...] După ce arsese târgul Roman, pe oriunde mergea, pustia totul, sate și orașe, cu foc și sabie, iar ostașii mânau de dinapoi oameni și turme de vite, cu pradă nespuse de mare. A treia zi, ajunse, în sfârșit, la cetatea dăruită unui episcop de frunte, numită de moldoveni *Bania* [Baia][...]”

que suis se tueri posse confideret, de aperta defectione cogitavit: palam exclamans, se obrectatorum opera ad inopiam, & agrestem vitam nunquam rediturum, imò potius mortem obiturum. Virum tanti momenti, præterea spectatæ fidei ac sapientiæ, non temerè dimittendum Rex esse censuit. Joannem Archiepiscopum Strigoniensem cum Emerico dimiserat, ut hominem reconciliaret, suspensiones omnes adimeret, & ad veterem Regiamque fidem omni studio & diligentia revocaret. Archiepiscopus mandata Regis è sententia præstavit, namque redeunti è Moldavia Regi, Emericus reconciliatus cum florentissimo occurrit exercitu, & se imperata cuncta facturum esse recepit. Sed ad Transylvaniam expeditionem redeamus.

Rex cum Joanni iudicibusque (ut diximus) ignovisset, primo Colosuarum venit, deinde Thordam, ibi novitatis gratia conventum Provincialibus indixit: quo ad præstitutum universi diem convenire, de fidelibus hæc, & infidelibus agitatam: qui rebelles ac perfidi declarati, his perpetuum duntaxat exilium indictum est: & ea quidem conditione, ut ad statum diem extra regni limites, quocunque luberet se cum fortune transferre sit liberum, quin etiam cuique tuto abeundi potestatem & diploma pollicetur. Benedictus Rufus, hujusce mali author, in Poloniam se sutripuit, ibique vitam exegit. Mite iudicium omnes comprobant. Quin & ipsi perfidie convicti, in se mitius, quam oportuerat, actum esse fatebantur. Sed multos ignavia, & Regis lenitas planè sefellit: quippe qui dum conniventem in his Regem sperant, magis opinione severum deprehendere. Cibinium enim cum venisset, opulentissimam Transylvaniam civitatem, sibi continuo renunciatum est, ibi nonnullos ex his esse, quibus dies perditionis fuerat indictus: & contempto prorsus edicto, periculoque capitis, in exilium nondum abire voluisse. Nec parum quidem his Regis animus incenditur. Et ne ex nimia indulgentia facilitateque contemptus aliquis calamitosus oriat, Quæstorem italicum acciri jubet, quireos, & eos qui regni hostes in frequentissimo Thordæ conventu pronunciati fuerant, continuo caperet, moreque majorum novissimum de his supplicium sumeret. Eo die octo capti, è quibus hos in primis memorant: Petrum Gerch, Michaëlem Suki, præterea Prætorum urbis, Joannemque Chericum, si omnes in foro securi à publico liatore obruncati sunt: nullus ex horum nece tumultus in Cibiniensi urbe suscitatus, omnes jure cæcos adfirmant.

Rex pacata provincia, dum Divæ Catharinae solennia celebrantur, Transylvania ingressus, in eam Valachie partem castra movet, quam Moldaviam nunc dicunt. Hic Stephanus Voivoda lare dominabatur: & cum sub Regis Ungariæ ditione versaretur, omniaque stipendia exsolvere, ac imperata facere deberet, elatus animo, ac ferus ingenio, præterea impiger, & bello asper, detre-

ctat obsequium: Transylvanas etiam factiones fovet, ut perturbatis rebus libertate frueretur. Rex igitur per sylvas, angustiasque montium iter facere cogitur, ut rebellem Vidalachum ad obsequium revocaret, ubi obstructas arboribus, multaque materia fauces invenit, partim igni, partim ferro sibi viam aperit, patefacto itinere, cum in latiore regione exivisset, ad oppidum Remanualiar castra locavit, quod Romanum illi forum interpretantur, lignea huic sunt mœnia, aggere fossaque munita, Serethus hoc amnis abluit: a diripam arx lignea, præsidio potius quàm arte munita. Stephanus hic erat Provinciae Regulus, cui Moldavi omnes juxta parebant. Rex primo impetu Romanum forum occupat, quod ubi ab hoste visum est, postero die per internuncios de pace agi ceptum. Multa ultrò citroque de concordia agitata sunt, nihil tandem confici potuit. Post ubi Matthias sibi ab hoste verba dari senserat, infecta pace, castra hinc ultra movet, antequam abeat, succendi diripique oppidum edicit. Incenso Romano foro, quacunque iter facit, pagos, & oppidula igni ferroque passim cuncta vastat, homines ac pecora cum ingenti præda miles abigit.

Ad civitatem demum tertio die pervenit, Episcopo haudquaquam ignobili præditam, quæ Moldavis Bania dicitur: ubi in prima vigilia noctis, Rex cum insidioso callidoque hoste configere cogitur. In hoc quisque bello fortunam Regis cum virtute conjunctam fuisse perhibet. In parte fori, Regis erat hospitium, qua ad Episcopatum spectat: ubi duæ quoque vix congruunt, quæ basilicam amplectuntur. Cæteri Pontifices, Proceres, legionumque Præfecti, circa forum hospitia occupant, ut ex usu Regi præsidio Imperaressent. Inter cœnandum, ad Regem capivus quidam Sythotus adducitur: rogatus, accitus, interprete, quis esset, unde, & quo tenderet, & quæ causa fuerit itineris? respondit, Interprete nequaquam sibi opus fore, se Ungarum, & Transylvanum esse: ac rerum ignarum, ad revisenda sua prædia nunc in Moldaviam venire, quæ caduca uxoris bona forent in itinere Valachorum duodecim millia haud procul hinc offendifse, qui Ungaros prima vigilia noctis incautos adirentur, trucidarentque: se gentis charitate properasse, ne silentio nefario suorum exitium pateretur. Cum hæc à principio parum credentur, ne salutis fore gratia illa comminisceretur, & à Rege minæ interjicerentur, mox adiecit: ut adhibitis seipsum custodibus asservarent: si falsa nunciasset, ultimum de se supplicium continuo sumerent. Rex hominem asservari, & Drach Bertholdum, ea tempestate dispensatorem suum, equitem fortissimum, & ad gerenda bella natum, convivas bene tractare iussit. Incœnatus ipse mensa se subtraxit, Optimates omnes, Centuriones & Præfectos equitum extemplo cogit, imminens ab hoste periculum enarrat, omnes clam arma sumere præcipit: statio-

Romano foro capto frustra de pace agitur.

Baniam occupant Moldavias.

Hostium ibidem Valachorum adventu admonetur à captivo.

Rex dispoſitis per urbem cohortibus hostem exspectant.

Opera Ioannis Archiepiscopi Strigoniensis ad Regem reducit.

Matthias indicto Thordæ conventu rebelles perpetuo mulctat exilio.

Cibiniensis alii quot perditionis rei ferro percussit.

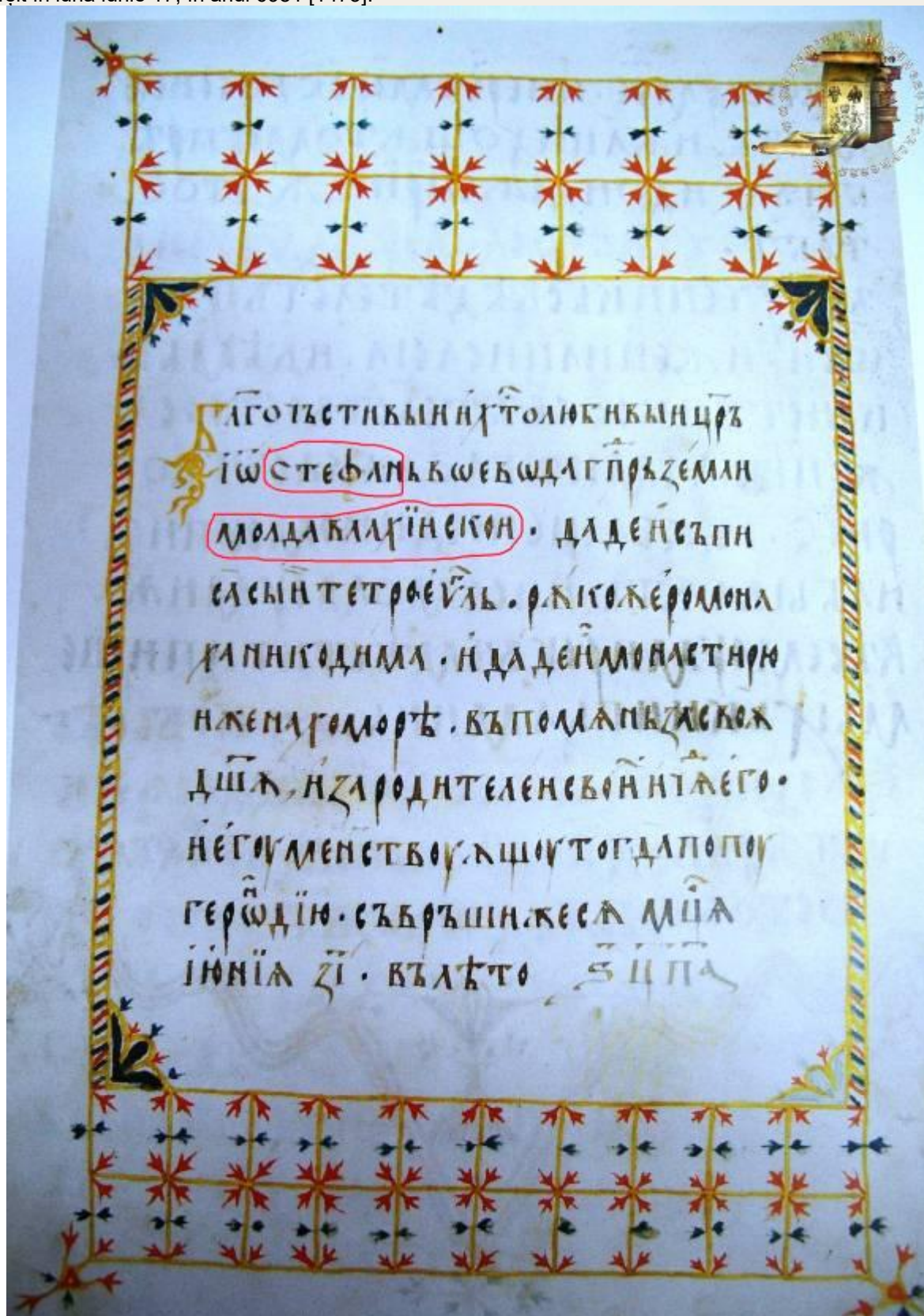
Matthias rebelles quæque Moldavos ad obsequium revocat.

DOCUMENTUL NR. 12

1473 *Portretul lui Stefan cel Mare din Tetraevanghelul de la Humor (1473)* „Binecinstitorul și de Hristos iubitorul domn **IO ȘTEFAN VOIEVOD, DOMN AL ȚĂRII MOLDOVLAHIEI**, a dat de s-a scris acest Tetraevanghel cu mâna ieromonahului Nicodim și l-a dăruit mănăstirii care se află la Humor, să fie pomană pentru sufletul său și al părinților săi și al copiilor săi.

Era egumen pe atunci preotul Gherondie.

S-a sfârșit în luna iunie 17, în anul 6981 [1473].”

DOCUMENTUL NR. 13

1481 *Correspondență între Ștefan cel Mare și boierii brăileni (1481)* Scrisoarea lui Ștefan cel Mare către brăileni „† **IO ȘTEFAN VOEVOĐ, CU MILA LUI DUMNEZEU ĐOMN A TOATĂ ȚARA MOLDOVLAHIEI (ЗЕМЛИ МОЛДОВЛАХІЙСКОИ)**. Scrie domnia mea tuturor boierilor, și celor mari și celor mici, și tuturor judeților și tuturor judecătorilor, și tuturor supușilor, de la mic până la mare, din tot ținutul Brăilei (Бръилъ). Și după aceea, așa să vă fie în știre: că am luat domnia mea pe lângă mine pe fiul domniei mele Mircea voevod și n-am să-l las de lângă mine, ci voi stărui pentru binele lui ca și pentru al meu, eu însumi cu capul meu și cu boierii mei și cu toată țara mea ca să-și dobândească baștina sa, Țara Românească (Влашкоюю Землю), căci îi este baștină dreaptă cum și Dumnezeu știe și voi încă știți. Drept aceea vă grăiesc vouă: în ceasul în care veți vedea această scrisoare a domniei mele, apoi voi în același ceas întoarceți-vă iarăși la locurile voastre, care pe unde ați fost și pe unde ați șezut mai înainte, cu tot avutul vostru, cât va avea fiecare, și vă păstrați avutul, și arăți pe unde ați arat și mai înainte, fără nicio frică, grijă sau temere. Fiindcă așa să știți: că nu ne gândim să vă facem vouă nici un rău și nici o pagubă, ci hrăniți-vă și trăiți în pace. Și așijderea cui va fi voia să vină, să vină la domnia mea și la fiul domniei mele Mircea voevod, iar domnia mea și fiul domniei mele Mircea voevod îl vom milui pe acela și-l vom hrăni, și-l vom cinsti. Și întru aceasta este credința domniei mele și credința boierilor domniei mele, mari și mici. Scrisă în Târgul de Jos (Roman), Februarie, în 15.”

DOCUMENTUL NR. 14

1497 *Chronica Polonorum, 1521 (invazia lui Ioan Albert în Moldova)* În anul Domnului 1497, la aceste nenorociri se alătură alta și mai mare, pentru că regele Albert, întărâtat mai dinainte de către moldoveni prin fărădelegi, puse la cale un război foarte mare și foarte primejdios. Și, pentru aceasta, chemă la arme toată Polonia, Rusia, Massovia și pe Ioan de Tiffen, magistrul Prusiei, și celelalte țări, mai adună și nenumărată mulțime de soldați călăreți și pedestri și, în zilele lui iunie, trecu în revistă întreaga armată, gata de plecare. Și, după ce făcu aceasta, în 26 iunie, plecă din Leopole, cu toată oastea sa, împreună cu fratele său, Sigismund, îndreptându-se cu gând rău spre **MOLDOVA (IN VALACHIAM)**. Între minunile care au precedat acea nenorocită expediție, de amintit sunt: două sute de boi mânați după oaste, apucați fiind de un vârtej puternic, care bătea spre Leopole, n-au putut fi opriți, ci parte din ei și-au frânt gâtul prin șanțurile mahalalei, parte au fost risipiți prin păduri dese și, din tot numărul lor, de-abia s-au mai putut aduna opt. Voind regele să treacă peste un râu. **MOLDOVEI I SE ZICE IAR VALAHIA**

tamē eius sub conditione expressa uerissime impletum fuit. Terribile quoq; dictu, horribilis plaga eo tempore accidit. Nam die solis, 19 mensis Iunii, quæ fuit apostolorum Petri & Pauli, in nocte sequenti, maximus ignis a pistioribus circa nouam portam exortus, omnes structuras iuxta murū & in medijs plateis, preter circulu usq; ad plateam sutorū conflagrauit & consumpsit. Cecideruntq; portæ sancti Nicolai, sancti Floriani, Slawkouien. Ecclesia sancti Marci & clipeus eius cum toto monasterio ceciderunt, turrēs ciuitatis in prædicto circuitu, & turris ecclesiæ sancti Stephani cū campanis & domo pastoralis exuste sunt. Iudei post sanctum Stephanū commorantes uehementer arserunt, & immisericorditer per stipendiarios, quorum magna copia illis diebus Graccouia aderat, direpti sunt. Nosq; in domo aciali Turzonis plateæ sancti Stephani arsimus. Hec cum uidissent thurci, omnia sua in camelos ac equos imposita ligarunt, parati de ciuitate egredi. Sic & Cardinalis Fidericus quæ sua fuere, in curru cuncta imponere iussit. Et si incendium Episcopali curiæ appropinquaret, e Graccouia excedere disposuerat. Continuata est hæc plaga incendi, a prima hora noctis usq; post ortum solis. Legati quoq; Thurcarum extitit quarta die, cum licentiā Alberti regis, die Iouis tertia die mensis Iulij de Graccouia abcesserunt. Ad instantiam autem ciuium Graccouensium, tanq; propter ipsos huiuscemodi plaga conflagrationis euenisset, Rex Albertus iudeos de Graccouia in Kazimiriam sub murum, iuxta ecclesiam sancti Laurentij, ubi cellæ pro collegio & lectorijs per Kazimirum secundū regem Poloniæ extructæ fuerant, ubi in hanc diē moratur, transfudit.

Iudei Graccouia expulsi.

CAPVT LXXV.

Nno domini 1497 his calamitatibus, grandius malum successit, nam rex Albertus a Valacho magnanimæ suæ uoluntatis effectum profecturus perinde atq; Leuczouia sic uti supra scripsit cum fratribus constituit ulturus patrui per Turcas in Wara occisi interitum, castra Turci in Walachia occupata expugnaturus, bellum ingens atq; idem periculosum uersus eadem castra per Thurcas in Walachia occupata concepit. Quo uniuersam Poloniam, Russiam, Mazouiam, Ioannemq; de Tiffen Magistrum Prussiae, reliquas terras, imprimis uero Illusterrimum principem dominum Alexandrum magnum ducem Lithuanie germanum suum, qui cum uniuersis magniducatus Lithuanie proceribus in auxilium fraternum per campos inferioris superiorisq; Podolie processit, & circa Bracław fraternum expectando auxilium substitit, in armia concoltauit, præterea mercenarium militem equestris pedestrisq; ordinis, immodicum his iunxit, atq; instructum exercitum ad dies Iunii apud Leopolum recensuit. Quo reuilo ordinatoq; die 26 Iunii, feria secunda post diui Ioannis baptiste diē, cum toto exercitu, & Sigismundo fratre, a Leopoli soluit, iterq; in Valachiam non sine malo omine dirigens. Hæc inter prodigia infelicitis expeditionis numeranda, precessere, boues ducenti post exercitum pulsi, Leopolum uersus turbis uehementis impetu dispersi fuisse nō potuerūt, sed partim in ipso suburbio fossatis se immitentes, partim in campos & alia loca delapsi uix sed non integro numero fuere recollecti. Rege ipso fluitum, exiguo alio uero dilabentem,

DOCUMENTUL NR. 15

1504 *Stefan cel Mare în Cronica lui Maciej Strujkowski (1547-1593)* „1504. ACEST ȘTEFAN, VOIEVOD AL MOLDOVEI (VALAHIEI) (STEPHAN WOJEWODA WOŁOSKI), era iscusit și norocos, căci într-un rând a biruit o sută cincizeci de mii de turci, pe lângă alte lupte dese și însemnate cu ei. Acesta, de asemenea, a alungat pe Matias, regele Ungariei cel viteaz, din Țara Moldovei și din cea secuiască, nimicind cu dânsul o mare oaste de unguri și răbind pe regele însuși cu trei săgeți, în dreptul orașului Baia, după care izbândă i-a luat și țara secuiască. El, de asemenea, și pe tătari i-a biruit de câteva ori, de asemenea pe regele Poloniei, Albert, l-a biruit în Bucovina, împotriva așteptărilor alor noștri. Orice istoric poate să-l preamărească cu drept cuvânt pentru acest slăvit noroc cu o țară așa de mică. Despre acesta, moldovenii și muntenii (*Włoszy y Multani*) cântă mereu, la toate adunările lor, pe scripci sârbești, rostind în limba lor: <Ștefan, Ștefan voievod, Ștefan, Ștefan voievod a bătut pe turci (*Turków*), a bătut pe tătari (*Tatarów*), a bătut pe unguri (*Węgrów*), pe ruși (*Ruś*) și pe poloni (*Polaków*)>. Când mergeam spre Turcia, am văzut la București, orașul de scaun, la curtea domnului Țării Românești (*Hospodara Mułtańskiego*), unde am fost la ospăț, cum atârna pe peretele iatacului domnului un chip, zugrăvit pe lemn, după obiceiul vechi,

arătându-l pe acest Ștefan, înalt la statură, șezând cu coroană regească pe cap. [...] Din cauza nespusei lui vitejii, îl socotesc ca sfânt."

Króny Ruskie wszystkie Wołochom przyległe, między Dniestrem, y gorami Sarmackimi albo Tatrami leżące, które Pokuciem zowią, bez odporu powoiował, y w moc swoją podbił, powiadając iż ten kray Polacy niesłuskie byli Wołochom odieli. Przeto Król Alexander Roku 1503 przyiachawszy z Litwy, złożył Seym walny w Lublinie na dzień S. Szymona Judy na Rycerstwo Korony Polskiej, na którym radzili około Pokucia, które sobie przywłaszczał Wołoski Wojewoda Stephan, y przyieli wten czas służebne obyczaiem Rackim albo Ufarskim z Drzewcy y z Tarczami, tych żołnierzów Król Alexander do Wołoch posłał na Wioinę przyszlą, Roku 1504 którzy Wołoską Ziemię wzajem woiowali, tak długo aż Stephan Wojewoda Wołoski musiał ustąpić z Pokuckich Zamków, które był swoimi osadził, zwłaszcza gdy tam w ten czas na nogi Pedagrą chorował, z której potym niemocy tegoż roku umarł. Ten Stephan Wojewoda Wołoski był chytry y fortunny, bo Turków pułtora sta tysięcy jednym razem poraził, krom inszych ezełtych a znacznych z nimi utarczek. Ten też Matyafza Króla Węgierskiego walecznego z ziemie Wołoskiej y z Czakielskiej wygnał, poraziwszy przy nim wielkie woysko Węgrów, y raniwszy samego trzemi strzałami, w mieście Bani, za którym zwycięstwem odiął mu y Czakielską Ziemię. Ten też Tatarzy wiele kroc porażał, też y Polskiego Króla Albrychta na Bukowinie nad nadzieję naszych pogromił. Którego może każdy Historyk z tą Fortuną wielką a małym państwem słusznie wyśławiać. O tym Wołoszy y Multani śpiewają ustawicznie w każdej biesiadzie na Serbskich skrzypicach przygrawając swoim językiem: Stephan, Stephan, Wojewoda, Stephan, Stephan, Wojewoda, bił Turków, bił Tatarów, bił Węgrów, Ruś y Polaków. Gdy m iachał do Turek, widziałem w Bukoreštu stołecznym mieście, y w Dworze Hospodara Multańskiego, u któregośmy byli na czci, Obraz wymalowany sposobem staroświeckim, wzrostu wyfokiego, tego Stephana w Koronie Królewskiej, na murze w Swietlicy Hospodarskiej pokoiowej, zowią go też Wołoszy Kara Bohdan, to jest drogi Bohdan Stephan, a dla jego niewymowney dzielności, mają go za Świętego. Zostawił po sobie Syna Bochdana jednookiego.

Polacy Wołoszy butną wzajem.

Tegoż Roku 1504 Król Alexander w Krakowie przeżimowawszy, iechał do Prus na Wioinę, gdzie od miast Pruskich przysięgę wziął, a Mistrz Pruski nowy Fryderyk niechcąc przyięgi uczynić, do Niemiec Oyczytęgo Saskiego Xięstwa ziachał, aby miał słuszną wymowę.

Mistrz Pruski wylomil się z przyięgi.

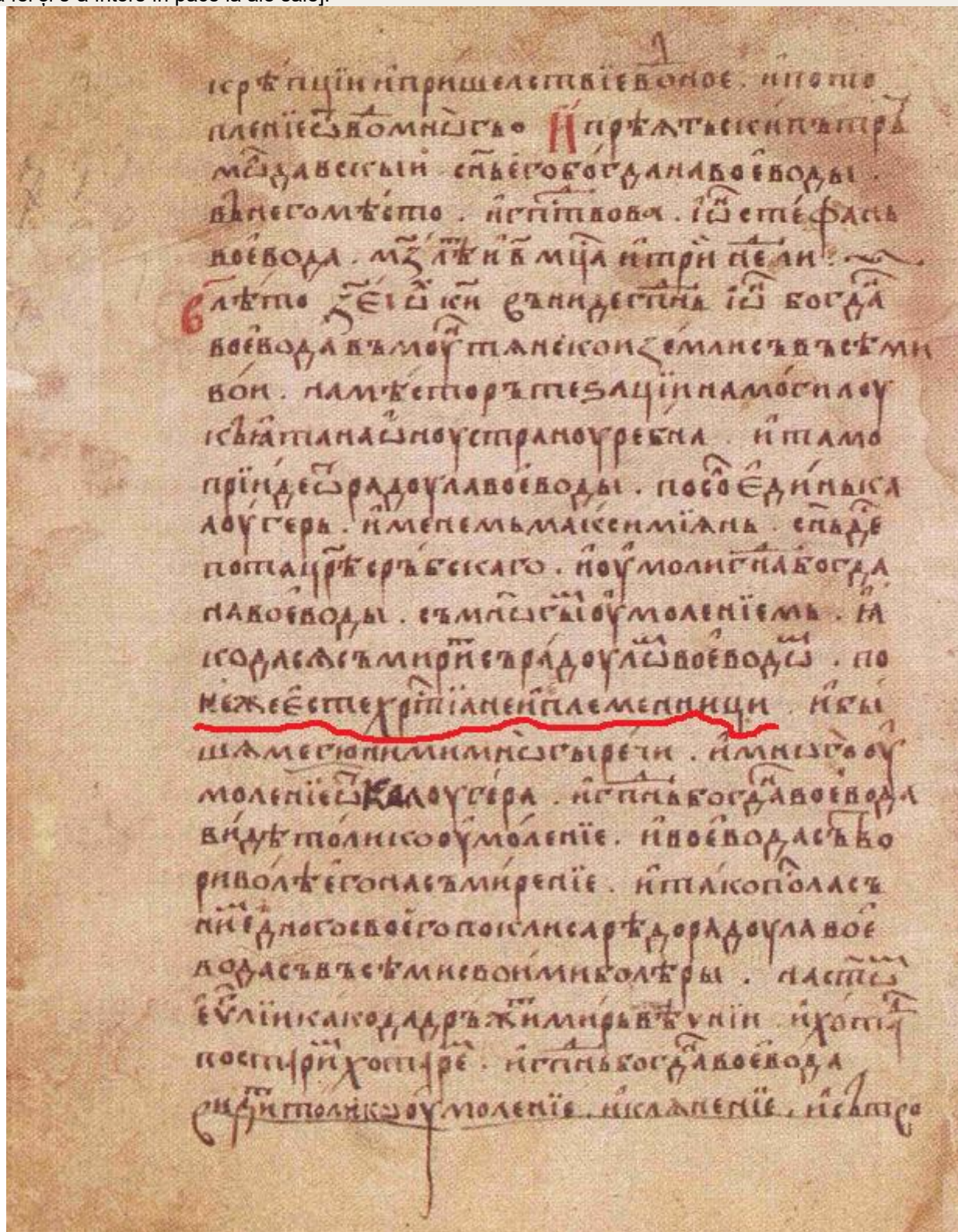
O SEYMIE W BRZESCIU LITEWSKIM, Y NIESŁUSZNYM gniewie Alexandra Króla na Pany Litewskie z oskarzenia Kniazia Glińskiego.

ROZDZIAŁ III.

Roku 1505 nie 4 iak Latopiszec kładzie, złożył Król Alexander Seym w Brześciu Litewskim, na który przyiechał z Krakowa jedenastego dnia Stycznia we Czwartek, mając na Pany Litewskie
Tom. II. 8 Kkkkkkkk gniew

DOCUMENTUL NR. 16

1507 *Letopisețul de când s-a început Țara Moldovei (Letopisețul de la Bistrița)* „În anul 7015 [1507], octombrie 28, a intrat domnul Ion Bogdan voievod în Țara Muntenească cu toți oșteni, la satul Rătedzații, la movila Căiața, de ceea parte a Râbnei. Și acolo a venit de la Radu voievod un sol, un călugăr cu numele Maximian, fiul despotului, țarul sârbesc, și a rugat pe domnul Bogdan voievod cu multă rugămintă să se împace cu Radul voievod, „**FIINDCĂ SUNTEȚI CREȘTINI ȘI DE ACELAȘI NEAM**” [„**ПОНЕЖЕ ЄСТЕ ХР(С)ТІАНЄ И ПЛЄМЄННИЦИ**”]. Și multe vorbe au fost între dânsii și multă rugămintă din partea călugărului. Iar domnul Bogdan voievod, văzând atâta rugămintă, i-a făcut voia pentru împăcare. Și astfel a trimis cu dânsul pe un sol al său la Radul voievod [și acolo i s-a jurat Radul voievod] cu toți boierii săi pe sfânta Evanghelie, că va ține pace veșnică și hotarul după vechile hotare. Și domnul Bogdan voievod, văzând atâta rugămintă și jurământ, a făcut [la fel și s-a întors în pace la ale sale].”

DOCUMENTUL NR.17

1532 Francesco della Valle Culegere de istorie maghiară, Pesta

„Târgoviștea (*Tragovista*) este un oraș nu prea mare, așezat în șes și înconjurat de ziduri. Castelul din acel oraș, în care locuiește domnul țării, e împrejmuit cu pari de stejar foarte groși. Locuitorii trăiesc după legea ortodoxă (*legge Greca*) și se îmbracă cu haine lungi, purtând pe cap căciuli asemenea celor croate. Limba lor e puțin deosebită de limba noastră italiană; **EI ÎȘI ZIC ÎN LIMBA LOR ROMANI** (*Romei*), spunând că au venit din vremuri străvechi, de la Roma, pentru a se așeza în această țară; și când vreunul întreabă dacă știe careva să vorbească în limba lor valahă (*lingva valacca*), **EI SPUN ÎN FELUL ACESTA: ȘTII**

ROMÂNEȘTE? (ROMINEȘTI?), ADICĂ ȘTII SĂ VORBEȘTI LIMBA ROMÂNĂ (SAI TU ROMANO?), din cauză că limba lor s-a stricat. Căci ei sunt oameni barbari și aspri în obiceiuri. În acest oraș a fost înălțată o biserică a sfântului Francisc având câțiva călugări observanți, care fac slujba bisericească potrivit regulilor bisericii romane.

Această țară este mănoasă, are de toate în afară de vin, în locul căruia obișnuiesc oamenii să bea bere. Pe un deal în fața orașului se află o mănăstire, sau mai degrabă o abație foarte mare, în care locuiesc niște călugări greci, care ne-au făcut o foarte bună primire și ne-au povestit toată istoria așezării locuitorilor din această țară, după cum urmează. Precum că împăratul Traian, învingând și cucerind această țară, a împărțit-o între soldații săi și a prefăcut-o în colonie romană, încât aceștia trăgându-se, după cum se spune, din vechi coloniști păstrează numele de romani. Dar, în decursul veacurilor, au schimonosit așa de mult numele, ca și obiceiurile și limba, că

abia îi mai poți înțelege, de aceea **ÎȘI ZIC ASTĂZI ROMÂNI** (*Romei*). Aceasta este tot ce am putut afla de la acei călugări. Stăpânul meu s-a oprit aici câteva zile, apoi s-a hotărât să treacă în țara voievodului **PETRU (RAREȘ), DOMNUL MOLDOVEI SAU AL VALAHIEI DE SUS (VALACHIA SUPERIORE)**, după cum vrem să-i spunem.

Această țară este vecină cu tătarii, cu polonii și cu Țara Românească (*Vallachia inferiore*), pomenită mai sus. El făcea acest drum pentru a trata cu acest voievod Petru. După ce a mers două zile a fost înștiințat de garda sa, care călărea totdeauna înainte pentru a asigura drumul, să nu treacă mai departe, pentru că acel Petru i-a pregătit o cursă pândindu-l cu 15.000 de călăreți cu gândul să ne taie pe toți în bucăți [...]"

da Constantinopoli ducento miglia in circa. Si fermo quivi sua Sig^a Illma per alquanti giorni, et questo per assoldar alacci cavalli et fanti per sicurezza alla sua persona Parti poi d'Andrianopoli, et segvendo il suo viaggio con praesidio di cinque |⁷cento cavalli parte Greci, et parte Turchi, et ducento fanti: passo per la farsaglia Regno di Tesaglia dove anticamj fu il gram fatto d'armo tra Cesare et Pompeio, et veno a Nicopoli incontrato honoratissima mente da quel Sangiaco, et alloggiato nel castello, il quale e fabricato sopra un monte, acato del quale passa il Danubio Fiuma grossiss^a. La qual in quel luogo e larga un grosso miglio di nostri, et dicesi che quel castello anticamj fu edificato da Nicea figliuolo di Nicerato, il qual Nicia fu tra li Greci Capitano d'in-
audito valore, et di singulariss^e virtudi). In sua Siga Illma presentato da quel Sangiaco d'alquanti bellissimi cavalli et vettovaglie assai uso della sua corte. Non fu men cortese quello in ridonargli nobili, et ricchi vestimenti d'oro, e di seta di diversi colori. Non si fermo in questo luogo piu di dui giorni, et il sequente passo con tutto il suo esercito il Danubio, et arrivo nel paëse di Valacchi, s'allogio in compagna sotto li padiglioni per quella notte, et la mattina segvente cavalco verso Tragovista città, et abitatione del Sigre di quel paëse, il quale con bellissima compagna venne ad incontrarlo, et gli offerse alloggiamento nella Città. Il mio Sigre di tanta sua cortesia lo ingratio molto; ne volendo accettar l'offerta alloggio nella compagna con tutto il suo esercito doue gli erano tesi gli padiglioni, gli furon donati da quel Sigre molti roncini, et vettovaglia d'ogni sorte et egli all'incontro gli ridono quatro bellissimi cavalli Turchi et richissⁱ vestimenti d'oro, e di seta. Tragovista e città non molto grande posta in piano serraglia di muro. Il castello di quella dove habita il suo Sigre e serrato di grossissⁱ palli di rovere. Vivono quelle genti secondo la legge Greca et vestono di panni lunghi portando in capo capeletti alla crouata. La lingua loro e pocco diversa dalla nostra Italiana, si dimandono in lingua loro Romei perche dicono esser venuti anticamj da Roma ad habitar in quel paese, et se alcuno dimanda se sano parlar in la lor lingua valacca dicono a questo modosti Romi-

nest', che vol dire, sai tu Romano, per esser corotta la lingua. Sono pero genti barbare e direi costumi. In quella città e drizzata una chiesa⁸ di san Francesco con al quanti fratti osseruati li quali vi celebrano divini officii secondo la chiesa Romana. Quel paese e molto fertile d'ogni cosa eccetto di vino; doue in vece di esso usano la cervosa. Sopra una collina alla vista della città, e posto un monasterio, o uero Abbatia assai grande, nel qual habitano alquanti sacerdoti greci, i quali ne fecero molte cortesie, et ne racontorno tutta l'istoria della venuta di quelli populi ad habitar in quel paese, che fu questa; che havendo Trajano Impre debellato et acquistato quel paese, lo divisè a suoi soldati, et la fece come Colonia de Romani; doue essendo questi discesi da quelli antichi conservano il nome de Romani; ma per il corso de tempi hanno corrotto sì il nome, et li costumi, et la lingua, che a pena s'intendono, pero al presente si dimandano Romei, e questo e quanto da essi monaci potessimo esser instrutti. Si fermo quivi il mio Sigre per alquanti giorni, et poi determino di passare nel paese di Pietro Vayvoda Sigre di Moldavia o vero Valachia superiore, come vogliam dire. il qual paese confina con Tartari, con Polloni, et con la Vallachia inferiore detta di sopra. Egli faceva questo viaggio per esser a parlamento con esso Pietro, et cavalcato per due giornate, fu avisato dalle sue gvardie, che sempre cavalcavano inanzi, assicurando la strada, che non dovesse passar piu altra, perche esso Pietro haveva preparato una imboscata di quindecim milia cavalli con animo di tagliarne tutti a pezzi, la qual cosa intendendo il mio Sigre et havendola per nova certa, deliberato di dar volta, dove, che tutta quella notte, et il giorno seguente cavalcassimo ritornando verso Tragovista. Il Sigre di quella città inteso questo da messaggieri del mio Sigre gli venne in contra con grandissima cavalaria, ma non essendo segvitato dal nemico, non gli fu bisogno del suo aiuto. Poiche non nasci il suo disegno a Pietro Moldavo secondo il suo mal animo, finse di maravigliarsi, che mio Sigre fusse così in fretta ritornato, indietro, et mando suoi Oratori a ritrovarlo sino in Tra⁹gonista con molti presenti per grattificarsi offerendogli appresso se medesimo, et il suo potere. Il mio Sigre non meno

DOCUMENTUL NR. 18

1536 Nicolaus Olahus, Ungaria, 1536 (informații despre români)

„CAPITOLUL AL XII-LEA

Despre Ungaria de dincolo de Tisa

1. Acea parte a Ungariei care este dincolo de râul Tisa, după cele susținute de Ptolemeu, se numea cândva Dacia. Atingând la Miazănoapte o regiune a Sarmatiei, se întinde de la Munții Carpați până la curbura râului Nistru. Iar spre Miazăzi ține până la Dunăre, unde [aceasta] începe a se numi Istru; la Apus, până la Tisa și iazigii metanaști. În ea sunt **PROVINCIILE: VALAHIA MARE, CARE SE MAI NUMEȘTE ȘI TRANSALPINĂ, MOLDOVA, TRANSILVANIA, MARAMUREȘUL, ȚINUTUL SOMEȘULUI, CRIȘANA, NYİR ȘI ȚINUTUL TIMIȘULUI.**

Transalpina, care se spune că odinioară s-a numit Flaccia, de la Flaccus care adusesese aici o colonie a romanilor, începând de la munții prin care este despărțită de Transilvania,

se întinde aproape până la Marea Neagră. Pământul [fi este] neted și sărac în apă. La Miazănoapte se învecinează cu roxanii, care acum se numesc ruteni, la Miazăzi cu acea parte a Ungariei care este îndreptată spre cetatea Timișului și spre câmpul Maxons, iar la Răsărit, cu fluviul Dunărea, care separă de ea Moesia Inferioară.

2. Principele ei se cheamă voievod; în zilele noastre este Radu, care, puternic în bogăție și stăpânire, are cetatea de scaun în orașul Târgoviște. Se spune că, dacă este nevoie, poate chema la arme, de pe teritoriile sale, și duce la luptă până la patruzeci de mii de oșteni. Este supus regelui, căruia îi depune jurământul de credință prin trimișii săi. În această provincie, din vremurile străbunilor noștri până în zilele noastre, au fost două familii [voievodale], provenind la început [sic] din aceeași casă: una, a Dăneștilor, de la voievodul Dan, cealaltă, a Drăguleștilor, de la Dragula; de acestea amintește și Aeneas Sylvius, în capitolul al doilea din Europa. Dintre aceștia, ba prin puterea regelui nostru, ba prin a împăratului turcilor, sunt aleși voievozii îndreptățiți [...]

CAPITOLUL AL XIII-LEA

Despre Moldova

1. Provincia Moldova se învecinează la Răsărit cu Muntenia, la nord-vest cu polonezii, la Miazănoapte, interpunându-se Podolia, nu este departe de tătarii care sunt vecini cu Marea Azov. Și principele acestei provincii se numește voievod, nefiind expus atâtor schimbări primejdioase ca cel al Munteniei. Totuși, ca și acela, și acesta depune jurământ de credință regelui Ungariei. Ca să rămână devotați, ei dețin, cu îngăduința regelui Ungariei, câteva cetăți în Transilvania. În vremea noastră, această provincie o conduce Petru-Vodă. **MOLDOVENII AU ACEEAȘI LIMBĂ, RIT [ȘI] RELIGIE CA MUNTENII;** pe alocuri, se deosebesc parțial în port. Ei socotesc că sunt și de viță mai aleasă și mai

harnici și mai buni călăreți decât muntenii. Se îndepărtează mai des de regele Ungariei; se războiesc mai des cu regele Poloniei. Se spune că pot chema la arme mai bine de patruzeci de mii de oșteni. **GRAIUL LOR ȘI AL CELORLALȚI VALAHI** a fost cândva latin, ca al unora ce se află într-o colonie a romanilor; în vremea noastră se deosebește foarte mult de acela, numai că multe cuvinte ale lor sunt de înțeles pentru cei [care vorbesc] latinește.

CAPITOLUL AL XIV-LEA

Despre Transilvania

1. Transilvania este înconjurată pretutindeni de munți foarte înalți, mai cu seamă în partea în care se delimitează de Muntenia; pe o latură, prin care se orientează spre Miazănoapte și spre moldoveni, are o trecătoare mai largă. Din Ungaria se deschid către ea trei căi, și acelea greu de umblat și noroioase. Una se numește Calea Meseșului, în partea unde curge Someșul; alta se cheamă [Calea] Crișului, pe unde curge Crișul; celei de a treia i se spune Poarta de Fier, pe unde alunecă râul Mureș. Intrarea dinspre Muntenia este strămtă și abruptă. Din această cauză,

turcii, care au invadat pe aici Transilvania, s-au ales în dese rânduri cu o mare înfrângere, din partea unei mici oștiri. Din Transilvania, care are lungimea de vreo treizeci de mile maghiare și aproape aceeași lățime, sau ceva mai mică, poți supune Ungaria întregă, mai ușor decât din Ungaria Transilvania. Căci drumurile sale pot fi ușor închise prin tăierea stejarilor.

2. În afară de aceasta, populația este strâns unită în privința membrilor săi, războinică, dispunând de arme, precum și de cai puternici și buni. Ținutul întreg este format, în alternanță, când din șesuri, când din păduri, brăzdat de cursuri și meandre de apă, cum vom spune puțin mai târziu, pământul fiindu-i roditor, bun pentru viță-de-vie, bogat în aur, argint, fier și în alte metale și – dincolo de acestea – și în sare, abundând în vite, sălbăticiuni, urși și pești, încât nu poți condamna natura că nu ar fi dăruit acest meleag cu toate cele prielnice traiului. Aici trăiesc patru neamuri de obârșie diferită: maghiarii, secuii, sașii, valahii; dintre ele, sașii sunt considerați mai nepotriviti pentru luptă. Maghiarii și secuii vorbesc aceeași limbă, numai că secuii au unele cuvinte specifice neamului lor [...]

Nota editorului Kollarus (1763):

Orașele mai de seamă și mai populate sunt locuite de unguri, germani și slavi, care împreună cu valahii alcătuiesc populația întregului regat. Dar neamurile slave, împărțite în slavi, poloni, ruteni, boemi, moravi, croați, dalmați, slavoni, sârbi, rascii, ocupă partea cea mai mare a regatului, încât partea aceasta a Europei pare că-și reia înfățișarea pe care a avut-o înainte de venirea ungarilor. Căci de la Nord și Sud încetul cu încetul neamurile slave se reîntorc în inima țării și se răspândesc foarte mult prin toate provinciile regatului. Popoarele germane vin de la Apus, iar valahii își trimit la noi coloniile lor dinspre Răsărit. Cea mai mică parte a Ungariei e aceea care cuprinde

pe unguri, adică pe poporul ce se slujește exclusiv de limba ungară și mă tem să nu piară însăși limba lor, în același chip în care a pierit limba cumanilor [...]

VALAHII ÎN LIMBA LOR ÎȘI ZIC RUMUNYI (RUMÂNII) adică romani și socot că vorbesc rumunyeschte (rumânește), adică în limba romanilor. Limba lor mai pură are cea mai mare afinitate cu limba italiană, dar limba de care se slujesc, mai ales bihoreni, în biserică, e sporită cu vocabule slave, din pricina religiei pe care, primind-o, dacă nu mă înșel, de la popoarele slave care se închină după ritul și dogma greacă, o păstrează cu cea mai mare încăpățănare. Lucrul acesta l-am constatat eu însumi, când fiind la Oradea Mare într-o misiune de Stat, am avut prilejul să stau cu ei de vorbă [...]

gere; sed eius saltem fitum, & nonnullorum locorum positionem. Hic tractus, tritici, frumenti, leguminumque, quam aliarum rerum, est feracior. Vino vtuntur accolæ Sirmico, a quo, Danubius interfluens, eos dirimit. Nascuntur hic, equi, & velocitate, & fortitudine, non contemnendi; sed quod magna ferant capita, vulgi dicteriis, pene ridiculi.

C A P V T XII.

De Hungaria Trans-Tibiscana.

Quarta illa HUNGARIÆ pars, quæ ultra Tibiscum est fluvium, PTOLEMÆO (c) referente, olim *Dacia* appellabatur. Hæc, ad Septentrionem, Sarmatiæ partem attingens, a Carpato monte, vsque ad flexionem Tyræ fluvii, porrigitur. Ab Austro vero Danubio, vbi iter vocari incipit, ab occidente Tibisco, & Iazygibus Metanastis, terminatur. In ea sunt provinciæ: Valachia magna, quæ & Transalpina vocatur. Moldavia, Transylvania, Maromarusium, Sámosköz, Keresköz, Nyir, & Temesköz. Transalpina, quæ olim a Flacco, qui coloniam Romanorum eo deduxerat, *Flaccia* vocata fuisse dicitur, ab alpibus, quibus a Transylvanis disiuncta

Transalpinaregnum.

(c) *Lib. III. Cap. VIII. p. 44. b.*

cta est, incipiens, ad Euxinum fere pelagus extenditur. Terra plana, aquarumque indiga. A Septentrione *Roxanos*, qui nunc *Rutheni* vocantur; ad meridiem Hungariæ eam partem, quæ arcem *Temesuár*, & campum *Maxons* respicit; ad orientem vero *Danubii* flumen, *Myfiam* inferiorem, ab ea diuidens, contigit.

§. II. Huius Princeps *Vaiuoda* appellatur, nostra hac ætate est *Radwl*, qui ^{*sedes & potentia.*} opibus & imperio potens sedem habet in ciuitate *Targawystya*. Dum exigit necessitas, ad quadraginta hominum millia armatorum conscribere, & in aciem deducere, intra suos fines, posse dicitur. Subditus est Regi, cui per legatos præstat iuramentum fidelitatis seruandæ. In hac prouincia, a maiorum nostrorum temporibus, ad nostram ætatem, duæ fuerunt ^{*Due in Transalpinia factiones.*} familiæ, in initio ex eadem domo ortæ; altera *Dana*, a *Dano Vaiuoda*, altera, a *Dragula*, *Dragulana*: quarum *Æneas* etiam *Sylvius*, in Europa capite secundo meminit. Ex his, legitimi *Vaiuodæ* creantur, nunc Regis nostri, nunc *Turcarum Cæsaris*, promoti viribus.

§. III. IOANNIS HUNYADIS, *Vaiuodæ Transyluani*, postea vero *Gubernatoris Hungariæ* tempestate, *Dragula Vaiuoda* (d) partim interfectis, partim

D 4

ex-

(d) *DRAGULARUM*, siue *Dracularum*, facinoræ pænasque, leges, apud *BONFINIUM*, *Decad. III. Lib. VI. extremo*; & *Libro VII. p. 469. 2. Item, Decad. eiusd. Lib. X. p. 532. 39.*

Valachi, Christiani sunt; præterquam, quod Græcos sequuti, in Spiritus Sancti processione, & quibusdam tolerabilioribus articulis, ab Ecclesia nostra dissentiant. Hæc obiter volui inferere, ut mores Transalpinorum essent cognitiores.

CAPVT XIII.

De Moldauia.

Moldauia regio, ab oriente coniungitur Transalpinæ; ad Septentrionem, occidentem versus Polonis; ad Boream, interposita Podolia, non longe absunt a Tartaris, qui vicini sunt Ponti (h) Mæotidos. Eius etiam regionis Princeps vocatur *Vaiuoda*, non tantis mutationibus periculosis, quam Transalpini, obnoxius. Haud aliter tamen hic quoque, quam ille, iuramentum præstat Regi Hungariæ, fidelitatis exhibendæ. Qui, ut in fide permaneant, liberalitate Regum Hungariæ, in Transylvania aliquot arces possident. Nostra hac tempestate huic prouinciæ præest Petrus *Vaiuoda*. Lingua, ritu, religione, eadem Moldaui vtuntur, qua Transalpini; vestitu, aliqua saltem ex parte differunt. Iudicant se, Transalpinis esse, & generosiores, & ma-
ma-

(h) *Malim legere*: Paludi Mæotidis.

gis strenuos; equis præstant. Sæpius a Rege Hungariæ defecerunt; sæpius cum Rege Poloniæ bellum gessere. Ad quadraginta, & ultra, millia hominum armatorum dicuntur cogere posse. Sermo eorum, & aliorum (i) Valachorum, fuit olim Romanus, ut qui sint coloniæ Romanorum: nostra tempestate, maxime ab eo differt; præterquam quod multa eorum vocabula, latinis sint intelligibilia.

C A P V T XIV.

De Transylvania.

*Transyl-
vania regio*

Transylvania, unde quaque cincta est altissimis alpibus, ex ea maxime parte, qua a Transalpinis secernitur: vno saltem ex latere, quo Septentrionem, & Moldauos respicit, patentiorem habet aditum. Ex Hungaria, tres ad eam patent viæ, hæque difficiles & salebrosæ. Vna appellatur via *Mezes*, ex ea parte, qua *Sámos*; alia *Keres* dicitur, qua *Keüres*; tertia *Porta Ferrea* dicitur, qua *Maros*, labuntur flumina. Ex Transalpina, angustus & arduus est ingressus. Hanc ob rem,

(i) *De Valachorum Lingua, vide, LAURENTII TOPPELTINI, Origines & Occasus Transylu. Cap. VIII. Et, de Valachorum Origine, Cap. VI. Lugduni, A. 1667. forma duod.*

rem, Turcæ, qui hinc inuaferunt Transylvaniam, magnam sæpe a parua manu, accipere cladem. Facilius ex Transylvania, quæ triginta vel circiter, milliaria Hungarica longa est, & lata fere totidem, aut paullo minus, totam Hungariam subigere possis, quam ex Hungaria Transylvaniam. Nam, itinera eius, roboribus succisis, facile coarctari possunt.

§. II. Gens adhæc, membris bene compacta, bellicosa, armata, & equis robustis bonisque prouisa. Regio tota, nunc planitiem, nunc syluas, alternatim habet: aquarum diuortiis, flexionibusque, vt paullo post dicemus, intersecta, agri fertilis: vini ferax, auri, argenti, ferri, aliorumque metallorum, præterea falis plena; bouum, ferarum, vrforum, piscium abundantissima; vt naturam accusare non possis, quin omnia vitæ comoda, in eam contulerit regionem. In hac sunt, quatuor diuerso genere nationes: Hungari, Siculi, Saxones, (k) Valachi: inter quos, ineptiores bello putantur (l) Saxones. HUNGARI, & SICULI, eadem lingua vtuntur; nisi quod Siculi quædam peculiaria gentis suæ habeant vocabula: de quibus, in fine operis latius di-

Gentis habitus.

Regionis ingenium.

Quatuor in Transylvania nationes.

(k) Non sunt inter nationes Transiluanie censendi Valachi, ex hodierno prouinciæ habitu: quod norunt Iuris Publici periti.

(l) Aliter legas, apud BONFINIUM, Decad. IV. Lib. VI. p. 614. 29. ubi, Saxones, loco difficillimo, primas, in pugna partes, sibi viriliter deposcunt.

Saxones, Siculos, Valachos, Rascianos, Cumanos, Jazyges, Ruthenos, & iam postremo Turcas: quæ omnes differenti inter se vtuntur lingua, nisi quod aliqua vocabula, propter diuturnam consuetudinem, atque mutuum commercium, aliquam habere videantur similitudinem & symphoniam (p). In valle Agriensi, ali-

- (p) De populis, qui memoria nostra Hungariam incolunt, si idiomatica linguarum, quibus vtuntur, intelligas, certiora hæc fere sunt. Vrbes præcipuas, & frequentiora oppida, Hungari, Germani, & Slaui fere incolunt, in quos etiam populos simul & Valachos regnum omne dispescitur. Sed gentes Slauicæ, in Slauos, Polonos, Ruthenos, Bohemos, Morauos, Croatas, Dalmatas, Sclauones, Serblyos suis Rascios diuisæ, partem regni maximam complectuntur: vt adeo pars ista Europæ eam rursus faciem resumere videatur, quæ illi ante aduentum Hungarorum fuit. Nam a Septentrione & meridie gentes passim Slavicæ in ipsa iterum regni viscera reuertuntur, & per omnes regni prouincias latissime sese diffundunt. Germaniæ populi ab occidente sole; Valachi ab oriente suas ad nos colonias mittunt. Minima Hungariæ portio est, quæ Hungaros, siue populum, Hungarico solum idiomate vtentem, habet; verendumque profecto est, ne sermo ipse exoleseat, ad eum prorsus modum, quo Cumanorum euauit. De idiomatum discrimine, quo populi nostri inuicem secernuntur, non recte hic quidem **OLAHUS**. Enimuero idioma Hungarorum, vt ab omnibus Europæ reliquis diuersum est, ita cum linguis Orientis affinitatem maximam habet, cum Turcica vero in primis; si ingenium vtriusque lingue & structuram orationis spectes; nam etymologia, siue ratione originis vocabulorum mirum quantum mutuo dissident; demptis vocibus per-

aliquot pagi incoluntur, habiti pro coloniis Eburonum, qui nunc Leodienses dicun-

perpaucis, quarum communem usum vicinia illis fecisse videtur. Slauicæ gentes omnes una eademque utuntur lingua, non magna admodum pronunciationis differentia, & minutis quibusdam aliis, quæ dialecti solent venire nomine, diuersa. Si quis, uti ego, gente Slauus sit, & leuem, exemplo meo, temporis exigui operam cognoscendis linguæ nostræ dialectis reliquis impenderit, non ægre gentem nostram omnem loquentem simul & scribentem intellexerit; & si res fortunæ postulet, ab Adriatico mari per plagas orbis Septentrioni subiectas ad confinia Sinen- sium Imperii se ipse duce & interprete perue- nerit: ne commemorem facultatem prorsus exi- miam, quam feliciter imitandis peregrinorum idio- matum sonis, quod lætus ipse expertus sum, ser- mo noster procurat. Hæc adnotare libuit meorum Slauorum gratia, ne linguam gentem- que suam minus, quam solent, unquam diligant propter cauillationes quorundam, qui iti- dem Hungariam incolunt: nam & aquæ u- sus, quod vulgaris est, & latissime patet, raro ab aliis, nisi ab helluonibus contemnitur; qui ut ipsi nulli rei utiles sunt, ita rei opti- mæ præstantiam, oculis ebrietate grauatis, per- spicere non possunt. Valachi omnes sibi ipsi Rumunyi siue Romani sunt, & Rumunve- shtye id est, Romano idiomate uti se arbi- trantur. Sermo horum purior maximam affini- tatem habet cum lingua Itala; sed quo in sacris, Biharienses in primis, utuntur, Slauicis vocibus auctus est; ob religionem, quam a Slauicis, ni- si fallor, populis, ex dogmate & ritu Græco institutis, acceptam, tenacissime retinent. Exper- tus hoc ipse sum, dum anno 1754. Magnovara- dini, publici negotii causa, cum iis & loqui & agere cogerer. Germaniæ idiomatica & populi elariores sunt, quam indicio ut illis meo opus sit.

– **Umanistul sas Georg Reicherstorffer** scria în 1541 că Moldova este o „țară românească”. După părerea acestui autor sas, Țara Moldovei, „care era ca și dependentă de Regatul Ungariei, capătă de la regii Ungariei ajutorul trebuitor în deseale sale războaie cu dușmanul comun, pentru paza și apărarea sa. Și această Țară Românească și-a tras numele de Transalpina din aceea că este despărțită și mărginită de Ungaria și de Transilvania” (România, **Documentele străine despre români**, ed. a II-a, București, 1992, p. 69).

– **Călătorul francez Pierre Lescalopier** (1550–1597), fiind în Transilvania în 1574, a studiat istoria Moldovei și Munteniei și a constatat că „românii (și din Moldova, și din Valahia – n.n.) se consideră adevărații urmași ai romanilor, iar limba lor o numesc „românească” („romanechte”) (**Călători străini despre Țările Române**, vol. II, București, 1970, p. 421.).

– **Geograful persan Gardizi**, în tratatul său „**Podoaba istoriilor**”, a scris între 1040 și 1053 că în Europa de Est locuiau bulgarii, ungurii, slavii și „un popor din Imperiul Roman (ăz Rum)”. „Și ei sunt mai mulți decât undurii. dar sunt mai slabi” (A. Armbruster. Op. cit. p. 111).

DOCUMENTUL NR. 20

1550 Anton Verancsics **DESPRE ORIGINEA ROMÂNILOR (CIRCA 1550)**

DIN DE SITU TRANSYLVANIAE, MOLDAVIAE ET TRANSALPINAЕ (DESCRIEREA TRANSILVANIEI, MOLDOVEI ȘI A ȚĂRII ROMÂNEȘTI)

„După ce am cuprins în primele două cărți expediția sultanului turcilor Soliman din anul 1538 în Moldova și în Transilvania împotriva voievodului Petru și a regelui Ioan, am vrut să lămuresc în cartea a treia și așezarea acestor două țări, adăugând la acestea neapărat și Țara Românească drept care trebuia să mă opresc în tot locul, arătând adică în ce legătură stau între ele, ce obiceiuri au oamenii, ce rituri, ce orașe, ce râuri și altele de același fel, după cum socoteam că cere subiectul.

Căci multe am ajuns să cunosc cu ochii mei, ca unul ce am stat multă vreme în Transilvania, dar cele mai multe m-am străduit să le cunosc după tradiție și povestirea localnicilor.

Căci eu cum știu bine limba maghiară, care este pentru mine o a doua limbă, cât și limba slavă, care este limba mea părintească și de baștină – de la care limbă au împrumutat multe atât ungurii, cât și valahii (*Valacchi*), după cum voi arăta mai jos – mi-e ușor poate, fără să mă laud, să cunosc lucrurile mai de aproape decât cei care au fost departe de puțința acestei cunoașteri [...]

Însă pentru ca să se lămurească această îndoială prin argumente mai sigure, și să se arate hotărât că valahii își trag originea de la romani, voi aduce două argumente, iar judecata va fi a cititorilor, și anume a celor care cunosc mai multe limbi. Lăsând // de o parte nenumăratele cuvinte pe care valahii le au întocmai și cu același înțeles ca în limba latină și în dialectele italienilor, **CÂND ÎNTREABĂ EI PE CINEVA DACĂ ȘTIE SĂ VORBEASCĂ PE LIMBA VALAHĂ SPUN: OARE ȘTII ROMÂNEȘTE? (SCISNE, INQUIUNT ROMANE?) SAU DACĂ ESTE VALAH, ÎL ÎNTREABĂ: DACĂ ESTE ROMÂN (NUM ROMANUS SIT?)** . Totuși ei mai rostesc și multe cuvinte pe ungurește și pe limba slavă, dar aceasta din cauza diverselor schimbări ale țării lor, și a vecinătății pe care o au ici cu rutenii și polonii, și colo cu bulgarii, rascianii și sirmienii (sârbii) [...]

tis proditum est, ad perfectionem omnium scientiarum devenitur, nec quisquam mortalium perfectus nascitur, nec repente ad summum evadit.

Quapropter, quum et ipse his exemplis invitatus, expeditionem Solimani Turcarum caesaris anni XXXVIII. supra M. D. in Moldaviam et Transsylvaniam contra Petrum vaivodam et Joannem regem superioribus duobus libris fuissem complexus, situm quoque earum provinciarum, adjecta his necessario Transalpina, de quibus mihi passim dicendum fuit: quo scilicet pacto habeant sese invicem, qui mores gentibus, qui ritus, quae urbes, quae flumina, et id genus reliqua, quemadmodum res postulare videbatur, volui hoc tertio libro explicare. Quae si parva, leviaeque memoratu, et forsitan etiam temeraria, impudenterque prolata iudicabuntur, quod plura, et quaedam etiam diversius, quam alii scripserunt, occurrerint, evestigio in me frontem nemo corrueat, nemo supercilium attollat, velim.

Multa enim propriis oculis sum consequutus, utpote diu in Transsylvania versatus, plura indigenarum consuetudine ac relatu, data opera studui cognoscere.

Alioqui nec magna illa veterum, multorum etiam recentiorum clara profecto ingenia mihi indignentur, si quid secus apud me, quam apud eos legetur, quippe qui quum et linguae Hungaricae compos sim, quae mihi est accessoria, et Illyrica, quae genuina est atque vernacula, a qua quidem plurima sunt mutuari tam Hungari, quam Valacchi, uti inferius demonstrabo: facile fortasse, absit verbo jactantia, cognoverim quaequam propinquius, quam qui longissime ab hac cognitionis facultate abfuere. Antiqui vero, quod

teritis igitur infinitis vocabulis, quae Valacchi cum lingua latina et Italogum vernacula eadem ac certe intelligibilia habent; interrogantes quempiam, an sciret Valacchice: scisne, inquiunt Romane? et an Valacchus esset: num Romanus sit? quaerunt. Nihilominus et Hungarice, et Illyrice, quam plurima proferunt, sed hoc propter varias imperii eorum mutationes, et vicinitatem, quam hinc cum Ruthenis et Polonis, illinc cum Bulgaris, Rascianis et Syrmis habent. Huc tamen et aliud accedit. Nam apud omnes nationes Illyrico sermone utentes, ut apud Dalmatas, Croatos, Sclavos, Boznenses, Rascianos, Bulgaros, Stirios, Carinthios, Ruthenos, ac etiam Polonos et Bohemos, qui a Dalmatis sunt oriundi, Itali appellantur Wlahy seu Wlazy, qui quidem et Romanis et Hungaris, longe creduntur esse vetustissimi. Nam quo tempore Hunni ex Scythia venerant, legimus in Hungarorum chronicis, quod Pannoniam variae gentes, illectae ejus soli fertilitate, Longobardi potissimum, et Itali Matrino quodam, viro bellicoso, tetrarcha, Romanorum praefecto incolebant, qui similiter utrique Mysiae, Achajae, Thraciae, Macedoniae ac Dalmatiae Romanorum praeerat autoritate. Quare pulsae ex ea Italici, et, quemadmodum eadem chronicae testantur, permissi ab Hunnis libere Hadriatico mari in Apuliam trajicere, sponteque Valacchis, qui eorum erant pastores, ibidem remanentibus, Hungari in regnum succedentes, ab Illyriis Wlazorum sive Wlahorum nomen, quos ita vocari invenerant, acceperunt, eosque Olazak appellarunt. Exinde postea mitescunt in dies a Scythica feritate, retinentesque usum Romanarum literarum apud se, ad latinam termina-

DOCUMENTUL NR. 21

1560 *Stanisław Okrzyc Orzechowski (1513-1566) despre numele românilor*

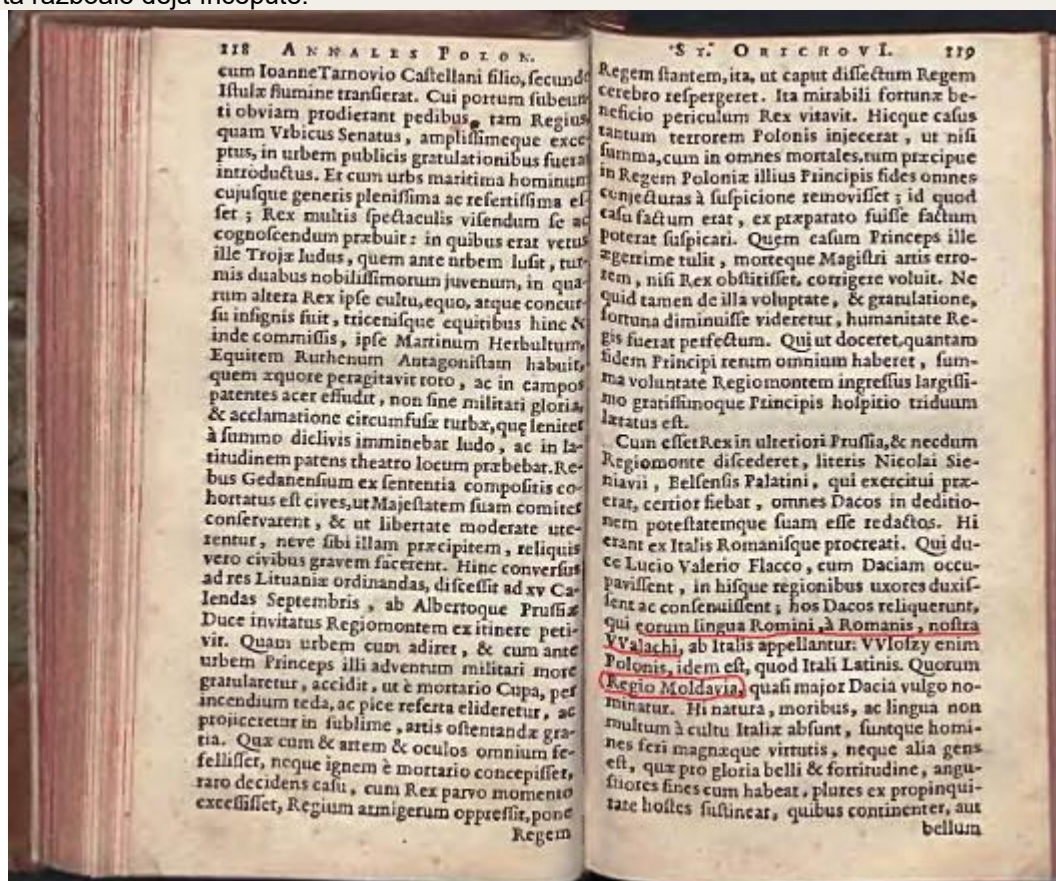
Stanisław Okrzyc Orzechowski (1513-1566) despre numele românilor, *Annales Polonici*, ediția din 1643

Pe pagina din dreapta:

Sunt Daci ex Italis Romanisque procreati, qui duce Lucio Valerio Flacco cum Daciam occupavissent in hisque regionibus inveteravissent ac uxores duxissent, HOS DACOS RELIQUERUNT, QUI EORUM LINGUA ROMANI A ROMANIS, NOSTRA VALASCI, EODEMQUE MODO AB ITALIS APPELANTUR. VALASCI ENIM POLONIS IDEM EST, QUOD ITALI LATINIS. QUORUM REGIO MOLDAVIA QUASI MAJOR DACIA VULGO APPELLATUR. Hi natura, moribus et lingua non nullum a vulgo Italiae absunt, suntque homines feri magneque virtutis, neque alia gens est, quae pro gloria belii et fortitudinis angustiores fines cum habeant, plures ex propinquitate hostes sustineat, quibus commenter aut bellum infert, aut illatum défendit.

Traducerea realizată de doamna Ștefania Cecilia Ștefan:

„Pe când regele se afla în Prusia Răsăriteană și nu coborâse încă din Regio Mons (Königsberg), i se aduse la cunoștință prin intermediul scrisorilor lui Nicolaus Sieniavius, palatin de Belz, conducătorul oștirii, că toți dacii au fost supuși autorității sale. Aceștia se trăgeau din romani și italici, care, după ce au ocupat Dacia sub comanda lui Lucius Valerius Flaccus, și-au luat soațe pe acele meleaguri și acolo și-au petrecut bătrânețile. **PE ACEȘTI DACI CARE PE LIMBA LOR ÎȘI SPUN ROMĂNI, DE LA ROMANI, IAR PE LIMBA NOASTRĂ VALAHI, DE LA ITALICI, I-AU LĂSAT LA VATRĂ. CĂCI PENTRU POLONI, APELATIVUL WLOSZY ESTE PRECUM ITALI PENTRU LATINI. ȚINUTUL LOR, MOLDAVIA,** poartă, în graiul simplu, numele unei Dacii mai mari. Aceștia, prin fire, obiceiuri și limbă nu sunt departe de moravurile Italiei și sunt oameni aspri, de mare bărbăție. Nici că se află altundeva vreun neam care, socotind după faima vitejiei arătate în războaie, să poată ține piept, în ciuda fruntariilor înguste ale țării lor, atâtor dușmani din vecinătate, cu care fie pornesc, neîncetat, război, fie poartă războaie deja începute.”

DOCUMENTUL NR. 22

1571 *Cântecul popular despre Ștefan cel Mare din Gramatica cehă a lui Jan Blahoslav (1571)*

Pjiseň Slowenská, od Benatek, kdež hojně jest Slowáků neb Charwátů, přinesená od Nykodéma
(Cântec slovenesc, de la Venetia, unde sunt mulțime de slovaci sau croați – adus de Nicodem)

Dunaju Dunaju čemu smuten tečeš

Na werši Dunaju try rotý tu stoju

Perwša rota Turecká

Druha rota Tatarská

Treta rota Wołoska

W Tureckým rotě šablami šermuju

W Tatarským rotě strylkami strilaju

WOŁOSKYM ROTĚ ŠTEFAN WYJWODA

W Štefanovy rotě dywoňka plačet

Y plačucy powjidala Štefane Štefane

Štefane wyjwoda, albo mě pŭjmi albo mě ljiši.

Ač bo što mi řečet Štefan wyjwoda,

Krásna dywonice, pŭjmi bychtě dywoňko

Nerownajmi jes, lišilbych te, milenka mi jes

Štom mi rekla dywonka, pusty mne Štefane

Škoču yá w Dunaj, w Dunaj hhuboky

Achkdo mě doplynet jeho já budu

Něchto mě doplynul krasnu dywoňku

Doplynul dywoňko Štefan wyjwoda

Y wzał dywoňku zabil ji w ručku

Dywoňko dušenko, milenka mi budeš.

AMEN.

Dunăre, Dunăre, pentru ce curgi tulbure?...

Pe țărmul Dunării, trei oști stau acolo:

Întâia oaste-i turcească,

A doua oaste – tătărăscă,

A treia oaste – românească.

În oastea turcească, se-ncearcă la luptă cu săbiile;

În oastea tătărăscă, trag cu arcurile;

ÎN OASTEA ROMÂNEASCĂ, E ȘTEFAN VOIEVOD.

În oastea lui Ștefan, plânge-o fată mare

Și plângând, zicea: „Ștefane, Ștefane,

Ștefan Voievodule, ori ia-mă [de soție], ori mă lasă!”

Dar iată ce-mi grăiește Ștefan Voievod:

„Frumoasă copiliță, eu te-aș lua, fetițo,

Însă nu-mi ești potrivită; te-aș lăsa, da-mi ești dragă!”

Ce-mi grăia copila? „Dă-mi drumul, Ștefane!

Eu am să sar în Dunăre, în Dunărea adâncă;

Iar cine m-a ajunge-not, a aceluia voi fi!”

Nimeni n-a ajuns înot pe frumoasa fată,

Numai Ștefan Voievod a ajuns-o pe fată

Și-a apucat fata de mica-i mână dalbă...

„Fetițo, sufletelele, mândruță îmi vei fi!”

DECLA

racj (to gest vysvětlenj na Svām,
 matyru českau, vydanau od Xneze
 Benesse Opatata zc: a pritom v
 správny některé, tím kterjž českau
 věc pravě, totiž vlastně a ozdobně,
 mluviti v psati chtigj, potřebné:
 Dersane předeslých let, žádosti a
 ponaukanj dobrého přítele.
 Nynj pak to vše znovu přehlednuto
 gest, pilně zlorogováno v do
 plněno, a některým to
 lítoť vjžvanj vyda
 no: letá

J. 5. 7. J.

wygmü mrozstoj. Kterijg zary sam,
zleto gadne pispnicu zezing swet'ski mize
senetio nozumieli.

Hisei Slovanyka, o Benalek, kiez
hozne gzt Slovaki neb Cyax,
waki, pri nafen a d
Nyhadema.

na bwehu -
prowy
wleayka.

Lunagu Lunagu cemu smuden beioft
Dowessy Lunagu twy noty tu ptozu
Fenowpa noka Cuxecha
imuha noka Lachypha
Cuxcha noka Walojka.

W Cuxechym notie spablamy spomugu
W Lachyphym notie spablamy spulagu
W Walojphym notie spablamy wygwada
W Wlozhenawym notie spablamy plact plet.
W plicuwy, rowy dala Wlozheny Wlozheny
Wlozheny wygwada, albo mi pigmi albo mi liffie pmoznyt
Ai to pto mi wecet Wlozheny wygwada
Anafne dywonice, pugmitoglyte dywonice
Nenowagmi ges, liffiloglyte, milenka mi ges
Dym mi wecia dywonice, pugty mne Wlozheny
Dymu ya w dunag, w dunag gluboty
Wlytso mi doplynet zely ya wida
Nigto mi doplynet kneyfu dywonice

vjal

do plnuil dywota dyzhen wygusora
dyzhen dywota zabel gi vritu
dywota dyfento, milenka mi bude st.

A M E N.

Vina pifen, potobna klets: klerauz sem
pizhal w Bazilij x Gelenia ad Chex
uakti. Vato, kora w poci ma, Jynglika
Andelste kora me puzghyng. Jynglika,
to gzt, kadobnogt x hiena plienca, t,
pripadobnina to gzt, Obrazo Andelstg.
To gzt, kchudo gudo Andel. Kora x
cui, klerozto, knizto. Me, me ipsum
ego. Jyngghyng, puzghyngi, e, me klor,
nien, sem x quam ego diligo.

Obferu.

Obiz kchodae magi, v, tu kchodae, v.

Gado, uauiti, kchiti, korenj, klereniti:
oni kchodgi, kchoditi nepe o korenjim v.
Vagadje na or por, Me gmenugj kchodae
x, tu oni, v. gado Maria Janna.

Ita, mizto kchego puzgheto, e, v lidenani
zriet nebo syllatu cinicgmi, be, ne, me, be, e
magi to opuniktam padobni gado Jolacy.
nje, nemizto, Dens, Deneji.

DOCUMENTUL NR. 23

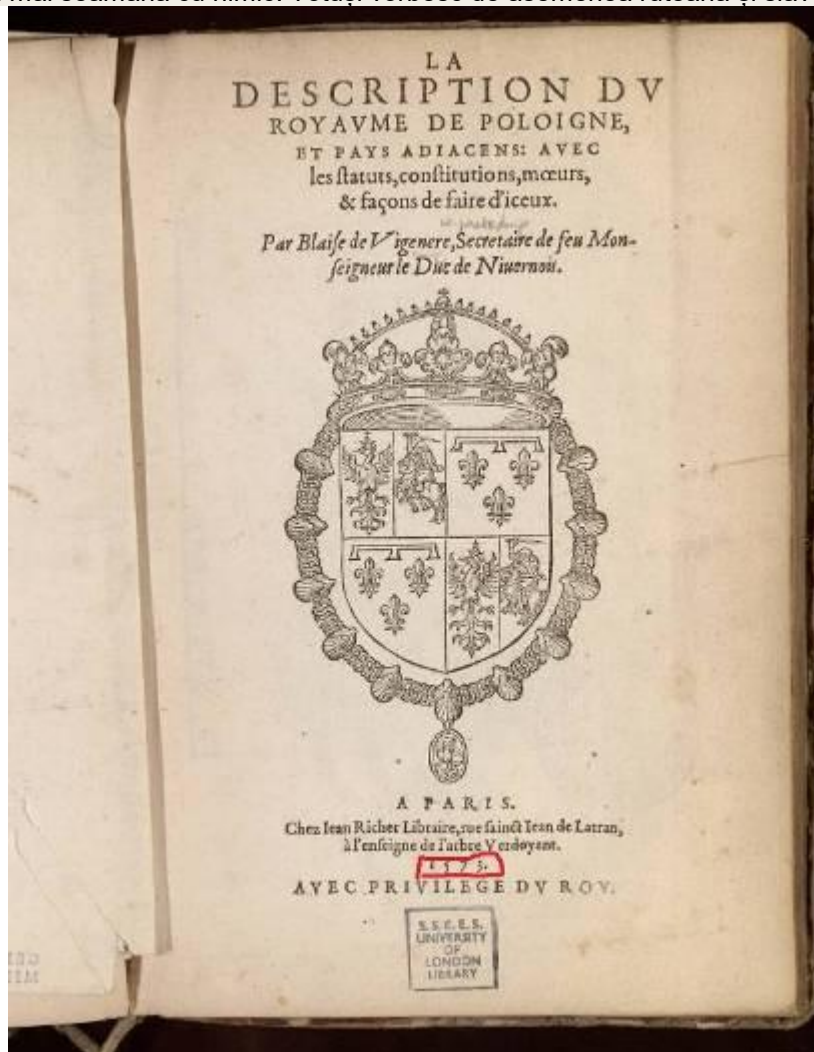
1573 Descriere a Țării Moldovei din 1573

Blaise de Vigenère, Descrierea Regatului Poloniei și a țărilor învecinate, Paris, 1573

„**DOMNII SAU VOIEVOZII MOLDOVEI [LES PALATINS OU VAYUODES DE VVALACHIE]** au fost dintotdeauna tributari regilor Ungariei și sub protecția și ascultarea acestora până după moartea regelui Ludovic către anul 1388. Treburile ungarilor fiind tot mai încurcate, domnul Petru <Mușat> s-a despărțit de ei și a venit la Liov să facă jurământ de credință regelui Vladislav Iagello, obicei ce a fost de atunci păzit de urmașii săi în scaunul Moldovei față de ceilalți regi ai Poloniei. Dar după scurgerea vremii, neînțelegerile dintre dânsii au dat prilej turcilor să le încalce hotarele. Căci <moldovenii> au fost dintotdeauna un popor foarte ciudat, neastâmpărat și nemulțumit și de altminteri foarte aspru și războinic și care de multe ori a dat de furcă celor care nu i-au dat pace. Chiar Mahomed, acest mare sultan al turcilor, care a cucerit la vremea sa imperiul Constantinopolului

și acel al Trapezuntului, douăsprezece regate și două sute de mari orașe, trimițând 120 000 de soldați împotriva domnului **ȘTEFAN [LE PALATIN ESTIENNE]** care nu avea decât 40 000 de oameni, cei dintâi au fost totuși înfrânți și n-au scăpat cu viață decât cinci sau șase mii. Astfel aceasta a fost una dintre cele mai frumoase biruinți dobândite vreodată împotriva sultanilor otomani și acest domn a fost cel mai viteaz și mai renumit comandant de oști din vremea sa, căci a înfăptuit lucruri mari împotriva turcilor, ungarilor și chiar a polonilor.

Deci pentru a ne întoarce la **MOLDOVENII [VVALAQUES]** și la originea și la începuturile lor, trebuie înțeles că ceea ce se numea în vechime Dacia era o țară foarte întinsă. Împăratul Traian, cucerind-o până la urmă, a adus acolo locuitori din toate părțile spre a o repopula, căci fusese golită de oameni din pricina îndelungatelor războaie și a redus-o la starea de provincie. Dar din vremea lui Galienus, și apoi sub Aurelian, barbarii au recucerit-o. Goții de asemenea au năvălit acolo în timpul domniei lui Gratianus, în așa fel încât din această încrucișare scoboară românii [Vvalaques], care, amestecând moravurile, felul de a fi și limba acestora, au constituit un nu știu ce, aparte, care nu mai seamănă cu nimic. Totuși vorbesc de asemenea ruteana și slavona.

XXXX LA DESCRIPTION

de Saxe où sont les riches minieres de metaux, ayant quelque trente lieues de long, & vingt ou vingt cinq de large: Tresfertile & abondât de toutes choses requises pour la vie & vſage de l'homme, & fort agreable à cauſe des boys & riuieres qui le trauerſent en pluſieurs endroits, & s'en vont rendre dans celle d'Odre, des anciens dicté Guttalus, laquelle coupe la Sileſie preſque en deux parties eſgales, & paſſant par Vvratillaue, puis par Francford en Brandebourg, va finalement ſe deſcharger en la mer de Pomeranie, pres la ville de Stetin, où elle faiſt vne belle iſle, & vn lac au deſſouz.

VVALACHIE.

LE s Palatins ou Vayuodes de Vvalachie auoyent de tout temps eſté tributaires des Roys de Hongrie, & ſouz la proteſtiō & obeiffance d'iceux, iuſqu'à ce qu'apres la mort du roy Loys enuiron l'an 1388. les affaires des Hongres eſtās tous brouillees, le Palatin Pierre ſe retira d'eux, & s'en vint à Leopoli faire le ſerment de fidelité au roy Vvadiſlaus Iaghellon. Ce qui fut depuis continué par ſes ſucceſſeurs en la ſeigneurie de Vvalachie aux autres roys de Poloigne: Mais par ſucceſſion de temps leurs partialitez ont ouuert le chemin aux Turcs de les empietter. Car ce a eſté touſiours vne nation fort bizarre, fantaſtique & deſpitte, & au reſte fort endure & belliqueuſe, & qui a ſouuentes fois donné beaucoup d'affaires à ceux qui luy ont voulu demāder quelque choſe. Mahumet meſme ce grād Empereur des Turcs qui conquist en ſon temps l'empire de Cō-

stantinople & celuy de Trepizonde, douze royaumes, & deux cēs grosses eitez, ayāt enuoyé six vingts mille combatans contre le Palatin Estienne qui n'auoit pas 40000. hommes, ils furent neantmoins deffaits, & ne s'en sauua que cinq ou six mille. Aussi fut ce l'vne des belles victoires qui ayent guerres esté obtenues contre les princes Ottomans, & ce Palatin le plus braue & renommé Capitaine de tout son temps: car il fit de grandes choses contre les Turcs, les Hongres & les Polonois encore. Mais pour retourner aux Vvalaques & à leur origine & cōmencement, il faut entendre que ce qu'on appelloit Dace anciennemēt, estoit vne grāde estendue de pays, qui du costé de Septentrion estoit bornée du fleuve Nester, lequel la separoit de la basse Russie & Podolie. Deuers Occident elle auoit les Iagifes metanastes, deuers Orient le Danube & la Mysie inferieure, appelee depuis Bulgarie, & du costé de Midy le mesme Danube qui torne son cours en cest endroiēt vers la haute Mysie qui a pris le nom de Bosnie & Seruie. L'empereur Traia l'ayāt finablement subiuguee y trāsporta des gens de toutes parts pour la repeupler, car elle auoit esté espuisee d'hommes à cause des longues guerres, & la reduit en forme de Prouince. Mais du tēps de Galiē, & depuis souz Aurelian les Barbares la recōquirent. Les Gots aussi se ietterent dedans durant l'empire de Gratian, tellement que de ceste mēlange les Vvalaques sont descendus, lesquels ayās cōfondu les meurs, façōs de faire & langage des dessusdicts, en ont faict ie ne sçay quoy à part qui ny ressemble plus de rien. Toutesfois ils ysent aussi du parler Ruthenique & Slauō.

DOCUMENTUL NR 24

1574 *Leonard Gorecki, Descrierea războiului purtat de Ioan (Vodă cel Cumplit) Domnul Moldovei, în anul 1574, cu Selim II împăratul turcilor*

„Descrierea resbelului ce a purtat IUON, DOMNUL MOLDAVIEI (VALAHIEI) (PALATINI VALACHIAE în text), cu Selim II, Împăratul turcilor, la început cu mare succes, iar în urmă, trădat de Ieremia Cernăuțianul, moldovian (*Valacho*), fu omorât de turci în contra credinței date și întărite prin jurământ. De Leonard Goreciu, nobil polon. Voind a descrie resbelul ce a purtat Ion, Domnul Moldaviei, cu Selim împăratul turcilor, cu atât de mare succes la început: găsi de cuviință ca să arăt în scurt, pozițiunea țării,

LEONHARDI GORECII,
Equitis Poloni,

*Descriptio belli Iuonia, Palati-
ni Valachiae, quod is cum Selymo,
Turcarum imperatore, magno cum
successu gessit ab initio, demum à Ie-
remia Czarnawieczio Valacho
proditus, et à Turcis contra fidem
datam ac sacramento confirmatam
occisus.*

ELLVM scripturus,
quod ab initio ma-
gno cum successu
Iuonia regulus Va-
lachiae, cum Selymo
Turcarum Cæsare
gessit, operæ precii
me facturum puto, ut de situ Valachiae,

DOCUMENTUL NR. 25

1587 Ioan Czimor Decsi de Baranya (1560-1601), Ungaria:

„**VALAHIA (CA SĂ DESCRIU MOLDOVA PE SCURT)** pare să fie numită astfel nu atâta după Flaccus, comandantul roman care a cârmuit Moesia sau Dacia, trimis acolo de Traian, cu treizeci de mii de oameni duși și colonizați acolo ca să muncească pământul și să asigure aprovizionarea armatei romane care avea întotdeauna de luptat cu sciții și sarmații – **CÂT ȘI DE LA CUVÂNTUL WALCH, CARE ÎNSEAMNĂ ÎN LIMBA GERMANĂ ITALIAN.**

CĂCI ROMÂNII, CA NIȘTE COLONI AI ROMANILOR, se țin și de religie, care nu este cu mult deosebită de cea pontificală, și folosesc și o limbă latină, deși atât de stricăta acum și de schimbată, încât abia apar în ea rămășițele și ruinele vechii limbi. **VALAHIA** este mărginită la răsărit de Marea Neagră, la sud – de Dunăre, la apus – de Transilvania, la nord – de Rusia și **SE ÎMPARTE ÎN ȚARA ROMÂNEASCĂ ȘI MOLDOVA.**” 1587 (În *Călători străini despre țările române*, vol. III, Editura Științifică, București, 1971, pag. 214-215.)

Ioan Czimor Decsi de Baranya, scriitor maghiar de seamă, în lucrarea sa „*Relația călătoriei prin Moldova*” **NUMEȘTE MOLDOVA ȘI ȚARA ROMÂNEASCĂ „O SINGURĂ VALAHIE” (O ROMÂNIE)**, și folosește denumirea Valahia referindu-se la ambele țări române. **DESPRE CUM A „TRECUT CU PLUTA PRUTUL”** și i „s-a ivit în față o pădure foarte mare pe care trebuia să o străbatem”, “pădure de temut”, din cauza tătarilor care „beau lapte de iapă cum beau vin necredincioșii”, și a cazacilor, dar și din cea „a românilor”, care populau în majoritate spațiul dintre Prut și Nistru.

Ioan Czimor Decsi de Baranya (1560-1601), Ungaria:

„Valahia (ca să descriu Moldova pe scurt) pare să fie numită astfel nu atâta după Flaccus, comandantul roman care a cârmuit Moesia sau Dacia, trimis acolo de Traian, cu treizeci de mii de oameni duși și colonizați acolo ca să muncească pământul și să asigure aprovizionarea armatei romane care avea întotdeauna de luptat cu sciții și sarmații – cât și de la cuvântul *walch*, care înseamnă în limba germană italian. Căci *românii*, ca niște coloni ai romanilor, se țin și de religie, care nu este cu mult deosebită de cea pontificală, și folosesc și o limbă latină, deși atât de stricăta acum și de schimbată, încât abia apar în ea rămășițele și ruinele vechii limbi. Valahia este mărginită la răsărit de Marea Neagră, la sud – de Dunăre, la apus – de Transilvania, la nord – de Rusia și *se împarte în Țara Românească și Moldova.*”

1587

(În *Călători străini despre țările române*, vol. III, Editura Științifică, București, 1971, pag. 214-215.)

Ioan Czimor Decsi de Baranya, scriitor maghiar de seamă, în lucrarea sa „*Relația călătoriei prin Moldova*” numește Moldova și Țara

Românească „o singură Valahie” (o Românie), și folosește denumirea Valahia referindu-se la ambele țări române. Despre cum a „trecut cu pluta Prutul” și i „s-a ivit în față o pădure foarte mare pe care trebuia să o străbatem”, “pădure de temut”, din cauza tătarilor care „beau lapte de iapă cum beau vin necredincioșii”, și a cazacilor, dar și din cea „a românilor”, care populau în majoritate spațiul dintre Prut și Nistru.

Martin Opitz (1597-1639), Germania:

*Iar Slavii vă-nconjoară ca marea într-un clește...
Și totuși limba voastră prin timp a străbătut;
E dulce cum e mierea și-mi place s-o ascult!*

*Cum Esperida este cu Galica vecină,
Italica-i cu-a voastră dintr-un izvor, Latină...*

*Cu nici o armă însă dușmanul n-o să poată
Să vă răpească limba, nădejdea voastră toată
Al bărbăției scheptu și-a artelor menire
Ce le păstrați în datini și cuget cu iubire.*

DOCUMENTUL NR. 26

1592 "NOI, BIRĂUL CEL RUMÂNESCU ȘI CU CEL ARMENESCU" DIN SUCEAVA, scrisoare din perioada 1592-1597 Primarul român și cel armean din Suceava și consilierii lor cer lui (Gaspar sau Johannes) Budaker și lui Urban (Weidner) să elibereze niște oameni reținuți la Bistrița. Ei exprimă totodată rugămintea de a nu se reclama drepturi vamale pentru boii cumpărați în Transilvania de Csáky István.

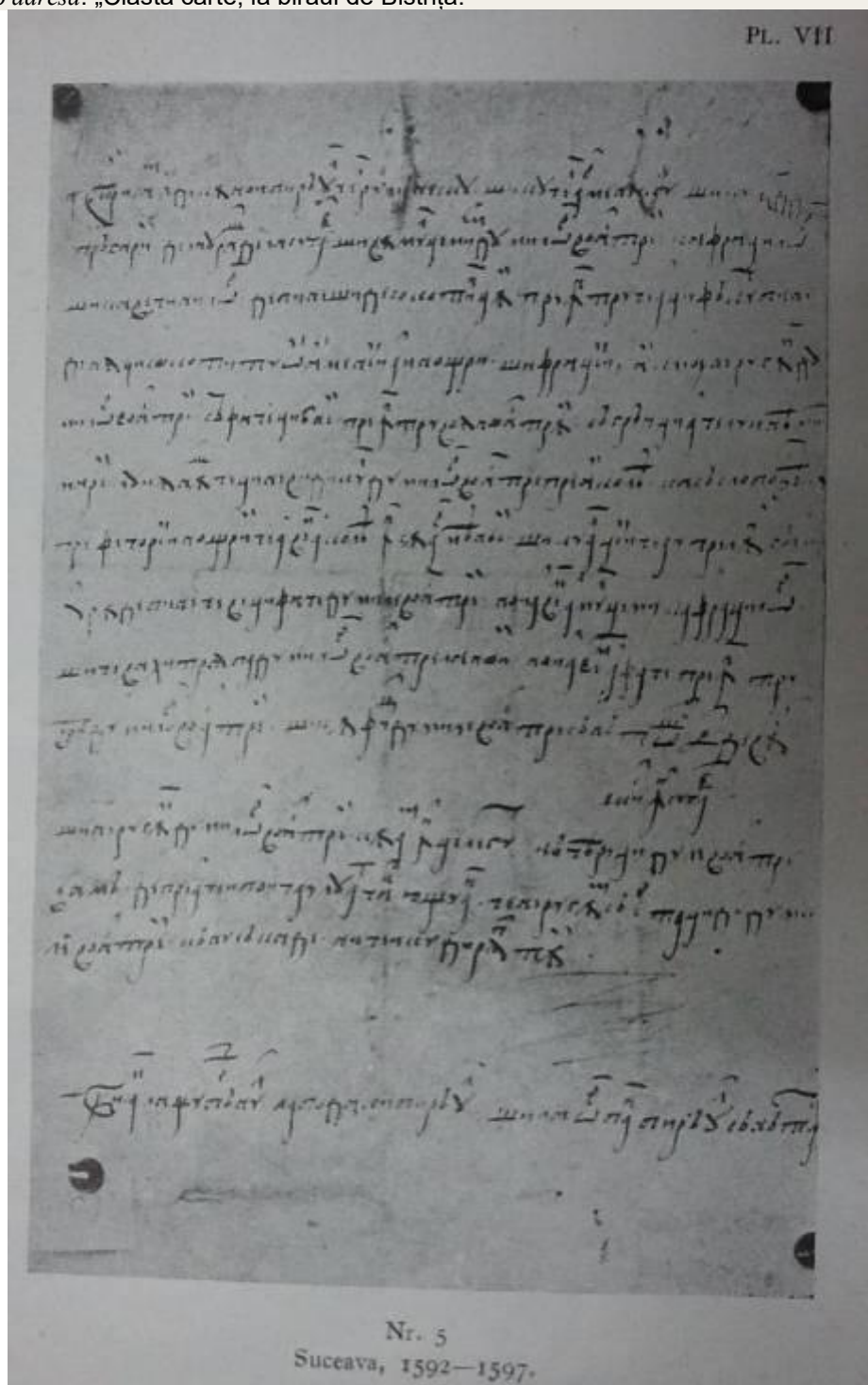
„† Scris-am adecă noi, birăul cel rumânescu și cu cel armenescu și cu 24 de pârgari de la uraș, de la Suceava, și vă mulțemim dumilor-voastre ca fraților și ca vecinilor de bine și de socotință prentu ce ați făcut bine de ne-ați socotitu oameni ai noștri și frații. Acum ne rugăm dumilor-voastre să faceți b(i)ne prentu voia noastră să grăiți acelui neamiș mare, lui Ianăș, ce ține vidicul dumilor-voastre pre acolea, ca să slobodzească pre feciorii noștri ce avem acolea, însă armeanii și cu alții ce au pre lângă ei. Iară, de bine ce veți face dumile-voastre, noi avem a mulțemi ca fraților, și ce va hi treaba dumilor-voastre la noi, noi avem a face prentu voia dumilor-voastre. Și să fiți dumile-voastre sănătoș, adevăr.

Sc(r)is în Suceava.

Și ne rugăm dumilor-voastre, că am înțelegut că ceareți du(mi)le-voastre vamă de preste acei boi ce-au luat Ceachi luștuan. ce ne rugă, să iertați dumile-voastre, că nu să cade, nice-i cu direaptă.

† Scris-am la giupânul, la Budachi birăul, și la Orban birăul, sănătate.”

Pe verso adresă: „Ciaastă carte, la birăul de Bistriță.”

DOCUMENTUL 27

1609 „Adecă eu Toader, ficioriul Agathonii, fratele lui Evloghie din Nemerniceni despre Șumuz, **DIN ȚĂNUTUL SUCEVII**, mărturisesc însumi pre mine cu acestu zapis al mieu, cum am vândut a patra parte de giurățate de sat Nemerniceni, ce iaste parte me, fac trei jerebii și giurățate, așjidire și giurățate de heleșteu, din gios și din mo(a)ra, giurățate și de heleșteu din sus, iarăși a patra parte. Și am vândut fratelui nostru lui Vasilie Șaptelici și giupănesii sale Tofana și ficiorilor săi drept 100 de taler(i) bătuți, de argintu, tot taleri de față. Și mi-au plătit deplin, denainte a mulți oameni buni și boeri: Nicolai hotnog și Dubău hotnog și Cărstiiian pihnicer și Zota vameș și Londe, nepot Mihili(i) **ȘI'NAINTE DOI ȘULTUJ(I) PET(RU) RUMĂNESCU ȘI NORCO ARMINESCU** și Gavriil Potlog și Ghelasie a Magdalinii și Andahur cupeț și Hiorga cupeț, ginerile Turcului și Toader și Afvar, a dumisale hatmanului și Isaico și Costin și toți vătămării de ocolul Sucevii. Și am vândut cu tot venitul, cum scrie mai sus, ca să-i hie de acum înainte diraptă ocină fratelui nostru, Vasilie Șaptelici și fimei sale Tofanii și cuconilor săi și nepoților și strănepoți(lor).

Și noi dacă am văzut de bună voia lor vânzare și tocmala și deplin plata, noi am pus mai mare mărturie și peceteile noastre cătră acestu zapis. Și altul ca să nu să amestice, denainte scrierii mele, ca să să știe.

S-au scris în Suciav(a), 7117 (=1609) Ghenar 28.

S-au poseduit, Constandin Leondari sulg.

Mare log(o)f(ă)t.”

DOCUMENTUL 28

1621 Giorgio Tomasi, *Descrierea Țării Românești și a Moldovei* (Veneția, 1621)

LA VALACCHIA CHIAMATA TRANSALPINA A DIFFERENZA DELLA MOLDAVIA DETTA CISALPINA...

„ȚARA ROMÂNEASCĂ NUMITĂ TRANSALPINA, SPRE DEOSEBIRE DE MOLDOVA NUMITĂ CISALPINA, este despărțită de Transilvania prin munți și păduri, iar ca să ajungi acolo trebuie să treci printr-un pas prăpăstios și foarte anevoie de trecut, este mai mică decât Moldova, dar și una și cealaltă sunt mai mari decât Transilvania, deși ea are lungimea de șase zile de mers și lățimea de patru. Ele însă sunt întrecute de Transilvania prin numărul locuitorilor, al orașelor și al locurilor întărite, ele deosebindu-se cel mai mult, și mai ales de Transilvania muntoasă, prin localitățile și satele lor deschise neavând decât puține clădiri ridicate din altceva decât din lemn, cu toate că

Suceava, capitala Moldovei, este socotită ca o cetate foarte însemnată.

Pământul lor este atât de roditor și cere atât de puțină osteneală pentru a fi muncit, încât îi face pe țărani lăsători și leneși. Au din belșug animale de tot felul, vin, miere, ceară și alte lucruri, ei slujindu-se pentru munca câmpului de bivoli din care au mare mulțime.

Țara Românească are ca ciudățenie o mină de ceară care se extrage din pământ. Aprinsă la foc arde și se fac din ea lumânări care nu se deosebesc prin altceva de acelea din ceară obișnuită decât prin mirosul de smoală și prin culoarea întunecată și pământie.

Oastea se ridică în Țara Românească la 8.000 și mai bine de călăreți cu multă pedestrimă, dar prea puțin iscusită. Și Moldova dă până la 11.000 de călăreți și un bun număr de pedestrași.

Și oștenii călări, atât dintr-o provincie cât și din cealaltă, luptă după obiceiul tuturor țărilor din acele părți, pe cheltuiala lor, pentru scutirile și imunitățile lor. Turcii au în Moldova, în părțile cele mai îndepărtate spre Marea Neagră, câteva cetăți, printre care Chilia și Cetatea Albă, numită de unii Moncastro. **AMÂNDOUĂ ȚĂRILE ROMÂNEȘTI (TUTTE DUE LE VALACCHIE)** se desfășoară ca niște câmpii întinse, Țara Românească spre Dunăre și cealaltă spre fluviul Nistru și mare.

Credința acestor popoare este cea greacă, schismatică. Ea se întinde peste o nesfârșită mulțime de țări, și peste Rusia și Moscovia, care recunosc de cap pe patriarhul de la Constantinopol, așezat de sultan.

Limba, mai ales a Țării Românești, unde locuiesc puțini oameni de alt neam decât românii este latina și italiana coruptă, semn adevărat că aici au fost colonii ale romanilor, căci ei zic pentru Dumnezeu *Zieo*, pentru dumneata *Dominata*, pentru cavallo: *cal*.

Iar portul, mai ales al femeilor, cu cosițe bogate încolăcite în jurul capului este același cum obișnuiau vechile romane; bărbații se îmbracă cu haină lungă, dublă deosebită de a unguilor și poartă pe cap acoperindu-și părul pe care-l lasă să crească lung – ca și barba – pălării înalte și mari, fără margine.

SOCOTESC DE OCARĂ NUMELE DE VALAH, NEVOIND SĂ FIE NUMIȚI CU ALT CUVÂNT

DECÎT ROMANISCHI și mândrindu-se că se trag din romani.

În religie s-au purtat cu atâta statornicie încât nu au îngăduit niciodată să pătrundă în ea vreo erezie și nici nu au lăsat ca alții decât creștinii să fie domnii lor, cu toate că deseori sultanul încercase să așeze aici cârmuirea pașalelor sale.

În Moldova, într-un anume loc deosebit de Chilia, se // spune că se găsește încă amintirea și rămășițele mormântului lui Ovidiu, care, exilat din Roma, a murit în acele părți.”

in copia considerabile. Nella campagna, quale soggiace dal lato della collina, si scorgono ruine di una grande Città, delle cui reliquie vogliono sia Albagiulia, la quale dicono i Paesani che si chiamasse Apulum dal nome del fiumicello che gli correua fra mezzo & che entra nel Marriggio vicino, sino alle cui sponde perueniva la Città, laquale fu desolata nelle ribellioni della Dacia con altre, dall'Imperadore Traiano, & nel guasto di lei, da Pastori, & da altri, che vi vanno ad estraere pietre, si trouano ben spesso medaglie con impronti de' Romani, & diuerse più antichità, de' quali anco altroue abbonda la Transilvania. Hor li due Prencipi marito, & moglie stando in uisita delle sudette Città, maturaua il termine de Comitij della Prouincia intimati da Sigismondo per il mese di Marzo à tenerli in Meggies per le occorrenze publiche, & per prouedere ai bisogni della guerra. Il Cardinale Bastori Vescouo di Varmia in Prussia, quale si trouaua in Polonia con li suoi, effiule dalla Transilvania per gli moti primieri contro il Prencipe, uedita col ritorno in stato del Cugino, la indittione dei futuri comitij, & desideroso d'intervenirui per essere rimesso alla patria, ottenne à molti offici gratia della venuta. Soggiornauano gli Prencipi à Cibinio, quando loro comparì nouella che il Cardinale era entrato in paese. Onde subito mandorono Gentilhuomini ad incontrarlo, & giungendo a Cibinione lo raccolsero con termini di molta ossequanza, & amore, dopò che si auiorono di compagnia alla volta di Seghesuar, & indi à Corona. In questa Città douito siffimamente di tutte le cose, dimorandosi di alcuni giorni, Michiele Vainoda della Valacchia, impedito à venirui in persona, per suoi Boiari con nobilissimo seguito mandò à compire & à presentare, come è costume di quelle regioni, i Prencipi, i quali medesimamente con li maggiori della corte al partire della Città, & da altri luoghi di alloggiamento, erano accompagnati da presenti di loro sudditi. La Valacchia chiamata Transalpina à differenza della Moldauia detta Cisalpina, va dalla Transilvania diuisa per Monti, & selue, & per vn stretto difficilissimo, & precipitoso alla entrata, e minore della Moldauia, ma l'una, & l'altra maggiori della Transilvania, ancorche di lunghezza sia ella di sei giornate, & di larghezza quattro. Quelle però sono superate da questa in copia d'habitantì, & di Città, & luoghi murati, sendo alle per il più, & massime la Transilvana alpina di stinte in Terre, & Casali aperti con poche fabriche d'altro, che di legno. Se

Ruine di gran
Città in Tran-
siluanis.
Città distrutte
da Traiano.
Medaglie anti-
che in Transil.

Comitij in ti-
trati dal Prenci-
cipe.
Cardinal Basto-
ri effiule deside-
ra la rimessa
con suoi in Tra-
sil.

Cardinale Bas-
tori giunge a
Cibinio dal
li Prencipi
Partenza dei
Prencipi da Ci-
binio.

Complimento
del Vainoda di
Valacchia con
li Prencipi Tra-
sil.

Diferitione
delle due Vala-
chie.

Sochzaua Me-
trop di Mold.
Fertilità gran-
de delle Valac-
chie.

Minera di Ce-
ra.

Forze delle Val-
lachie.

Fortezze del
Turco in Mol-
davia.

Confini delle
Vallachie.

Religione de
Valacchi.

Linguggio d'
Vallachia &
loro habito.

Valacchi voglio-
no essere chia-
mati Romani
schii.

Memorie di
Ouidio nella
Moldavia.

ben Sochzaua Metropoli della Moldavia è tenuta per fortezza, & capacità di molto conto. Il terreno in loro, è di tanta fertilità, & bisognuevole di poca fatica ad essere coltivato, che rende i rustici nebbiosi, & da poco. Abbondano d'Animali d'ogni sorte. Di vino. Mele cera, & altre cose, seruendosi nel lauoro de' terreni de' Buffali, di che ne hanno copia. La Trāsalpina ha di Singolare una minera di Cera, che si cava di Sottoterra, la quale accesa al fuoco, arde, & se ne fanno candele, non dissimili da quelle della solita cera in altro, che nell'odore di pece, & nel colore fosco, & bruno. Di gente da guerra questa farà otto & più mila Caualli con molta fanteria; ma di poco talento. Et la Cisalpina arriuerà sino à undeci mila Caualli, & à buon numero di pedoni. Et la gente à cavallo, così dell'una, come dell'altra Prouincia, milita ad usanza di tutti li Regni di quelle parti, per le esentioni, & immunità loro à proprio Soldo. Il Turcho in Moldauia nelle parti estreme verso il Mar nero vi ha alcune Piazze, tra quali Chilia, & Nestoralba, da alcuni detto Moncastro. Estendendosi tutte due le Valacchie in spatiose campagne. La Transalpina verso il Danubio, & l'altra verso il fiume Hester, & il mare. La sede di cotesti popoli è la greca ieiomatica, la quale si dilata per immenso tratto di paesi, & per la Russia & Moscouia, riconoscendo per Capo il Patriarcha Costantinopolitano posto dal Turcho. L'idioma in particolare della Transalpina, oue pochi altri habitano che Valacchi, è il latino, & italiano corrotto, Segni veri di esserci state Collonie de' Romani. Dicendo à Dio, Zico. à Dominatio tua, Dominata. al Cauallo. Callo. Et l'habito Specialmente delle Donne, è l'istesso con il conciero delle traccie largo, che usauano le Romane antiche. vestendo gli huomini con veste doppia tallare defferenti dalli Vngari, & con portatura in capo sopra la capigliatura, che con la barba nutriscono longa di capelli alti, & grandi Senza ali. Tengono per ignominia il nome di Valacco, non volendo essere appellati con altro vocabolo, che di Romanischi, gloriandosi d'hauere origine da Romani. Nella Religione si sono diportati con tanta Saldezza, che mai vi hanno lasciata entrare heresia, ne permesso, che altri che Christiani siano stati loro Prencipi, non ostante, che spesso il Turco habbia tentato di instituirui gouerno de' Suoi Bassà. Nella Moldauia in certo luogo diuerso Chilia, dicesi
che

DOCUMENTUL 29

1629 Chiril Lukaris, Patriarhul Constantinopolului, îi scrie lui Gabriel Bethlen în legătură cu românii din Ardeal dar și din Moldova și Muntenia (1629)

Dar pentru a putea îndeplini aceasta în mod norocos și pașnic, ÎNAINTE DE TOATE AR TREBUI RUPTĂ LEGĂTURA DE SÂNGE ȘI DE SIMȚIRI CARE TRĂIEȘTE, DEȘI ÎN MOD TAINIC, DAR CU ATÂT MAI PUTERNIC, ÎNTRE ROMÂNII DIN ȚARA TRANSILVANIEI ȘI ÎNTRE LOCUITORII ȚĂRII MUNTENIEI ȘI MOLDOVEI. La aceasta de bună seamă, dacă nu cu arma, cel puțin prin îndemnuri tainice vor pune piedici [...]"

1629. SEPT. 2.

139

clusis omnibus aliis religionum sectis, solam et unicam fidem illam lubens amplectatur, quam Serenitas Vestra pie profitetur (hoc enim in votis Serenitatis Vestrae positum esse, perspicuum nobis est) id dubitare cogimur, cum id sine praejudicio aliarum sectarum in ditione Serenitatis Vestrae existentium, iisdemque juribus gaudentium, sineque animorum turbatione, ac irritatione effectuari nequeat. Sed ad id feliciter, pacateque assequendum rumpi deberet ante omnia sanguinis, affectuumque nexus, qui inter Valachos ditionis Transilvanicae, ac incolas terrarum Valachiae, Moldaviaeque clancularius quamquam, ast arcissimus tamen viget. In id sane Principes vicini dictarum terrarum nunquam concedent, obicesque, si non armis, saltem occultis suggestionibus certo certius ponent.

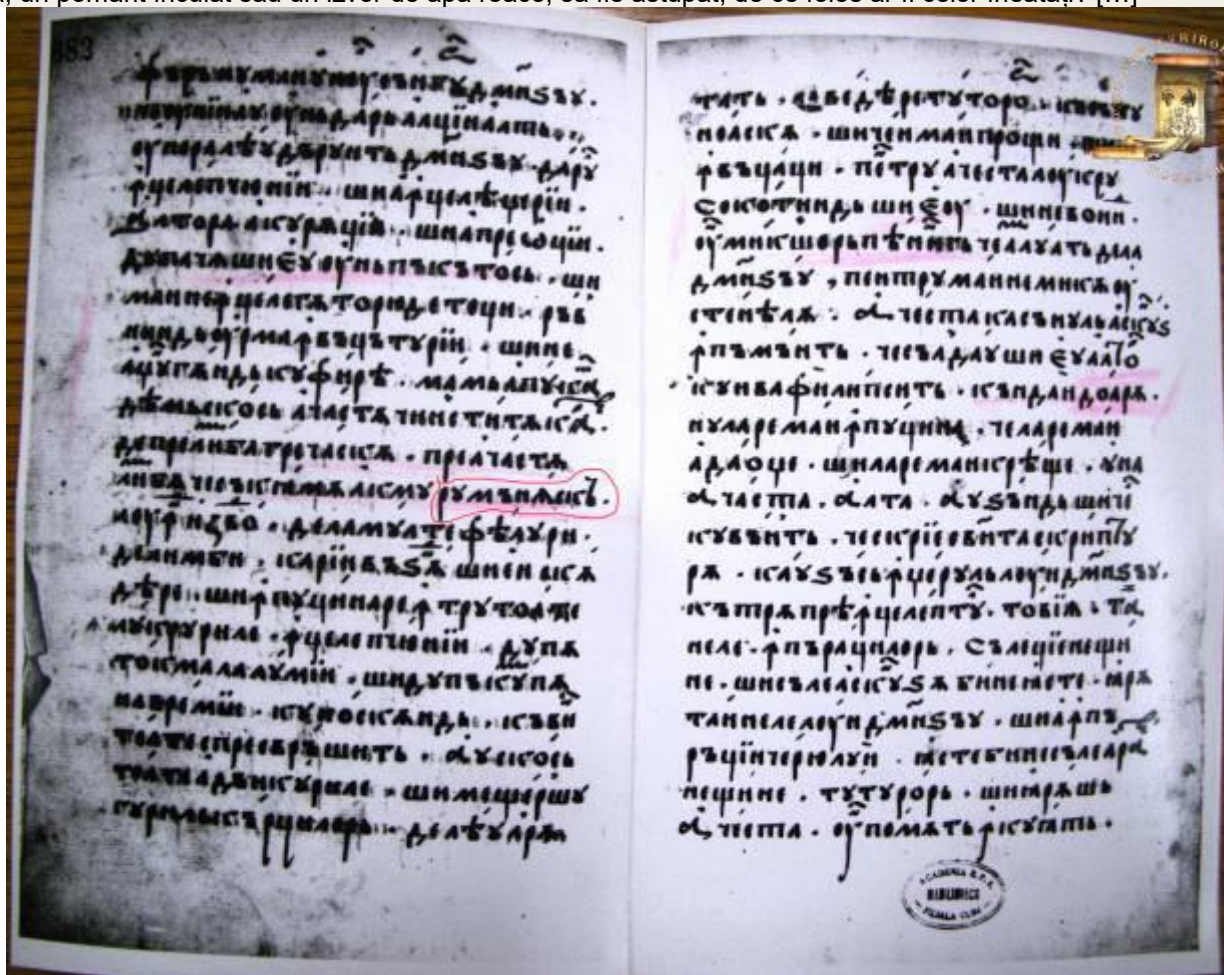
Non negamus quidem religionem illam, quam Serenitas Vestra majorque popularium pars sequitur, esse omnino Christianam, non autem paganam, ea tamen a fide, quam orientalis profitetur ecclesia, cujus hic in terris summus nos sumus Sacerdos, in essentialibus magis plane differt, quam ipsa ea, quae Romae traditur, quaeve, ut ipsa Serenitas Vestra quoque recte reflectit, plena errorum est. — Scribit porro Serenitas Vestra, Kalugeros, Popasque Valachorum terrarum dominationi Serenitatis Vestrae subjectarum, nullam plane habere religionem, optabilius proinde esse, ut hi saltem aliquam, si etiam iudicio ecclesiae nostrae erroneam, quam nullam plane habeant religionem; ast erroneam habere religionem, idem esse ac nullam habere religionem, quis negaverit?

Si misera gens illa omnis rectioris doctrinae expers, ex ignorantia, aut vi, quam tamen in terris Serenitatis Vestrae adesse haud credimus, ad fidem Serenitatis Vestrae transierit id, ob tantam loci distantiam, viriumquestrarum defectum impedire quidem nequimus, nec decet nobis aliter, quam verbis dimicare, — ast palam, aut in secreto manus nostras huic desertioni porrigere, esset peccatum a parte nostra, quod omnes cruciatus terrarum obluere nequirent.

Assentimur quidem et illi Serenitatis Vestrae asserto, quod nonnisi illa sint feliciora regna, in quibus quam paucis-

DOCUMENTUL 30

1632 Eustratie LOGOFĂTUL DIN MOLDOVA, PRAVILĂ ALEASĂ (1632) (de la rândul 6) Dup-acia și eu, un păcătos și mai neînțelegătoriu de toți, râvnind urma învățaturii și neagiungând cu firea m-am apucat de-AM SCOS ACEASTÎ CINSTÎTÎ CARTE DE PRE LIMBA GRECEASCÎ PRE această limbă, ce să cheamî acmu RUMĂNIASCĂ, luând izvod de la multe fealuri de limbi, carii vădzând și ei scădere și inpuținare întru toate lucrurile înțelepciunii, după tocmala lumii și di după cumpâna vremii, cunoscând că vin toate spre svrășit, au scos toate adâncurile și meșesugurile cărților, de le-au arătat la vedea tuturor ca să cunoască și cei mai proști și neînvățați. Pentru acesta lucru socotind și eu și nevoind un micșor peaning ce am luat de la Dumnedzău, pentru mai nemicî usteneală, acesta ca să nu-l ascundz în pământ ce să-l dau și eu altor cui va fi lipsit: când ai doarî, nu l-are mai înpuțina, ce l-are mai adaoge și l-are mai creaste; una aceasta, alta audzând și cel cuvânt, ce scrie svânta scriptură, c-au dzăș Ingerul lui Dumnedzău, cătrî prea înțeleptul Tovia, tainele împăraților, să le ție neștine, și să le ascundzî, bine iaste, iarî tainele lui Dumnedzău, și a împărțirii ceriului, iaste bine să le arate neștine tuturor, și iarăș aceasta, un pomânt încuiat sau un izvor de apă reace, să fie astupat, de ce folos ar fi celor însătați? [...]"

DOCUMENTUL 31

1639 Vasile Lupu, autointitulat „Domn al Țării Moldovei și al Țării Românești” (Iași, 1 noiembrie 1639)

ІО ВАСИЛІЕ ВОИЄВОДА, Б(О)ЖІЮ М(И)Λ(О)СТІЮ, Г(О)СП(О)Д(А)РЪ ЗЕМΛИ ΜΟΛΔΑВСКОИ И
ВΛΑΧИΣΚΟИ

„**IO VASILIE VOIEVOD, DIN MILA LUI DUMNEZEU, DOMN AL ȚĂRII MOLDOVEI ȘI AL ȚĂRII ROMÂNEȘTI.** Iată, domnia mea m-am milostivit și am dat și am miluit pe boierul nostru credincios, Răcoviță Cehan logofăt al doilea, cu un sat, anume Stănileștii, care este în ținutul Fălciului, pe râul Prut, care sat mai înainte a fost danie și miluire unchiului său, Ionașco Cehan fost vornic, de la Ștefan voievod Tomșevici, și i-a fost făgăduit acest sat de unchiul său, Cehan vornic, înaintea morții lui. Iar apoi, după moartea lui Cehan vornic, domnia mea am luat acest sat ca să fie iarăși domnesc, cum au fost în zilele de mai demult.

Iar acum, domnia mea l-am dat din nou și l-am miluit pe boierul nostru mai sus scris, Răcoviță Cehan logofăt, cu acest sat, Stănileștii, ca să-i fie dreaptă ocină și danie și miluire și uric și întărire, cu tot venitul, neclintit niciodată, în veci.

Și altul să nu se amestece.

La Iași, anul 7148 [1639] noiembrie 1.

Însuși domnul a poruncit.

Io Vasilie voievod.

Șaidir a scris.”

XII/22

11

Handwritten text in Cyrillic script, likely a legal document or statute. The text is written in a cursive style and includes various clauses and provisions. The document is dated XII/22 and 11.

Handwritten signature or name at the bottom of the page, written in Cyrillic script.

DOCUMENTUL 32

- Misionarul italian Niccolo Barsi scria în **1640 CĂ MOLDOVENII SUNT ROMÂNI. ORAȘUL MOLDOVEI ROMAN** îi amintește de Roma antică: „Si vede anco la cita di Romano, ca si detta da Roma, essendo i primi fondatori di guella stati Romani” (A. Armbruster, Op. cit., p. 131—132; Gheorghe Ghimpu, Op. cit., p. 63).
- Misionarul catolic Petru Bogdan Baksic (Bacsici) (**1601– 1674**) scria în lucrarea sa „**VIZITAREA APOSTOLICĂ A MOLDOVEI**” CĂ „**MOLDOVENII VORBESC ROMÂNEȘTE**” („IN VALACCHO”). (Călători străini despre Țările Române, vol. V, București, 1973, p.224—225).

– **Misionarul italian Niccolo Barsi** scria în 1640 că moldovenii sunt români. Orașul Moldovei Roman îi amintește de Roma antică: „Si vede anco la cita di Romano, ca si detta da Roma, essendo i primi fondatori di guella stati Romani” (A. Armbruster, Op. cit., p. 131—132; Gheorghe Ghimpu, Op. cit., p. 63).

– **Misionarul catolic Petru Bogdan Baksic** (Bacsici) (1601–1674) scria în lucrarea sa „Vizitarea apostolică a Moldovei” că „moldovenii vorbesc românește” („in Valaccho”).

(Călători străini despre Țările Române, vol. V, București, 1973, p. 224—225).

DOCUMENTUL 33

1643 *Cazania lui Varlaam, Iași, 1643* „**CARTE ROMĂNEASCĂ DE ÎNVĂȚĂTURĂ** dumenecel preste an și la praznice înpărătești. Și la Svânți Mari. Cu zisa și cu toată cheltuiala lui Vasilie [Lupu] Voivodul și Domnul Țării Moldovei. Di în multe scripturi tălmăcită. **DI ÎN LIMBA SLOVENIASCĂ PRE LIMBA ROMENIASCĂ**. De Varlam **Mitropolitul de Țara Moldovei** în tipariul domnesc. **ÎN MĂNĂSTIREA A TREI STELI, ÎN IAȘI. DE LA HRISTOS 1643.**

CUVĂNT ÎMPREUNĂ **CĂTRĂ TOATĂ SEMENȚIA ROMENEASCĂ**

Prea luminat întru pravoslavie, și credincios întru Părintele Nenăscut, și întru Fiul de la Părintele Nenăscut mainte de toți vecii, și întru Duhul Svânt dela Părintele Purcezătoriu, și pre Fiul Odihnitoriu, Svânta Troiță Unul Adevărat Dumnezău Ziditoriu și Făcătoriu tuturor văzutelor și nevăzutelor.

Io Vasile Voevod cu darul lui Dumnezău Țiitoriu și Biruitoriu și Domn a toată Țara Moldovei, dar și milă și pace și spăsenie a toată semenția românească pretutinderea ce să află pravoslavnici într-aciasta liânmbă cu toată inima cearem dela Domnul Dumnezău și Izbăvitoriul nostru Iisus Hristos.

Diintru cât s-au îndurat Dumnezău diintru Mila Sa de ne-au dăruit dăruim și noi acest **DAR LIMBII ROMĂNEȘTI, CARTE PRE LIMBA ROMĂNEASCĂ**, întâiu de laudă lui Dumnezău, după acea de învățatură și de folos sufletelor pravoslavnici. Să iaste și de puțin preț, iară voi să o priimiți nu ca un lucru pementesc ce ca un odor ceresc, și priînsă cetind pre noi pomeniți și întru ruga voastră pre noi nu uitareți și hiți sănătoși.

ꙗвѣтъ карте ех по па цѣфѣ

СТІХІЯ РОУМІ ДОМНІИ
Моладуи.

Иши вон кидла елма гродуи,
сидемири ндъ еллатъ пдъ зупи.
Кидемири ндъ еллатъ кидемири,
ши кидемири подолелъ ши кидемири.
Кидемири ши ладомни Моладуи,
кидемири еллатъ ши кидемири,
Иши де ладомни еллатъ ши кидемири,
кидемири кидемири кидемири кидемири,
Кидемири кидемири кидемири кидемири,
кидемири кидемири кидемири кидемири.

КЕЗАНУЪ. КИРСЕНЪ.

Кидемири кидемири кидемири кидемири.

Иши кидемири кидемири кидемири кидемири,
кидемири кидемири кидемири кидемири,
кидемири кидемири кидемири кидемири,
кидемири кидемири кидемири кидемири,
кидемири кидемири кидемири кидемири.

Иши кидемири кидемири кидемири кидемири,
кидемири кидемири кидемири кидемири,
кидемири кидемири кидемири кидемири,
кидемири кидемири кидемири кидемири,
кидемири кидемири кидемири кидемири.

Иши кидемири кидемири кидемири кидемири,
кидемири кидемири кидемири кидемири,
кидемири кидемири кидемири кидемири,
кидемири кидемири кидемири кидемири,
кидемири кидемири кидемири кидемири.

СѢМЪ ВЪНХИЪ АХИ ПАВЕРЪ

DOCUMENTUL 34

1645 Cartea carea să chieamă Răspunsul înprotiva Catihizmusului calvinescu (copie manuscrisă)

„Predoslovie către creștini.

Cartea carea să chieamă Răspunsul înprotiva Catihizmusului calvinescu, făcut de părintele Varlaam, Mitropolitul Suceavei și Arhiep(i)sc(o)pul Țării Moldovei, tipărită în anul de la facerea lumii 7153, și de la Mântuirea lumii 1645.

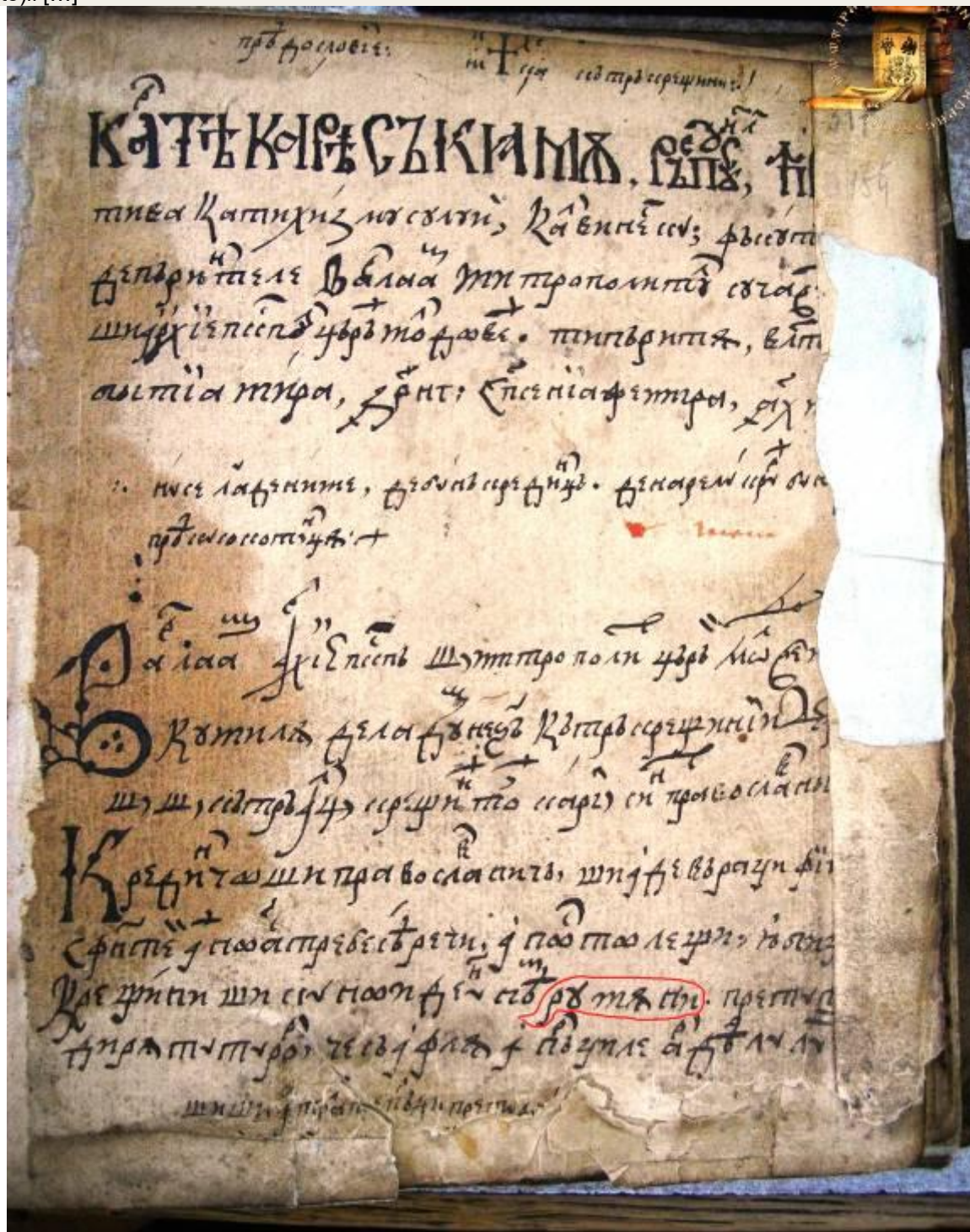
Nu se laude nime de bună credință

De n-are lucruri bune prea cu socotință.

VARLAAM ARHIEP(I)SC(O)PU ȘI MITROPOLIT ȚĂRII MOLDOVEI cu milă de la Dumnedzău către creștinii den (Ardeal) și și către alți creștini toți carii sintu pravoslavnici.

Credincioși pravoslavnici și adevărați fii sf(i)ntei a noastre beserici apostolești, iub(i) **CREȘTINI ȘI CU NOI DE UN NEAM RUMÂNII**, pretutindirea tuturor ce să află în părțile Ardealului și și într-alte părți pretutindiria [...]

s-au săvârșit în luna lui Iul(ie) 25 dzile, în anul de la Facerea lumii 7148, de la Nașterea lui Hristos 1640. Această cărțulie au agiunsu și **LA NOI, LA ROMÂNII DIN ȚARA MOLDOVEI ȘI DIN ȚARA RUMÂNEASCĂ**. Cetit-am și am aflat întru ia poruncile d(u)mn(e)zăiești ceale bătrine și ceale noao a dulcelui domnului H(risto)s, Sf(i)ntilor Ap(o)s(to)li [...]

[illegible]

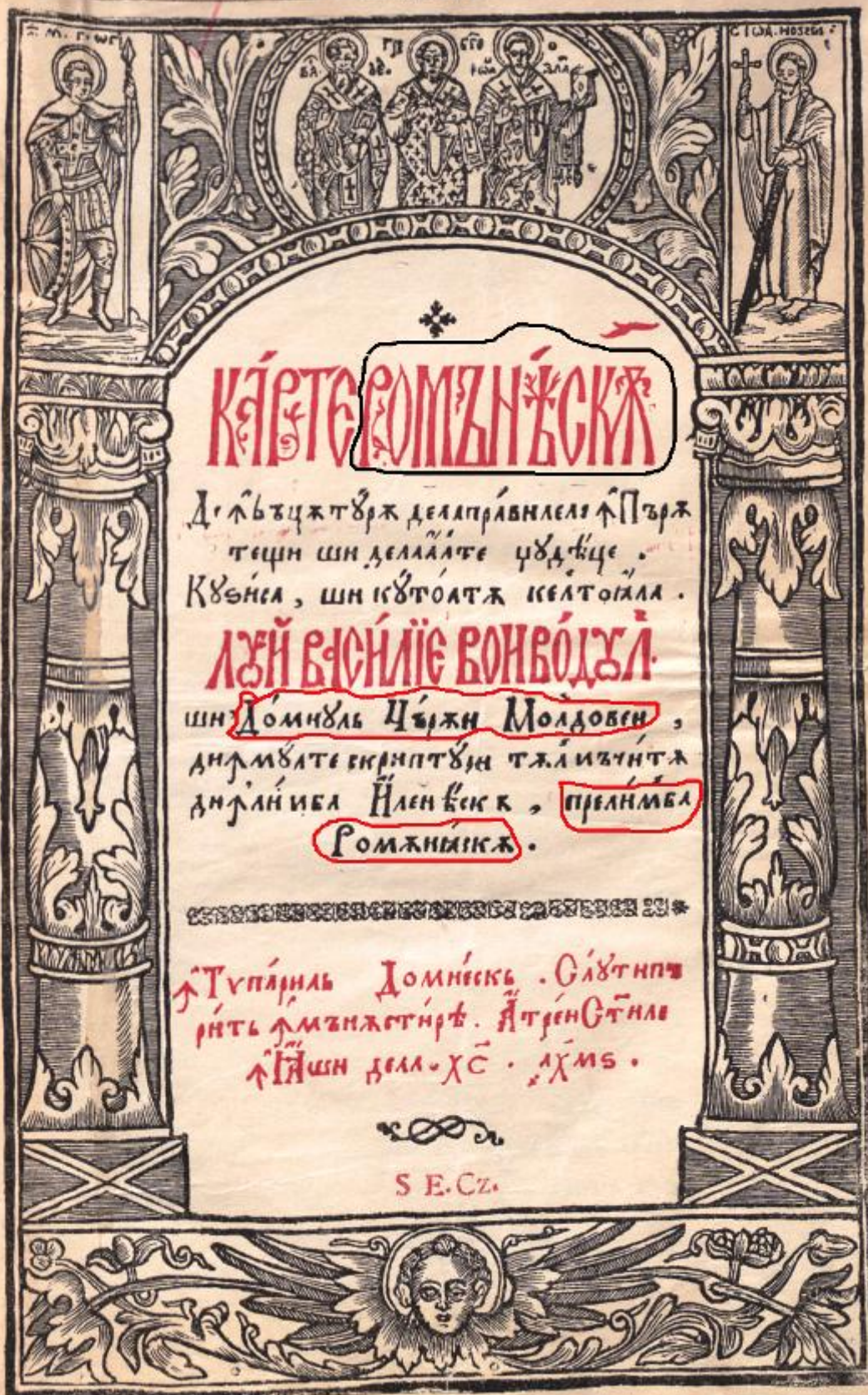
[illegible]

DOCUMENTUL 35

1646 PRAVILA LUI VASILE LUPU, IAȘI, 1646 „CARTE ROMĂNEASCĂ DE ÎNVĂȚĂTURĂ de la pravilele împărătești și de la alte giudeațe, cu dzisa și cu toată cheltuiala lui Vasile Voivodul și Domnul Țării Moldovei, di în multe scripturi tîlmăcită di în limba ilenească, **PRE LIMBA ROMÂNIAȘĂ.** În Tipariul Domnesc s-au tipărit în mănăstirea a Trei S(fe)ti(te)le în Iași, de la Hristos 1646.

Mulți înțelepți și putearnici împărați cu multă rugă și nevoință și cu mare osârdie s-au cumpătat de-au cercat până s-au spodobit de-au găsit izvorul vieții cel nescădzut, ce să dzice svânta scriptură și cu multă dragoste și bucurie lumii l-au arătat pentru binele și folosul a mulți; dup-acea pre urma lor, cu bună învățătură ca o moșie tuturor împreună l-au lăsat și mai vărtos celor lipsiți și însătați de învățătură; pentru că cum nu poate nime a lăcui în ceastă lume fără de apă, așea nu poate fi nice fără învățătură, cum dzice Isaiia prorocul: <Zavistia cuprinde pre oamenii cei neînvățați>. Drept aceeaia și al nostru prea luminat întru creștinătate și dirept întru credință **IOAN VASILIE VOEVODA, DOMNUL ȘI BIRUITORIUL ȚĂRÎI MOLDOVEI**, urmând urma celor buni și înțelepți domni, socotind neputința și slăbiciunea acestui loc și împruținarea izvoarălor svintelor scripturi și altor învățături și cunoscând nevoia ce va veni și scădearea asupra oamenilor, ce vor fi lăcuiitori în Țara Moldovei, fiind fără învățătură, vor fi de pururea însătați și lipsiți ca și cum are fi într-un loc secetos fără de apă, și mai vărtos vădzând nedreptățile și asuprealele mișeilor carele fac cei neînvățați și neînțelegători, diregătorii și giudeațele de pre la toate scaunele Moldovei, drept aceeaia cu multă osârdie s-au nevoit Măria Sa de-au cercat pre multe țări, până l-au îndireptat Dumnedzău de-au găsit oameni ca aceia, dascali și filosofi, de-au scos den cărți elinești și lătinești toate tocmealele ceale bune și giudeațele celor buni creștini și svinți împărați, carile ca o lumină luminează și arată tot lucrul celor întunecați și proști și neînvățați ca să cunoască strâmbătatea tuturor și să giudece pre direptate: carele să cheamă acmu **PRAVILELE ÎMPĂRĂTEȘTI**. Aceastea înțelepciuni și aceastea învățături ne-au dat și ne-au lăsat **NOO TUTUROR RODULUI ROMÂNESC**, ca să ne fie noo de pururea izvor de viața în veaci nescădzut și nesvârșit.

După tocmala și nevoința Mării Sale Domnului datu-s-au învățătură și mie unui mai mic și nice de o treabă a Mării Sale rob, Evstrate biv logofet, de am scos aceaste pravile și le-**AM TĂLMĂCIT DEN SCRISOARE GRECEASCĂ PRE LIMBĂ ROMĂNEASCĂ CA SĂ POATĂ ÎNȚELEAGE TOȚI.**”

DOCUMENTUL 36

1650 *Pisania grecească de la mănăstirea Hlinea (lângă Iași)* „S-a ridicat din temelii pământului această cucernică și vrednică de închinare biserică a sfântului și slăvitului mare mucenic Gheorghe purtătorul de biruință, prin ajutorul și cheltuiala prea-evlaviosului și prea-strălucitului Domn domnul Io Vasilie Voevod, și s-a zugrăvit de către prea-strălucitul fiu al lui, domnul **IO ȘTEFAN VOEVOĐ, DOMN A TOATĂ ȚARA MOLDOVLAHIEI, PENTRU SUFLETEASCA LOR MÂNTUIRE, ȘI PENTRU TRAINICA AMINTIRE A LOR ȘI A PĂRINȚILOR LOR, FIIND ARHIEREU PREAOSFINȚITUL MITROPOLIT AL MOLDOVLAHIEI SAVA**, și cârmuind prea-cucernicul domn Dosoftei. Anul de la Facerea Lumii 7169, iar de la Întrupare 1650, indicția a 13-a, luna lui Noiembrie în 20.”

DOCUMENTUL 37

1652, lista (în limba greacă) cu Mitropoliile și Arhiepiscopiile aflate în subordinea Patriarhiei Ecumenice, așa cum apar în Pravila cea Mare din 1652. Sunt subliniate cele trei Mitropolii de pe teritoriul României (Proilaviei - locul 55, **Ungro-Vlahiei** - locul 71 și **MOLDOVLAHIEI** - locul 72)

ΠΕΡΙ ΠΡΟΚΑΘΕΔΡΙΑΣ ΤΩΝ ΟΣΙΩΤΑΤΩΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥΤΩΝ ΚΑΙ ΑΙ ΜΗΤΡΟ-
ΠΟΛΕΙΣ ΚΑΙ ΑΙ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΑΙ ΟΠΟΥ ΕΥΡΙΣΚΟΝΤΑΙ ΤΗΝ ΣΗΜΕΡΟΝ ΚΑΙ
ΕΙΝΑΙ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΑΙ ΤΗ ΒΑΣΙΛΕΙΑ 1) ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ 1).
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΟΗ-ον. 2)

‘Ο Ρώμης α-ος. ‘Ο Κωνσταντινουπόλεως β-ος. ‘Ο ‘Αλεξανδρείας γ-ος. ‘Ο ‘Αντιοχείας δ-ος.
‘Ο Αίλίας, ήτο ‘Ιεροσολύμων ε-ος.

Αί μητροπόλεις. ‘Η Καισαρεία α-η. ‘Η ‘Εφεσος β-η. ‘Η ‘Ηρακλεία γ-η. ‘Η
‘Αγγυρα δ-η. ‘Η Κύζικος ε-η. ‘Η Φιλαδέλφεια ς-η. ‘Η Νικομήδεια ζ-η. ‘Η Νίκαια η-η. ‘Η
Χαλκηδών θ-η. ‘Η Θεσσαλονίκης ι-η. ‘Ο Τορνόβου ια-η. ‘Η 3) ‘Αδριανούπολις ιβ-η. ‘Η ‘Αμασία
ιγ-η. ‘Η Προύσα ιδ-η. ‘Η Νεοκαισάρεια ιε-η. ‘Ο ‘Ικονίου ις-η. ‘Η Βέρροια ιζ-η. ‘Η Πισίδα
ιη-η. ‘Η Κόρινθος ιθ-η. ‘Η Μονεμβασίας κ-ος. Αί ‘Αθήναι κα-ος. ‘Ο Παλαιών Πατρών κβ-η.
‘Ο Τραπεζοῦς κγ-η. ‘Η Λάρισα κδ-η. ‘Η Ναύπακτος κε-η. ‘Η 3) Φιλιππούπολις κς-η. ‘Η
‘Ρόδος κζ-η. Αί Σέβριαι κη-η. ‘Η Φιλίππου κθ-η. ‘Η Χριστούπολις, ήτοι Καβάλας λ-η. ‘Η
Σμύρνα λα-η.

‘Η Μιτυλίνη λβ-η. Τά ‘Ιωάννινα λγ-η. Τò Διδυμότειχον λδ’. ‘Ο Μέλνικος λε’. Αί Νέαι Πάτραι
λς’. Αί Θήβαι λζ’. ‘Η Αίνος λη’. ‘Η Κερασούντος λθ’. ‘Η Βιδύνη μ’. ‘Η Μέθυμνα μα’. ‘Η
Χριστιανούπολις μβ’. ‘Η Λακεδαιμονία μγ’. ‘Η Παροναξία μδ’. ‘Η Μεσημβρία με’. ‘Η Σηλυ-
βρία μς’. ‘Ο ‘Αργους καί Ναυπλίου μζ’. ‘Ο Εύρίππου μη’. ‘Ο Σοφίας μθ’. ‘Ο Μηδείας ν’. ‘Ο
Σωζοπόλεως να’. ‘Ο ‘Αγχιάλου νβ’. ‘Ο Βάρνης νγ’. ‘Ο Δρίστης νδ’. ‘Ο Προϊλάβου νε’. ‘Ο
Καραβυζίνης νς’. ‘Ο Μαρωνείας νζ’. ‘Ο Περιθεωρίου νη’. ‘Ο Ζύχνας νθ’. ‘Ο Δράμας ξ’. ‘Ο Νικο-
πόλεως ήτοι Νευροκόπου ξα’. ‘Ο Γάνου ξβ’. ‘Ο ‘Ροιζαίου ξγ’. ‘Ο Λαζίας, ήτοι ‘Ελανίας ξδ’.
‘Ο Γοτθίας ξε’. ‘Ο Καφάς ξς’. ‘Ο Χίου ξζ’. ‘Ο Λήμνου ξη’. ‘Ο ‘Ισχανίου ξθ’. ‘Ο ‘Ιμβρου ο’.
‘Ο Ούγγροβλαχίας, ήτοι Πουγδανίας οα’ καί Μουντοβλαγίας οβ’.

‘Αρχιεπισκοπαί. ‘Η Προικόνησος α’. ‘Η Κάρπαθος β’. ‘Η Αίγινα γ’. ‘Η Πωγω-
γιανή δ’. ‘Ο ‘Ελασσώνας ε’. ‘Η Κώος ς’. ‘Η τοῦ Λευκάδος ζ’ καί τῆς ‘Εζηβών, ήτοι τῆς ‘Εξο-
βάς η’.

DOCUMENTUL 38

1660 Povestea lui Simion Dascălul (cronicar și copist moldovean) DESPRE ÎNTEMEIEREA ȚĂRII MOLDOVEI

Din Letopisețul lui Grigore Ureche. „O poveaste den predosloviia celui moldovenesc ce într-însa spune că **IASTE FĂCUTĂ ȚARA DEN DOAO LIMBI, DEN ROMÂNI (ПОМѦНИ) ȘI DEN RUȘI**, de care lucru să cunoaște că și **PĂN' ASTĂZI IASTE ȚARA GIUMATATE DE RUȘI, GIUMATATE DE ROMÂNI**. Ce aceasta poveaste nu să află însămnată de Uriache vornicul, iar eu, Simion Dascalul, n-au lăsat-o neînsămnată nici aceasta.

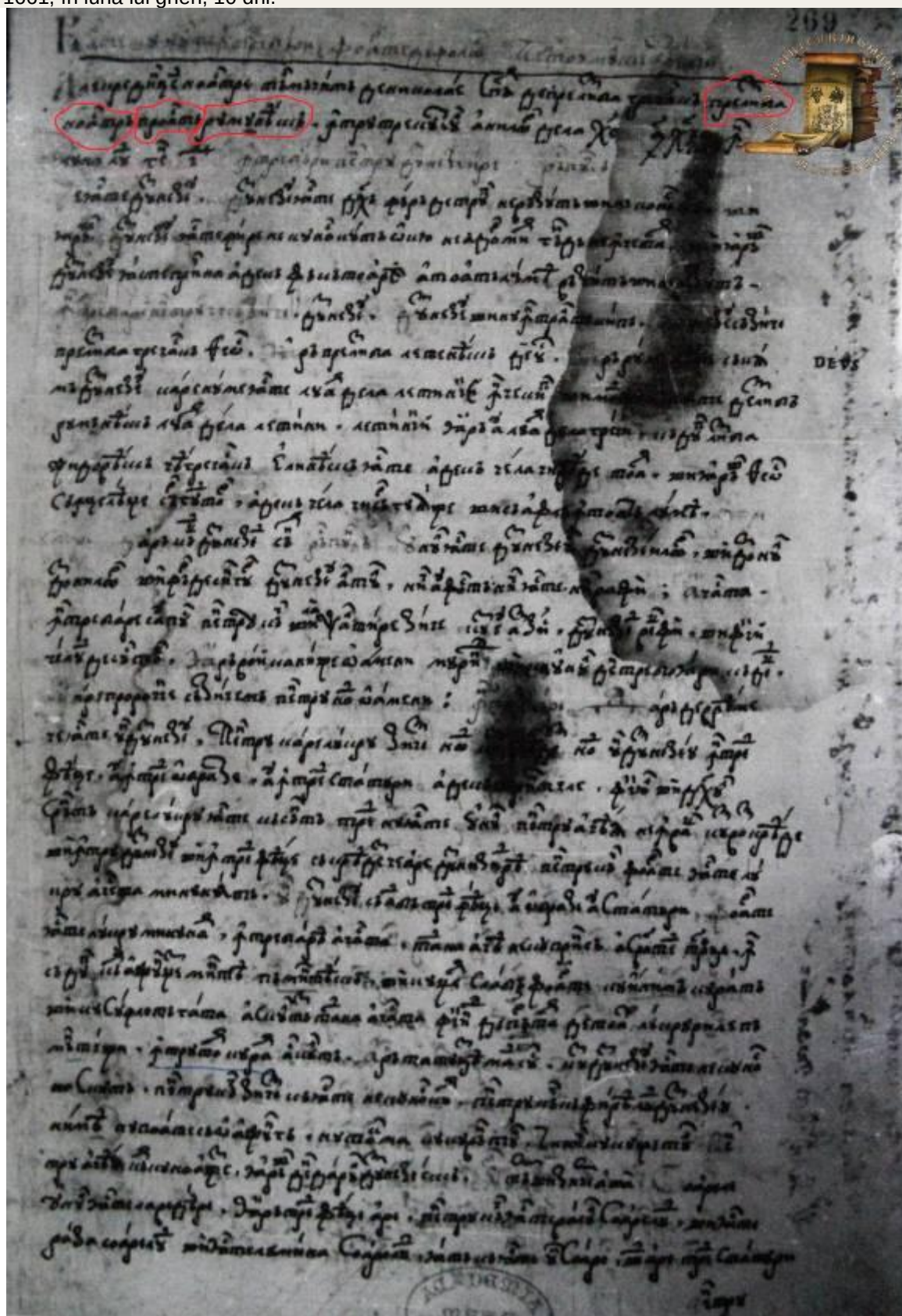
Scrie la leatopisețul moldovenesc, la predoslovie, și zice că dac-au ucis acel ficior de domnu acel buor, întorcându-să înapoi, văzind locurile desfătate, au luat pre câmpi într-o parte ș-au nemerit la locul unde iaste amu a Suceavei. Acolo amirosindu-le fum de foc și fiind locul despre apă, cu pădure mănuntă, au pogorât pre mirodeniia fumului la locul unde iaste amu mănăstirea Ețcanei. Acolia pre acelaș loc au găsit o prisacă cu stupi și un moșniag bătrân, de păziiia stupii, de seminție au fost rus și l-au chemat Ețco.

Pre carele deaca l-au intrebat acei ficiori de domnu ce omu e și den ce țară e, el au spus că iaste rus den Țara Leșască. Așijderea și pentru loc l-au intrebat, ce loc iaste acesta și ce stăpân ascultă ? Ețco au zis că iaste un loc pustiiu și fără stăpân, de-l domnescu hierăle și pasările și să tinde locul în gios, păn' în Dunăre, iar în sus păn' în Nistru, de hotărăște cu Țara Leșască, și iaste un loc foarte bun de hrană. Înțelegând ficiori de domn acesta cuvânt, au sarguit la Maramorăș, de ș-au tras oamenii săi și pre alții au îndemnat, **Ș-AU DESCĂLECAT ÎNTĂI SUPTU MUNTE ȘI S-AU LĂȚĂT PRE MOLDOVA ÎN GIOS**. Iar Ețco prisăcariul, deaca au înțeles de descălecarea maramușianilor, îndată s-au dus în Țara Leșască, de au adus ruși (руси) mulți și i-au descălecat pre apa Suceavei în sus și pre Siréti despre Botășiani. Și așea de sargu **S-AU LĂȚIT ROMÂNII ÎN GIOS ȘI RUȘII ÎN SUS**.”

[illegible]

DOCUMENTUL 39

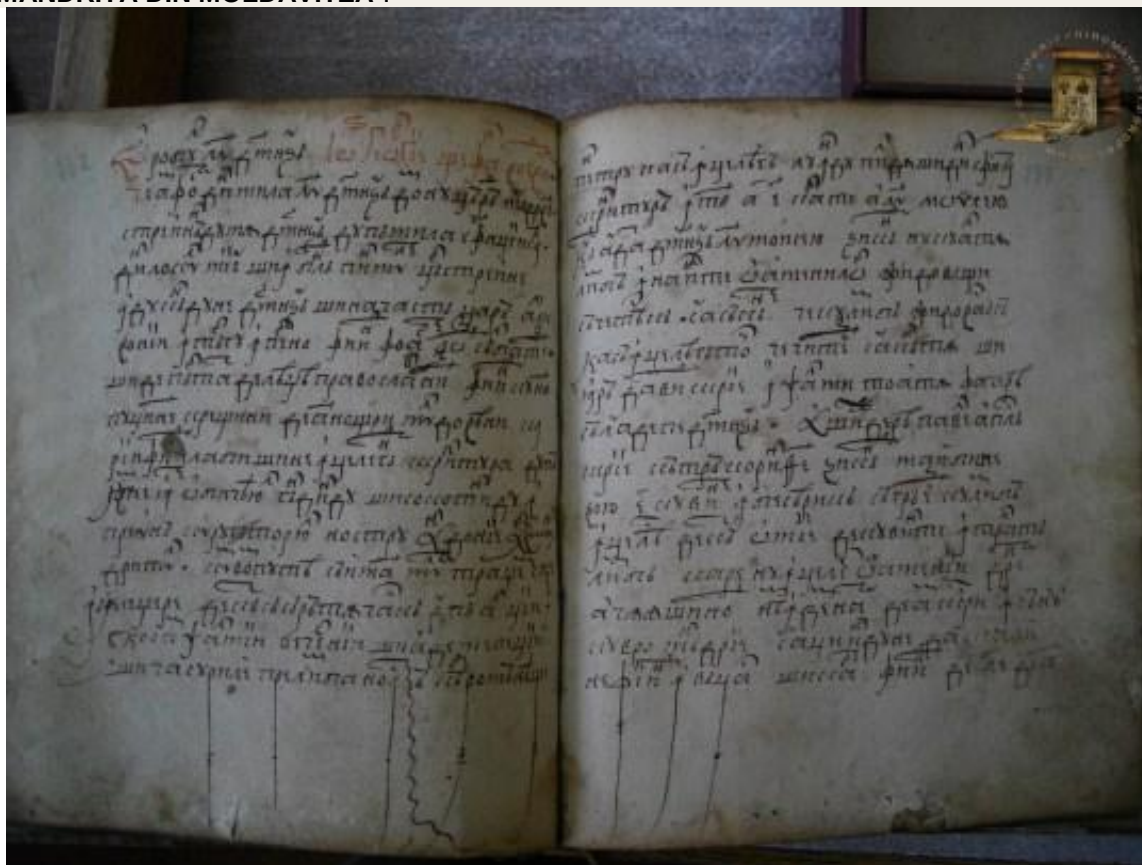
1661 NICOLAE MILESCU SPĂTARU (CĂRTURAR MOLDOVEAN), Carte cu multe întrebări foarte de folos, 1661 „Carte cu multe întrebări foarte de folos pentru multe trebi ale credinței noastre tălmăcită de Nicolae Spăt de pre limba grecească PRE LIMBA NOASTRĂ PROASTĂ RUMUNEASCĂ, întru trecutul anilor de la Hristos 1661, în luna lui ghen, 10 dni.

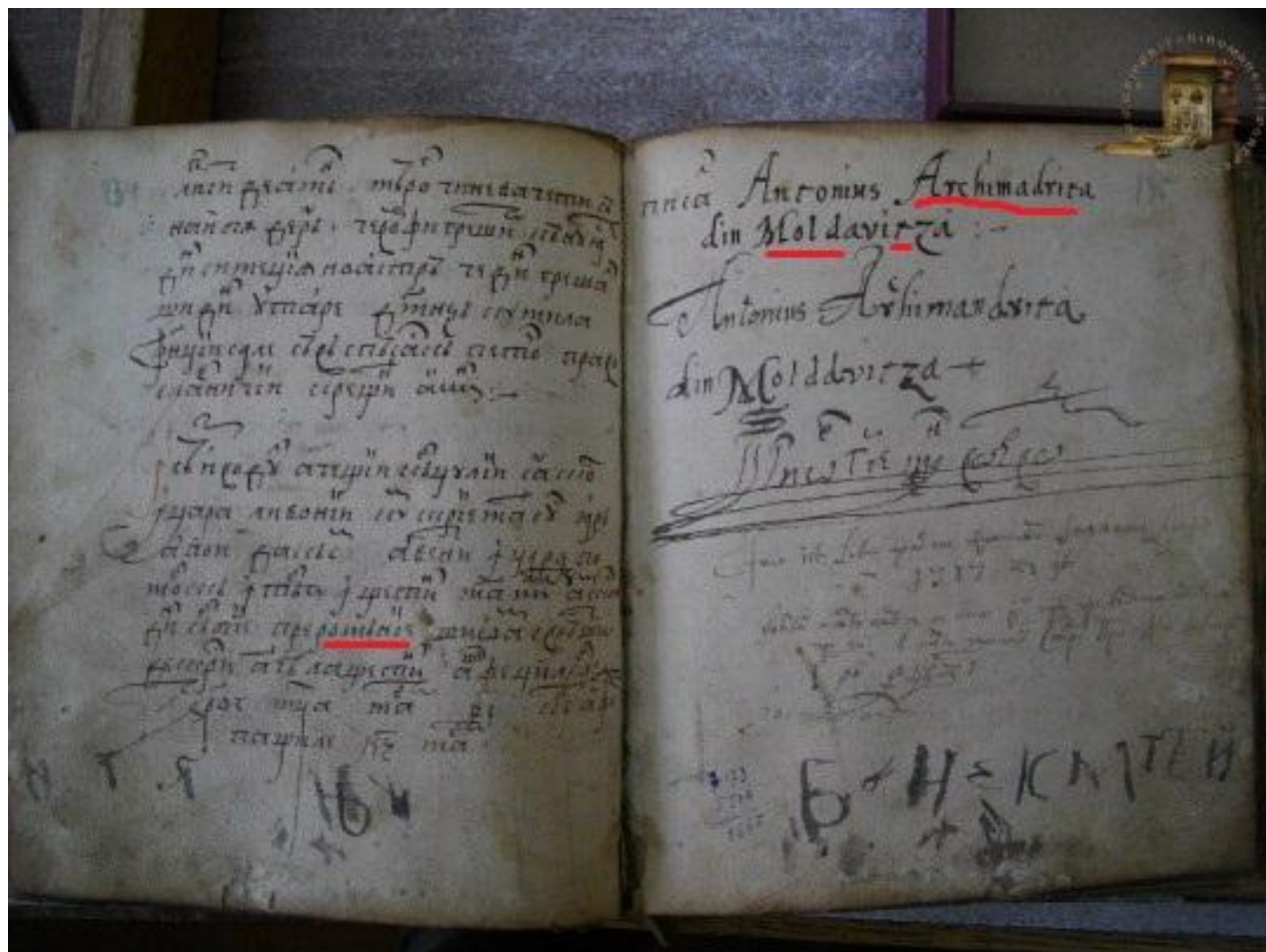

DOCUMENTUL 40

1665 *Codicele pribeagului Gheorghe Ștefan voevod, 1665* „Eu robul lui D[u]mn[e]dzău **IO GHEORGHE ȘTEFAN VOEVOD**, ce am fostu din mila lui D[u]mn[e]dzău **DOMNU ȚĂRĂI MOLDOVEI**, streinându-mă D[u]mn[e]dzău după mila sf[i]nții sal[e] din locul meu și înblând pin multe țări streine, aducându-ne Dumnedzău și-n această țară a Livonii în târgul în Perno, fiind foarte loc sălbatec, și depărtat de leagea pravoslavnic[ă], fiindu cu noi puținii creștini de ai noștri muldoveani, carii fiindu slabi și neînțelegând scriptura după cum ne iaste obiceiul; gândindu și socotindu înpreună cu rugătoriul nostru Andonie Arhimandritul, cum vom putea să-i mai multu tragem spre înțelegere decât să să rătăcească după alții, scos-am psalmii vecernii și a demeneții și ceasurile **PRE LIMBA NOASTRĂ CĂRȚI ROMĂNEAȘTE** | pentru ca să înțaleagă luându pildă și din scriptură întâi a 5-a carte a lui Moiseiu, când au dat D[u]mn[e]dzău lui Moiseiu dzicând: nu cu altă limbă înaintea oamenilor jidovești să cetească, sau să cânte, ce cu limbă jidovească ca să înțaleagă toț[i] ce citesc sau cântă; și iară David scrie în psalmi: toată facerea să laude pe D[u]mn[e]dzău. Așiderea Pavel ap[osto]lu scrie cătră Coritheni dzicând: mai bine voui 5 cuvinte în besearică să grăesc cu limbă înțeleasă decât o mie de cuvinte într-altă limbă care nu înțeleg oamenii, drept aciaia și noi ne-am îndemnat de am scris, însă nu cu vro mândrie sau țiindu-ne dascali, nefiind învățaț[i] și carte fiind de 35 de ai lipsit de amănă, mă rog cine va ceti să n-aibă de rău, ce vom fi greșit că nu iaste din simeția noastră ce din greșeală și din uitare. Dumnedzău cu mila **sfînții sale să vă spăsască pe toț[i] pravoslavnicii creștin[i], amin.**

Însă izvodul aceștii cărțului s-au scos în țara Livonii, cum scrie mai sus, iară apoi dacă amu-a venit în țara Pomorscu, în târgu în Ștetin, mai multu **AM SCOS DIN SĂRBIE PRE ROMÂNIE** și o am svrășit de scris aicea la Ștetin a Sfeților vă l[ea]t 7173 (=1665) m[e]s[e]ța martie 12 când au fost Paștile 26 martie. | Pisal Antonius **ARCHIMANDRITA DIN MOLDAVITZA**”.

DOCUMENTUL 41

1669 Inscripție în limba greacă pe clopotul din curtea Mănăstirii Cetățuia – Iași, cu numele ctitorului IOANN8 Δ8KA BOEB0Δ: „Acest clopot se dă la venerata și sfânta mănăstire a sfinților vestiților, pretutindeni-lăudaților și în frunte mergătorilor Apostoli Petru și Pavel, de prea cucernicul și prea strălucitul Domn a toată **MOLDOVLAHIA** și ctitor, domnul Domn Ioan Duca Voevod, spre veșnica pomenire.”

– **Profesorul Giuseppe Piccillo** de la Universitatea din Catania, Italia, scrie că noțiunile de „valah”, „moldovenesc” sunt identice cu noțiunea de „român” (Limba română, Chișinău, 1998, nr. 1-2, p. 24-25).

– **Misionarul Marco Bandini** scria în 1640 că în orașul Iași majoritatea locuitorilor sunt valahi (români) („maxima ex parte valachi”) (Gheorghe Ghimpu, Op. cit., p. 64).

– **În 1671 misionarul Giovanni Battista del Monte** scria că „Provincia Moldova este supusă stăpânirii unui domnitor della natione Valacha” (Gheorghe Ghimpu, Op. cit., p. 63).

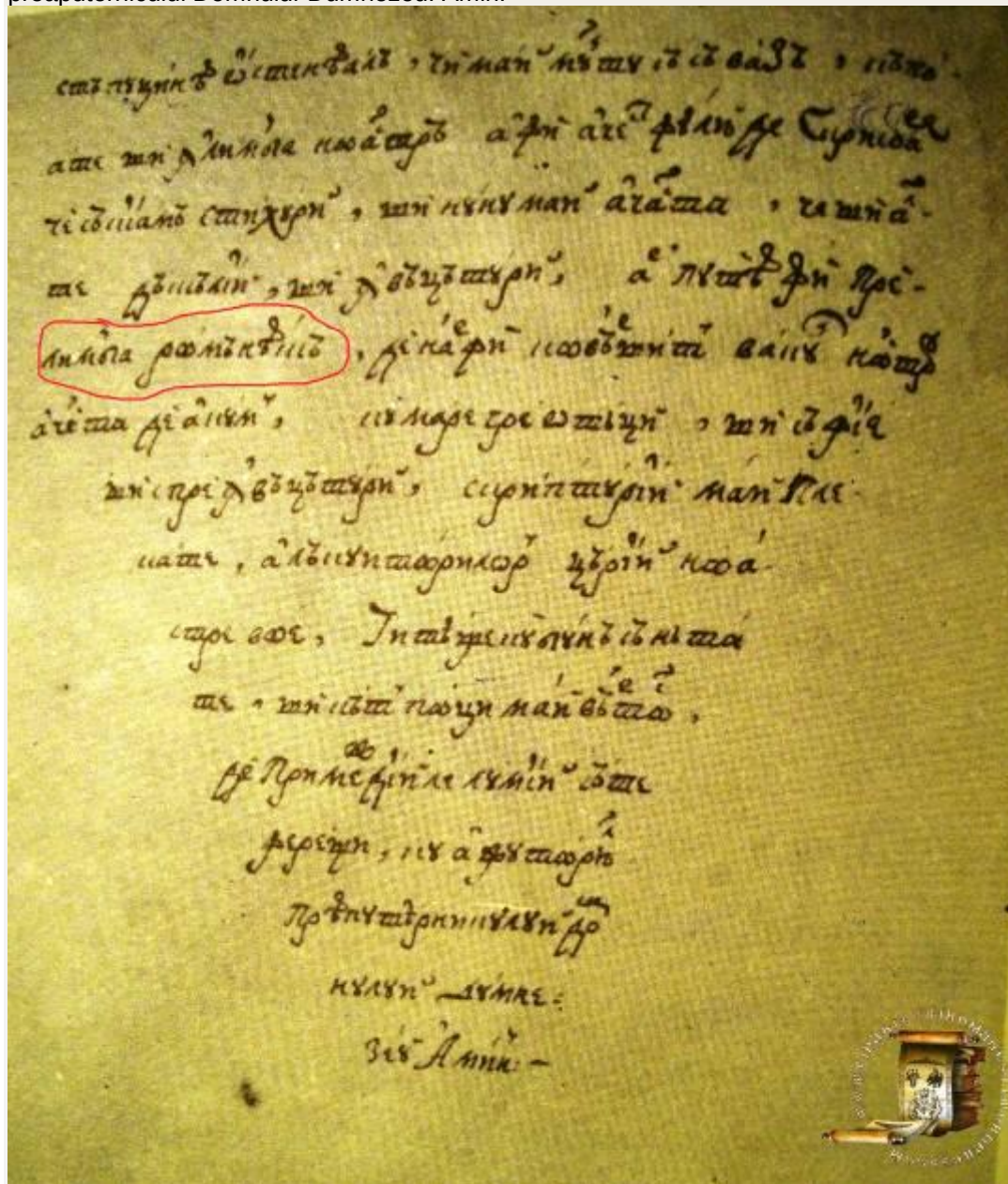
3. Istoricii polonezi îi numeau pe moldoveni români

– **Cronicarul polonez Jan Dlugosz** (1415–1480) scria că în 1070 Valahia, și mai cu seamă Moldova, a fost locuită de „aceiași romani”. Mai apoi acest mare istoric subliniază că „neamul valahilor a coborât din regiunea italienilor”. După părerea lui, „moldovenii sunt valahi”, adică români (Ibidem. p. 67).

DOCUMENTUL 43

1671 MIRON COSTIN, *Viața lumii* (circa 1671-1673)

puținea osteneală, ci mai multu să văză că poate și în limba noastră a fi acest feliu de scrisoare ce se cheamă stihuri. Și nu numai aceasta, ce și alte dascălii și învățături ar putea fi **PRE LIMBA ROMÂNEASCĂ**, de n-ar fi covârșit vacul nostru acesta de acum cu mare gretăți, și să fie și spre învățături scripturii mai plecate a lăcuiitorilor țării noastre voie. Citește cu bună sănătate și cât poți mai vârtos de primejdiile lumii să te ferești, cu ajutoriul preaputernicului Domnului-Dumnezeu. Amin.

DOCUMENTUL 44

1673 Dosoftei, *Psaltirea în versuri*, *Uniev (Podolia)*, 1673

Mitropolitul Dosoftei al Moldovei este socotit primul mare prozator român. Prin „Psaltirea în versuri”, cu peste 500 pagini și 8634 de versuri, tipărită în 1673 la Uniev, Podolia (azi Унів, Ucraina), Dosoftei este considerat primul mare poet român. Își numește marea operă „Psăltire a Sântului Proroc David **PRE LIMBĂ RUMÂNEASCĂ** cu zâsa și cu toată cheltuiala Prealuminatului întru Iisus Hristos Stefan Petă Voevoda **DOMNUL ȚĂRĂI MOLDOVEI**. Din Sântele Scripturi a Sântilor Părinți dascălilor Sântei Besiarici, cu lungă osteneală în mulți ani socotită și cercată prin Sântele Cărți, și diacia pre verșuri tocmită în cinci ani foarte cu osărdie mare, de **SMERITUL DOSOFTEI MITROPOLITUL DE ȚARA MOLDOVEI**.”

VERSURILE LUI MIRON COSTIN asupra originii italice a românilor

”TVORENIE MIRONA PRECEST

Nago dvornica velicago, nijnei zemli

(Compunerea lui Miron preacinstitul Vornic mare de Țara de Jos)

NEAMUL ȚĂRĂI MOLDOVEI DE UNDE DĂRAZĂ?

Din Țara Italiei tot omul să crează.

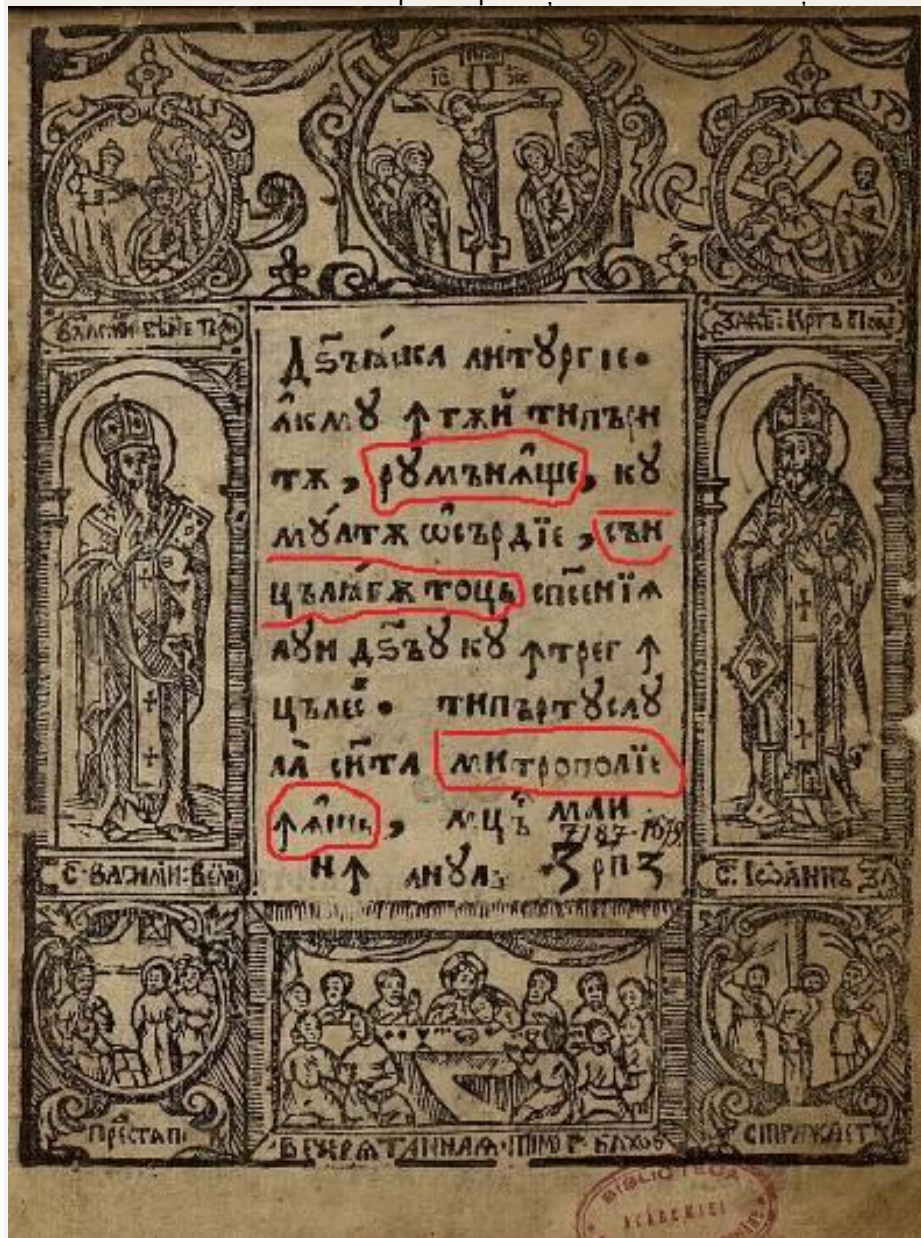
DOCUMENTUL 45

1679 Dosoftei, **DUMNEZEIASCA LITURGHIE, IASI, 1679** „Dumnedziasca Liturghie, acmu întâi **TIPĂRITĂ RUMĂNIAȘTE**, cu multă osărdie, să-nțăliagă toți spăseniia lui Dumnedzău cu întreg înțăles. Tipăritu-s-au la svânta **MITROPOLIE ÎN IASI**, mesiță mai, în anul 7187.

Cuvânt depreună **CĂTRĂ TOATĂ SEMINȚIA RUMÂNIAȘCĂ**

Luminatul întru pravoslavie și credincios în Părintele și Fiiul și Svântul Duh, Troiță într-o ființă și nedespărțată, unul Dumnedzău totputiarnic, făcător vădzutelor tuturor și nevădzutelor, Ioan Duca Voevoda, cu mila lui Dumnedzău Domn și oblăduitoriu a toată Țara Moldovei, dar, milă, pace, sănătate a toată semenția româniască, tutinderea ce să află-ntr-această limbă pravoslavnici, cu toată inema ciarem de la Domnul Dumnedzău și izbăvitoriul nostru Is. Hs. Din cât s-au îndurat Dumnedzău de ni-au dăruit mila Sa, dăruim și noi acmu deodată acest dar **LIMBII RUMÂNEȘTI**, svinta Liturghie, **SCOASĂ PRE LIMBĂ RUMÂNIAȘCĂ** de pre

Prealuminatului întru Iisus Hristos Ioan Duca Voevoda, Domnului și oblăduitoriului a toată **MOLDOVLAHIIA**, de la milostivul Dumnedzău Mării tale poftim pace și sănătate într-ai mulți.”

жовѣть дѣпрѣмъ • кѣтрѣтѣтѣ •

семенціа рѣмжнѣмъ

Планнѣтѣль рѣтрѣ православїе шн
кредннѣтѣ рѣтрѣнтѣ шн фїнѣ шн
снѣтѣ дѣхѣ тронѣ рѣтрѣ фїнѣ шн на
дѣлѣрѣжѣтѣ ѡнѣ дѣвѣ тѣтѣ пѣтрѣннѣ
фѣкѣтрѣвѣтѣлѣрѣ тѣтрѣрѣ шн нѣвѣтѣ
телѣрѣ • їоан дѣка боевода • кѣмнѣ
лѣн дѣвѣ днѣ шн ѡб лѣдѣнтѣрѣ а тѣтѣ
цѣрѣ моладѣнѣ дѣрѣ мнѣжѣ пѣчѣ сѣнѣ
тѣтѣ а тѣтѣ семенціа рѣмжнѣмъ тѣ
тннѣрѣ нѣсѣ афѣж нѣтрѣмѣтѣж лнмѣж прѣ
вѣсѣлѣннѣжѣ кѣ тѣтѣ ннѣмѣ чѣрѣмѣ дѣлѣ
днѣ дѣвѣ шн нѣвѣнтѣрѣ лѣнѣтрѣ іѣхѣ
дннѣжѣтѣ лѣрѣ дѣрѣтѣ дѣвѣ дннѣ дѣрѣ
нѣтѣ мнѣлѣ дѣрѣннѣ шн нѣнѣ лѣсѣ дѣ ѡдѣ
жѣ лѣсѣтѣ дѣрѣ лнмѣнѣ рѣмжнѣсѣ снѣтѣ лн
тѣтрѣ іѣсѣсѣжѣ прѣмѣжѣ рѣмжнѣсѣжѣ дѣпрѣ
сннѣ

БЛННБСЖ ДЛАДДА ЛДН ДЗВЪ СЪНЦАГЪ
ТООЦЪ, КАРІН НДН ЦВАГЪ СЪРБАЩЕ СЛД ІЛАН
НАЩЕ. КАРЖ ПРІМННА КЛДН ОДОРЪ ЧЕЛЪ
ДАН КСДЛП ЧЕРКЪ, ПРЕ ДЗВЪ СЪ ЛЗДАЦЪ.
ШН ПРНОН Л СВІТА РДЖ НБ ДИТАРЕЦЪ ШН
ФНЦЪ СЪНЦТОВШЪ.

ІВРОН ДАВІД ТОНД БАОНМЪ ЕН ІЛЪО ЛЕІО
МЪ ІХРІСА ЛУТАН.

ПРБЛДМННАТ БАДН РТРД ІЕ ХЕ ІШАН ДЗІСА
ВОСВОДА ДН БАДН ШН ШЕЛЗД ДИТОМАДН ІТО
ЛТЖ МШЛОДОВА ХІА, ДЛА МЛЗЛАВ ДЗВЪ
МЪРІН ТАЛЕ ПОРТНМ ПАЧЕ ШН СЪНЦТАТЕ РН
ТРАН МБАЦЪ.

ПРЕДНН ШН ПЪРАЦН ДПРПЪМЖНТ
МНОЗЕ ШН ПРБЛДМННАТЕ ДН. КАРІН
ДНЗВЪ МЪ АЛЕ ФЛОКДА СЪД ПРПЪ
МЖНТЬ. АША СЖЧЕ ПРОРОКДА РМПЪРАТЬ
ДАДН. ІВ СЖШД ДНЗН ШНТЕЦЪ, ПЛАШМ
ПА

DOCUMENTUL 47

1679 *Mitropolitul Dosoftei roagă pe Patriarhul Ioachim al Rusiei să-i trimită o tipografie (1679)*

„† Celui adumbrit de harul preasfintei și de viață făcătoarei Treimi și binefăcătorului strălucit înzestrat cu preacuvioșie, celui cu viață asemenea îngerilor, deopotrivă apostolilor și părtaș cu toți sfinții, Marelui Domn din mila lui Dumnezeu, lui Ioachim, arhiepiscopul cetății împărătești și de Dumnezeu lunate a Moscovei și **PATRIARHUL ȘI IERARHUL A TOATĂ RUSIA, MARE, MICĂ ȘI ALBĂ**, și a tuturor părților nordice și de lângă mare, dorim Sfinției Tale pace, sănătate și mântuire și petrecere îndelungată spre întărirea și păstrarea bisericii ortodoxe a lui Hristos și spre a înmulți talantul harului. Ne rugăm de Sfinția Voastră, preacinstite și milostive părinte, să faci cu noi milă cu iubire de oameni și să ne trimiți tipografie să ne facem cărți, ce le-am tradus **ÎN LIMBA ROMÂNEASCĂ (ВОЛОСЬКИИ ЯЗЫКЪ)** din cea grecească și slovenească, căci la noi a dispărut învățătura de carte și sunt puțini care înțeleg limba cărturarilor; arată iubire în numele lui Dumnezeu, precum ne-ai promis cu un prilej binevenit. Foarte dorim să o primim aceea și în tot minutul o așteptăm din inimă, căci ne-a spus cinstitul Ioan Bielevici promisiunea sfântă a Sfinției Tale, spunând că Sfinția Voastră Patriarhicească a zis că ne trimiți tipografie întreagă cu toate uneltele de lipsă și cu instrumentele câte sunt necesare.

După aceea, Sfinte Părinte, să ne trimiteți un șurub cu teascul cu care se apasă hârtia pe slove și slove, cu care ați tipărit Biblia, mărunte și de mijloc, care sunt pentru Psaltire, Slujebnice și pentru Evanghelie. Și preamilostivul Dumnezeu să păzească pe Sfinția Patriarhicească și să te învrednicească a fi cu sfinții întru mărirea sa nespusă. Amin. 7187 15 August în Iași.

Al Sfinției Voastre Patriarhicești smeritul Dosoftei, **MITROPOLIT AL MOLDOVEI**, mă închin și sărut sfânta dreaptă a Sfinției Tale.”

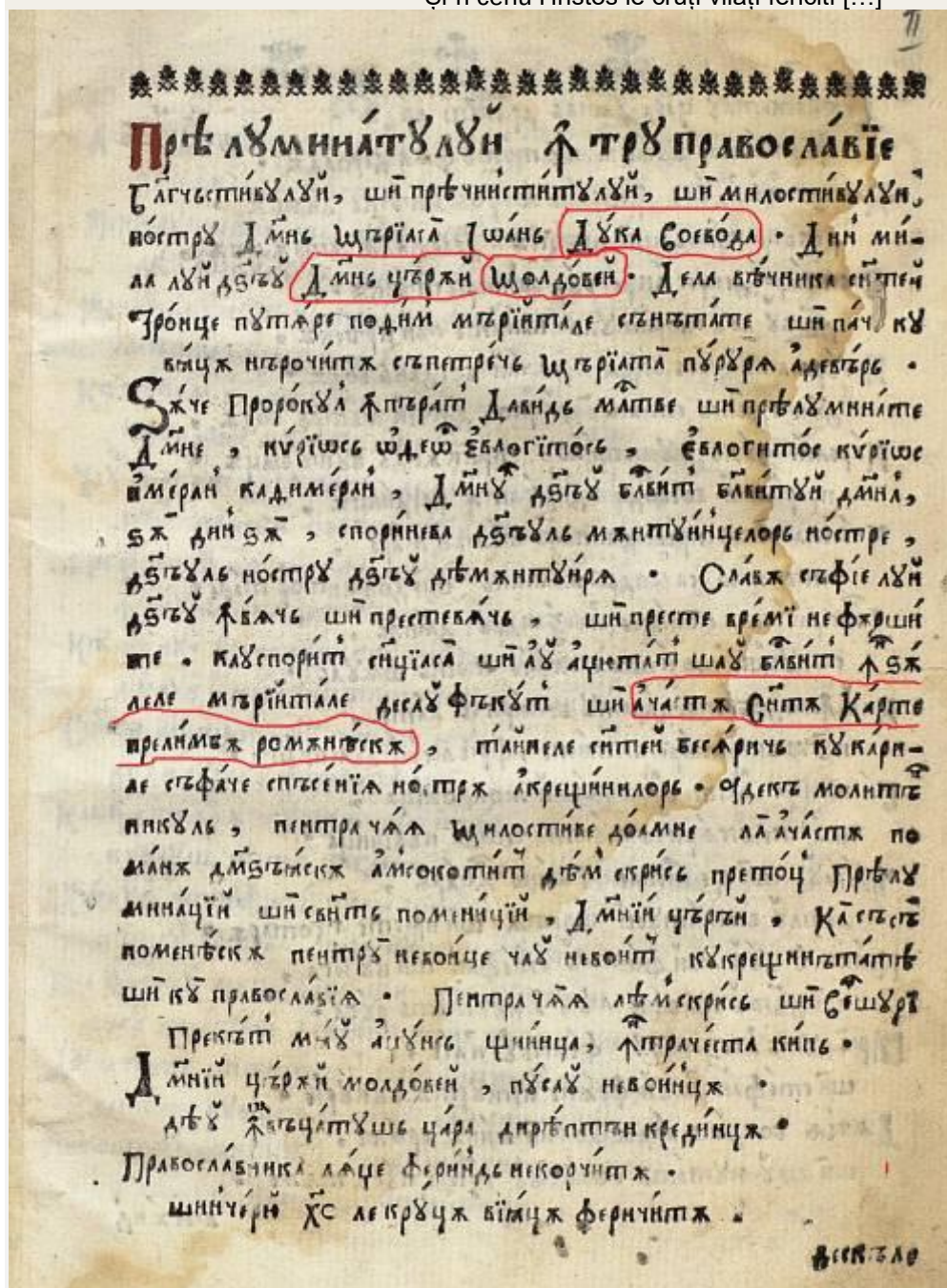
DOCUMENTUL 48

1681 Mitropolitul Dosoftei, Molitvenic de-năles, Iași, 1681

Preluminatului întru pravoslavie, blagocestivului, și precinstitului, și milostivului nostru Domn Măria Sa Ioan Duca Voevoda. Din mila lui Dumnedzău Domn Țărâi Moldovei. De la veacinica svintei Troițe putiare poftim Mării tale sănătate și pace cu viați nărociti să petreci Măria ta pururia adevăr.

Dzâce Prorocul înpărat David, milostive și pre luminate Doamne, chirios o fteo evloghitos chirios imeran caftimeran, Domnul Dumnedzău blagoslovit blagoslovitu-i Domnul, dzâ din dzâ, spori-ne-va Dumnedzăul mântuițelor nostre Dumnedzăul nostru Dumnedzău dea mântuiria. Slavî să fie lui Dumnedzău în viaci și preste viaci, și preste vremi nefârșite, c-au sporit Svinția sa și au agiutat ș-au blagoslovit în dzâțele Mării tale de s-au făcut și aciaști Svânti Carte **PRE LIMBÎ ROMÂNEASCÎ**, tainele svintei besiarici cu carile să face spăsenia nostrî a creștinilor, adecă molitâvnicul, pentru ceaia milostive Doamne la aceastî pomanî dumnedzăiascî am socotit de-am scris pre toț Prealumații și svint pomeniții Domnii țărâi, ca să să pomeneascî pentru nevoițe ce-au nevoit cu creștinătatea și cu pravoslaviia. Pentr-aceaia le-am scris și verșuri precum mi-au agiuns știința, într-acesta chip:

Domnii țărâi Moldovei, pus-au nevoinți,
De-au învățatu-și țara direaptă-i credinți.
Pravoslavnica liage ferind necorciti,
Și-n ceriu Hristos le cruți viați fericiți [...]"

DOCUMENTUL 49

1682 Dosoftei, Viața și petrecerea Sfinților, Iași, 1682 „Viața și petriaceria svinților acmu tipărite. Întru bl[ago]s[lo]vite dzâlele Prealuminatului întru I[su]s H[risto]s **IOAN DUCA VOEVODA**. Cu mila lui Dumnidzău **ȚĂRĂI MOLDOVEI ȘI UCRAINEI** cu porunca Mării Sale și cu poslușenia a smereniei noastre. A lui **DOSOFTEI MITROPOLITUL SUCIAVEI**. În tiparnița Svintei Mitropolii în Iași, la care tiparniță ne-au ațuitorit de la Mosc Svintia Sa Părintele nostru, Patriarhul Ioachim. De la nașterea Domnului și Mântuitorului nostru I(isu)s H(risto)s leat 1682.

„Cătră iubitul cetitoriu Sănătate! (pagina din stânga)

A sinaxarului dumnedziască și svântă carte scoasă de pre greciaște și ellineaște din 12 Mineae a Svintei Besearici, și din cărțile vistiariului Besiaricii **PRE LIMBĂ RUMÂNIAȘCĂ** cu lungă nevoiță, și cu Lexicone de-agiunsu tălmăcită, cu pohta blagocestivilor și lui Dumnădzău **IUBIȚI DOMNII ȚĂRĂI MOLDOVEI IOAN GHEORGHI GHICA VOEVODA, ȘI ȘTEFANU VASILIE VOEVODA, ȘI EVSTRATIE DABIJA VOEVODA, ȘI IOAN DUCA VOEVODA ȘI ILIAȘI ALEXANDRU VOEVODA, ȘI IOAN ȘTEFANU PETRE VOEVODA, ȘI IOAN DIMITRIE CANTACUZINO VOEVODA, ȘI MĂRIA SA IOAN ANTONIE RUSSET VOEVODA**, și cu pohta Dumilor sale cinstiților Boiarii țărâi, într-atâta lungă vriame scriind și tălmăcind câte am putut birui în acești viaci grei a Țărâi, abia cu mult greu am scris și aciastă Svântă carte, de **O AM TĂLMĂCIT RUMÂNIAȘTE** pre limbă proastă, caria iubiții lui Dumnedzău și cinstiți cetitori, cu drag să o primiți și să o cetiți fără urât, că nu spune într-ânsă de petrecăniile și puterile împăraților și a chesarilor, ș-a crailor, ș-a domnilor, nice de vitejiile și izbândile hatmanilor, nice de nevoițele vitiajilor și ghărăților lumești, ce de nevoițele și biruințele și izbândile a vitiajilor Împăratului și Domnului ceresc, de-acărora nevoițe îngerii se minunează, cum ei putură de să nevoiră și biruiră a bate război așa de minunat preste toată minunia și cinstit preste toată cinstia. Carile Dumneavoastră cetindu-le în toate dzâle veți îndulci sufletiaște ca în Raiul adevărat a Svintii Sale, și întâi să pomeniți și să mulțamiți blagocestivilor Domni, și pre noi încă nu uitați de la Svântă ruga Dumilor voastre.”

DOCUMENTUL 50

1683 Mitropolitul Dosoftei, Parimiile preste an, Iași, 1683

"Prealuminatului întru pravoslavie, blagocestivului și preacinstului și milostivului nostru Domn Ioan Duca Voevoda. Din mila lui Dumnedzău **DOMN ȚĂRĂI MOLDOVEI ȘI UCRAINEI**. Dela vecinica Svintei Troițe putiare poftim Mării tale, sănătate și pace cu viață nărocită să petreci Măria ta pururea adevăr.

Domnii Țărâi Moldovei pus-au nevoiță,
De-au învâțatu-și țara direaptă-n credință,
Pravoslavnica liage ferind necorcită,
Și-n ceriu Hristos le cruță viață fericită.
Descălecat-au Țara Domnul Dragoș Vodă,
Fericită, vuiacă, cu tot fial de rodă.
Când au adus într-însă **RUMÂNIASCA LIMBĂ**
Devin neam și ferită de la calea strâmbă.
Să trage de pre sânge rudă-mpărătească.
Dumnezău l-au sporitu-l nainte sa-i crească.
Și fiu-său Sas Vodă și cu Bogdan Vodă
Cu doamnă-sa Maria, lăsând bună rodă
Pre Fedor Bogdanovici Lațcu să numiaște,
Cu doamnă-sa cu Anna de să pomeniaște.
Pătru Vodă pre urmă purceasă cu viță,
Carele-i zăc Mușatin în bună priință [...]"

СТѢЙШОМЪ ГПДНЪ Іоакимъ Патріархъ Царскаго Града Москви и всеА Русїи, великии и малкии и прочаА –
СТИХИ ВЪЛОСКИЪ

Traducere: „Prea sfințitului Domn Ioachim Patriarchul Împărătescii Cetăți **MOSCVA** și al întregii Rusii, al celei mari și al celei mici și celelalte – **VERSURI ROMÂNEȘTI**:

Lăudată s-aibă dreptul pomană
În ceriu și pre lume fără de prighană,
Că și de la Moscvă luciaște lucoare,
Întinzând lungi radze i bun nume supt soare:
Ioachim Svintul, a svinta cetate
Acia'mpărătâscă, de creștinătate.
La dânsu pentru mila cine năzuiaște
Cu ovilit suflet, bine-lu dăruiaște.
C-am năzuit și noi la svânta lui față,
Priimitu-ne-au bine ruga cu dulciață:
Din patrierșie datu-ne-au tipare,
Sufletească treabă, și bine ne pare.
Dia i Dumnădzău parte, și-n ceriu să luciască,
De-a rândul cu svinții să să proslăvască. Amin

Tradus: Fiul Sfinției tale smeritul Dosoftei **MITROPOLITUL SUCEVEI**"

ПРѢЛЪМНИТЪЛЪИ ПТРЪПРАВО

салабѣ сагупнѣхъ, шн прѣчннѣтнѣхъ шн мнлоспѣ-
хъ шн нѣспрѣ дѣнѣ шѣнѣ дѣла соевѣдѣ дѣн мнлѣ
лѣ дѣнѣхъ дѣнѣ цѣрѣи шѣнѣхъ шн хѣрѣннѣ. дѣла бѣ
чннѣ сагупнѣ трѣнѣ пѣнѣ по шѣнѣ мѣрѣнѣ пѣнѣ
пѣ шн пѣнѣ кѣнѣхъ нѣрѣнѣхъ нѣспрѣхъ шѣнѣ пѣнѣ
рѣ дѣнѣхъ.

дѣнѣ цѣрѣи мѣнѣхъ пѣнѣхъ нѣнѣхъ.

дѣнѣ пѣнѣхъ пѣнѣхъ нѣнѣхъ нѣнѣхъ.

Православнѣхъ лѣнѣхъ нѣнѣхъ нѣнѣхъ.

шн хѣнѣ хѣнѣхъ нѣнѣхъ нѣнѣхъ.

дѣнѣхъ пѣнѣхъ дѣнѣхъ дѣнѣхъ.

фѣнѣхъ нѣнѣхъ нѣнѣхъ фѣнѣхъ.

хѣнѣхъ дѣнѣхъ пѣнѣхъ рѣнѣхъ лѣнѣхъ.

дѣнѣхъ шн фѣнѣхъ дѣнѣхъ нѣнѣхъ.

сѣнѣхъ нѣнѣхъ рѣнѣхъ нѣнѣхъ.

дѣнѣхъ лѣнѣхъ нѣнѣхъ нѣнѣхъ.

шн фѣнѣхъ нѣнѣхъ шн кѣнѣхъ нѣнѣхъ.

кѣнѣхъ нѣнѣхъ нѣнѣхъ нѣнѣхъ.

пѣнѣхъ нѣнѣхъ лѣнѣхъ нѣнѣхъ.

кѣнѣхъ лѣнѣхъ нѣнѣхъ.

пѣнѣхъ нѣнѣхъ пѣнѣхъ нѣнѣхъ.

кѣнѣхъ нѣнѣхъ нѣнѣхъ нѣнѣхъ.

сѣнѣхъ лѣнѣхъ лѣнѣхъ нѣнѣхъ.

сѣнѣхъ нѣнѣхъ нѣнѣхъ лѣнѣхъ нѣнѣхъ.

нѣнѣхъ нѣнѣхъ нѣнѣхъ нѣнѣхъ.

нѣнѣхъ нѣнѣхъ нѣнѣхъ нѣнѣхъ.

Кириллѣ пѣнѣхъ.

– **Misionarul anonim catolic din Austria**, fiind în Moldova în 1685–1686, a constatat că „locuitorii Moldovei, în limba lor, își zic români” „si chiammo in loro lingua Rumuni, che vuol dire Romani”) (A. Armbruster, Op. cit., p. 187).

– **Istoricul sas Johann Troster**, decedat în 1670, scria că „cealaltă țară românească este Moldova, iar populația Moldovei este una și aceeași cu cea din Țara Românească” (A. Armbruster, Op. cit., p. 196).

5. K. Marx și F. Engels îi numeau pe moldoveni români

Imperiul Rus, prin schimbarea denumirii teritoriului dintre Prut și Nistru în Basarabia, urmărea să șteargă orice urmă a caracterului național românesc al acestui teritoriu. Cu atât mai mult, că după cum scria Karl Marx, „Turcia nu putea ceda ce nu-i aparținea, pentru că Poarta Otomană recunoaște acest lucru, când la Karlowitz, presată de poloni să cedeze Moldo-Valahia, ea răspunse că nu are dreptul de a face cesiune teritorială, deoarece capitulațiile nu-i confereau decât un drept de suzeranitate” (Karl Marx, **Însemnări despre români**, București, 1964, p. 106).

DOCUMENTUL 52

1700 **Dimitrie Cantemir**, *Istoria ieroglică (începutul sec. XVIII)*

larăși cătră cititoriu

Vii ști, iubitele, ca nu pentru cei carii într-aceste pomenite limbi pedepsiți sânt, scara acii am suppus; ce pentru ca de împrumutarea cuvintelor streine, cei mai nedeprinși, lovind vrereași, ca așa a le înțălege și în dilectul strein să deprindă; că așa unul după altul nepărăsit urmând, spre cele mai adânci învățături, prin hirișă limba a noastră, a purcede, a să îndrăzni cu puțință ar fi, precum toate alalte limbi, de la cea elliniasca întâi îndemnându-să, cu deprinderea îndelungă, și a limbii sale suptiire, și a cuvintelor însămnare, ș-au agonisit, așa cât, ce va să zică, ὑπόθεσις, înțelege Latinul, Lebul, Italul, și alții, *Hypothesis*, macar că cuvântul acesta singur a ellinii numai ar fi; într-acesta chip spre alalte, învățături grele, trebuitoare numere și cuvinte dându-le, a le moldoveni, sau **A LE ROMÂNI SILEȘTE**. În moldovenie ellinizește, și în ellinie moldovenisește.

Însă cu atâta îndestulit să nu fii, foarte bine cunoscând pre Dumnădzău, a toate darurile deplin dăruitoriul, amândoi noi a-l ruga rămâne, că toată învățătura Loghicăi pre limba noastră, în curând să videm; carea învoinde Puternicul, în curând de la noi o nădăduiaște.

– **Petru I, țarul Rusiei**, scria în 1702 că „regele suedez a inspectat o companie de valahi, cărora le-a poruncit să arate exercițiile lor, cum se bat și atacă, și cu ei (cu valahii – n.n.) înșiși a luat parte la atacul lagărului său” (A. Boldur, **Expediția de la Prut din 1711** // Studii și cercetări istorice, București, 1946, vol. XIX, p. 49). În concepția lui Petru I, moldovenii erau „valahi”, care nu se deosebeau de „valahii” din Muntenia. Petru I îi numea „valahi” și pe munteni, și pe moldoveni, iar pe Constantin Brâncoveanu l-a numit „domnitor valah” (Al. Boldur, Op. cit., p. 88—93).

– **La 18 mai 1709, Petru I** scria în Jurnalul său: „**Valahii noștri**, trecând râul Vorskla (pe lângă Poltava), unde inamicii pășteau caii de cealaltă parte a râului, i-au gonit și au adus caii lor la armata noastră” (**Studii și cercetări istorice**, București, 1946, vol. XIX, p. 313).

– **Petru I scrie mai departe** despre „granița valahă” pe Nistru, despre „domnitorul valah Principele Dimitrie Cantemir”. La 17 iunie 1711 Petru I a consemnat că „a trecut peste Nistru toată armata rusă și (țarul cu țarina) au înnoptat în apropiere de orașelul valah denumit

DOCUMENTUL 54

1702 *Călătoria lui Edmund Chishull (1702)*

„Această provincie a fost sub romani, începând de la Traian până la Galienus, sau mai curând Aurelian, care – născut aici – a mutat totuși restul romanilor de aici în Moesia și Panonia. Când a ajuns tributară turcilor prin forța armelor, a fost bucuroasă să accepte impunerea a trei sute douăzeci de pungi pe an, în timp ce Moldova – ce se supusese de bunăvoie aceluiași jug – a fost impusă la o cifră netrecând de șaizeci de pungi. De atunci încoace, neîntrerupt, numirea domnului a stat cu totul în mâna turcului, care îi îngăduie totuși toate drepturile suveranității înăuntrul principatului, afară de cel de a declara război și a-și bate o monedă proprie. Cea care umblă în această țară este talerul olandez sau cel venețian cu leul, împreună cu quartul din Polonia, și o monedă măruntă săsească numită aici ban din care o sută treizeci și două prețuiesc un leu. Dreptatea este aici împărțită după vechile legi ale provinciei, care sunt conforme cu legea romană. Puterea de a rosti osânde ca și rostirea lor este numai a domnului. După osândire, așa cum se întâmplă de obicei în Turcia, execuția urmează chiar îndată. Pentru o mai bună împărțire a tributului și pentru alte obligații comune țara întreagă este împărțită în șaptesprezece județe din care fiecare trebuie să dea proporția respectivă ce-i revine. În timp de război ține de obicei sub arme douăzeci de mij de oameni, din care o pătrime își continuă slujba cu plată în timp de pace.

BĂȘTINAȘII ÎȘI ZIC ÎNDEOBȘTE ROMÂNI (ROMANS) ȘI NUMESC ȚARA LOR ȚARA ROMÂNEASCĂ (TZERRA ROMANESCA), încredințați că își trag originea de la romani. Și în dovedirea acestei păreri ei pot să invoce limba lor, care este un amestec confuz de latină și italiană, în care au fost introduse din întâmplare și ceva cuvinte turcești și slavone. Ei scriu numai cu litere slavone chirilice, ce par să fie o deformare a celor grecești. Și **ACESTE PARTICULARITĂȚI DE LIMBĂ, CA ȘI DE SCRIERE, LE AU ÎN COMUN CU MOLDOVA, CĂCI ACESTE DOUĂ ȚĂRI ÎMPREUNĂ CU TRANSILVANIA ALCĂTUIAU VECHEA DACIE: CELE DOUĂ DINTÂI – DACIA RIPENSIS, ȘI CEA DIN URMĂ – DACIA MEDITERANEE.** Vinurile din această țară, mai ales cele de la Târgoviște, sunt de o bunătate nespusă. Portul românilor (*The Valachian habit*) seamănă mult cu cel al turcilor. Religia lor

este întru toate cea a bisericii grecești și cârmuirea ei e supusă Patriarhului din Constantinopol. **SLUJBELE LOR RELIGIOASE** se săvârșesc fie pe limba greacă sau pe cea slavonă, deși am fost asigurat că **ÎN UNELE BISERICI ESTE ADMISĂ ȘI LIMBA ROMÂNEASCĂ (VALACHIAN)**, cel puțin ei au adesea evanghelia și alte slujbe în limba aceasta, dar slujba liturgică însăși, mai rar. Bisericile fiecărei parohii, ca și capelele numeroaselor mănăstiri ce se văd aici, sunt de obicei foarte arătoase, bine clădite, bogat împodobite, zugrăvite cu profunzime, și cele mai multe din ele înzestrate cu clopote, deși în unele locuri am observat toaca de lemn care este răspândită la grecii din Turcia, unde clopotele nu sunt îngăduite. Nartexul (sau tinda) este de obicei măzgălit cu reprezentări superstițioase ale pedepselor iadului, și adesea pereții interiori sunt profanați cu vreo înfățișare trupească fără rost a lui Dumnezeu Tatăl, lucru îngăduit aici împotriva principiilor mărturisite și ale declarațiilor bisericii grecești [...]

THIS province was under the Romans from *Trajan* to *Gallienus*, or rather to *Aurelian*; who, tho he was born here, yet translated the remainder of the Romans hence into *Moefia* and *Pannonia*. When it became tributary to the Turks by force of arms, it was glad to accept the imposition of three hundred and twenty purfes yearly; whilst *Moldavia*, which voluntarily submitted to that yoke, was affixed at no more than fixty. Ever fince, the nomination of their prince has entirely refided in the Turk, who nevertheless allows him all rights of fovereignty in the principality, except that of declaring war, and coining his own money. That which ordinarily paffes in this countrey, is therefore either the Dutch, or Venetian *lion dollars*; with the *quarts* of Poland; and a fmall Saxon coin, here called *bains*, of which one hundred thirty two make a *lion dollar*. Juftice is here performed according to the ancient laws of the province, which are agreable to the Roman law. The power and act of pronouncing fentence is wholly in the prince, after which, as commonly in Turkey, the execution immediately enfues. For the better adjustment of tribute, and other common duties, the whole province is divided into feventeen counties, of which each is to furnifh its refpective proportion. In time of war it ordinarily maintains twenty thoufand men, of which about the fourth part continue in pay in the time of peace.

THE natives ordinarily call themfelves *Romans*, and their province *Tzerra Romaneſca*; being perſuaded that they are deſcended of that original. And in favour of this opinion they may allege their language, which is a broken mixture of Latin and Italian, into which have been accidentally adopted ſome few Turkiſh and Sclavonic words. They write intirely the Cyrillian Sclavonic character, which ſeems to be a detortion from the Greek. And theſe properties of their language, as well as the character, they have in common with *Moldavia*; which two provinces, together with *Transylvania*, conſtituted the antient *Dacia*, the two former *Ripenſis*, and the laſt *Mediterranea*. The wines of this province, eſpecially about *Tergoviſt*, are exquisite fine. The Valachian habit much reſembles that of the Turks. Their religion

^a Aur. Viſtor. Epit. cap. xl. *Galerius er-
tus Dacia Ripenſi, quem locum Romulianum
ex vocabulo Romulae matris appellarat.*

^b The Sclavonian character is twofold;

one ſaid to be invented by *St. Hierom*, which
is now uſed by the Ruſſians and Boſnians;
the other by *St. Cyril*, proper to Valachia,
Moldavia, *Mulcovy*, &c.

is intirely that of the Greek church, and the government of it subject to the Patriarch of Constantinople. Their liturgic rites are performed either in the Greek or Slavonian tongue; tho I was assured, that in some churches the Valachian was admitted, at least they have frequently the Gospels and other offices in that language, but the liturgy itself more rarely. The churches of each parish, as well as chapels of the many monasteries, which are seen here, are usually very fair, well built, richly adorned, profusely painted, and for the most part furnished with bells; tho in some places I have observed the wooden plank, which is common to the Greeks in Turkey, where bells are not permitted. The *νάπη*, or porch, is generally daubed with superstitious representations of the punishments of hell; and often the inward walls are profaned with some inconsistent corporeal image of *God the Father*, a thing here permitted against the professed principles and declarations of the Greek church.

MAY vi.

WE proceed this day over the mountain, on a steep craggy rocky way, lined on each side with an dismal shade, and sometimes looking down into a frightful precipice. By half an hour after ten we arrive at the limits of the two provinces, which are distinguished by a wooden cross on the edge of the mountain, from whence the prospect begins to open into *Transylvania*. Here my Lord was saluted from the government of *Transylvania* by Count *Michael Mikes*, as well as from the magistrates of *Cronstadt* by their deputy, and at the same time attended by a troop of horse, with the colours of the Emperor, as his ordinary guard; upon which the troop of *Cosacks*, which had hitherto guarded his Excellency from *Tergovist*, returned home. In one hour and an half from hence we descend the mountain, and at a narrow passage, where the river *Bozza* finds its passage out of the snowy hills into the adjoining plain, we arrive at the castle of *Bran*, a small fortress which defends this pass; where his Excellency was saluted, as he passed, with three different salvos of about twenty one guns. Within canon shot of this fort we find a fair set of huts, ready pitched for the reception of his Excellency, with a buttery, kitchen, and other accommodations, provided for his use by the abovesaid Count *Mikes*; who now undertook the care of the public allowance

DOCUMENTUL 55

1710 „**HRONICUL ROMANO-MOLDO-VLAHILOR. ALCĂTUIT DE DOMNUL MOLDAVIEI DIMITRIE CANTEMIR, LA ANII 1710.** Iară acum de pe originalul manuscris depozitat de Fericitul Autoriu în Împărăteasca Arhivă a Moscvei scozindu-se, cu învoirea preafnăltatului nostru Domn Mihail Grigoriu Sturza V(oie)v(o)d. Și din orânduirea Înalt prea sfințitului Arhiepiscop al Sucevii și Miropolit Moldaviei D(omnul) D(domn) Veniamin Costache s-au tipărit. Tomul I. Iașii. În Tipografia S(fintei) Mitropolii. 1835.

Marca domnului Dimitrie Cantemir.

Cum s-au aflat în **MANUSCRIPTUL ORIGINAL AL ISTORIEI ROMANO-MOLDO-VLAHILOR.**

HRONICON A TOATĂ ȚARA ROMÂNEASCĂ (CAREA APOI S-AU ÎNPĂRȚIT ÎN MOLDOVA, MUNTENEASCA ȘI ARDEALUL) din descălecatul ei de la Traian Împăratul Râmului. Așijderea pentru numerele, carele au avut odată, și carele are acmu, și pentru Romanii carii de atunce în trânsa așăzându-să, întraceiaș și până acmu neconținut lăcuesc.

Pentru vechiu neamul tătărăsc, carile în Sfânta Scrisoare să cheamă Gog și Magog, și pentru de obște hotărârea a toată Schithia și pentru numele Dachiei.

Capul I.
Prolegomena.

Cap XII.

Arată-să pre scurt **NEAMUL MOLDOVEANILOR, MUNTEANILOR, ARDELEANILOR (CARI CU TOȚII CU UN NUME DE OBȘTE ROMÂNI SĂ CHEAMĂ)** să fie din rodul său hireși Romani, și precum Dachia au fost descălecată de Traian Împărat cu cetățeani și slujitori Romani.

Aceștea dară mai sus pomeniți și în toată lumea cu nume nemuritoriu vestiți Romani, nepoții adecă și strănepoții Ellinilor Troadeani, sânt moșii strămoșii noștri a Moldoveanilor, Munteanilor, Ardeleanilor, și a tuturor oriunde să află a Romanilor, precum și **SINGUR NUMELE CEL DE MOȘIE NE ARATĂ (ROMÂNI CHEMÂNDU-NE) ȘI LIMBA CEA PĂRINȚASCĂ (CAREA DIN ROMÂNEASCĂ sau Lăținească este) nebiruit martur ni este [...]**”

ХРОНИКЪЛ РОМАНО-МОЛДО-ВЛАХНОР.

ДЕ ДОМНЪЛ МОЛДАВІЕЙ
ДИМИТРИЕ КАНТЕМИР
ЛА АНІЙ 1710.

Ирз акѹм дѣпе оригиналѹл манѹскрипт
депозитат де феричитѹл авторѹл ан ам-
пзрѹтѣска архивѹл а Москвей скозиндѹсе,

Кѹ анвоирѣ прѣанзлцатѹлѹй нострѹл Домн
МИХАИЛ ГРИГОРИѹ СТУРЗА В.В.Д.

Ши анн оржандирѣ Фналт прѣсфинцитѹлѹй Архіепис-
коп ал Гѹчевѹй ши Митрополит Молдавїей

АД: ВЕНИАМИН КОСТАКЕ

САѹ ТУПЗРИТ.

инв. 44 / 1977
ТОМЪЛ I.

И Ш І Н.

Ан Тупографїа Г: Митрополїй.

МАРКА ДОМНЪЛЪИ ДИМИТРІЄ КАНТО

Към сѣѣ афлатъ дн манѣскриптѣл оригг-
налъ алъ Історіейъ Романо-Молдо-Влахия ор.

8274

63380

им. 44

ХРОНИКОН

А то атъ Цара Ромѣнѣскъ.

(Карѣ апой саѣ ѿпзрцит ѿн Молдова, Мѣн-
тенѣска ши Арѣлѣл) дин дескзлекатѣл сѣ де-
ла Традиѣ ѿпзратѣл Рѣмѣлѣн. Ишиждерѣ пен-
трѣ нѣмерелеѣ кареле аѣ авѣт одатъ, ши кареле
аре акмѣ, ши пентрѣ Романѣн карѣн де а
ѣнчѣ ѿнтракса ашхжнѣсѣ, ѿнтрачелѣ ши
пзнѣ акмѣ неконтенит лѣкѣск.

Пентрѣ векѣ нѣмѣл тѣтѣрѣск,
кареле ѿн сѣнѣта Екрисоаре сѣ кѣмѣ
Гог ши Магог, ши пентрѣ де об-
ще хотѣрѣрѣ а то атъ Скиѣѣа ши
пентрѣ нѣмеле Дакѣей.

К ѿ П ѣ л І.

П р о л е г о м е н а.

Пентрѣ ка оглинѣа Хроникѣлѣн нострѣ де тѣт
правѣл ѿндоицѣн май шѣрсѣ ши май кѣратъ
ѿннантѣ привелѣн, метиторѣлѣн сѣ ѿ пѣнем
Том. І. 1. ши

КАП XII

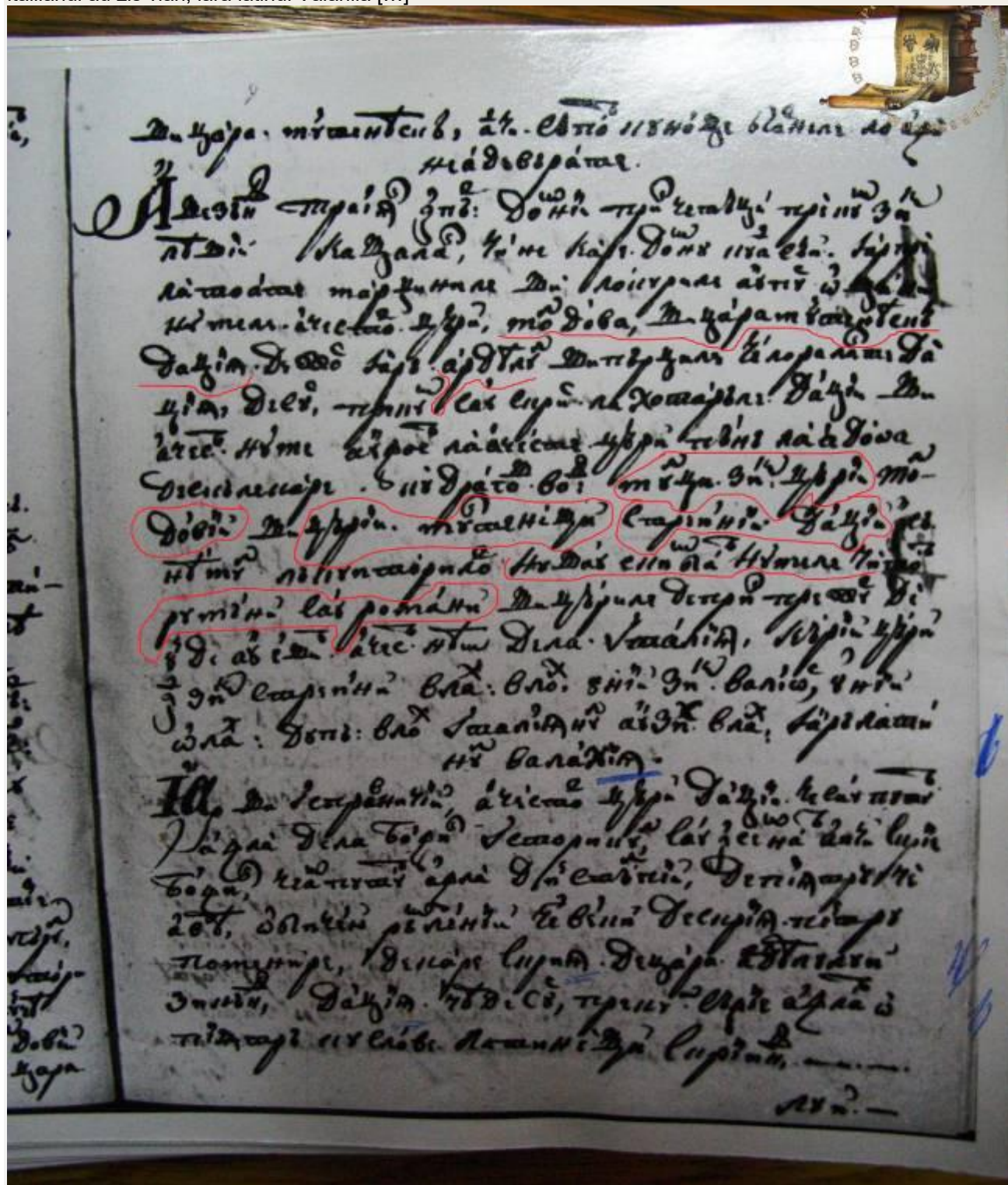
Аратъсз пре скърт нѣмѣл Молдовѣнилор, Мѣнтѣнилор Арделѣнилор, (карїи кѣ тоцїи кѣ ѹн нѣме де обще ромѣни сз кѣмѣ) сз фїе дин родѣл вѣзѣ хирешї ромѣни, ши прекѣм Алкїа аѣ фост дескзлекатъ де Траан импѣрат кѣ четъцѣни ши слѣжитори ромѣни.

Ачешѣ даръ май сѣс поменицїи ши антоатъ лѣмѣ кѣ нѣме не мѣриторию вестицїи ромѣни, непоцїи адекъ ши стрънепоцїи еллинилор Трораѣни, сѣнт мѣшїи стръмѣшїи ноцїи а Молдовѣнилор, Мѣнтѣнилор, Арделѣнилор, ши а тѣтѣрор оїи унде сѣафлѣ а ромѣнилор, прекѣм ши синѣр нѣмеле чел де мѣшїе не аратъ (ромѣни кемѣнѣне) ши лимѣа чѣ пѣринцаскѣ (карѣ дин ромѣнѣскѣ сѣл лѣтинѣскѣ есте) не бирѣит мартѣри есте. Ачешѣ (гаръш знк) ромѣни, аѣпѣ зинарѣ четъцїи ромѣи ши антемѣарѣ импѣрѣцїей еїи дин мошенитор ани мошениторию атѣта сѣл мѣрит, сѣл анѣлѣат, сѣл антѣрит ши сѣл лѣцит,

DOCUMENTUL 56

1711 Nicolae Costin, *Letopisețul Țării Moldovei de la zidirea lumii (despre daci, romani și români)*

(de la rândul 3) Așezând Traian Împărat Domni pre la cetăți, precum zic la leași caștalan, cine care Domn cu al său, iar pre la toate marginile și locurile au pus oșteni, cu numele acestor țări Moldova și Țara Muntenească, Dația de Gios; iară Ardealul și părților celorlalte Dația de Sus, precum s-au scris la hotarale Dații. Și acest nume au fost la aceste țări până la a dooa descălecarea cu Dragoș vodă. Mulți zic Țării Moldovei și Țării Muntăniști, streinii: Dația. **ÎNSĂ NEAMUL LĂCUIITORILOR NU Ș-AU SCHIMBAT NUMELE, CE TOT RUMĂNII SAU ROMANI**, și țările deprinpregiur ... acest neam de la Italia, cării țări îi zic streinii vlah, vloh, unii zic valios, unii ulah. După vloh, italianul au zis vlah, iară latinul Valahia [...]"

DOCUMENTUL 56 a

Dimitrie Cantemir că: „Înainte de soborul bisericesc de la Florența (1437), moldovenii foloseau litere latinești, după pilda tuturor celorlalte neamuri al căror grai se trage din cel roman.”? **DESCRIPTIO MOLDAVIAE (DESCRIEREA MOLDOVEI).** Dimitrie Cantemir are în *Descriptio Moldaviae* (*Descrierea Moldovei*), scrisă în latină (1714-1716), când trăia în Rusia, la cererea Academiei din Berlin, și un capitol ”**Despre literele moldovenilor**”, în care spune: ”**Înainte de soborul bisericesc de la Florența (1437), moldovenii foloseau litere latinești**, după pilda tuturor celorlalte neamuri al căror grai se trage din cel roman. Dar când mitropolitul moldovean a trecut, la acest sinod - după cum am arătat mai sus - de partea papistașilor, atunci urmașul său, cu numele Theoctist - diacon al lui Marcu din Efes, bulgar de neam, ca să stârpească aluatul papistașilor din biserica moldovenească și să taie celor tineri prilejul de a citi vicleșugurile papistașilor - l-a sfătuit pe Alexandru cel Bun să izgonească din țară nu numai pe oamenii de altă lege, ci și literele latinești și să pună în locul lor pe cele slavonești. Cu această râvnă prea mare și nepotrivită, el a ajuns ctitorul cel dintâi al barbariei în care este împotmolită astăzi Moldova. Dar fiindcă literele slavonești nu ajungeau pentru scrierea tuturor vorbelor pe care graiul moldovenesc le-a luat parte din graiul latinesc și parte din graiurile neamurilor învecinate, atunci a trebuit să fie născocite câteva litere noi: de aceea graiul moldovenesc a avut apoi un număr atât de mare de litere cum nu are nici un alt grai europeanesc.”

152

DEMETRIE CANTEMIR

divinis nominum verborumque flexionibus. Talem illo potriginem, ipsi quidem inter se intelligunt, sed nec Græcus, nec Albanus, nec Moldavus sermonem ipsorum integre capere potest. Quod si tamen omnes tres uno in loco collecti Cuzsovlachum loquentem audirent, collatis sententiis, si quilibet sua lingvæ periodum alteri interpretaretur, quid is sibi vallet, intelligere possent.

CAPUT V.

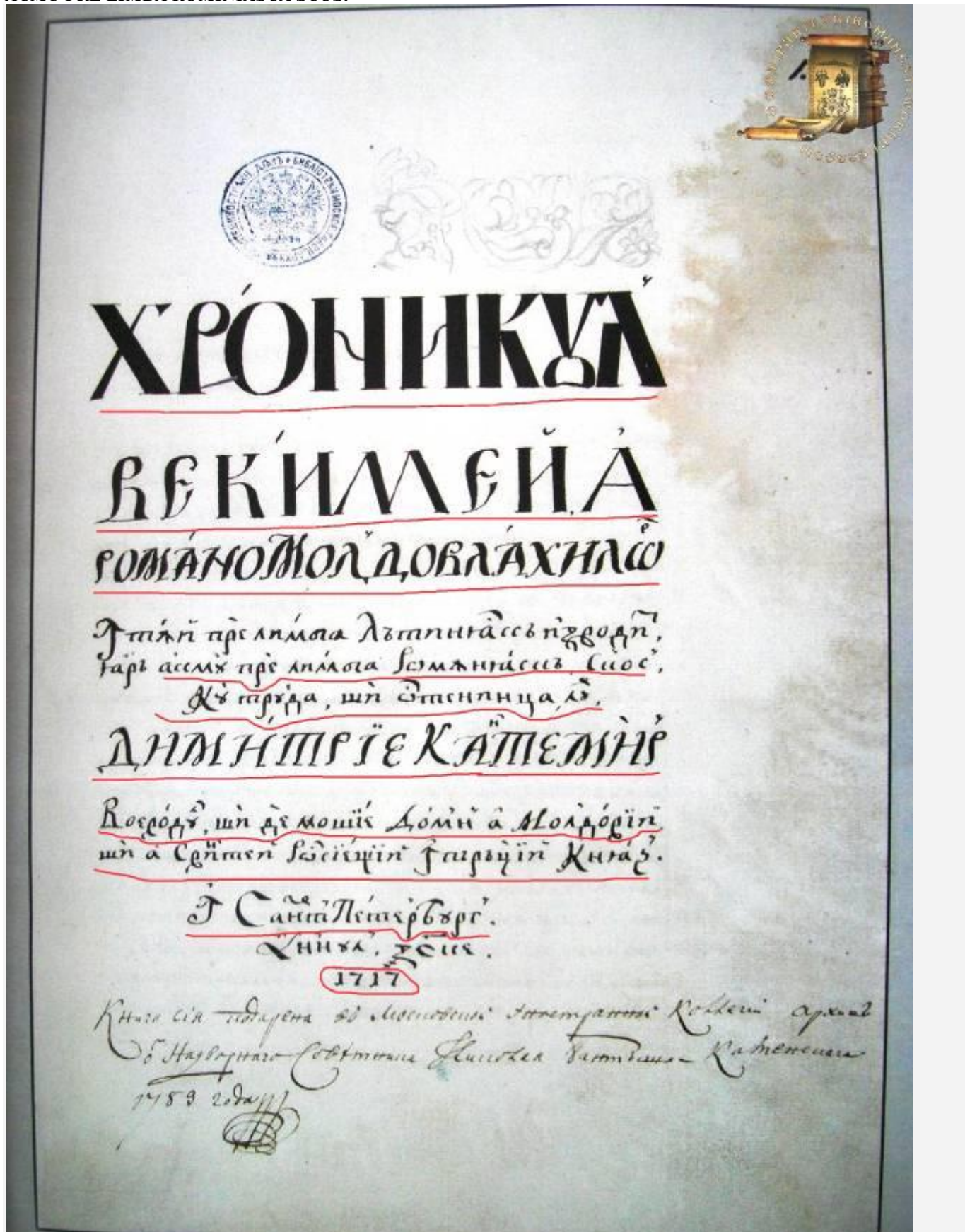
DE LITERIS MOLDAVORUM

Ante conciliabulum Florentinum, exemplo reliquarum gentium, qui a Romano sermone suas lingvas corrumpere, latinis Moldavi utebantur characteribus. At cum in ea synodo Moldaviæ metropolita, uti supra diximus, ad castra Latinorum defecisset, successor ejus, Marc' Ephesi diaconus, gente Bulgares, nomine Theoctistus, quo magis eradicaret a Moldavia ecclesia Latinorum fermenta, juvenibusque occasionem legendorum latinorum sophismatum adimeret, Alexandro Rege svasit, ut non solum homines diversa de sacris sententias, sed et latinas literas e principatu suo exulare juberet, et his slavonicas substitueret, eoque nimio et intempestivo zelo illius barbariei, quæ nunc Moldaviam tenet, primus auctor extitit; cum autem slavonici characteres non sufficerent pronuntiationi omnium vocabulorum, quæ moldavica lingua partim e latina corruperat, partim e vicinarum gentium dialectis adoptaverat, rite exprimenda, aliquot novi etiam characteres excogitari debuerunt, quo factum est, ut tantum literarum numerum postea moldavicus sermo acciperet, quantum nulla alia Europæorum dialectus patitur.

Numerantur enim hodie cum prosodiis quibusdam orthographiæque notis, 47.

DOCUMENTUL 57

1717 Dimitrie Cantemir, "Voievodul și de moșie Domn a Moldovii" (martie - aprilie 1693 și 1710 -1711) și "a Svinței Rossieștii Înpărății Cniadz", mare cărturar enciclopedist, etnograf, geograf, filozof, istoric, lingvist, muzicolog, compozitor, membru al Academiei de Științe din Berlin), publică în **1717, la Sankt Petersburg, în "limba românească", "HRONICUL VECHIMEI A ROMANO-MOLDO-VLAHILOR ÎNTĂI PRE LIMBA LĂTINIASCĂ IZVODIT, IARĂ ACMU PRE LIMBA ROMÎNIASCĂ SCOS."**

DOCUMENTUL 58

1718 DIMITRIE CANTEMIR, DESPRE NUMELE ANTICE ȘI DE ASTĂZI ALE MOLDOVEI (1718-1719)
IGITUR TOTA NOSTRA VALACHICA NATIO EX ROMANIS CIVIBUS EXORDIUM SUUM DUCERE AETERNA
QUADAM TRADITIONE PERHIBETUR...

„Așadar, **ÎNTREGUL NOSTRU NEAM ROMÂNESC** se vădește, printr-o tradiție veșnică parcă, a-și trage începutul din cetățeni romani – și se poate și dovedi <ca atare> – și păstrează chiar și astăzi cu tărie vechiul nume al romanilor, chiar dacă alte neamuri le-au schimbat numele, așa cum am arătat mai sus.

Înainte de toate, **CHIAR DACĂ TOT ACEST <NEAM> A FOST ÎMPĂRȚIT ÎN TREI ȚINUTURI DE CĂPETENIE (DESPRE CARE SE VA VORBI MAI APOI), TOTUȘI TOȚI SE CHEAMĂ CU ACELAȘI NUME DE ROMÂNI [ROMANORUM NOMINE SE APPELLANT], DISPREȚUIND ADICĂ ȘI DÂND DE-O PARTE NUMELE DE VALAHI, CARE LE-A FOST DAT DE CĂTRE POPOARELE BARBARE. CĂCI ROMÂNII CARE TRĂIESC ȘI ASTĂZI ÎN TRANSILVANIA, DEASUPRA FLUVIULUI OLT, ÎN ȚINUTUL NUMIT MARAMUREȘ [MARAMORISS], NU-ȘI DAU NUMELE DE VALAHI, CI DE ROMÂNI** (martori îmi sunt toți locuitorii tuturor națiilor din Transilvania). **CEI DIN VALAHIA (PE CARE GRECII DIN VREMURI APROPIATE ÎI NUMESC UNGROVLAHI, IAR NOI MOLDOVENII ÎI NUMIM MUNTENI [MONTANOS] – CĂCI AU LUAT ÎN STĂPÂNIRE MAI MULTE LOCURI MUNTOASE**

locuri muntoase) își dau și ei la fel numele de *români*, iar țării lor de *Țara Românească* [Czarra Romanasca], adică <în latinește> *terra Romana*. **NOI MOLDOVENII LA FEL NE SPUNEM ROMÂNI [NOS MOLDAVI SIMILITER NOS ROMANOS DICIMUS], IAR LIMBII NOASTRE NU DACICĂ, NICI MOLDOVENEASCĂ** (dat fiind că numele Moldovei și al moldovenilor este dat foarte de curând, cum vom spune mai apoi) **CI ROMÂNEASCĂ**, astfel că, dacă vrem să-l întrebăm pe un străin dacă știe limba noastră, **NU-L ÎNTREBĂM ȘTII MOLDOVENEȘTE? [SCIS MOLDAVICE?], CI ȘTII ROMÂNEȘTE? [ȘTII ROMANESTE?], ADICĂ <ÎN LATINEȘTE> SCIS ROMANICE?** Iar dacă aceste neamuri n-ar fi de la obârșia lor romani, cum, mă rog, ar fi putut să-și ia prin minciună și numele și limba romanilor?”

vandali autē Cice sub Prose
Imp: ut refert Vegetius.
ano 231. A. n. 230. de
ut Scipio unum Romanos
fuit primo regula in, sed
non du exorta fuerat, Italia
cuiusdam gentis, perka
ano 8m. 407. ut Zosimus
perhibet, sub Arcadio
non in. in penora Romani
per perentia, proxima
Romani provincas Age Carthage
deca, parans, nostra regu.
nobilis Honorij Drogus,
cuerunt Mogunus, Vangione
perione capione. Semi, Am
fiani, Antebates, morini,
Tornacates, Nemetes, augi.
toratque dirigit, in
ano perent, sub Arcadio
Imp: et Anni Denarii Dracul.
Pugarsoul, Treompe (ut
notat hunc hunc Godigila
affusis aut alijs barbaris
nationes, (quas huiusmodi
quas perentimus) ultimo
hinc hinc Sallij, Penur
hinc hinc. 20im.

Coco occuparunt, simili modo a Romanis
uocato. I. Regione sua Latina Romanorum
de, provincia Romana. Nos mo Graecis
nos Romanos dicimus. I. Lingua nostra no
ca, no mo Graecis. Sed (Quis nos nomine nos
dant, I. mo Graecis relegimus est, ut
perka dicimus.) ad Romanos. Ita ut si
aliqui alicuiusmodi uelle mus inuocare, au
tem nostra lingua, no inuocamus. Ius
mo Graecis, ad Trij Romanos, id est, Ius
Romanice. ac si no inuocare ex sua
origine no fuissent Romani, quomodo perka
in Romanorum nomine, I. lingua nostra fu
isset. I. si daret aliqui ut ad Valerianum
De Consul Zanius Ithius, i. Romanis Roma
ual id est Latina (illo enim tempore Italica
no du exorta fuerat, Italia enim lingua per
Vandalorum, ad hunc in Italia inuocare
exorta fuisse nemo est qui dubitet) Angu
didicerunt, quomodo propria Graeca pro
amiserunt. Cedo, I. cedo Graecis ual lingua
corrupte ponisse, I. nonnulla uerba Latina
conmiserunt, ut saepe pro inde, nulla prop
conmiserunt, ut saepe pro inde, nulla prop
ita obliuisci fuisset, ut saepe in uis muerulaf
obliuiscere uisum, ut saepe in uis muerulaf
Sed. Quod uerum I. rationi et magis
obliuiscere uisum, ut saepe in uis muerulaf
Romani, nonnulla facora
uocabula, ut perka I. I. uocabula, De Co re
Pugarsoul, Treompe (ut notat hunc hunc
in nostra dialo no conmiserunt) accepit, ita
dixerunt uerba, perka quia hunc ad hunc
Latina lingua corrupte. I. in uis muerulaf
remane fundamēto, I. originali ipsa lat
na. nos enim Roma. Valerianus, no habemus
alia hunc Graeca hunc alia propria lingua
perka Latina, cui uocabula Latina ad mig
cere dicamus, sed Latina hunc, alia
superius dicta conmiserunt, I. in uis muerulaf
mus, ut saepe nos Latina (hunc disciplina)
intelligere possimus, regere hunc in uis muerulaf
hunc, quod hunc I. Italica lingua, hunc hunc
multa perentia quod nostra hunc ex eade Latina
ma

DOCUMENTUL 59

1747 AȘEZĂMÂNT PENTRU ȘCOLI al lui Grigore Ghica al II-lea (**Iași, 1747**) „† Ио Григоре Гика в(ое)в(ода), Бож(ією) милост(ію), господарь Земаи **МОЛДАВСКОИ**

Facem știre tuturor cui să cade a ști pentru rândul școalelor, de învățatura cărții, de vreme ce în țeara aceasta de neputare de grijă a domnilor neobicinându-se mai dinainte vreme a se ținea școale de învățatură, era multă prostie, că și cei puternici, ce cu puterea lor ținea dascal pentru copiii lor, încă și cu învățatura cea desevășit nu se procopsea, rămânând cei mai mulți tot neînvățați, iar prostimea cu totul se afla lipsiți de podoaba învățături. Și fiindcă școalele sânt ca o fântână din care se adapă obștescul norod cu îndestularea învățaturii și a înțelepciunii, care învățatură îl face pe tot omul a cunoaște Dumnezeirea, a pricepe legea cea pravoslavnică, a procopsi pe oameni cu dascăli învățați, de la care curge mult folos, atât bisericesc cât și politicesc. Cu puterea învățaturii, și Sfinții Părinți au biruit eresurile și au luminat sfânta biserică, împodobind-o cu multe canoane de cântări și laude, și pre toți ne îndeamnă și ne învață a ne sili cu învățatura.

Aceasta dar râvnind și domnia mea, care după ce dumnezeiască pronie au rânduit a ni se da stepena domniei acestei țări, îndată atuncea în domnia întâia am cercetat și pentru așezământul școalelor, și întâiu am făcut acest așezământ, rânduind și așăzând să fie **PATRU ȘCOALE** cu patru dascăli: una elinească, și alta grecească, și alta slavonească **ȘI ALTA ROMÂNEASCĂ**, iar leafa dascălilor se orânduise asupra boerilor cu boerii și a dregătorilor. Dar pe urmă cunoscând că cu acest așezământ nu vor putea sta școalele, fiindcă era cu supărare și boerilor se pricinuia sminteală și cu schimbarea boerilor, și neputându-se scoate banii la vreme, nu lipsia jălbile dascălilor. Vădzând domnia me că se dă o pricină de stricare școalelor, și fiind trebuință a se găsi alt chip de așezământ școalelor, mai întemeiat și stătătoriu, am socotit domnia mea, luând blagoslovenie și de la preosfinția sa părintele mitropolitul Țării și a sfinților seale episcopilor, și cu tot Sfatul nostru, d(umne)lorseale boerii cei mari, am ales hotărând așezarea școalelor de s-au făcut într-acestaș chip.

streini și săraci cu hrana și îmbrăcăminte; purtătoriu de grijă să fie și acestora tot însuși sfinția sa părintele mitropolitul. Însă ce va cuprinde trebuința copiilor celor străini, și săraci, cu izvod gospod să se rânduiască, să-i dea sfinția sa și să facă căutare și școalelor, luând seama dascălilor de două ori într-un an, cu ce fel de silință să poartă asupra învățaturii copiilor, și fieștecare copil cum se învață, și la ce se sporește. Datoria sfinției sale să fie a cerceta toate și a le așăza.

Însă socotindu-se că unele ținuturi fiind depărtate nu pot ajunge toți locuitorii cu copiii lor la școalele de la Iași, și mai vârtos cei săraci, fără puțință, și pentru ca să cuprindă să se împărțăsească totți de această milă, s-au socotit la trei episcopi a țării să se mai așăze **TREI ȘCOALE SLAVONEȘTI ȘI ROMÂNEȘTI, LA TREI EPISCOPII: LA ROMÂN, ȘI RĂDĂUȚI ȘI LA HUȘI**. Pentru care să aibă purtare de grijă sfințiile sale episcopii a găsi **DASCĂLI ÎNVĂȚAȚI LA SLOVENIE, LA ROMÂNIE**, ori din cei ieșiți din școalele de la Iași, ori dintr-altții, și să se așeze la fieștecare episcopie câte o școală de învățatura copiilor. Și acei trei dascăli de la acele trei școale să fie datori a se sili cu învățatura copiilor, **ATÂT CU SÂRBIIA CÂT ȘI CU ROMÂNIIA**; și leafa lor s-au rânduit câte 80 le de dascăl pe an, care bani să-i dea pe jumătate la Sfântul Gheorghe și jumătate la Sfântul Dimitrie. Însă sfinția sa părintele mitropolitul să dea acei bani din banii preuților, ce arată mai sus, la mâna episcopilor, și episcopii să plătească dascălilor; și acei dascăli să aibă și scuteală de birul Visteriei, nici un ban să nu deie, numai să păzească slujba lor, grijindu-se de învățatura copiilor; și iarăși sfințiile sale episcopii să facă neconținută cercetare școalelor, adese luându-se saama cum învață copiii și la ce sporesc, ca și dascălii să se silească, și copiii să se procopsească cu învățatura lor. Iar prăvitoriu și zapciu cu puterea domnească a se împlini aceste toate să fie d(umnea)lui vel vist(iernic) și când s-a plini anul să aibă a lua seama acestor bani, de unde s-au cheltuit și ce au rămas, și izvod lămurit să arăte la domnie. Ci dar precum s-au așăzat rânduiala acestor școale, să stea nemutată și nestrămutată. Iar cine s-ar ispiti a sfătui într-alt chip, ca să mute și să strămute această pomană ce s-au făcut de folosul obștiei, care este podoaba țării, și cu odihnă și cu nesupărare și a boerimei, și cu odihna preoților, lipsindu-se de acea dajde ce da mai nainte și fără pagubă țarei și a Visteriei, cine va îndrăzni a se atinge de stricarea acestui așezământ și dintru a căruia pricină se va lipsi acest folositoriu izvor, ori domn va fi, ori boeriu sfătuitor, unii ca aceia să aibă blăstăm Sfinților Părinți celor 318 a Soborului a toată lumea de la Nichiea, și de ai noștri a patru a Țării sfinți arhieriei, carii s-au iscălit mai jos, ca de un sobor să fie dați anatemii.

Și întărim hrisovul acesta, întâi cu a noastră încredințare, Noi Grigore Ghica v(oe)v(od), și cu preaiubiți fiilor domniei mele, Scarlat și Mateiu, și cu tot Sfatul nostru, boerii Divanului domniei mele, d(umnea)lor: Costachi Razu vel vornic de Țara de Jos, i Radul Racoviță vel vornic de Țara de Sus, i Gheorghe hat(man) i pârcălab Sucevschii, i Alistar Hrisoscoleu vel spăt(ar), i Enachi Hrisoscoleu vel post(elnic), i Dimitrache Calmașul vel ban, i Ilie Costachi vel stol(nic), i Vasilie Razul vel comis.

Și pentru mai mare întemeiere am poroncit cinstit și credinciosului boerului nostru d(umi)sale Sandul Sturza vel logofăt ca să scrie și a noastră pecete să pue

Și s-au scris hrisovul acesta aicea, în orașul Iașilor, în a treia domnie a domniei mele, de Gheorghe Vrabie logofăt de taină, veleat 7256 (=1747) dechembrie 25.

Io Grigore Ghica voevod.

Nichifor mitropolit Moldavie; Iacob episcopul Rădăuțului; Ioanichie episcopul Romanului, Doroftei episcopul Hușului.

Iscăliți și toți boerii de sus arătați.

Procit Vasile Vasiliiev Buhăiescu biv vel vist(iernic).”

DOCUMENTUL 60

1762 *Condica lui Gheorgachi, Iași, 1762 (CEREMONIALUL DE LA CURTEA ȚĂRII MOLDOVEI)*

Domnul, descălecându la scara bisericii, mai nainte să află mitropolitul cu episcopii, cu ceilalți arhierei și cu igumenii la ușa bisericii, preotul cu sfânta evanghelie, diiaconii îmbrăcați în stihare, cu cadelnițele a mână și citeții cu lumini aprinse în două sfeșnice; și după ce să sue Domnul pe o scară sau doao, să scoboară și mitropolitul ca doao trei scări și luând din mâna preotului, în mâna sa, sfânta evanghelie, o dă Domnului de o sărută și cel ce iaste protopsaltis îndată începe a cânta axion. Și agiungându Domnul în mijlocul bisericii, își ia cuca din cap și să închină către icoana Mântuitorului Hs. și o sărută, asemenea și către icoana Preacistii și a proschinitarului. Și apoi stând în mijloc, între cele două sfeșnice, din-a-dreapta îl ia (5v:) episcopul de Roman și den-a-stânga episcopul de Rădăuți și-l duc pe ușa cea împărătească în sfântul oltariu și ținându-l unul de o mână și altul de alta, încungiură sfântul preastol, cântând: *Ἡσάκια χορεύε*, iar **PE LIMBA RUMÂNEASCĂ**: Isaiia dăntuește. Și stându mitropolitul în dvera cea mare și episcopii aducând pe Domnu și îngenunchindu-l înaintea sfântului preastol, Domnul încă plecându-și capul și mitropolitul puindu omoforul asupra creștetului Domnului, cetește molitfa cea orânduită de încoronare, puindu asupra capului Domnului și ipogonation, ce să chiamă nebederniță. După săvârșirea molitfei, îl miruește și sărutându Domnul mâna mitropolitului, mitropolitul încă sărută creștetul Domnului; și vrându ca să iasă Domnul din oltariu, stându afar, din partea din-a-dreapta, ceaușii cei împărătești, episcopul de Roman și din partea din-a-stânga, episcopul de Rădăuți, sau de Huși (de nu iaste Rădăuțul), îl iau pe Domnul de susiori și-l duc de-l sue în domneasca strană. Și stându mitropolitul în mijlocul ușii cei împărătești, blagoslovește pe Domnu și diaconul îndată începe: *Ελέησον ἡμᾶς ὁ Θεός*; și pomenește pe mitropolitul, pe Domnu și pre tot creștinescul norod și face mitropolitul otpustul, cântăreții *Τὸν δεσπότην* și *Πολυχρόνιον*. Și coborându-să Domnul din strana sa, merge de să închină în mijlocul bisericii și eșindu afară din biserică și încălecându, își pune iarăși cuca în cap și cu tot alaiul merge de întră în curtea domneasă [...]

8v. Din Capitolul „Țărămoniia ce să face la mucareriu”

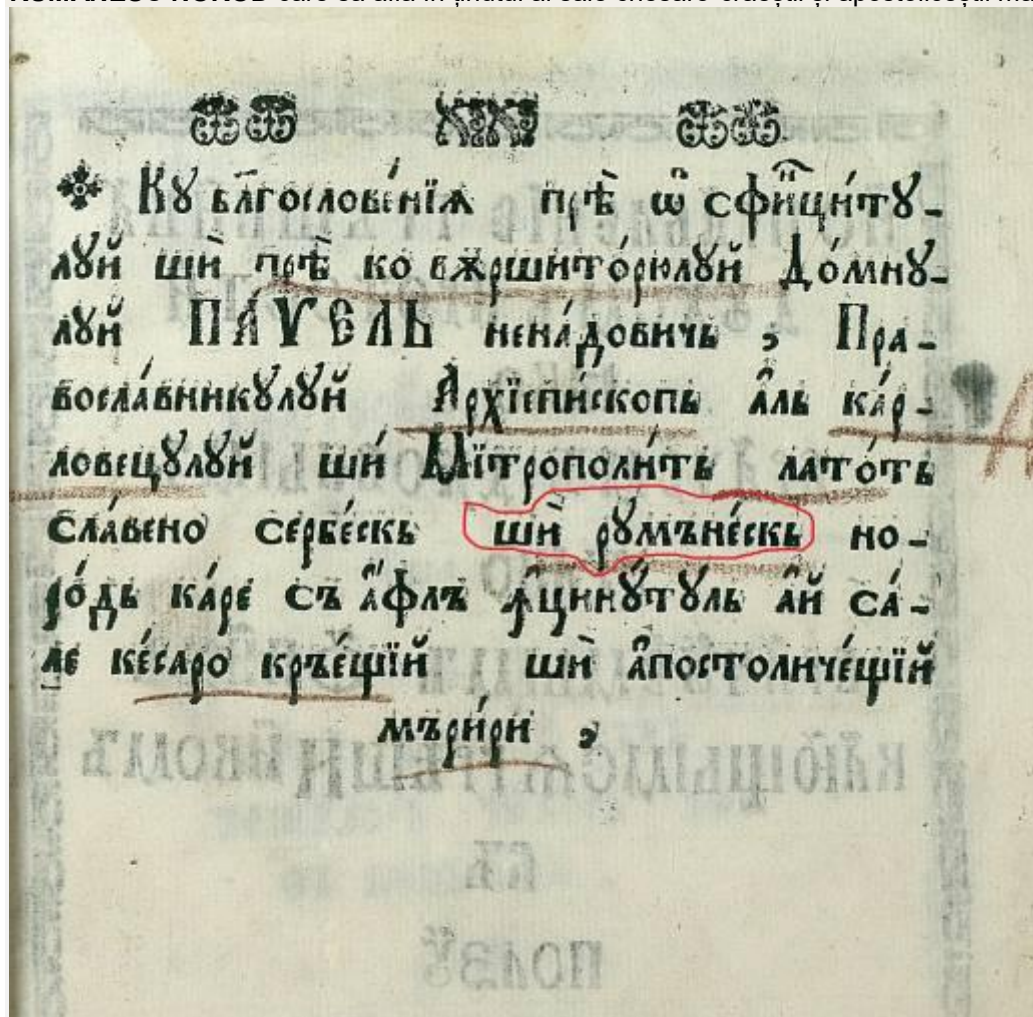
De la rândul 9: Deci intrându Domnul în divanul cel micu, unde și beizadealile să află cu mitropolitul, cu alți arhierei și cu toată boerimea și stând Domnul în picioare lângă scaon, scoate din sânul său hatișeriful cel împărătescu și după sărutare puindu-l pe cap, îl dă în mâna lui divan-efendi, carele sărutându-l și el îl citește în veliglas. După cetirea hatișărifului, îndată divan-efendi ia caftanul după brațile boeriului și merge către Domnu și Domnul sărutându-l, îmbracă caftanul și slobozindu toate tunurile, să face șanlıç cu mehterhanea și cu toată rânduiala. Și Domnul șezându în scaon, vel visterul **CETEȘTE TÂLCUIALA HATIȘĂRIFULUI PE RUMÂNIE [...]** ”

[illegible]

[illegible]

DOCUMENTUL 61

1765 „Și s-au tipărit cu voia și cu blagoslovenia prea osfințitului Mitropolit al Moldaviei Kiriu Kir Gavriil, ÎN TIPOGRAFIA SFINTEI MITROPOLII ÎN IAȘI. Cu blagoslovenia prea osfințitului și prea covârșitorului Domnului Pavel Nenadovici, Pravoslavnicului Arhiepiscop al Carlovețului și Mitropolit LA TOT SLAVENO-SERBESC ȘI RUMĂNESC NOROD care să află în ținutul ai sale chesaro-crăești și apostolicești mări.

DOCUMENTUL 62

1765 din „Colecția completă de legi ale Imperiului Rus din anul 1649.

Volumul al XVIII-lea.

1767-1769.

Publicat la Tipografia Departamentului II al Cancelariei Majestății Sale Imperiale.

1830.

Împărătesei Ecaterina.

Rezoluții despre doritorii să se mute cu traiul în baza privilegiilor deosebite

Rugămintea către ajunșii de aici în trecutul an 1765 în iunie ziua a 13-a Moldavțev Kuki și tovarășii săi, **CARE-ȘI NUMESC NEAMUL ROMÂNESC ȘI CARE TRĂIESC ÎN TREI CNEZATE, ȘI ANUME: VALAHIA, MOLDOVA ȘI TRANSILVANIA**, constă în următoarele:

1767

Постановленіи о желающихъ селиться
на особыхъ привиллегіяхъ.

*Прошеніе прибывшихъ сюда въ прош-
ломъ 1765 году. Юня 13 дня Молдавцевъ
Куки съ товарищами его, которые родъ
свой называютъ вообще Ромунскимъ и
жилищуютъ въ трехъ Княжествахъ,
а именно: въ Валахіи, Молдавіи и Тран-
сильваніи, состоитъ въ слѣдующемъ:*

1. Желаютъ они поселиться на мѣстахъ
пустыхъ и свободныхъ, къ чему и избрали на-
ходящееся въ Кіевѣ мѣсто промежду горо-
домъ Печерскимъ и старымъ Кіевомъ, противъ
Дворца Государева, называемое Кловъ, съ
принадлежащими къ тому полями, лѣсами и
водами, которое просимъ пожаловать намъ для
поселенія изъ означенныхъ Княжествъ пріѣз-
жающимъ тамошнимъ жителямъ, такожъ для
построенія церкви, колокольни, да для житія
Священникамъ, діаконамъ и дячкамъ и для
школы, Типографіи и Магистрата, которое мѣ-
сто называлось бы впредь: первая Волохская
Новая слобода.

*Проектъ конфирмаціи на оное прошеніе,
утвержденный примѣрно Канцелярією Опе-
кунства иностранныхъ.*

На 1. Сіе мѣсто, просимое ими подъ городъ,
принадлежитъ Печерскому монастырю, кото-
рое отдается постороннимъ людямъ въ оброкъ,
слѣдовательно отдать имъ онаго не можно,
развѣ Ваше Императорское Величество оное
купить, или изъ казны ежегодно толкую сумму
денегъ платить, коликую монастырь получалъ,
Всемилюстивѣйше указать благоволите; а какъ
сами просители, и кромѣ сего не въ дальномъ
разстояніи къ Кіеву прѣздное и удобное къ посе-
ленію мѣсто сыскать надѣются, то не соизволи-
те ли Высочайше повелѣть, чтобъ когда сыскана
ими будетъ точно коронѣ принадлежащая земля,
то бы на оной, отъ того присутствія, у кое-
го она будетъ въ смотрѣніи, селиться имъ и
дозволить, не описываясь уже о томъ никуда,

кромѣ того, что надлежитъ, прислать въ Кан-
целярію Опекунства иностранныхъ вѣрный
планъ съ обстоятельнымъ описаніемъ и пока-
заніемъ числа десятинъ какъ вообще, такъ и
каждому угодыю порознь, съ такою притомъ
предосторожностію, что формальную на оную
дачу учинить имъ при разсмотрѣніи пла-
на, дабы не отдать по невѣденію излишняго
количества земли, которое впредь для другихъ
Государственныхъ надобностей нужно быть
можетъ; наименовать же селеніи свои дозво-
лить имъ, какъ они сами похотятъ.

2. Когда оный народъ на томъ мѣстѣ ста-
нетъ селиться, или уже поселившись, жительст-
во свое возмѣютъ; то чтобъ между нами
никакія другія націи, ни вѣра не были, развѣ
мастеровые, и то, пока надобны намъ будутъ,
для исполненія нуждъ нашихъ; такъ и ежели
кто изъ Офицеровъ, или другихъ какихъ за-
служенныхъ людей закона нашего православнаго
пожелаютъ, хотя бы съ оставкою жить
промежду нами, то чтобъ были равны съ про-
чими поселившимися во всѣхъ тягостяхъ и
случаяхъ общества нашего.

На 2. Противъ желанія ихъ и собственнаго
на то согласія никто изъ другихъ націй си-
лою поселенъ не будетъ, также и отстав-
ные Офицеры ихъ закона, по учрежденію ихъ,
обязаны будутъ состоять съ прочими въ ра-
венствѣ, а инако между ими и поселиться
не могутъ.

3. Чтобъ дозволено было намъ имѣть
со временемъ и нѣкоторый монастырь, еже-
ли покажется за надобно, въ которомъ не
быть не инаго состоянія людямъ, какъ изъ
промежду насъ, развѣ учителямъ или масте-
рамъ добрымъ, которые трудомъ своимъ безъ
всякаго отягощенія общества могутъ себя
снабдевать и общую пользу примножать.

На 3. Построеніе монастырей исключено
Манифестомъ, и никакой націи выходящимъ
иностранцамъ теперь дозволить не можно; а

DOCUMENTUL 63

1772 *Gramatica lui Macarie (scrisă la schitul Sihla în 1772)*

Întru numele și slava a sfintei, de viață făcătoarei și nedespărțitei Troiței, a Tatălui și a Fiului și a Duhului Sfânt, alcătuitu-s-au **ACIASTĂ GRAMMATICĂ RUMÂNEASCĂ**, în zălele prea luminatei și de Dumnezeu încoronatei Imperatriței noastrei Ecaterinei Alecsievnei a toatei Rosiei, și a naslidnăcului eii, a marelui Cneaz Țesarevici Pavel Petrovici, acuma cu mila Domnului Dumnezeu și a toatei Moldaviei împărățătoarea fiind, și s-au tipărit în sfânta și Dumnezăiasca Mitropoliia Iașilor, cu blagosloveniia a preaosfințitului Arhiepiscopului și a Mitropolitului a toatei Moldaviei Kiriu Kir Gavriil, și cu toată cheltuiala a preablagorodnicului și pravoslavnicului marelui cneaz al Moldaviei Ioan Cantacuzin Deleanul, a marelui Vistiariu, de la anul cel mântuitoriu întru... în luna lui... în... zile, de smeritul întru tipografi...

Nu te va uita
Dația, Iași,
Muntele, Corbul.
Despre făcătiriul cărții, cătră iubitoriul de înțelepciune cetitoriul grammaticul
Stihuri iroicești:

A ta partea fusă și **GRAMMATICĂ CIASTA**

RUMÂNEASCA ACUMA, căriei zua

Dă-i și noaptea tu, zuzele Iași,

Ca frumos să fii, și mare în traiu.

Cătră cetitoriu, ca despre parte cărții

Stihuri adonicești:

Or cine din voi

Dorire avu,

Să iae bunul,

Din mine fi-va,

Și mare și bun.

Ca despre fața Lavrei Dragomirnei

Stihuri adonicești cătră doritul cetitoriu:

Rodit-am ția,

O fiice, dăduiu

Scriere, pârgă

A grammaticii.

Gustă-o, o ia.”

НѸТЕВА ѸИТА
ДАЦІА, АШИ.

МѸНТЕЛЕ КѸРЬУЛ:

Д а (хрѣ) фѸЮБѸЮЮА КѸРЬУЛ, КѸПѸРѸ ЮЛИ -
ТА СѸРѸЮА КѸ КѸ СѸПѸПѸНЕ КѸПѸПѸ СѸРѸЮА
ТРАТНАПѸКѸА.

(СѸПѸХѸРН ПѸРѸПѸРН).

АТА ПАРТѸФѸСѸ ПѸ ТРАТНАПѸКѸА ТѸСѸ

РѸТѸНѸСѸА ДѸМА. КѸРѸЕН ЗѸА
КѸН ПѸННОАПѸСѸ ПѸ. ЗѸЗѸСѸ ЛѸСѸ.

КАСѸРѸМѸС СѸСѸРН, ПѸ ПѸРѸА ПѸРѸА.

КѸПѸРѸ КѸПѸПѸСѸ КѸ СѸСѸТѸА ПѸРѸТѸ

КѸРѸРН: (ПѸХѸРН АДАПѸКѸРН).

УРЧІНЕ. ДИН ВІВІ

ПѸРѸРѸ

СѸ АС ПѸНЗЛ.

ПѸН ПѸНЕ СѸНБѸ,

ПѸН ПѸРѸ, ПѸН ПѸН.

КА СѸСѸРѸА ПѸН ЛѸБѸСѸ ПѸРѸСѸПѸНЕН,

(ПѸХѸРН АДАПѸКѸРН. КѸПѸРѸ ПѸРѸПѸЗЛ
КѸПѸПѸСѸА).

РѸСѸПѸПѸН ЗѸА,

КѸ ПѸНѸСѸ, ПѸРѸРН

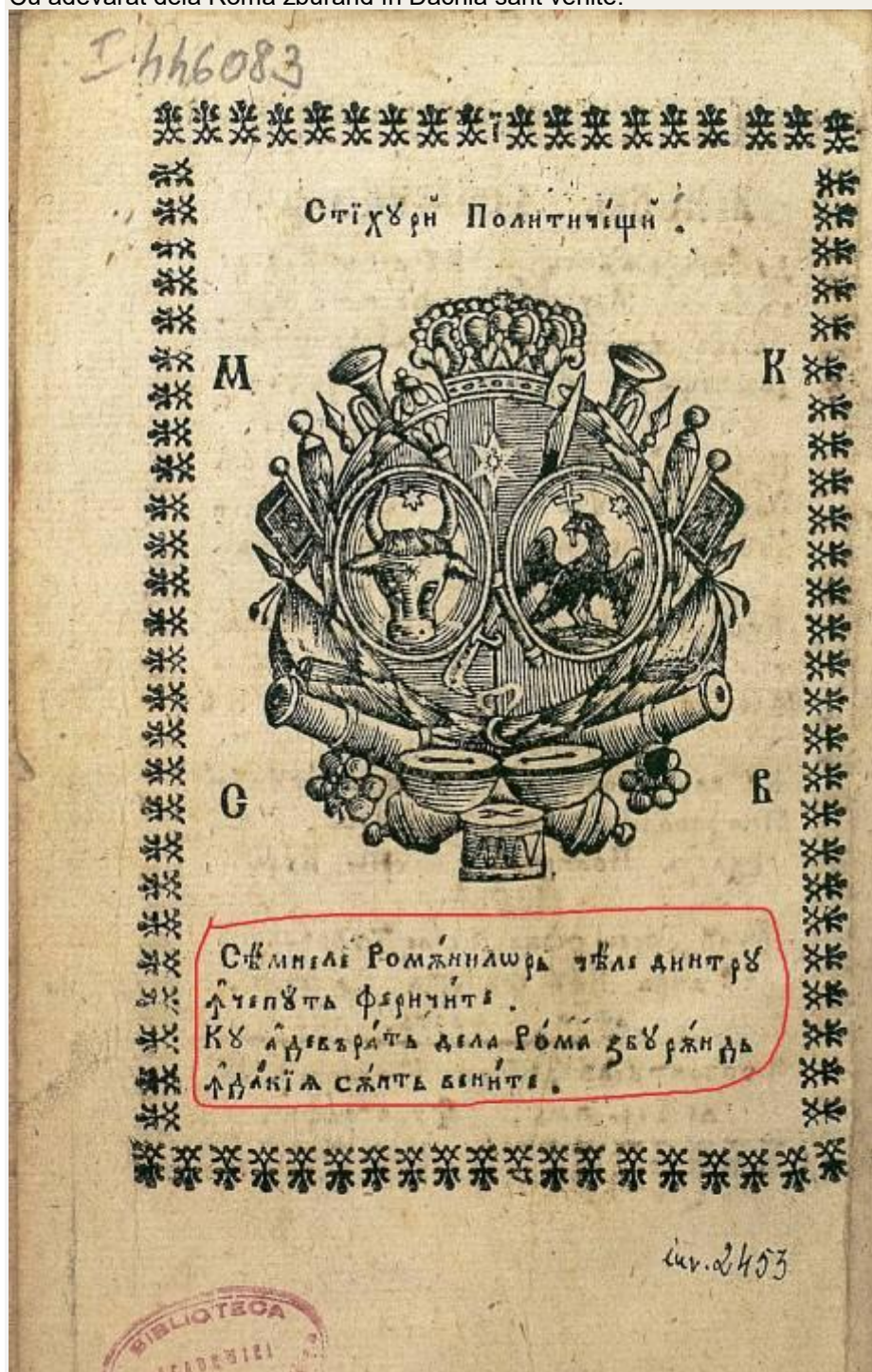
СѸРѸСѸСѸ. ПѸРѸТѸ

А ТРАТНАПѸКѸРН.

ПѸПѸСѸ, СѸА.

DOCUMENTUL 64

1780 Hrisov domnesc din Moldova: **SEAMNELE ROMÂNILOR CEALE DINTRU ÎNCEPUT FERICITE**
Cu adevărat dela Roma zburând în Dachia sânt venite."

DOCUMENTUL 65

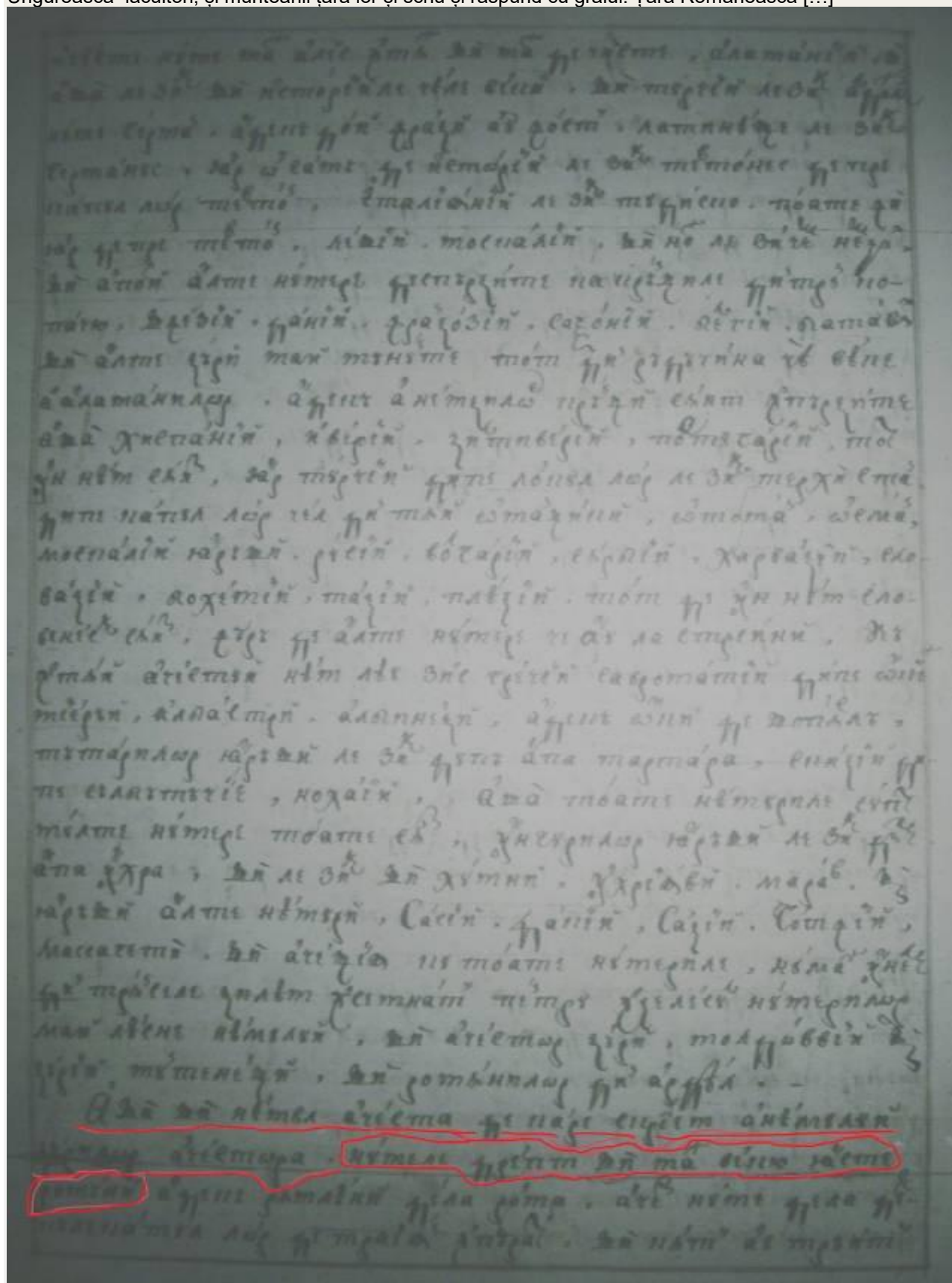
1780 Letopisețul Țării Moldovei, scris probabil la Mănăstirea Coșula (jud. Botoșani) pentru Iordachi Cantacuzino (1780)

Ultimul paragraf: „Așa și neamul acesta, de care scriem, a neamului țărilor acestora, **NUMELE DREPT ȘI MAI VECHIU IASTE ROMÂNI**, adecă râmleani, de la Roma. Acest nume de la descălecatul lor de Traian împărat.

Și cât au trăit până la pustietatea lor de pre aceste locuri în munți, în Maramoreș și pe Olt, tot acest nume au ținut și țin și până astăzi și încă mai bine munténii decât moldovenii, că ei și acum zic și scriu Țara Românească, și românilor celor din Ardeal.

Iară străinii și țărilor împrejur le-au pus acest nume vlah, di pe vloh, cum s-au mai pomenit, valios, valasco, olah, voloșin, tot de streini sânt pusă aceste numere, de pre Italia, cărora zic le vloh. Apoi mai târziu, turcii (...). Munténilor le zic turcii kara-vlah. Grecii le zic vlahos-bogdanos moldovenilor, iar munteanilor le zic vlahos. Că acest nume, moldovean, ne iaste di pe apa Moldova, după al doilea descălecatul aceștii țări de Dragoș Vodă. Și munteanilor, ori de pre munte, munteani, ori di pe Olt, olteani, că léșii așa le zic, molteani.

Măcară dar că și la istorii și la graiul streinilor și înde sine cu vrême, cu vacuri, cu primineale au dobândit și alt nume, dar acela carele iaste nume stă întemeiat și rădăcina rămâne. Cum vedem că, **MĂCAR CĂ NE RĂSPUNDEM ACUM MOLDOVEANI, IAR NU ÎNTREBĂM: ȘTII MOLDOVENEAȘTE?, CI ÎNTREBĂM ȘTII ROMĂNEAȘTE?, ADECĂ RÂMLENEAȘTE, PUȚIN NU ZICEM: ȘTIS ROMANIȚE?** pre limba latinească. Stă dar numele cel vechiu ca întâi neclătit, deși adaog ori vrémile îndelungate, ori streinii adaog și alte neamuri, dar cel ce iaste de rădăcină nu să mută. Și așa iaste acestor țări **ȘI ȚĂRII NOASTRE, MOLDOVII ȘI ȚĂRII MUNTENEȘTI, NUMELE CEL DREPT DE MOȘIE, IASTE ROMÂNI, cum să răspund și acum cei din Țara Ungurească lăcuiitori, și munteanii țara lor și scriu și răspund cu graiul: Țara Românească [...]**"

[illegible]

DOCUMENTUL 66

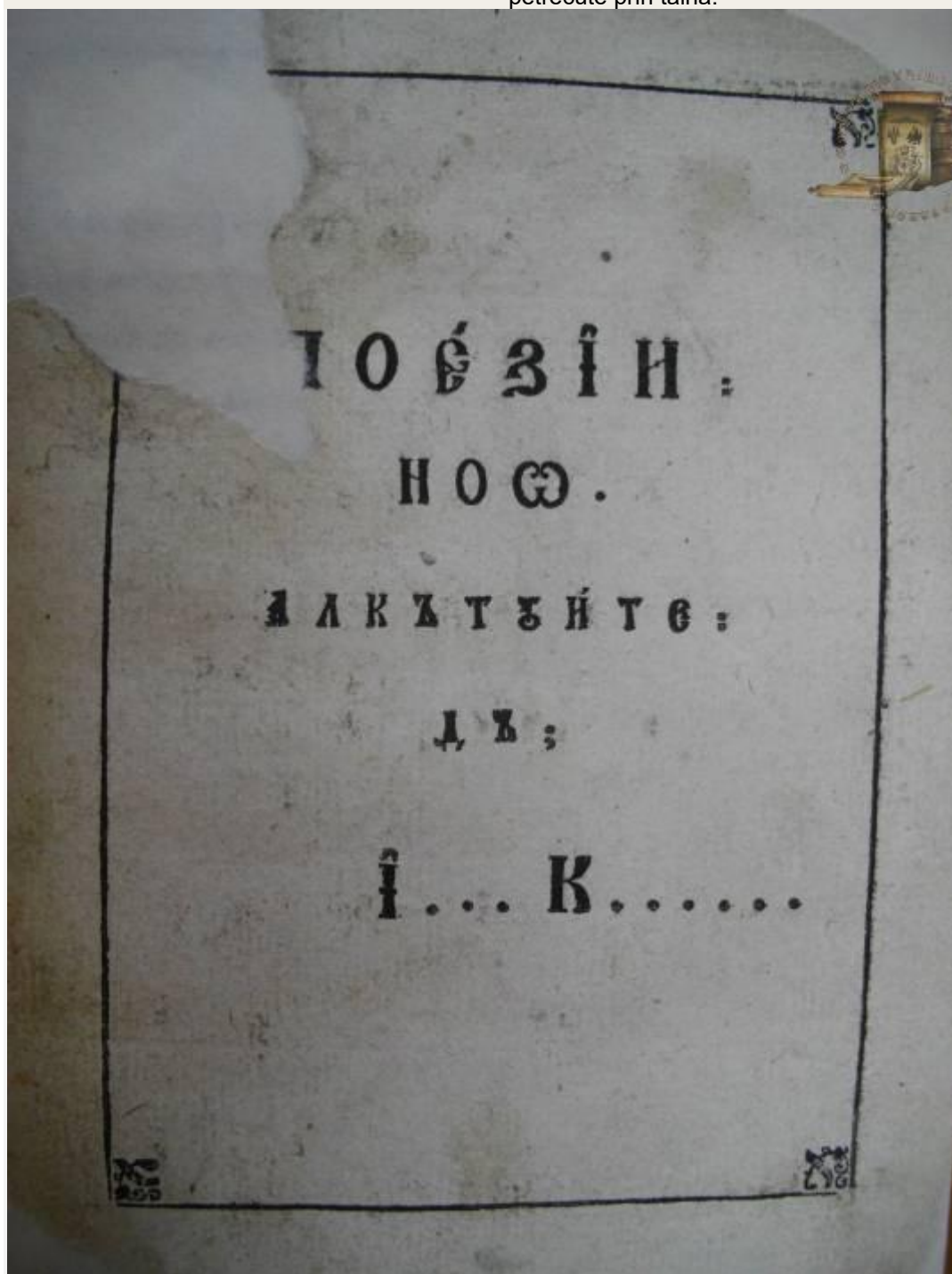
1792 Ioan Cantacuzino, *POEZII NOO, 1792-1796, DUBĂSARI ORI MOVILĂU*

„Predislovie

Unele dănr-aceste stihuri sânt tălmăcite
după limbi străine, iar altele **ALCĂTUITE**

DĂN NOU PĂ LIMBA RUMĂNEASCĂ și cel mai ades
tot drept închipuirea celor vechi poetici.

Toate acestea s-au făcut mai mult pentru
petrecere dă vreme și nu cu gând a fi lucruri
pă placul multora sau cu gând de a vesti
o osteneală cu toată săvârșirea meșteșugu-
lui poeticesc, scriitorul petrecând cea-
surile sale cele netrebnice în oareșcare răsă-
țare a chibzuinții, acum arată și oareșcum
ființa tineretilor și șegile sale cele
petrecute prin taină.

Предисловіе •

[illegible]

Συτήρησ

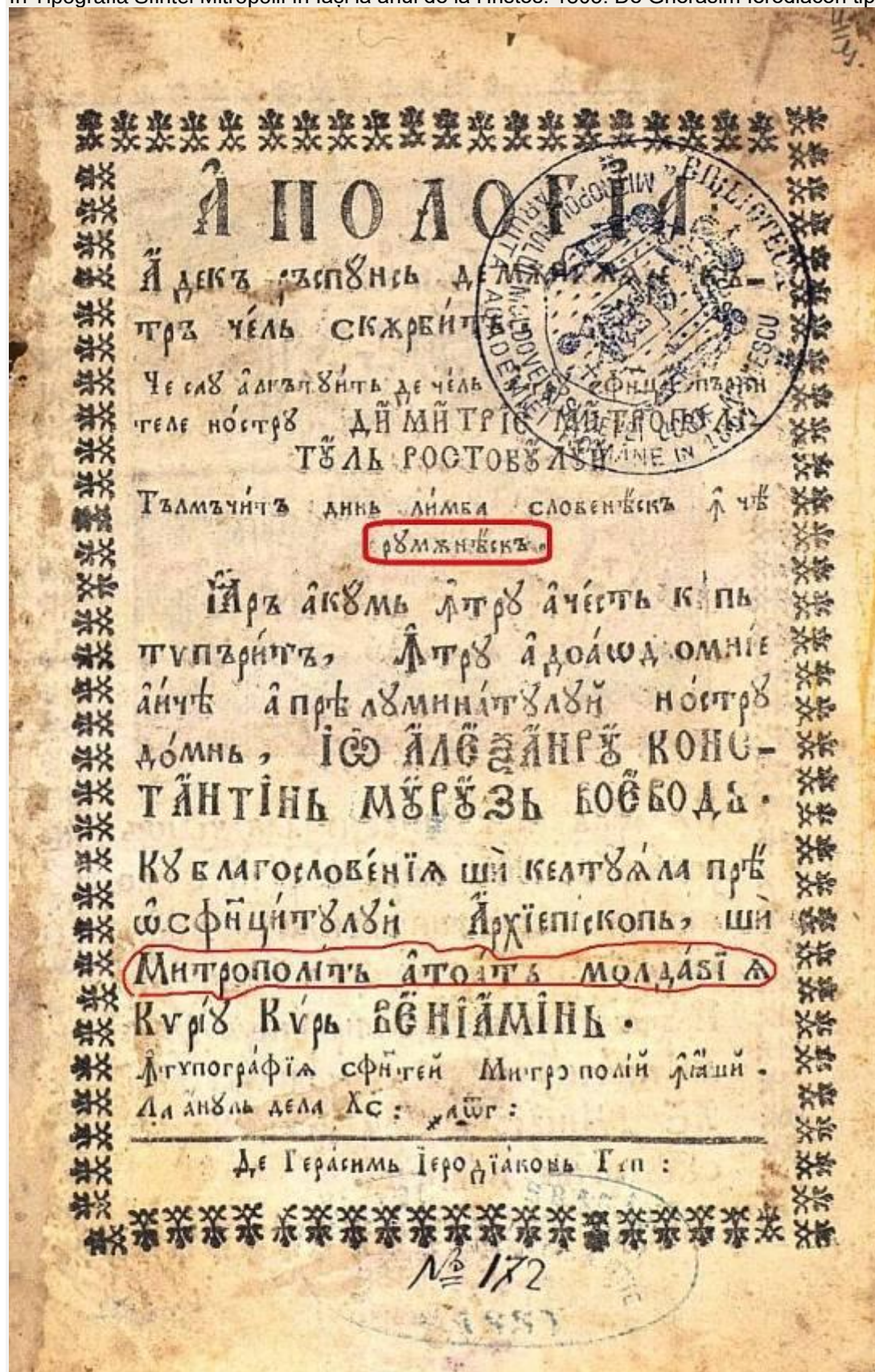
[Faint handwritten text in Cyrillic script, likely bleed-through from the reverse side.]

Два (два) года на 1/2 года в год
Два (два) года на 1/2 года в год

DOCUMENTUL 67

1803 Apologhia, Iași, 1803

"Apologhia adevă Răspuns de mângâiere către cel scârbit, ce s-au alcătuit de întru Sfințit Părintele nostru Dimitrie Mitropolitul Rostovului. Tălmăcită din limba slovenească în cea **RUMÂNEASCĂ**. Iară acum întru acest chip tipărită, întru a doao domnie aicea a Prea Luminatului nostru Domn, Io Alexandru Constantin Muruz Voevod. Cu blagoslovenia și cheltuiala Preaosfințitului Arhiepiscop, și **MITROPOLIT A TOATĂ MOLDAVIA** Kiriu Kir Veniamin. În Tipografia Sfintei Mitropolii în Iași la anul de la Hristos: 1803. De Gherasim Ierodiacon tip."

DOCUMENTUL 68

1807 *Viețile Sfinților pe luna Septembrie, Mănăstirea Neamț, 1807*

„Întru Slava Sfintei ceii de o Ființă de viață Făcătoare și Nedespărțitei Troiță, a Tatălui, a Fiului și a Sfântului Duh. În zilele prea înălțatului și prea blagocestivului și de Hristos iubitorului singurului stăpânitorului Marelui Împărat Alexandru Pavlovici a toată Rossia. Cu Blagoslovenia și marea ajutorință a prea osfinții sale Kiru Kir Veniamin Arhiepiscop și Mitropolit a toată Moldavia și a altor iubitori de Hristos Patrioți, s-au tipărit această sfântă și prea folositoare Carte ce cuprinde întru sine viețile sfinților din Luna lui Septemvrie. Care acum întâi s-au tâlmăcit din limba slovenească **ÎN CEA RUMĂNEASCĂ, SPRE CEL DE OBȘTE FOLOS**, în Sfânta Mănăstire Neamțul întru Însăși a sa tipografie.

În vreamea cuvioșiei sale Kir Dositei Ieromonahul și Starețul sfintelor Mănăstiri Neamțului și Secului. În anii de la mântuirea lumii, 1807. Luna Iulie 4.

Ultima pagină din Prefața către Mitropolitul Veniamin Costachi

[...] Iară deaca prin lumina cea pusă pre sfeășnic va străluci Lumii, și ia să va mări, și slava i să va crească, și comorile eii înaintea tuturor și le va descoperi, și pre toți îi va înbogăți, și de bunele mireazme ale sale îi va umplea, că bună mireazmă iaste ia, duple *Apostolul*, celor ce să mântuesc. Și încă și pre prea osfinția ta te va proslăvi, și arătat tuturor te face, și mare făcătoriu de bine **LA TOT NEAMUL RUMĂNEȘC, NU NUMAI LA CEST DIN PATRIE CI ȘI LA CEL DE PRESTE MUNȚI, ȘI LA CEL DIN VALAHIA** te va descoperi. Și nu numai acestea, ci și cu sfinții cei ce să cuprind într-însa, și încă și cu cei întru cealelalte toate câte urmează de la aceasta înainte, te va înprieteni, și prea de aproape iubit te vor avea, și printr-înșii, și cu prea sfânta de Dumnezeu Născătoarea și pururea Fecioara Maria, și printr-însa, cu Dumnezeu cel proslăvit întru dânsii, că face voia eii, ca a unii Maice adevărate și iubite Lui, și ai sfinților Lui, și proslăvește cu Dumnezeiască putearea Sa pre cei ce iubesc buna podoabă a casii Lui. Amin.

Ai prea osfinții tale, prea plecați și nevreadnici robi, Dosithei Ieroshimonahul și nevreadnicul Stareț, al sfintelor Mănăstiri Neamțului și Secului, dinpreună cu tot Soborul cel dintru dânsese.”

А҃трѣ слава СФѢТЕЙ

ЧѢЙ ДѢ ѠФІЙЦѢ ДѢ ВІАЦѢ ФѢКѢ-
ТОАРЕ ШИ НЕ ДЕСПѢЦИТЕЙ ТРОИЦѢ,
А ТИТѢЛѢИ А ФІОЛѢИ ШИ
А СФНТѢЛѢИ ДѢХѢ

А ЗІАЛЕ ПРѢ ФНТѢЦѢЛѢИ ШИ ПРѢ БЛАГОЧЕ-
СТИВѢЛѢИ ШИ ДѢ ХС ЮБИТОРЮЛѢИ СИНГѢРѢЛѢИ
СТѢПЖНИТОРЮЛѢИ МАРЕЛѢИ А҃ПѢРАГѢ
А ЛѢВѢ АНДРѢ ПАВЛОВИЧИ
А ТОАТѢ РОССІА

УБЛАГОСЛОВІІА ШИ МАРѢ АЖѢТОРИНЦѢ А ПРѢ
Ѡ СФНЦИНСАЛЕ

КУРІѢ КУРѢ ВОНИАМНѢ

А҃РХІЕПІСКОПѢ ШИ МИРОПОЛѢИ А ТОАТѢ МОДАВІА
ШИ А АЛТѢРА ЮБИТОРѢ ДѢ ХС ПАТѢРІЩИ

САѢ ТѢПѢРИТѢ АЧАСѢ СФНТѢ ШИ ПРѢ ФО-
ЛОСИТОАРЕ КАРТЕ ЧЕ КѢПРИНДЕ А҃ТРѢ СИНЕ ВІІ-
ЦИЛЕ СФНЦИНѢЛѢИ ДИНА ЛѢНА ЛѢИ СЕПТИМѢРѢ.
КАРЕ АНѢМѢ А҃ТЖИ САѢ ТЖАМѢЧИТѢ ДИНА АНѢКА
СЛОВЕНѢКѢ А ЧѢ РѢМЖНѢКѢ СПРЕ ЧІА ДѢ
ѠБЩЕ ФОЛОСА: А СФНТА МѢНѢТИРЕ НѢМЦѢЛѢИ
А҃ТРѢ А҃СѢШ АСА ТѢПОГРАФІЕ.

А ВРѢМѢ КѢВѢШШІЕЙ САЛЕ КУРѢ ДОСНѢВН
ІЕРѢУХІМОНАХѢЛѢИ ШИ СТАРЕЦѢЛѢИ СФНТЕЛѢЛѢИ
МѢНѢТИРИ НѢМЦѢЛѢИ ШИ СІНѢЛѢИ.

А АНІЙ ДЕЛА МЖНѢТИРѢ ЛѢМІИ АѢШ
ЛѢНА ІѢЛІЕ А.

де кжѣть чѣн мѡлѣцѣи аѡфлѣхнѡдне маѣи де прѣ оуѣрмѣ , съ нѣ кѡмѡа прѣ-
стѣа шѣи нѣмѣкнѣчѣа нѡастрѣ , съи ѡтѡбѣче слава : Кѡ мѣкарѣ
де шѣи ѡ гѣсте сѡзвѣнѣтъ прѣнѣ сѣнѣшѣи , шѣи кѡпрѣнѣзѣтѡаре де мѡлѣ-
те комѡрѣи де мѡлѣтъ шѣи маѣе пѣѣцѣ , дѡрѣ лѣка дела нѡи прѡѡцѣи
фѣрѣ де мѣжлѡчѣнѣре ва ѣшѣи ѡ лѡме , фѣрѣкѣ гѣсте нѣ кѡмѡа прѡстѣа
нѡастрѣ съи чѣнѣтѣскѣ слава , шѣи чѣнѣтѣ шѣи ѣвѡлѡвѣа . Гѣрѣ
дѣка прѣнѣ лѡмѣна чѣ пѡсѣ прѣ сѡфѣшнѣкѣ ва стрѣлѡчѣи лѡмѣи , шѣ
ѡ сѣва мѣрѣи , шѣи слава нѣѣва крѣѣце , шѣи комѡрѣае ѣѣи ѡнанн-
тѣ пѣтѣрѡѡ шѣи лѣва дѣкопѣрѣи , шѣи прѣтѡцѣи ѡнѣа лѡвѡцѣи ,
шѣи де бѡнѣле мѣрѣѣме ѡле сѡле ѡнѣа оуѡплѣ , кѡ бѡнѣ мѣрѣѣмѣ
гѣсте ѡ , дѡпрѣ ѡпѡстѡлѡѡ , чѣлѡѡрѣ че гѣ мѣнѣтѣскѣ . Шѣи ѡкѣ
шѣи прѣ прѣ ѡ сѡнѣцѣа пѣва прѡславѣи , шѣи ѡрѣтѡѡ пѣтѣрѡѡ пѣ
фѣче , шѣи маѣе фѣкѣтѡрѡ де вѣнѣ ла тѡтѣ нѣмѡѡ 18 мѣнѣскѣ ,
нѣ нѣмаѣ ла чѣстѣ днѣ пѡтѣѣ чѣи шѣи ла чѣлѣ де прѣсте мѡнѣи , шѣи
ла чѣлѣ днѣ вѡлаѡѣа пѣва дѣкопѣрѣи . Шѣи нѣ 18 маѣи ѡчѣстѣ ,
чѣи шѣи кѡ сѡнѣцѣи чѣи че сѣ кѡпѡнѡѡ ѡтрѣнѣа , шѣи ѡкѣ шѣи кѡ чѣи
ѡтрѣ чѣлѣлѡѡте пѡѡте кжѣте оуѡрѣѣѣѣ дела ѡчѣстѣ ѡнаннѣе , пѣва
ѡпрѣтѣнѣи , шѣи прѣ де ѡпѡѡпе юбѣи пѣвѡѡрѣ ѡнѣ , шѣи прѣнѣ трѣнѣ-
шѣи , шѣи кѡ прѣ сѡнѣцѣа де дѣмѣнѣѣѣ Нѣкѣѣѡѡрѣ шѣи пѡрѣѡѡ фѣ-
чѡара Марѣа , шѣи прѣнѣ трѣнѣа , кѡ дѣмѣнѣѣѣ чѣлѣ прѡславѣнѣтъ ѡ-
трѣ дѣнѣшѣи : Кѡ фѣче вѡѡ ѣѣи , ка ѡ ѡнѣи Маѣче ѡдѣѣѣрѣѣте шѣи
юбѣнѣѣ ѡнѣ лѡнѣ , шѣи ѡнѣ сѡнѣцѣаѡѡрѣ лѡнѣ , шѣи прѡславѣѣѣ кѡ дѣмѣ-
нѣѣѣѣ пѡтѣѣрѣѣ сѡ прѣ чѣи че юбѣѣѣѣ бѡна пѡдѡлѣѣѣ ѡнѣи лѡнѣ . ѡмѣѣѣѣ

И ꙗко ѿ сѣица тѣ

Прѣплѣкаѹиши не вѣрѣдничѣ

ДОБН

Домѣи Іерогхмонауѣ шн не коѣдникѣ Старецъ, аъ
сфѣтелашъ Мѣнѣстѣи Нѣмѣи шн Сѣкѣлѣи,
Дни прѣнѣ къ тѣ Соборѣ чѣлѣ дѣтрѣ дѣлѣ.

La

DOCUMENTUL 69

1809 Viețile sfinților pe luna Octombrie, Mănăstirea Neamț, 1809

„Întru Slava Sfintei și Cei de o Ființă și de Viață Făcătoarei și Nedespărțitei Troițe a Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh. În zilele Prea Blagocektivului Singurstăpânitorului Marelui Domn Împărat **ALEXANDRU PAVLOVICI A TOATĂ RUSSIIA**, iproci. Cu blagoslovenia Prea Sfântului Îndreptătorului Sinod și al aceluiaș cilen și **EXARH ÎN MOLDAVIA, VALAHIA, ȘI BASARABIA**, a Prea Sfințitului Mitropolit Kir Gavriil (Bănulescu-Bodoni). Cu ajutorința a Prea Sfinții Sale Kir Veniamin (Costachi), și a altor iubitori de Hristos patrioți. S-au tipărit această Sfântă și prea folositoare carte, ce cuprinde întru sine și viețile sfinților din luna lui Octovrie, carea acum întâiu s-au tălmăcit din limba slovenească **ÎN CEA ROMĂNEASCĂ SPRE FOLOSUL DE OBȘTE**. În Sfânta Mănăstirea Neamțului, în însăși a ei tipografie. În vremea prea cuvioșiei sale Ioan, Arhimandrit și Stareț al Sfințelor Mănăstiri Neamțul și Secul. În anii de la mântuirea lumii 1809.

Stema Rusiei, sub care se află stemele Moldovei și a Țării Românești, care se aflau, la acea vreme, sub ocupație rusească

Stihuri 14 asupra Stemii prea înălțatului și prea blagocektivului Alexandru Pavlovici întâiu, Împăratului a toată Russiia.

Gripsorul cu a steamelor împodobire
arată întinderea împărăției la multă lățire.
Luminata Cruce, ce stă pe Coronă sus,
un cinstit schiptru în dreapta i-au pus
Prea blagocektivului Alexandru Împărat,
și ținerea a toate, dându-i-o Cel Prea Înalt.
CU adevărat și-n vremea viitoare așa iaste a fi,

pân ce soarele și luna vor străluci.
Iar cea a Bourului fire prea plecată
descopere a Moldoveanilor supunerea toată,
Că să supun înălțimei sale cu bună voire,
de unde așteaptă și multă miluire.
Iar Corbul prin semnul cel de biruință
vesteaște a Valahilor întemeierea în credință;

Încă și mărimii sale îi aduce
putere și tărie prin cinstita Cruce,
Și Bisericii sporiu și-mpodobire
Că în luminați anii săi s-au început
tipărirea acestor cărți, ce-au zăcut,
Multă vreme fiind netălmăcite,
din care și doao acumu-s tipărite,
**DIN LIMBA SLOVENEASCĂ ADECA S-AU SCOS,
SPRE A NEAMULUI ROMĂNESC FOLOS.**

Doriți sânteam de a lor săvârșire
a o vedea întru ale lui luminate zile.
Dumnezeu să-i dea Cereasca sa împărăție
ca după ce aicea puțin, acolo să fie în vecie.

Preaosfințite și al nostru prea milostive stăpâne.

Cea până la pământ smerită închinăciune aducem Preaosfinții tale.

Socotind că de prisosit iaste a mai poftori iarăși pre acelea care s-au scris în predosloviile care s-au făcut și au pus multă sânguință a împodobi și îmbogăți **LIMBA ROMĂNEASCĂ** cu cuvântul lui Dumnezeu, cum au pus pre părinți să tălmăciască cărțile sfinților, ceale învățătoare de viața monahicească, cum tâlcuirile sfintelor scripturi, cum pre viețile sfinților. Și încă cine în limba ellinească, le-au scris și cine le-au adunat de prin toată lumea, de unde s-au scris, și cine la un loc le-au strâns, și la aciastă rânduială duple cum să văd le-au pus; și cine în limba slovenească le-au scos, și cine mai pre urmă și în cea **RUMĂNEASCĂ** le-au tălmăcit. Pentru toate zicându-să și arătându-să acolo pre larg, aicea ni s-au părut că nu iaste trebuință a să mai pune iarăși acealeași, și a mai îngreoa Preaosfințitul auz al Preaosfinții tale. Mai vartos că și în ceale slovenești numai la începutul cărților celor cuprinzătoare de câte trei luni sânt puse predosloviile, iar numai așa prost să face începăturile lunilor, măcar deși schimbări de stăpâniri și prelungiri de vremi au pățimit la tălmăcirile și alcătuirile și tipărirea lor destule. Ci a adăoga numai ceale Preaosfințitului Ipochemen și pricinilor potrivite.

Căci când prea puternica împărăție a Rusiei ș-au tins aripile stăpânirii sale, și ca pre niște pui au cuprins și au ocrotit **PRE NORODUL ACEST ROMĂNESC**, când au îmbrățișat cu amândoa brațele a înaltei milostiviri și a măririi sale **PRE AMÂNDOAO PRINȚIPATURILE** aceastea prea blagocektivul și prea milostivul Împărat Alexandru întâii a toată Russiia, atuncea dar atuncea, și Preaosfinția ta te-ai întors ca alt Hrisostom la scaunul Preaosfinții tale, de la care prin oarecarea zavistie, ori și prin oarecare prevedenție mai înaltă ai fost depărtat, că așa mă plec a creade celui ce zice, că fără de voia Tatălui vostru, nici un păr al capului vostru nu să clătește, păzindu-ți în vremea potrivită vremilor și stăpânirilor întoarcerea Preaosfinții tale și primirea mai cu suire de a doao oară a Scaunului Preaosfinții tale [...]

ПРЕДЪ ОФФИЦИИТЕ ШИ ДА НОСТРЕХ ПРЪ
МНОГОТНВЕСТЪПЖНЕ

ЧѢ ПЖНЪ ДА ПЖМЖНЪ СМЕРНЪТЪ РЖННЧННЪ ДДЖНМ

ПРЕДЪ ОФФИЦИИ ТЛАБ.

СКОПННАЪ КЪ ДЕ ПЖНОИЪТЪ МНЪ А МАИ ПОФТОИЪТЪ ПРЪШЪ ПРЪ
ЧЕЛЪ КЪ СЕ САЗ СЖНЪ Р ПЖДОЛОВАИЪ КЪ САЗ ФАХЪТЪ ШИ САЗ
ПЪШЪ ДА РЖПЖТВАЪ ДЖНЪ ДЖН СЖПЖМЖНЪ. КЪМЪ ДЖПЖ ПЖРЖН-
ПЖЕ НОСТРЕХ ДЖ ПЪШЪ МДАТЪ СЖРЖННЪ А РЖДОЖН ШИ А РЖО-
СТЦИИ **ДЖМЕА РОМАНЪСЪ** КЪ ПЖЖНТВАЪ ДЖН ДЖН СЪБ, КЪМЪ ДЖ ПЪШЪ
ПРЪ ПЖРЖННЪ СЪ ПЖАМЖННЪ КЪРЖНЪ СЖНЦНАШЪ ПЖРЖННЪ ЧЪБЪ Р-
ЖМЖНТОВАЪ ДЕ КЪЦА МОНАХЪСЪ, КЪМЪ ПЖАНБННЪ СЖНЦНАШЪ
СЖНПЖТОВАЪ, КЪМЪ ПРЪ АЖННЪ СЖНЦНАШЪ. ШИ РЖСЪ ЧННЪ Р АЖННЪ
БЛАЖННЪСЪ АЖ СЖННЪ ШИ ЧННЪ АЖ ДЖННЪ ДЕ ПЖНЪ ПЖАТЪ АЖМЪ,
ДЕ СЖНЪ САЗ СЖННЪ, ШИ ЧННЪ ДА РЖНЪ АЖ АЖ СЖННЪ, ШИ ДА АЖ-
ННЪ РЖННЪСЪ ДЖРЖННЪ КЪМЪ СЪ БЖДЪ АЖ ПЪШЪ. ШИ ЧННЪ Р АЖМЕА СЖО-
ЖННЪСЪ АЖ СЖОЖ, ШИ ЧННЪ МАИ ПРЪ РЖМЪ ШИ Р ЧЪБЪ **РЖМЖННЪСЪ** АЖ
ПЖАМЖННЪ. ПЖННЪ ПЖАТЪ ЗНЖКННЪШЪ ШИ РЖАТЖННЪСЪ АЖОДЪ ПРЪ
ЛЖРЪ, АЖЧЪ НН САЗ ПЖАТЪ КЪ НЪ МЖЕ ПРЖВННЪСЪ ДЖ МАИ ПЖНЪ ПЖАШЪ
АЖАШЪ, ШИ А МАИ РЖРЖННЪ ПРЪ ОФФИЦИИТВАЪ ДЖРЪ АЖ ПРЪ
ОФФИЦИИ ТЛАБ. МАИ БЖПЖОЖ КЪ ШИ Р ЧЪБЪ СЖОЖННЪШЪ НЖМАИ ДЖ
РЖПЖТВАЪ НЖРЖННЪ ЧЕЛЪРЪ КЪРЖННЪСЪ ДЖ КЪЦЕ ПРЪШЪ ДЖН СЖННЪ
ПЪШЪ ПЖДОЛОВАИЪ, ШИ ДА ЧЪБЪСЪСЪ КЪ ЧЪБЪ ЧЕ СЖН ПЖАТЪ РЖНЪ ПЖННЪ,
НЪ САЗ МАИ ПЪШЪ ННННЪ, ЧИ НЪ МАИ АЖА ПРЖОЖ, СЪ ФАЧЕ РЖПЖТЖННЪ
АЖНННЪСЪ, МЖАРЪ ДЕ ШИ СЖНМЖННЪ ДЕ СЖАЖННЪШЪ ШИ ПРЪ АЖННЪ ДЕ
ПРЖМЪ ДЖ ПЖНННЪ АЖ ПЖАМЖННЪШЪ ШИ АЖАТЖННЪСЪ, ШИ ЧННЪСЪ
ДЕ АЖА ДЖПЖЕ. ЧИ А ДЖАШЪ НЖМАИ ЧЪБЪ ПРЪ ОФФИЦИИТЪ-
АЖННЪ ПЖОЖННЪШЪ ШИ ПРЖННННЪШЪ ПЖРЖННЪ.

КЪЧЪ КЖНЪ ПРЪ ПЖТЖННЪ РЖАЖННЪ А РЖННЪ ШАД ПЖННЪ РЖ-
ПНАЕ СЖАЖННЪ САЗ, ШИ ДА ПРЖННЪ ПЪШЪ ДЖ КЪРЖННЪ ШИ ДЖ ОЖР-
ПННЪ ПРЪ **НОРЖДЪ АЖННЪ РОМАНЪСЪ**. КЖНЪ ДЖ РЖАЖННЪШЪ НЪ А-
МЖНДОАШ РЖАЖА А РЖАЖННЪ МНОГОТНВЕСТЪПЖННЪ ШИ А ЖАЖННЪ САЗ ПРЪ
А МЖНДОАШ ПРЖННННЪСЪ АЖАТЪ ПРЪ КЪАЖОЖННЪСЪ ШИ ПРЪ МН-
ЛОПННЪСЪ **АМПЖРАТЪ АЛЕЖНДРЪ** РЖЖИ А ПЖАТЪ РЖННЪ, А-
ПЖННЪ ДАРЪ АЖННЪ, ШИ ПРЪ ОФФИЦИИ ТЛА ПЖННЪ РЖОЖЪ КЪ АЖА
ХЖУОЖОЖА, ДА СЖАЖННЪ ПРЪ ОФФИЦИИ ТЛА, ДЕАД КЪРЪ ПРЖНЪ ШАЖАЖННЪ
ЗАЖННЪ, ШИ ШИ ПРЖНЪ ШАЖАЖННЪ ПРЖВНННЪШЪ МАИ АЖАТЪ АЖ ФЖОЖЪ
ДЖАЖАТЪ, НЪ АЖА МЪ ПЖННЪ А КЪБЪ ЧЕЛДН ЧЕ ЗННЪ, КЪ ФАЧЕ ДЕ КЪМЪ
ТАТЖАШЪ КЪСЪСЪ, НННЪ РЖНЪ ПЖА ДА КЪПДАННЪ ВЖПЖСЪ НЪ СЪ ПЖАТЖННЪ,
ПЖАЖННЪШЪ РЖАЖА ПЖННННЪШЪ ВЖМННЪШЪ ШИ СЖАЖННЪШЪ
АЖАЖННЪ

DOCUMENTUL 70

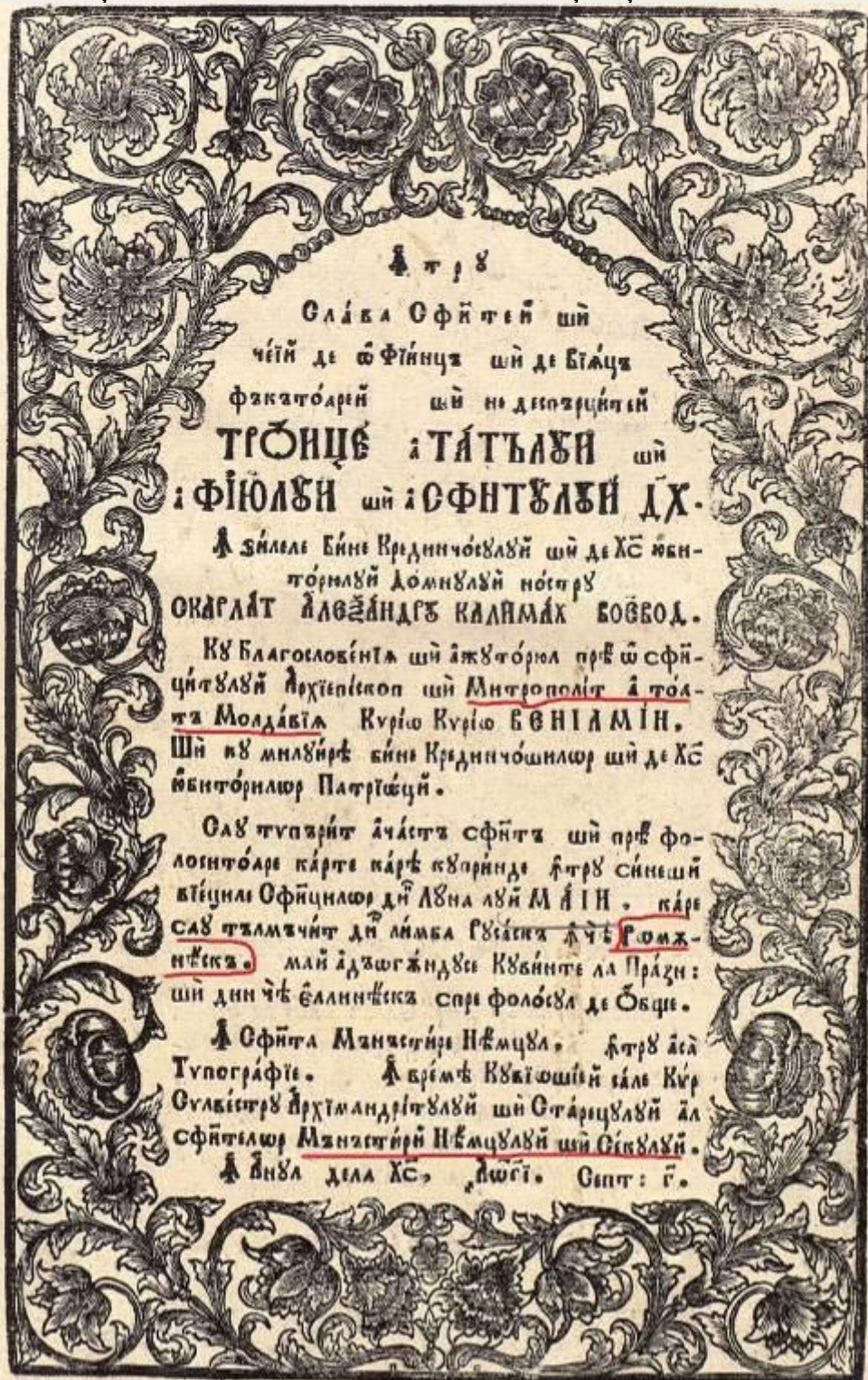
1813 Viața Sfântului Mucenic Hristofor, 1813, Mănăstirea Neamțului

„Întru Slava Sfintei și celei de o Ființă și de viață făcătoarei și nedespărțitei Troițe, a Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh.

În zilele bine credinciosului și de Hristos iubitorului Domnului nostru Scarlat Alexandru Calimah Voevod. Cu blagoslovenia și ajutorul prea osfințitului Arhiepiscop și **MITROPOLIT A TOATĂ MOLDAVIA** Kirio Kirio Veniamin, și cu miluirea bine credinciosului și de Hristos iubitorilor patrioți.

S-au tipărit această sfântă și prea folositoare carte carea cuprinde întru sineși viețile Sfinților din Luna lui Maii, care s-au tălmăcit din limba Rusască **ÎN CEA ROMÂNEASCA**, mai adăogându-se cuvinte la Praz(nice) și din cea Ellinească spre folosul de obște.

În Sfânta Mănăstire Neamțul, întru a sa Tipografie. În vremea cuvioșiei sale Kir Silvestru Arhimandritului și **STAREȚULUI AL SFINTELOR MĂNĂSTIRI NEAMȚUL ȘI SECUL**. În Anul de la Hristos 1813, Sept. 3.

DOCUMENTUL 71

1815 **LITURGHIE, CHIȘINĂU, 1815**

„Întru slava Sfintei, ce-i de o Ființă, de Viață Făcătoarei și nedespărțitei Troițe, a Tatălui, și a Fiului, și a Sfintului Duh. Cu porunca prea Blagocestivului Singur Stăpânitorului Marelui Domnului nostru Împăratului Alexandru Pavlovici, a toată Rossiia [urmează membrii familiei împăratului]”

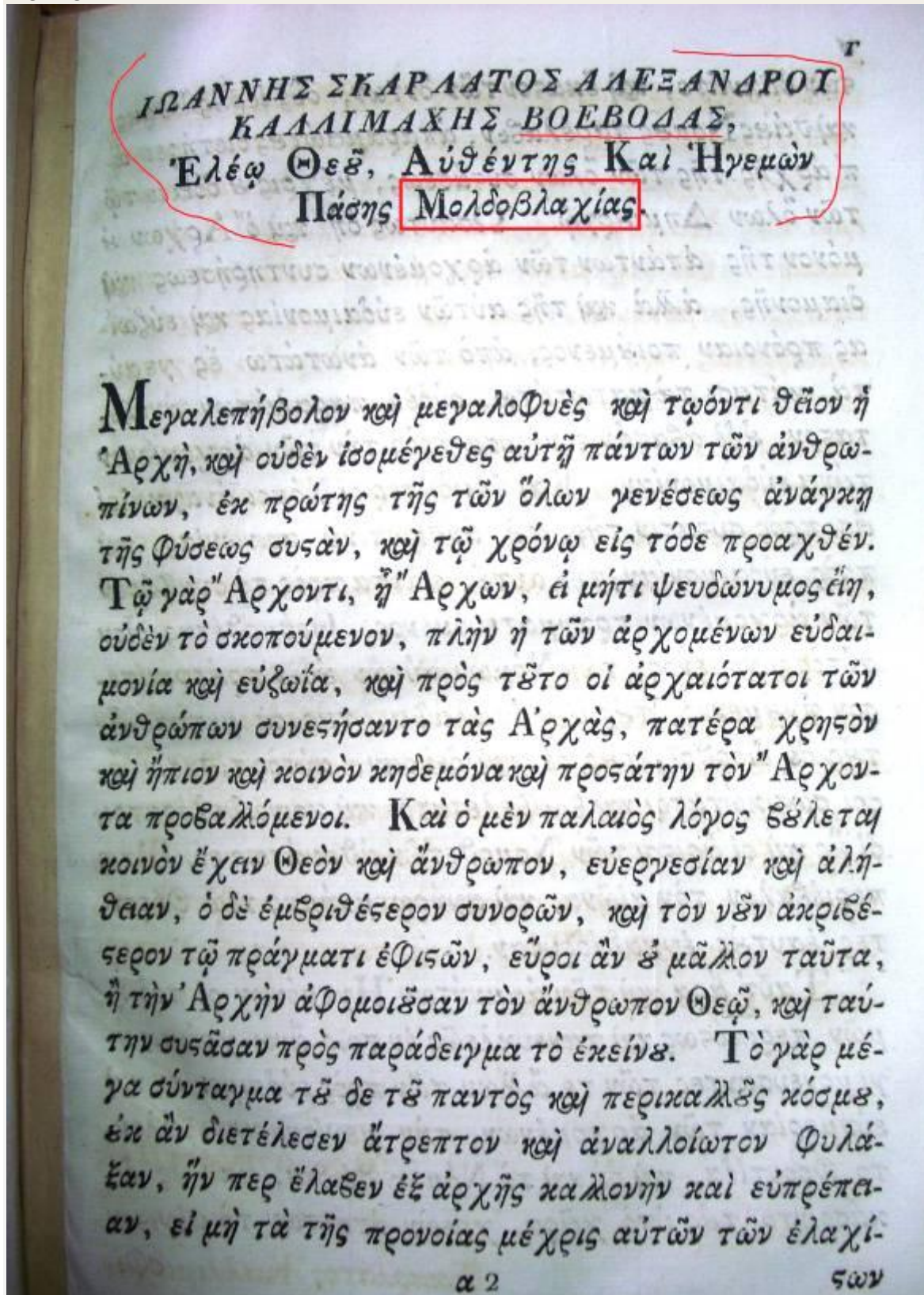
„Cu mila lui Dumnezeu, Smeritul Gavriil Exarh **MITROPOLIT CHIȘINĂULUI, ȘI HOTINULUI**.
Tuturor celor ce vor ceti aciastă Păstorească a Noastră Învățătură, Blagoslovenie Cerească le cerem de la Începătorul Păstorilor, și Mântuitorul nostru Ii[su]s H[risto]s.
Din Pronia celui prea Înalt încredințându-să colo povățuirea Pravoslavnicei **BISERICI A OBLASTEI BASSARABII**, după neaparata Păstoreasca datorie, nu încetăm a pune pre cât să poate, în bună orânduială aciastă Sfintă Biserică, și pre slujitorii ei.
Între multe alte cuvincioase așăzări care am cunoscut a fi trebuință spre a să pune mai cu deadinsul în lucrare. Înștiințându-ne că Bisericile într-aciastă Oblastie, într-altele, sânt lipsite și de cărțile trebuincioase, ne-am silit a așăza Tipografie, în Mitropolia Eparhii noastre, ce este **ÎN CHIȘINĂU**, pentru a căruia punere în luocare câștegând Blagoslovenia Prea Sfintului îndreptătorului Sinod a toată Rossiia, iată că întâiu cia mai trebuincioasă Bisericilor carte, de care într-aciastă Eparhie este prea mare lipsă, Slujebnicul, care **ÎN LIMBA RUMÂNEASCĂ** să zice Liturghie, cu ajutorul lui Dumnezeu o am tipărit-o, urmând întru toate întocma tălmăcirei

Slavenești, și așăzării Liturghiilor ce să tipăresc în Rossiia, pe care noi din cele Slavenești îndreptându-o, cât s-au putut mai bine, am adaos-o cu Sinaxariul celor 12 luni cu toate prochimenile trebuincioase preste tot anul, și cu alte folositoare învățături spre povățuirea Preoților, care învățături în cele mai denainte tipărite **RUMÂNEȘTE** Liturghii, nu să află.

Drept aceia de trebuință am socotit a arăta aicea de obște la toți, iară mai ales **PREOȚILOR CARII SLUJESC ÎN LIMBA RUMÂNEASCĂ**, că aflând într-aciastă Liturghie oareși care cuvinte într-alt chip tălmăcite, nu precum să află în cele mai denainte **RUMÂNEȘTE** tipărite Liturghii, să nu se mire de aciasta, nici să socotească a fi greșală, ci mai vârtos să știe, că iaste îndreptare celor mai înainte făcute grașale: pentru că noi n-am socotit cu cuviință a urma greșalelor, ce le-au făcut alți tălmăcitori, ori pentru neștiința limbii, sau pentru necunoștința tâlcuirii Dumnezezești Liturghii, ori siindu-să a schimba vechile greșale metahirisite de atâta mulțime de vreme [...]

А тѣ Олава
 офітѣи, чѣи дѣофі-
 бнцѣ, дѣ бѣацѣ факхтоаіи,
 шѣи чѣи факхтоаіи **Т**іонне,
А тѣаіи, шѣи **А** фѣо-
 лѣи, шѣи **А** офітѣаіи **Д**хѣ.
 Кѣи Порѣнка прѣ Благочестивѣаіи
 Сѣи гѣрѣ Сѣаіи гѣи гѣи **М**ѣрѣаіи
Д о мѣаіи нѣстѣ **А** мѣрѣаіи
Лѣи, **А** лѣаіи нѣстѣ **П**ѣу лѣ-
 нѣаіи **А** тѣоаіи **С**ѣаіи: **А** фѣи нѣаіи
О оціи **О**лава **А** прѣ Благочестивѣи **Д** о-
 аіи **А** мѣрѣаіи **Б** лѣоаіи
А лѣаіи нѣи, шѣи **А** мѣи нѣи **Л**ѣи
 прѣ Благочестивѣи **Д** о аіи **А** мѣ-
 рѣаіи **М**ѣи **Б** лѣоаіи нѣи,
 шѣи **А** фѣи нѣаіи **Б** и нѣи крѣи нѣи
Д о мѣи **Ч** еаіи нѣи шѣи **А** мѣрѣаіи
К ѣи нѣи **К** ѣи нѣи **П**ѣу лѣи нѣи,
 шѣи **А** о оціи **О**лава **Б** и нѣи крѣи нѣи
Д о аіи **М** ѣи **К** ѣи нѣи **Д** и нѣи
Б лѣоаіи нѣи, шѣи **А** Б и нѣи
 крѣи нѣи шѣи **Д** о мѣи **М** ѣи нѣи

DOCUMENTUL 73

1816 „Jucăreaia Norocului sau Istorisirea pentru Prințipul Menșikov, carele pe vremea lui Petru cel Mare au fost slăvit în toată Europa. **ACUM S-AU TĂLMĂCIT PE LIMBA ROMÂNEASCĂ** cu oarecare adăogite cuvinte, **SPRE PODOABA LIMBII ȘI A BUNII ÎNȚELEAGERI**. Prin Prea Cucernicul Proto Ierei a toată Moldavia, Lazar Asachi. **ÎN ORAȘUL IAȘULUI**. La anul 1816.

rog să bine voiți a-mi da cutezare cătră mai multe osteneale a tălmăcirii ithiceștilor Cărți, cu care îndeletnicindu-se iubitorii de cetire **PATRIOTII LIMBII ROMÂNEȘTI**, să se îndeamne a fi următori strămoșilor săi Romani. Acărora măritele fapte până astăzi de toată lumea cu dreptate sânt lăudate.

A Preaosfințiilor Voastre întru tot credinciosul supus.

Proto Ierei Lazar Asachi.”

DOCUMENTUL 74

1817 **CEASLOV, CHIȘINĂU, 1817**, "Întru Slava Sfintei, ce-i de o Ființă, de Viață Făcătoarea și Nedespărțitei Troițe, a Tatălui, și a Fiului, și a Sfintului Duh. Cu porunca Prea Blagocestivului Singur Stăpânitoriului Marelui Domnului Nostru Împăratul Alexandru Pavlovici a toată Rossia [urmează membri ai familiei țarului]"

"[...] Iară cu blagoslovenia Prea Sfintului Îndreptătorului Sinod, și a Preaosfințitului Gavriil Exarh **MITROPOLIT CHIȘINĂULUI ȘI HOTINULUI**, s-au tipărit cartea aceasta ce să numeaște Ceasoslov, **ÎN EXARHICEASCA TIPOGRAFIE A BASSARABIEI, CE SĂ AFLĂ ÎN SFINTA MITROPOLIE A CHIȘINĂULUI ȘI A HOTINULUI ÎN CHIȘINĂU.**"

"Înștiințare

Ceasoslovul, care să zice Mare, pentru că cuprinde în sine mai multe din cele obicinuite de pravoslavnicii Creștini către Dumnezeu Slavoslovii, și rugăciuni. Iată că pentru trebuința nu numai cea Bisericească, ci și pentru trebuința fiește căruia pravoslavnic Creștin, cu agiutoriu lui Dumnezeu, s-au tipărit acum precum să vede, în Exarhiceasca Tipografie a Mitropoliei Chișinăului, după așăzarea Ceasoslovului Slavenesc, ce să întrebuițază în pravoslavnicele Biserici a Împărăției Rossiei, îndreptat, și adaos neasemănat mai mult, decât cel tipărit mai înainte în Iași la anul 1757.

În Sinaxariul acestui Ceasoslov la cele scurte arătări a vieții fiește căruia sfint, și ale altor minuni, care să însemnează într-însul, s-au pus anii de la Adam, căci așa s-au găsit și în Ceasosloavele Slavenesti, din care s-au tălmăcit mai înainte **RUMĂNEȘTE ACESTA.**"

Въ порѣнка **П**рѣ благоуханіи **С**вѣтъ
Оснѣтъ **О**тпущеніи **М**арій
Домнѣ **П**оитъ **А**мъ **П**зѣтъ
Амъ **Д**омнѣ **П**зѣтъ **П**зѣтъ
Бнѣ **А**тѣтъ **Г**нѣтъ: **А**мъ **П**зѣтъ
Оснѣтъ **О**мъ **П**рѣ благоуханіи **Д**о
Амнѣ **А**мъ **П**зѣтъ **О**снѣтъ **Д**омнѣ
Домнѣ **П**зѣтъ **О**снѣтъ **М**арій
Прѣ благоуханіи **Д**омнѣ **А**мъ
Пзѣтъ **М**арій **О**снѣтъ **О**снѣтъ
Оснѣтъ **А**мъ **П**зѣтъ **Б**нѣ **К**реднѣтъ
Домнѣ **Ч**арѣтъ **А**мъ **М**арій
Кнѣтъ **К**реднѣтъ **П**зѣтъ
Оснѣтъ **О**снѣтъ **Б**нѣ **К**реднѣтъ
Домнѣ **М**арій **К**нѣтъ **Д**омнѣ
Оснѣтъ **О**снѣтъ: **О**снѣтъ **Б**нѣ
Креднѣтъ **Д**омнѣ **М**арій

КНѢЗЬ НИКОЛАѢ ПАВЛОВИЧЪ, ШИ А
 ООЦЕЙ ОДЪ БИНЕ КРЕДИНТОЛСЕЙ Д ОАМНЕЙ
 МАРЕЙ КНѢГНЕ АЛОДАНДГЕЙ СВОЮ
 РОБНОИ, ШИ А БИНЕ КРЕДИНТОЛСЕЙ
 ОАМНЬ МАРЕ КНѢЗЬ МЕХАНЛА ПАВЛО-
 ВИЧЪ, ШИ А БИНЕ КРЕДИНТОЛСЕЙ Д ОАМНЕ МА-
 РЕЙ КНѢГНЕ МАГІОН ПАВЛОВИЧЪ, ШИ
 А ООЦАВЪ И, ШИ А ФІИЦА БИНЕ КРЕДИНТО-
 ЛСЕЙ Д ОАМНЕ КЛЮБОН БИТЕМБЕРГЛАВЪ ОКА-
 ТОРИНДЪ ПАВЛОВИЧЪ ШИ А ООЦАВЪ ОИ,
 ШИ А БИНЕ КРЕДИНТОЛСЕЙ Д ОАМНЕ МАРЕЙ КНѢГ-
 НЕ ЯНКОА ПАВЛОВИЧЪ, ШИ А ООЦАВЪ ОИ.
 ПРЪ КУ БЛАГОСЛОВЕНІА ПРЪ СФІПЛАВЪ
 А ДРИПТАТОМАВЪ ОУНОА, ШИ А ПРЪ О-
 ТФІИЦЛАВЪ ГАСГІАЛЪ О ЗАРХА МИТРОПОЛІТА
 ИШИНАВЪ ШИ ХОТИНАВЪ, САВ ТУПЗРИТЬ
 КАРТЪ АУЛІТА ЧЕСА НОМѢШЕ ТАССЛОБЪ, ІНЪ
 ЗАРХІАСЛА ТУПОГРАФІА А БАСАРАБІЕЙ, ЧЕСА АФ-
 ЛЪ ОФІТА МИТРОПОЛІА А ИШИНАВЪ ШИ А
 ХОТИНАВЪ І ИШИНАВЪ. ЛА ІНЛА ДЕЛА ФА-
 ЧЕРЪ ЛОМІЙ, ЗТКЕ. ПРЪ ДЕЛА ПАЩЕРЪ ЧѢ
 АДЪА ТОВАЛАВЪ ДМНІЗІВЪ ВЪЖНТЛАВЪ, АШІ.
 ІНДИКТАВЪ, Е. І АНЛА АВЪ УГВІТА.

АШІННЧАРС.

Часословѣ, каре сѣ зиче маѣ, пѣнтрѣ кѣ кѣпринде
 ꙗ сѣне май мѣлте динѣ чѣле ѡбичнѣште де православни-
 чѣи Крещинѣи кѣтрѣ дѣмнѣхѣ Слабословѣи шѣи рѣгнѣхѣи.
 ꙗтѣ кѣ пѣнтрѣ трѣвѣнцѣ нѣ нѣмай чѣ Бислѣнѣхѣи,
 чѣи шѣи пѣнтрѣ трѣвѣнцѣ фѣище кѣрѣа православникѣи Крѣ-
 щинѣи, кѣ аѣвѣторѣа нѣи дѣмнѣхѣ, сѣа тѣпѣнѣт аѣкѣмѣ
 прѣкѣмѣ сѣвѣе, ꙗ бѣхѣахѣиѣака Тѣп гѣафѣи а **Митро-**
полѣи Кишинѣахѣи, дѣпѣ ашѣхѣаѣ Часословѣи Сла-
 бенѣхѣи, чѣ сѣ аѣтрѣвѣнцѣаѣ ꙗ православникѣи Бисѣ-
 рѣи а аѣпѣрѣнѣи рѣиѣи, аѣдѣпѣаѣ, шѣи аѣаѣхѣи де
 аѣемѣнѣаѣ май мѣлѣтѣ дѣкѣтѣ чѣлѣ тѣпѣрѣиѣ май ꙗ-
 нѣнѣште ꙗ ꙗишѣ аѣ нѣаѣ аѣѣѣ.

Оуѣаѣаѣаѣ аѣѣѣѣ Часословѣи аѣ чѣле сѣвѣште аѣхѣ-
 тѣи аѣѣѣѣи фѣище кѣрѣа сѣнѣтѣ, шѣи аѣе аѣѣѣѣи мѣ-
 нѣи, каре сѣ аѣемѣнѣѣ аѣтѣхѣнѣаѣ, сѣа пѣсѣ аѣи-
 нѣи чѣла аѣ аѣмѣ, кѣѣѣи аѣа сѣа гѣнѣтѣ шѣи
 ꙗ Часословѣи Слабенѣиѣи, динѣ каре сѣаѣ-
 тѣаѣмѣнѣтѣ май ꙗ нѣнѣште

Рѣмѣнѣѣ аѣѣѣѣ

*Spri aduicera amanta de mine
 co-dea mea
 clavin tacu
 m. Varile
 Elisaveta Schimor.*

1884 Mai 12.

Асѣмѣаѣ

DOCUMENTUL 75

Noul Testament, Sankt Petersburg, 1819

„**NOUL TESTAMENT** adecă aşăzemântul legii cei noao, a Domnului, şi Mântuitoriului nostru Iisus Hristos. Cu cheltuiala Rossieneştii Soţietăţi a Bibliei. **ÎN SANKT PETERSBURG**, în tipografia lui Nic. Grecia. În anul **1819** August 15 zile.

Întru slava Sfintei, şi de o Fiinţii, şi de viaţii făcătoarei, şi nedespărţitei Troiţii, a Tatălui, şi a Fiiului, şi a Sfântului Duh. Din porunca prea binelui credincios, şi însuşi stăpânitorului, marelui nostru Domn Împărat Alexandru Pavlovici a toată Rossie, în fiinţa Soţiei sale prea bine credincioasă Doamni Împărătesii Elisavetei Alexievnei, şi a maicii sale prea bine credincioasă Doamni Împărătesii Mariei Theodorovnei, şi a bine credinciosului Domn ȋesarevici, şi Marelui Cniaz Constantin Pavlovici [...] Cu blagoslovenie Sfântului îndreptătorului a toată Rossiei Sinod. Împărăteasca de Dumnezeu păzita cetate Sanktpăterburg, de pe cea din Transilvanie tipărită **ROMĂNEASCA TĂLMĂCIRE**, acum de al doilea s-au tipărit Noul Testament, cu cheltuiala şi osirdiia Rossieneştii Soţietăţi a Bibliei, în anul de la zidirea lumii 7327, iară de la întruparea Cuvântului lui Dumnezeu, 1819 Indict 7, în a noasprezăcilea an a fericitei şi p'a cincii stăpâniri al împărăteştii sale mării.”

НОВА́ ТЕСТАМЕНТЪ

А Д Е К З

АШЗЗЕМЪНТЪАЬ АЕЦІИ ЧЕИ НОВАШ, А ДОМНЪАЬИ, ШИ
МЪНТЪИТОРКУАЬИ НОСТРЪ.

ІИСУСЪ ХРІСТОСЪ.

КЪ КІЕЛТЪАЛА РУССІЕНЕЦІИ СОЦІЕТЪЦІИ А БІБЛІЕЙ.

Д САНКТПЕТЕРБУРГЪ

П ТУПОГРАФІА АБЫ ННК. ГРЕЧА.

П АНДЪА 1819 АУГУСТЪ 15 ЗНАЕ.

Лѣто слава сѣйтей, шї дѣ шї фїйнциї, шї докїації фїзкѣтобѣрей, шї не деспѣрцітей Трїйції, ататѣлѣй, шї а фїюлѣй, шї а сфїтѣлѣй Дѣхъ. Днѣ пѣрѣнка прѣ вїнѣлѣй крединчѣсѣ, шї ѣсѣшї стѣпжнїтѣрѣлѣй, мѣрѣлѣй нѣстрѣ Дѣмѣ Тѣпѣрѣтъ АЛЕХАНДРѣ ПАВЛОВИЧѣ ат атѣ Рѣссїѣ, ѣфїйнца Соціѣй сѣлѣ прѣ вїнѣ Крединчѣсѣшї Доамнї Тѣпѣрѣтѣсїй ЕЛІСАВЕТЕИ АЛЕХІЄВНІИ, шї а мѣйчїй сѣлѣ прѣ вїнѣ крединчѣсѣшї Доамнї Тѣпѣрѣтѣсїй МАРІЄИ ЕОДОРОВНЕИ, шї а вїнѣ Крединчѣсѣлѣй Дѣмѣ цесарѣвнїчѣ, шї мѣрѣлѣй Кнѣзь КШНСТАНТІНѣ ПАВЛОВИЧѣ, шї а соціѣй сѣлѣ вїнѣ Крединчѣсѣшї Доамнї мѣрѣй Кнѣгїнїй АНЄИ ЕОДОРОВНЕИ, шї а вїнѣ крединчѣсѣлѣй Дѣмѣ мѣрѣлѣй Кнѣзь НИКОЛАИ ПАВЛОВИЧѣ, шї а соціѣй сѣлѣ вїнѣ крединчѣсѣшї Доамнї мѣрѣй Кнѣгїнїй АЛЕХАНДРЕИ ЕОДОРОВНЕИ, шї а вїнѣ крединчѣсѣлѣй Дѣмѣ шї мѣрѣлѣй Кнѣзь АЛЕХАНДРѣ НИКОЛАЄВИЧѣ, шї а вїнѣ Крединчѣсѣлѣй Дѣмѣмѣрѣлѣй Кнѣзь МИХАИЛЬ ПАВЛОВИЧѣ, шї а вїнѣ крединчѣсѣшї Доамнї мѣрѣйКнѣгїнїй МАРІЄИ ПАВЛОВНЕИ, шї а соціѣлѣй ѣй, шї а вїнѣкрединчѣсѣшї Доамнї мѣрѣй Кнѣгїнїй АНЄИ ПАВЛОВНІИ, шї а соціѣлѣй ѣй, шї а вїнѣкрединчѣсѣшї Доамнї мѣрѣй Кнѣжнїй МАРІЄИ НИКОЛАЄВНІИ: Кѣ влѣгѣсѣлѣнїѣ сѣфїтѣлѣй ѣдрѣптѣтѣрѣюлѣй атѣбѣтъ Рѣссїѣй СВНОДѣ.

Лѣпѣрѣтѣсѣа дѣ Дѣмѣнѣѣѣ пѣзїята чѣтѣтѣ Санкѣтѣпѣтерѣбѣргѣ, Дѣпѣ чѣ днѣ транслѣвїнїѣ тѣпѣрїтѣ рѣмѣнїѣсѣа тѣлѣмѣчїрѣ, аѣбѣмѣ Дѣ аѣдѣйѣлѣ сѣѣ тѣпѣрїтѣ Нѣѣлѣ Тѣстѣмѣнѣтъ, Кѣ кїѣлѣтѣѣлѣ, шї ѣсїрѣдїѣ Рѣссїѣнѣшїй соціѣтѣзїй а Бївѣлїѣй, ѣ аѣнѣлѣ дѣлѣ зндїрѣ лѣмїй ѣзѣѣз, ѣрѣ дѣлѣ ѣтрѣпарѣ кѣѣѣнѣтѣлѣй лѣй Дѣмѣнѣѣѣѣ аѣѣдї Індїкѣтъ ѣ, ѣ аѣнѣѣшпрѣѣзчїлѣ аѣнѣ а Ферїчїтѣй. Шї пѣчнїчїй стѣпжнїрїй аѣлѣ ѣпѣрѣтѣшїй сѣлѣ мѣзїрїй.

DOCUMENTUL 76

1820 *Istoria lui Numa Pompilie, al doilea craiu al Romii, Iași, 1820*

„Istoriia lui Numa Pompilie, al doilea craiu al Romii. Tălmăcită din limba franțuzească, de dumnealui postealnicul Alexandru Beldiman și dată și în tipariu cu a dumnisale chielțuială, **SPRE PODOABA LIMBII ROMÂNEȘTI, ȘI ÎNDELETNICIREA PATRIOȚILOR**. În zilele Prea Luminatului și Prea Înălțatului nostru **DOMN, AL MOLDAVIEI**, Mihail Grigoriu Suțul Voevod. Întru al doilea An a Domniei Înălțimii sale. La Anul 1820.

Înainte cuvântare

Câtă stricăciune nu aduce omului trândăvirea, cât să micșurează, și să face de nimică, când lasă a treace vremea tinerețelor sale, întru deșărtăciune, și întru lenevire, căci viața întru aceastea petrecând, nu numai mintea îni rămâne întru nelucrare, dar și cugetul neroditoriu. Și după socotința a multor înțelepți, trândăvirea iaste otrava vieții, și rodul pomenirii ei cu sunet. Acest feal de cugetări hrănind întru mine, încă din cea mai fragedă vârstă a tinerețelor mele, m-am îndeletnicit întru **TĂLMĂCIRI DIN LIMBA FRANȚUZEASCĂ, ÎNTRU CEA ROMÂNEASCĂ A PATRIEI MEALE**. Cea dintâi ispită au fost pentru al meu folos, pentru a mea deprindere, dar mai la urmă, gustul obștii, plăcerea, și îndemnările a multora, m-au sâlit a face ispita, a tălmăci ceva folositoriu, și a da întru lumină [...]

ІСТОРИА А Ї НЪМА ПОМПИЛІЄ АЛ ДОНАЪ КРАЮ АЛ РЪМІН.

ТЪМЪЧІТЪ ДИИ ЛІММЕА Французскъ, де
ДЪМНЪЛЪЙ ПОСТЪЛНИКЪА
АЛЕЪАНДРЪ БЕЛДНМАН.

ШНДАТЪ ШН ПЪПЪРЮ КЪА ДЪМНІСАЛЕ
КІЕЛТЪЛЪ, СПРЕ ПОДОБА АІМЕІІ РЪМЖНІЩІ,
ШН ПДЕЛЕТНИЧІРЪ ПАТРІЩІЛШР.

ПЪЗІЛЕЛЕ ПРЪА ДЪМНІАТЪЛЪШН ШН ПРЪА ПЪЗІЦА-
ТЪЛЪШН НОСТРЪА ДОМН, АЛ МЪЛАДЪВІЕН.

МІХАНІ ГРИГОРІЪ СЪЦЪА ВОЕВОД.

ПЪТРЪА АЛ ДОНІАЪА АА ДОНІЕН ПЪЗІЦІМІІН СІЛЕ.

АЛ АНЪА 1820.

214.001

ІНАИТЕ КЪРЖЪТАСЕ

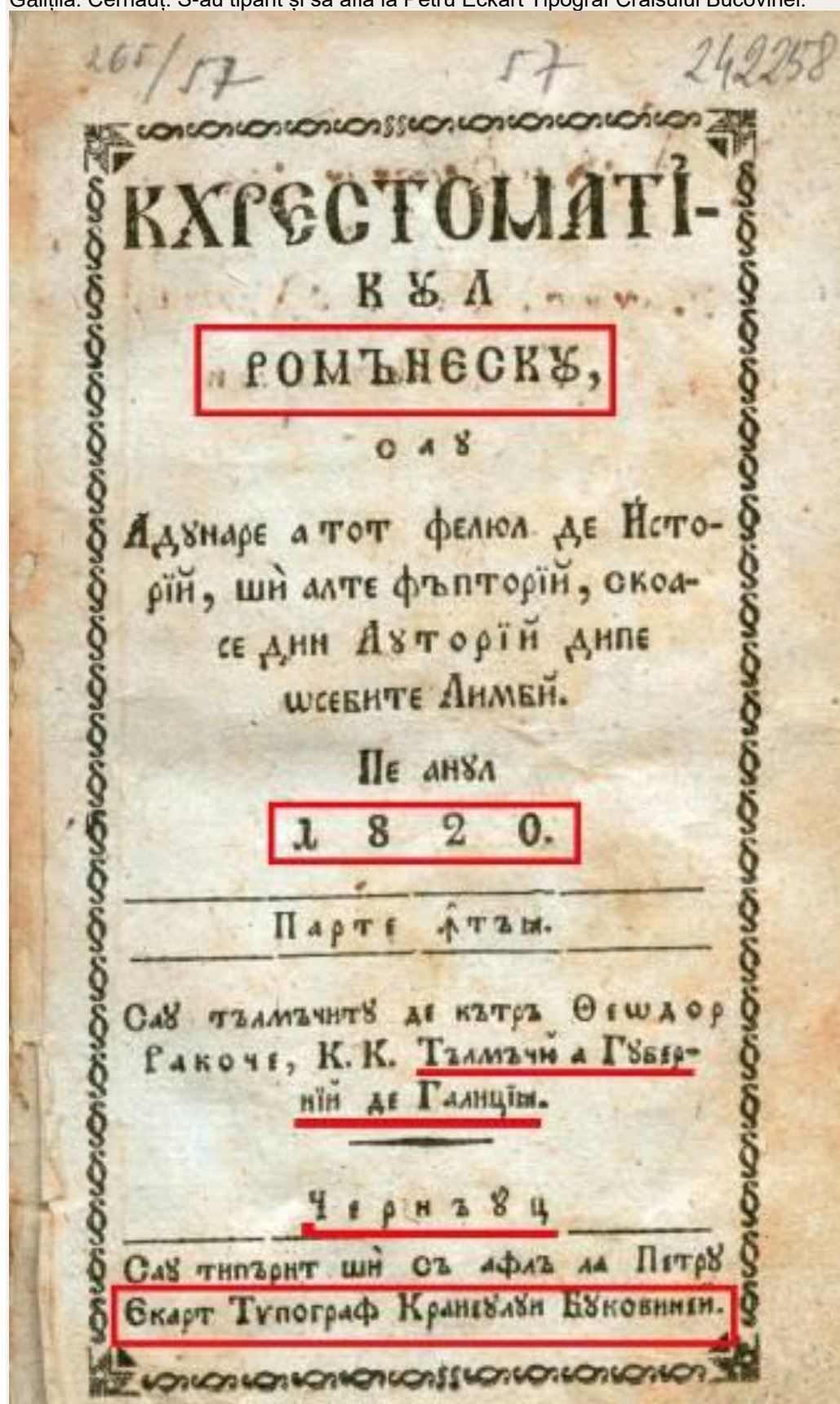
КѢТЪ СТРИКЪЧѢНЕ НѢ АДЪЧЕ ШМЪЛЪИ ТРЪНДЪ-
 ВІРЪ, КѢТЪ СЪ МИКШЪРЪЪЪ, ШІ СЪ ФАЧЕ ДЕНИМІКЪ,
 КѢНД ЛАСЪ АТРЪЧЕ ВРЪМЪ ТІНЕРЪЦЕЛШР САЛЕ, АТРЪ
 ДЕШЪРТЪЧѢНЕ, ШІ АТРЪ ЛЕНЕКІРЕ, КЪЧІ ВІАЦА АТРЪ
 АЧЪСТЪ ПЕТРЕКѢНД, НѢ НѢМАІ МІНТЪ АІРЪМѢНЕ
 АТРЪ НЕ ЛЪКРАРЕ, ДАР ШІ КЪЦЕТЪЛ НЕ РОДИТОРЮ. ШІ
 АДЪПЪ СОКОТИНЦА АМЪЛТЪР АЦЪЛѢПЦІ, ТРЪНДЪВІ-
 РЪ ІАСТЕ ШТРАВА ВІЕЦІИ, ШІ РОДЪЛ ПОМЕНИРІИ ЕІИ КЪ
 СЪНЕТ. АЧЕСТ ФѢЛ ДЕ КЪЦЕТЪРІИ ХРЪНІНД АТРЪ МИ
 НЕ, АКЪ ДІН ЧѢ МАІ ФРАЦЕДЪ ВРЪСТЪ АТІНЕРЪЦЕ-
 ЛШР МѢЛЕ, МАМ АДЕЛЕТНИЧИТ АТРЪ ТЪЛМЪЧІРИ ДІ
ЛІМКА ФРАЦЪЪЧЪСКЪ, АТРЪ ЧѢ РЪМЪНЪСКЪ АПАТРОІЕИ
МѢЛЕ. ЧѢ ДІН ТЪИ ІСПІТЪ АДЪ ФОСТ ПЕТРЪ АЛМІЕЪ
 ФОЛОС, ПЕНТРЪ АМѢ ДЕПРІНДЕРЕ, ДАР МАІ ЛА ОУРМЪ,
 ГЪСТЪЛ ШБШІИ, ПЛЪЧЪРЪ, ШІ АДЕМНЪРІЛЕ АМЪЛ-
 ТШРА, МАЪ СЪЛІТ АФАЧЕ ІСПІТА, АТЪЛМЪЧІ ЧЕКА
 ФОЛОСИТОРЮ, ШІ АДЪ АТРЪ ЛЪМІНЪ.

Історія лѣи Нѣмà Помпидіе, ал доилѣ Краю
а Рѣмѣи есте чѣ дин тѣи испитѣ че ам фѣкѣт, не
карѣ

DOCUMENTUL 77

1820 Chrestomaticul românescu, Cernăuți, 1820

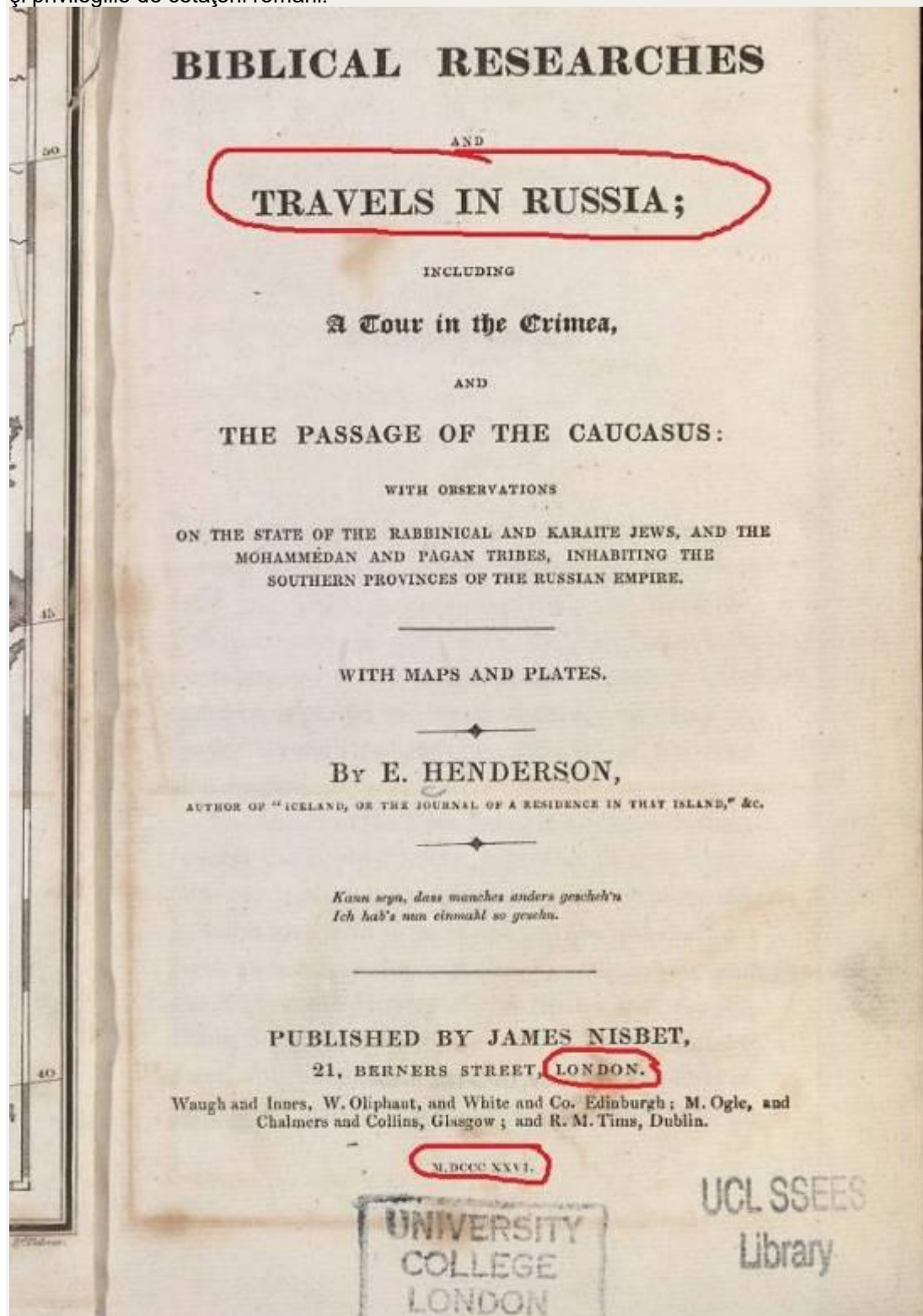
„CHRESTOMATICUL ROMĂNESCU, sau Adunare a tot felul de Istorie, și alte făptorii, scoase din Autorii di pe osebite Limbi. Pe anul 1820. Parte întâia. S-au tălmăcit de către Teodor Racoce, K. K. Tălmăciu a Gubernii de Galiția. Cernăuț. S-au tipărit și să află la Petru Eckart Tipograf Craisului Bucovinei.”

DOCUMENTUL 78

1821 *TRECEREA LUI EBENEZER HENDERSON PRIN BASARABIA (PE DRUMUL DINTRE HOTIN ȘI BRICENI)*

„...ne-am pomenit **ÎNTR-UN SAT MOLDOVENESC**, alcătuit din câteva cocioabe răsfirate, cu o biserică, aproape asemănătoare ca mărime și înfățișare cu ce am văzut în Islanda. Locuitorii par să fi trăit în mare sărăcie în timpul stăpânirii turcești, iar preoții abia pot fi deosebiți de țăranii obișnuiți; dar condițiile vieții lor încep să se îmbunătățească și se iau măsuri pentru ameliorarea stării lor fizice și mentale. Ei sunt urmași ai dacilor și ai coloniștilor romani aduși aici de Traian; **LIMBA LOR, CUNOSCUTĂ SUB NUMELE DE VALAHĂ (WALLACHIAN)**, are un amestec curios de cuvinte străine. Dintre acestea, o mare parte sunt de origine italiană sau latină vulgară, un număr mare de cuvinte slave, restul fiind gotice, grecești sau turcești. **ȚĂRANII ÎNCĂ ÎȘI SPUN RUMÂNI (RUMANIE)** sau romani, nume pe care-l moștenesc de la strămoșii lor, care s-au bucurat de titlul și privilegiile de cetățeni romani.”

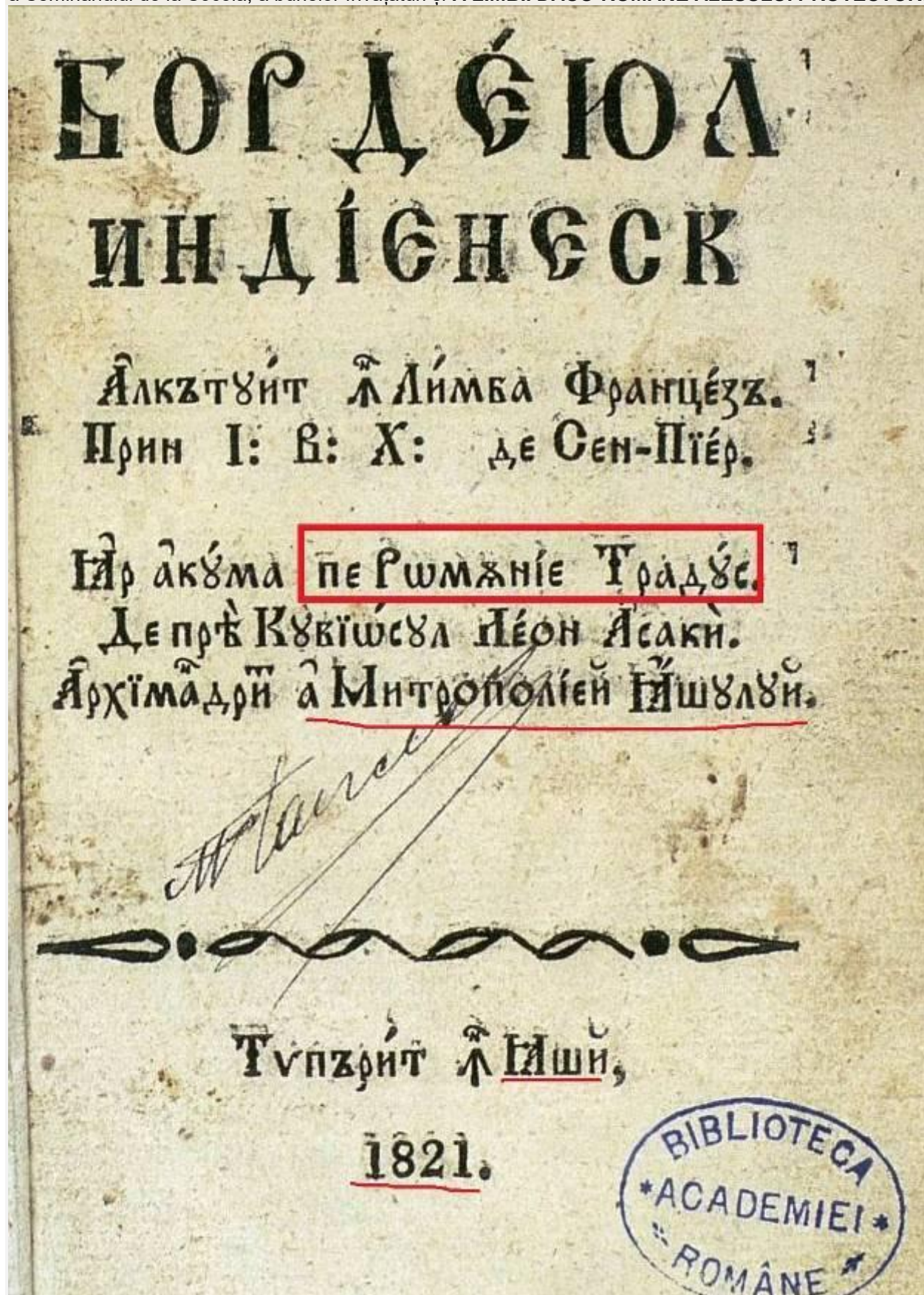
irregularly intersected by charming valleys, the whole surface of which is covered with the richest vegetation, and exhibits the most delightfully variegated botanical carpet imaginable. Herds of cattle, to the number of six or seven hundred, were seen grazing in various directions; and, at long and distant intervals, we fell in with a Moldavian village, consisting of a few scattered huts, with a church, nearly resembling in size and appearance what I had seen in Iceland. The inhabitants seem to have been in great poverty during the period of their subjection to the Turks, and the priests are scarcely distinguishable from the common peasants; but their circumstances are beginning to improve, and measures are adopting for accelerating the amelioration both of their physical and mental condition. They are the descendants of the Daci, and of the Roman colonists who were planted here by Trajan; and their language, commonly known by the name of the *Wallachian*, presents a curious mixture of foreign words. Of these, a very great proportion is Italian, or vulgar Latin, a considerable number Slavonic, and the rest are Gothic, Greek, or Turkish. The peasants still call themselves *Rumanie*, or *Romans*, a name they inherit from their ancestors, who actually enjoyed the title and privileges of Roman citizens.

Previous to the year 1648, no part of the Scriptures existed in the Wallachian language, the Greek or Slavonic being used in the church-service, and the only Bibles in use were in these languages; but in that year the New Testament

DOCUMENTUL 79

1821 „Bordeiul indienesc. Alcătuit în limba franceză. Prin I.V.H. de Sen-Pier [Bernardin de Saint-Pierre]. Iar acum **PE ROMÂNIE TRADUS** de prea cuviosul Leon Asachi [tatăl lui Gheorghe Asachi], Arhimandrit al **MITROPOLIEI IAȘULUI**. Tipărit în Iași, 1821.

Înalt Evgheniei Sale, Vornicului a Prințatului **MOLDAVIA**, Mihail Sturza, **CURATOR A SHOALELOR PUBLICE** și a Seminarului de la Socola, a bunelor învățături și **A LIMBII DACO-ROMANE ALESULUI PROTECTOR**.

АНАТ
ЕВТЕНІЕН СЛАБ

БОРНИКУАУИ

АПРИНННА ТУАУИ

МСОДАВІИ.

МІХАНА
СТЪРЗА.

Кураторъ а Схоластическѣ Публиче.

Школы Семінаріюуи дела Сокѣла.

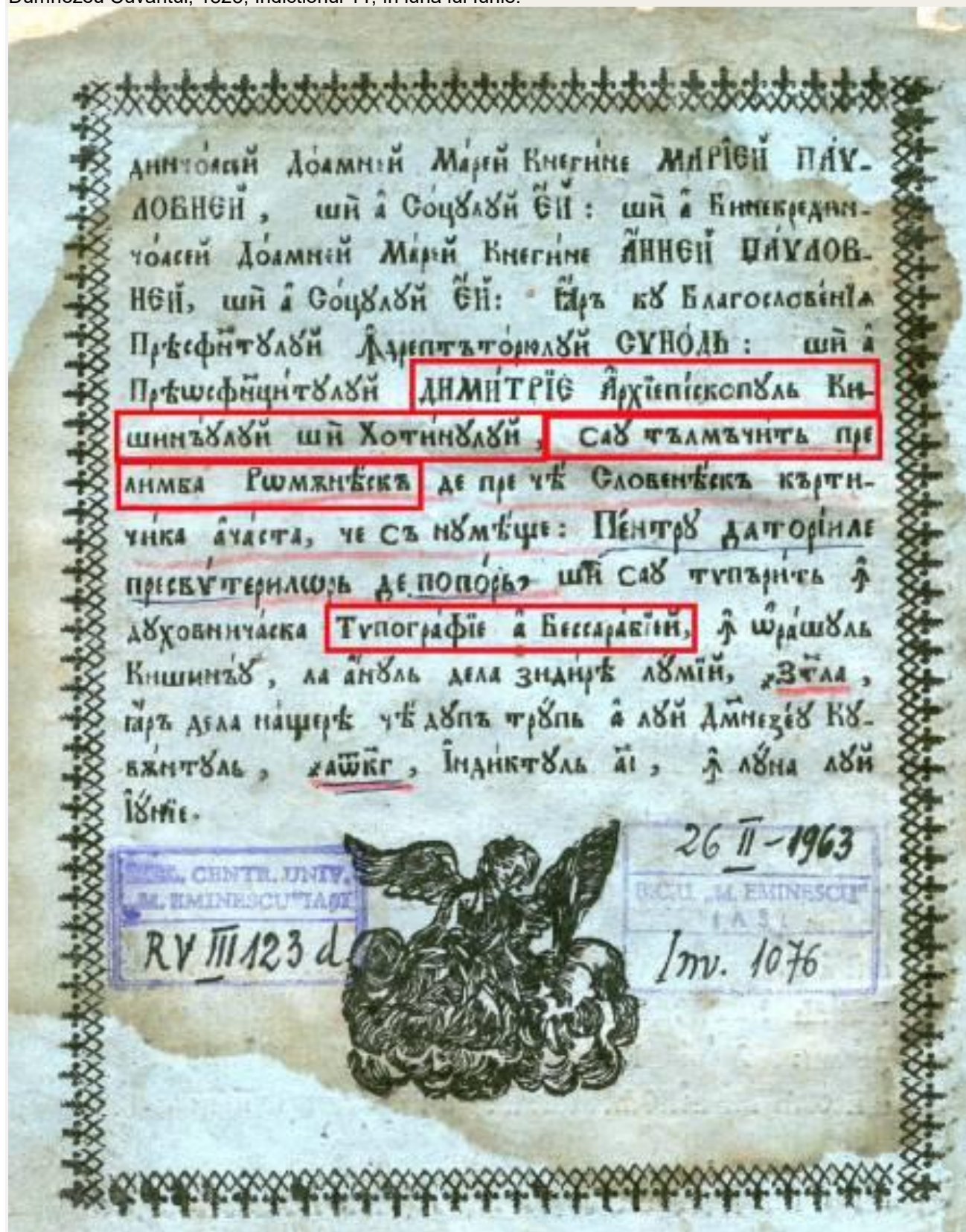
Августинъ Лвццѣри шѣ а Аѣмвѣи

Давидъ-Романѣ а Лесѣуи Протектор.

DOCUMENTUL 80

1823 Pentru datoriile presbiterilor de popor, Chișinău, 1823

[...] Iară cu blagoslovenia Preasfintului Îndreptătorului Sinod, și a Preasfințitului Dimitrie **ARHIEPISCOPUL CHIȘINĂULUI ȘI HOTINULUI, S-AU TĂLMĂCIT PRE LIMBA ROMÂNEASCĂ** de pre cea Slovenească cărtica aceasta, ce să numește: *Pentru datoriile presbiterilor de popor*, și s-au tipărit în duhovniceasca **ТИПОГРАФИЕ А БЕССАРАБІИ**, în orașul Chișinău, la anul de la zidirea lumii 7331, iară de la nașterea cea după trup a lui Dumnezeu Cuvântul, 1823, Indictionul 11, în luna lui Iunie."

DOCUMENTUL 81

1826 **FILIP VIGHEL, VICEGUVERNATOR AL BASARABIEI ÎNTRE 1824-1826, despre români**

„Ca urmare a indignării grecești, unii imigranți din Constantinopol, dar și o mulțime de boieri ce au trecut Prutul, se aflau la Chișinău, în dauna Odesei, unde traiul și se părea mai scump. Aproape cu toți am făcut cunoștință și puteam studia **FELUL MOLDOVENILOR. ROMÂNI SAU ROMANI, CUM SE NUMEAU PE SINE**, provin de la amestecul urmașilor colonizării romane cu Dacii-Slavii, cucerii de Traian. În limba în care vorbesc, latina a luat rolul hotărâtor; dar literele la ei sunt aproape aceleași ca și la noi. și din vocabularul slav aproape o treime a rămas la ei în uz. În caracterul lor nu a rămas nimic roman, și ce nu ar spune, sunt multe asemănări cu noi, – deși asemănări schimbate de împrejurări, în care ei se află. Oamenii de rând au aceleași griji, aceeași iubire mai mult pentru păstrarea decât pentru sporirea proprietății. Pentru bunurile supreme e mai multă vanitate decât la noi. Pentru liniștirea acestei vanități e nevoie de lux, pentru a cărui întreținere e nevoie de aur: dar de lăcomie pentru acest metal pe boierii moldoveni să-i acuzi nu se poate, deoarece ei îl câștigă, nu îl păstrează. Echipaje pompoase, veșminte, diversifică puțin, liniștesc somnul vieții lor, în contextul trândăviei impuse, la care sunt condamnați de poziția lor. Valahii și moldovenii au fost mai mult scufundați în adâncă sforăială decât oprimați de guvernarea turcească.

Unii bătrâni, în acest timp, exceptând propria limbă, știau puțină greacă. Iar boierii de vîrstă medie, chiar și cu bărbi, urmând exemplul bunilor lor îndrumători, Rușilor, aproape toți vorbeau franțuzește, alții și nemțește. Eforturile noastre definitiv de a-i cârni spre vest aveau și atunci succesul dorit. Nimeni din ei nu știa rusește și nu erau curioși să vadă Moscova sau Petersburgul; din vorbele lor se putea observa, că nordul nostru ei îl socoteau țară sălbatică. În schimb mulți din ei au mers la Viena, care e mult mai aproape, și unde, desigur, e și mai cald, și mai vesel. La Paris pe atunci încă nimeni nu se gândea. Cum să nu se vadă (doar să nu cadă statul Rusesc), că principatele Dunărene, mai devreme sau mai târziu, dar inevitabil trebuie dacă nu să intre în componența sa, atunci să fie alipite soartei lui cu regături trainice și să trăiască sub scutul său unic.”

ВОСПОМИНАНІЯ

Ф. Ф. ВИГЕЛЯ.

ЧАСТЬ ШЕСТАЯ.

МОСКВА.
Въ Университетской типографіи.
(КАТКОВЪ и К^о.)
1865.

Вслѣдствіе греческаго возмущенія, не одни эмигранты изъ Константинополя, но и множество перебѣжавшихъ черезъ Прутъ молдавскихъ бояръ находились въ Кишиневѣ, предпочтительно предъ Одессой, гдѣ имъ казалось жить гораздо дороже. Почти со всѣми я познакомился и могъ изучить духъ Молдаванъ. Румыны или Римляне, какъ они называютъ себя, происходятъ отъ смѣшенія потомковъ римской колонизаціи съ Славянами-Даками, завоеванными и покоренными Трояномъ. Въ языкѣ, коимъ говорятъ они, латинскій взялъ рѣшительный перевѣсъ; но литеры у нихъ почти точно тѣ же что у насъ, и славянскія слова на цѣлую треть остались у нихъ въ употребленіи. Въ характерѣ Молдаванъ не осталось уже ничего римскаго, и что бы ни говорили, есть много сходства съ нами,—сходства однакоже измѣненнаго обстоятельствами, въ коихъ они находятся. У простыхъ жителей та же безпечность, та же любовь болѣе къ сохраненію чѣмъ къ умноженію собственности. Въ высшемъ сословіи гораздо болѣе тщеславія чѣмъ у насъ. Для потѣхи сего тщеславія нужна роскошь, для поддержанія которой нужно золото: а въ алчности къ сему металлу молдавскихъ бояръ обвинять нельзя, ибо они добываютъ его, а не берегутъ. Пышныя экипажи, наряды, нѣсколько разнообразять, тѣшатъ сонъ ихъ жизни, посреди невольной праздности, на кою осуждены они своимъ положеніемъ. Валахи и Молдаване были болѣе погружены въ глубокую дремоту чѣмъ подавлены турецкимъ правительствомъ.

Одни старики, въ это время, исключая собственнаго языка, знали немного греческій. Бояре же среднихъ лѣтъ, даже съ бородами, слѣдуя примѣру добрыхъ наставниковъ своихъ, Русскихъ, почти всѣ говорили по-французски, иные и по-нѣмецки. Усилія наши совершенно поворотить ихъ на западъ имѣли и тогда желаемый успѣхъ. Никто изъ нихъ не зналъ по-русски и не полюбобытствовалъ взглянуть на Москву или на Петербургъ; изъ словъ ихъ можно было замѣтить, что нашъ сѣверъ почитаютъ они дикою страной. За то многіе изъ нихъ ѣздили въ Вѣну, которая гораздо ближе, и гдѣ, дѣйствительно, и теплѣе, и веселѣе. О Парижѣ тогда еще никто не помышлялъ. Какъ было не видѣть (лишь бы только не пало Россійское государство), что Придунайскія княжества, рано или поздно, но неизбѣжно должны если не войти

DOCUMENTUL 82

1826 *Ionică Tăutu (cărturar și boier moldovean) CĂTRE FRĂȚII ROMÂNI (circa 1826-1830)*

„EU MĂ SLUJĂSC DE ACEST TITLU PENTRU CĂ VREU SĂ MĂ ADRESĂSC CĂTRĂ TOT MOLDOVANUL ȘI CĂTRĂ TOT VALAHUL, A CĂRUIA SUFLET SIMTE CĂ ARE O PATRIE ȘI CĂ INTERESUL SĂU ȘI A URMAȘILOR SĂI ESTE VÂRTOS LEGAT DE AL EI INTERES OBȘTESC.

Acest titlu nu este nou, noi îl știm bine, el ne mai trage în pomenire începutul nostru. Ei măcar, deși nu avem noi a ne fâli de o vechime slăvită, măcar de ne și poate zice nișcine că atuncea când Grecia să îmbeșuga în înțelepți vechea Dacie de-abia asculta cu o mirare salbatică învățăturile cele neîncredințate a lui Zamolxis, ucenicul lui Pitagoras. Că atuncea când cărturăria era în floare în Roma, Ovid, urgisit în Dacia, să credea acolo ca în împărăția cea întunecoasă a lui Pluton.

Cu toate acestea, luând sama că colonii romani noi n-am fost așezați dintru întâi decât în mijlocul șleahului ce vine de la nord la sud, unde trebuia să ne calce ori să ne măture picioarele trecătorilor. Luând sama

că metropolul nostru mai de pe atuncea clădit din temeliiile lui nu era mai mult în stare a ocroti provinciile lăturașă, că de aceea, lăsați la soarta noastră, de atâtea ori ne-am lăsat sălaşurile la varvarii între noi și între dânșii pentru zid despărțitor ori stâncile munților, ori apa Dunării, că pământul nostru de 100 de ori pustiit, deznorodit, biruit ori biruit întru a lui defensivă au fost încă prea ades și teatru de războaie streine de la Traian și până în zilele noastre. Acestea luând sama ne va da poate cineva dreptate a ne fâli că prin mijlocul veacurilor și prin atâtea strămutări a vremilor noi suntem cei singuri din odraslele Romii, în linie dreaptă, carele **CU NUMELE DE ROMÂN AM PUTUT PĂSTRA PÂNĂ ASTĂZI ȘI AM FERIT DE O STINGERE DE TOT NUMELE CEL MAI MARE A STĂPÂNILOR LUMII.**”

DOCUMENTUL 83

1827 Gramatică rusească și **RUMÂNIAȘĂ** închipuită de Ștefan Margela, Sankt Petersburg, 1827 русско – РУМЫНСКАЯ грамматика, сосшавленная степаномъ марцеллою

Traducerea *Prefetei* la Gramatica lui Ștefan Margela (din Ștefan Ciobanu, *Cultura românească în Basarabia sub stăpânirea rusă*, pag. 98):

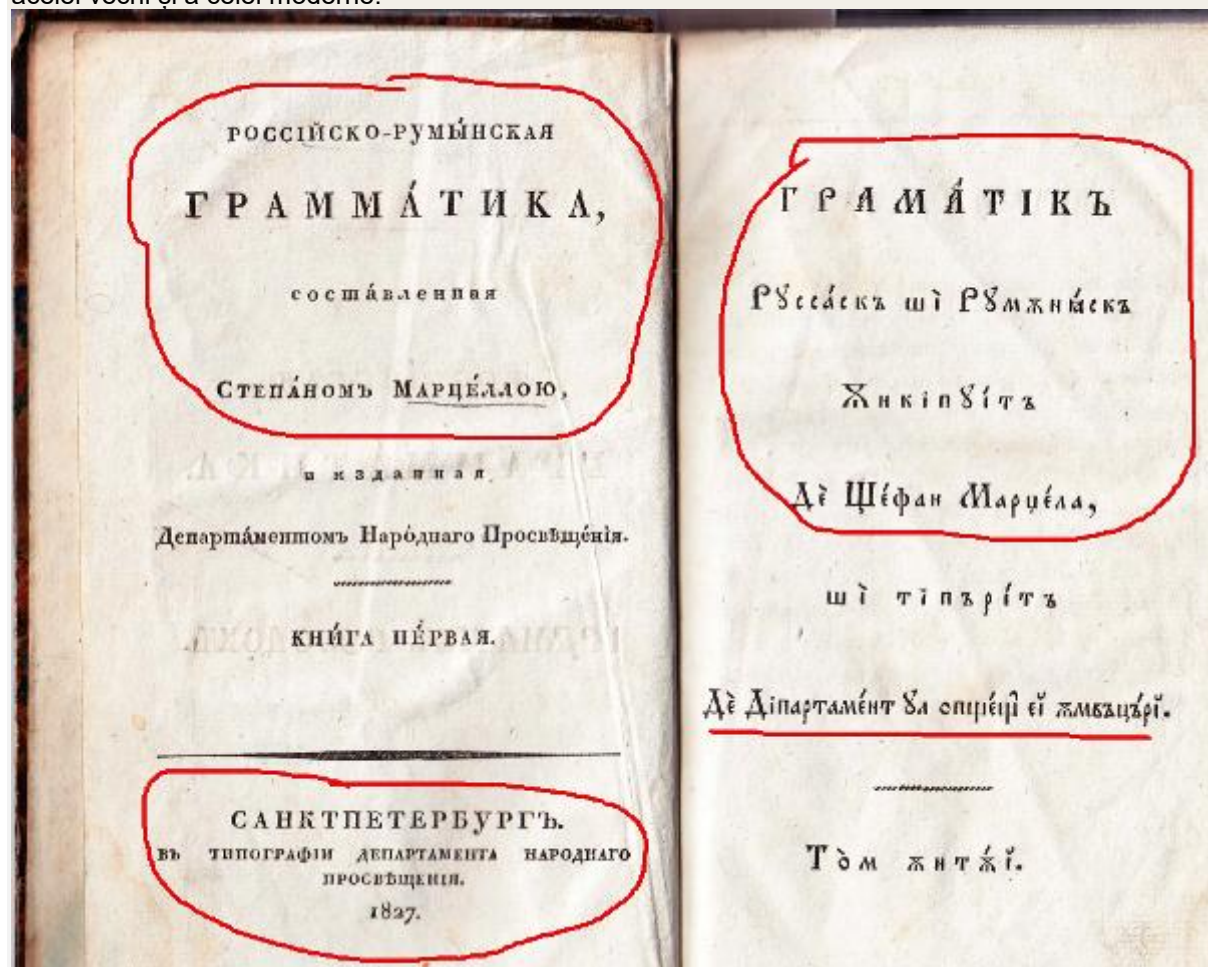
"Mă simt obligat a spune câteva cuvinte despre **ACEASTĂ GRAMATICĂ ROMÂNÔ-RUSĂ**, care nu numai că poate fi de folos, dar este necesară, fiindcă ea dă mijloace a căpăta cunoștință în limba rusească **LA OPT SUTE DE MII DE ROMÂNI, CARE LOCUIESC ÎN BASARABIA**, aflătoare sub stăpânirea Rusiei, în curgerea de două zeci ani, neavând nici un manual pentru acest scop. În afară de aceasta ea poate să aducă foloase câtorva milioane de Români, care locuiesc între Prut și Dunăre; asemenea și Rușilor care doresc a învăța limba românească.

Necesitatea unei cărți ca aceasta și dorința mea mare de a contribui la binele deobște cu munca după puterile mele, demult mă îndemnau să mă ocup cu această treabă, dar lipsa de mijloace de a scoate la lumină o așa gramatică, mă împiedica a îndeplini acest scop.

Acum cu mărinimoasa aprobare și ajutorul stimatului șef al meu, Excelenței Sale domnului ministru al instrucțiunii publice, care a ordonat să se tipărească această carte în rând cu alte opere folositoare, am pus la alcătuirea ei toată stăruința mea, și dacă munca mea va fi de folos, acei care se vor folosi de ea, vor face această mulțumită patronării Excelenței Sale a domnului ministru, care fără oboseală se îngrijește pentru răspândirea învățaturii în țările, care se află fericite sub sceptrul rusec.

Dorind a justifica prin fapte după puterile mele atenția binevoitoare a Excelenței Sale către mine, mi-am luat sarcina grea să compun regulele gramaticale a unei limbi necultivate, fără cărți didactice și care are nevoie de termeni tehnici. Făcând acest lucru principal, ca să înlesnesc învățarea limbei rusești pentru Români și românești pentru Ruși, am adăogat și o adunare de **CUVINTE RUSEȘTI ȘI ROMÂNEȘTI** care sunt întrebuințate în viața zilnică și convorbiri în ambele limbi despre cele mai necesare lucruri.

Dacă această carte va fi primită cu bunăvoință de marele public, mă voi ocupa și cu alte nu mai puțin folositoare manuale – gramatici, dicționare etc. pentru studierea nu numai a limbei rusești și românești, ci și a limbei grecești, acelei vechi și a celei moderne."

ГРАММАТИКА

сост. А.

СТЕПАНЪ

РУМЫНСКІЙ

Дер.

ПРЕДИСЛОВІЕ.

Считаю обязанностию сказать нѣсколько словъ о сей Россійско-Румынской Грамматикѣ, которая не только можетъ быть полезна, но и необходима; ибо даешь средство приобрести познаніе Россійскаго языка осмысленнымъ Румынамъ, обитающимъ въ Бессарабіи, состоящей въ теченіе двадцати лѣтъ слишкомъ подъ владычествомъ Россіи, неимѣющимъ никакихъ пособій для сего изученія. Сверхъ того можетъ она принести пользу нѣсколькимъ милліонамъ Румыновъ, обитающихъ за Прутомъ и Дунаемъ; также и Россіянамъ, желающимъ выучиться языку Румынскому.

Необходимость таковой книги и усердное мое желаніе способствовать общему благу посильными своими трудами, давно уже побуждали меня за-

VI

нялся сѣмъ дѣломъ, но недостатокъ средствъ къ изданію въ свѣтъ таковой Грамматики, препятствовалъ мнѣ къ исполненію сего намеренія. Нынѣ при великодушномъ ободреніи и пособіи почтеннѣйшаго Начальника моего, Его Высочайшесвѣтѣйшаго Господина Министра Народнаго Просвѣщенія, приказавшаго напечатать оную наравнѣ съ другими общепользными сочиненіями, употребилъ я на составленіе оной все мое стараніе, и если труды мои не будутъ бесполезны, тѣ, которые будутъ пользоваться, будутъ обязаны сѣмъ покровительству Его Высочайшесвѣтѣйшаго, Г. Министра, неутомимо пекущагося о распространеніи просвѣщенія въ странахъ, благодѣйствующихъ подъ Россійскимъ скипетромъ.

Желая оправдать на дѣлѣ по мѣрѣ силъ своихъ благодѣтельное ко мнѣ вниманіе Его Высочайшесвѣтѣйшаго, принялъ я на себя не маловажную трудъ

VII

изложить правила Грамматики на языкѣ необразованномъ, невѣдомомъ на какихъ учебныхъ книгъ, и нуждающемся въ выраженіяхъ техническихъ. Исполнивъ сіе главное дѣло, чтобы облегчить изученіе языка Россійскаго для Румыновъ, а Румынскаго для Россійцевъ, я привоюкнулъ собраніе словъ Румынскихъ и Россійскихъ, болѣе прочихъ въ обществѣ употребляемыхъ и разговоры на обѣихъ языкахъ о самыхъ необходимыхъ предметахъ.

Если книга сія будетъ благосклонно принята Публікою, я непремину займусь и другими не менѣе полезными пособіями, Грамматиками, Словарями и проч. для изученія не только Россійскаго и Румынскаго, но и Греческаго языка, какъ древняго, такъ и новаго.

DOCUMENTUL 84

1828 *Anaforaua Epitropiei Școalelor, Iași, 1828*

roduri, ca să se aducă dintăiu părgă dătătorului de toate cele bune, și să se înpartă între neamul carele de la noi așteaptă a sa îndestulare.

Privind însă că între celelalte nenorociri de care s-au certat orașul acesta, și focul din vara trecută au ars și au surpat casa shoalei domnești, și neiertându-ne nici veniturile, nici timpul de a putea face acum o nouă zidire, drept și de cuviință am socotit, ca în mănăstirea sfinților Trei Ierarhi, anume în casa și pe așezământul învechit a fericitului întru vecinica pomenire **DOMNULUI VASILIE VOEVOD**, unde de când ne aducem aminte au urmat o shoală obștească, să se statornicească în acea casă **O SHOALĂ NORMALĂ ȘI O GHIMNAZIE**, ambe potrivite cu scoposurile noastre și cu trebuința obștiei, cătră care mai în urmă să se adaogă un curs de filosofie și de pravile.

Dar pentru ca gios arătatele învățături cer mai multe apartamenturi, așa dar spre a putea încăpea toate a sale clasuri și a îndămăna lăcuința Profesorilor, socotim să se întocmască, și să se acopere toată acea zidire cu venitul shoalii, pentru vremelniceasca așăzare, până i se va putea înlesni o statornică casă, când apoi ar urma la Trei Ierarhi numai shoală normală. **ACEASTĂ SHOALĂ NORMALĂ VA FI PENTRU ÎNVĂȚĂTURA LIMBEI ROMĂNEȘTI CU GRAMATICĂ, CALIGRAFIE, CATIHISIS, ARITMETICĂ** și cu niscaiva începătoare învățături care toate să se petreacă în curs de doi ani.

Cursul de Ghimnazie să ție patru ani, și în ea să se învețe cu deplinătate limba Latinească maică limbei noastre, care și de cătră neamuri se învață, ce nu au altă legătură cu ea, decât a temelnicilor sale științe, precum și la toată megieșita

Rosie și țara Românească se urmează; iar **ÎN LIMBA ROMĂNEASCĂ SĂ SE ÎNVEȚE** Relighia, Filologia, Biografia, Loghica, Retorica, Poezia, Istoria, Matimatica, Moralul, Iconomia Pămăntească și Politicească, Istoria Naturală și Arhiologhia. **AVÂND PENTRU POMENITELE ÎNVĂȚĂTURI VREDNICI PROFESORI ROMÂNI PĂMĂNTENII** adecă pe părinți Iconomul Constantin, și pe Iereul Ioan, pe Dumnealui Vasile Fabian, și Dumnealui Gheorghie Săulescul, și încredințând privigherea învățăturilor Domniei sale Agăi Gheorghie Asachi, îndatorindu-l a ne raportui sporiul și neagiunsurile shoalii, pentru care îl însărcinăm cu nume de Referendariu învățăturilor publice. Pre lângă aceste se va învăța și limba Elinească, îndată ce se va mai urma casa shoalei de sarcina cheltueleur. Iar căt pentru învățatura limbilor streine, să fie profesori, nealcătuind însă acestea un ram neapărat a învățăturii obștești, și pentru că venitul shoalei nu ne iartă a face asemenea cheltueli, să fie îndatoriți sholariii ce vor voi să învețe acele limbi să plătească oarecare sumă spre întimpinarea simbriei acelor profesori, fiind mai trebuitoare cultura limbei vorbirei neamului în care să fac sfintele rugăciuni, să tractaricesc toate pricinele, și care este cea mai puternică legătură spre păstrarea și înbunătățirea neamului, și însuflețirea de dragoste cătră patrie: când despre altă parte o samă de cărți streine sânt pentru tinerii nepractisiți, ca o cursă înșălătoare, pentru care îngrijirea noastră va privighea a nu se învăța în shoală, nici a se tipări vreun lucru nepotrivit cu a sfintei biserici și cu a statului așăzământuri.

Smerit rugător,

Veniamin Mitropolit Moldavii.

Plecați slugi,

Costachi Mavrocordat

Mihalachi Sturza Vornic

G. Asachi Agă.

podъrї, ka cъ ce adъkъ dїn tъїѣ пъргъ дътъtopївлї de toate челе бъне, шї cъ ce їnnapътъ їнтpe neamъл кареле de ла noї ащеантъ а са їndectъларе.

Прївїнд їncъ къ їнтpe челелалте nepopочїpї de каре c'аѣ черtat opашъл ачecтa, шї фокъл dїn вара трекътъ аѣ apc шї аѣ cърnat кaca cxoалeї domпeщї, шї neїepтъndъne пїчї venїтъpїлe, пїчї tїмпъл de а пъtea фачe акъm o пoъъ zїdїpe, дрeнт шї de къ-вїїпъъ am coкoтїт, ka їn тъпъcтїpea cоїндїлop Тpeї-Іepapхї, апъmе їn кaca шї ne ашeзeтъпїтъл їнвекїт а фepїчїтълъї їнтpъ вeчнїка пoмeнїpe Domълъї Bacїліe Boeвoд, xндe de кънд ne adъчeм амїнтe аѣ вpмат o cxoалъ oвщeаскъ, cъ ce ctatorпїчeаскъ їn ачea кacъ o cxoалъ нopмалъ шї o Гїmnazїe, тъмбe пoтpївїтe къ cкoпocъpїлe нoacтpe шї къ трe-вїїпда oвщїeї, кътpъ каре маї їn вpмъ cъ ce a-даогъ xp къpc de фїлocoфїe шї de пpавїлe. Дap пeнтpъ ka цoc apъtatелe їнвъцътъpї чep маї тълe апapтамeнтъpї, аша дap cпpe а пъtea їнкъпeа toa-тe а cалe клacъpї шї а їндътъпa лъквїпда Пpо-фecopїлop, coкoтїм cъ ce їнтoктacкъ, шї cъ ce акoпepe toатъ ачea zїdїpe къ venїтъл cxoалїї, пeнтpъ вpмeлпїчeаскъ ашъзape, пънъ ї ce вa пъtea їплeснї o ctatorпїкъ кacъ, кънд aнoї ap вpмa-ла Тpeї Іepapхї пътаї cxoалъ нopмалъ.— Ачeасъ cxoалъ нopмалъ вa фї пeнтpъ їнвъцътъpа лїмбeї Pомъпeщї къ Гpаматїкъ, Калїгpафїe, Катїxїcїc, Apї-тїмeтїкъ шї къ пїcкаївa їнчeнъtoape їнвъцътъpї карe toate cъ ce пeтpeакъ їнкъpc de doї anї.

Къpcъл de Гїmnazїe cъ цїe пapъ anї, шї їn ea cъ ce їнвeдe къ деплїнъtatе лїмбa Лatїнeаскъ маїкъ лїмбeї нoacтpe, каре шї de кътpъ neamъpї ce їнвaдъ, чe пъ аѣ алъ лeгътъpъ къ ea, de кът а тeмeлпїчїлop cалe цїїпдe, пpeкъm шї ла toатъ тe-

ciешита Росіе ші цара Ромънеаскъ се 'вртеазъ;
 iar în лимба Ромънеаскъ съ се інведе Релігіа,
 Філологіа, Біографіа, Логіка, Реторіка, Поезіа,
 Історіа, Матиматіка, Моралъ, Ікономіа Пътън-
 теаскъ ші Політічеаскъ, Історіа Натѣралъ ші Ар-
 хіологіа. Авънд пентрѣ помените ле інвѣдѣтѣрі
 вреднічі професорі Ромѣні пѣтѣтѣніі адекъ не
 пѣрпнці Ікономѣл Константін, ші не Іереѣ Іоан,
 не Длѣ Васіліе Фабіан, ші Длѣ Георгіе Съз-
 лескъ, ші інкредіндінд прівігерѣа інвѣдѣтѣрілор
 Дсале Агѣ Георгіе Асакі, îndatorіндѣл а не ра-
 портѣ спорѣл ші неаѣнѣтѣріле схоаліі, пентрѣ
 каре ѣл інсѣрчінѣмъ кѣ пѣме де Реферѣндаріѣ ін-
 вѣдѣтѣрілор пѣблѣче.— Пре лѣнгѣ ачесте се ва
 інвѣдѣ ші лимба Елінеаскъ, îndатѣ че се ва маі
 вѣшѣра каса схоалѣі де сарчѣна келѣзелелор.— Іар
 кѣт пентрѣ інвѣдѣтѣра лимбілор стрѣіне, съ фіе
 професорі, не алкѣтѣінд інсѣ ачестѣа ѣп рат не-
 аѣтѣрат а інвѣдѣтѣріі обѣщѣі, ші пентрѣ кѣ вені-
 тѣл схоалѣі пѣ не іартѣ а фаче асемінеа келѣзелі,
 съ фіе îndatorіціі схоларіі че вор воі съ інведе
 ачеле лимбі съ пѣтѣаскъ оаре каре сѣмѣ спре
 întімуінареа сімѣріѣі ачелор професорі, фіінд маі
 трѣвѣітоаре кѣлѣтѣра лимбѣі ворѣріѣі неамѣлѣі ін
 каре съ фак сфінтеле рѣгѣчізні, съ трактарісескъ
 toate прічінеле, ші каре есте чеа маі пѣтернікѣ ле-
 гѣтѣрѣ спре пѣстрареа ші інвѣпѣтѣдїреа неамѣ-
 лѣі, ші інсѣфлѣдїреа де драгосте кѣтрѣ патріе:
 кѣнд деспре алѣ парѣе о самѣ де кѣрці стрѣіне
 сѣнт пентрѣ сінеріі непрактисіціі, ка о кѣрсѣ ін-
 шѣлѣтоаре, пентрѣ каре інгріжіреа поастрѣ ва прі-
 вігеа а пѣ се інвѣдѣ ін схоалѣ, пічі а се сіпѣрі
 вре ѣп лѣкрѣ непотрівіт кѣ а сфінтеі бісерічі ші
 кѣ а стѣлѣлѣі ашѣзѣмѣтѣтѣрі.

DOCUMENTUL 85

1830 Minei pe luna ianuarie, Mănăstirea Neamț, 1830 (cu o gravură reprezentând mănăstirea în stânga-jos)

„Cătră cetitori

DIN TOT CUPRINSUL NEAMULUI ROMANESC, o iubitorilor cetitori! despre toate părțile, încă de demult făcându-se sârguitoare întrebare și cerere, spre câștigarea de minee bisericești, și ca un alt glas strigând în sufletele, ca să se dea acestea în tipariu, s-au aprins în inimile noastre răvnă a împlini dorința compatrioților noștri. Am prelungit însă până acum apucarea aceasta, ca pre un lucru foarte greu și pricinuitoriu de mare cheltuială, dar văzând cererea neconținută și căci cărțile acestea, cu cât sânt de suflet folositoare și drept slăvitorilor foarte trebuitoare, cu atât rare și mai de lipsă, am hotărât în sfârșit să punem în lucrare răvna cea aprinsă întru aceasta, la care feliuri de înpregiurări mijlocind nu putem a tăgădui, că covârșă puterea noastră [...]

Aleksandr Puşkin (1799-1837), Rusia:

„...generalul Rene propunea să fie atras de partea lui Petru I şi Cantemir şi domnitorul Valahiei Brâncoveanu, deoarece «voievodul valah fiind de una şi aceeaşi naţie şi religie cu gospodarul moldovean nu va întârzia să se supună».”

1830

(În A. S. Puşkin. **Polnoe sobranie socinenii**, în 10 volume, M.-L., 1949, vol. VIII, p. 427.)

Marele poet rus exilat în Basarabia în anii 1820-1823 cunoştea **Descrierea Moldovei** de D. Cantemir. Influenţat de C. Stamati, s-a interesat de istoria românilor. A. Liprandi spune că poetul chiar că intenţiona să înveţe limba română.

Mihail Kogălniceanu (1817-1891):

„...Patria mea este toată acea întindere de loc unde... se vorbeşte româneşte. Cu românii din Valahia... suntem fraţi şi de cruce, şi de sânge, şi de limbă, şi de legi.”

1840

DOCUMENTUL 87

1830 *Extractul unei scrisori adresuite către redacția Albinei românești (San Petersburg, 10 Ghenariu 1830)*

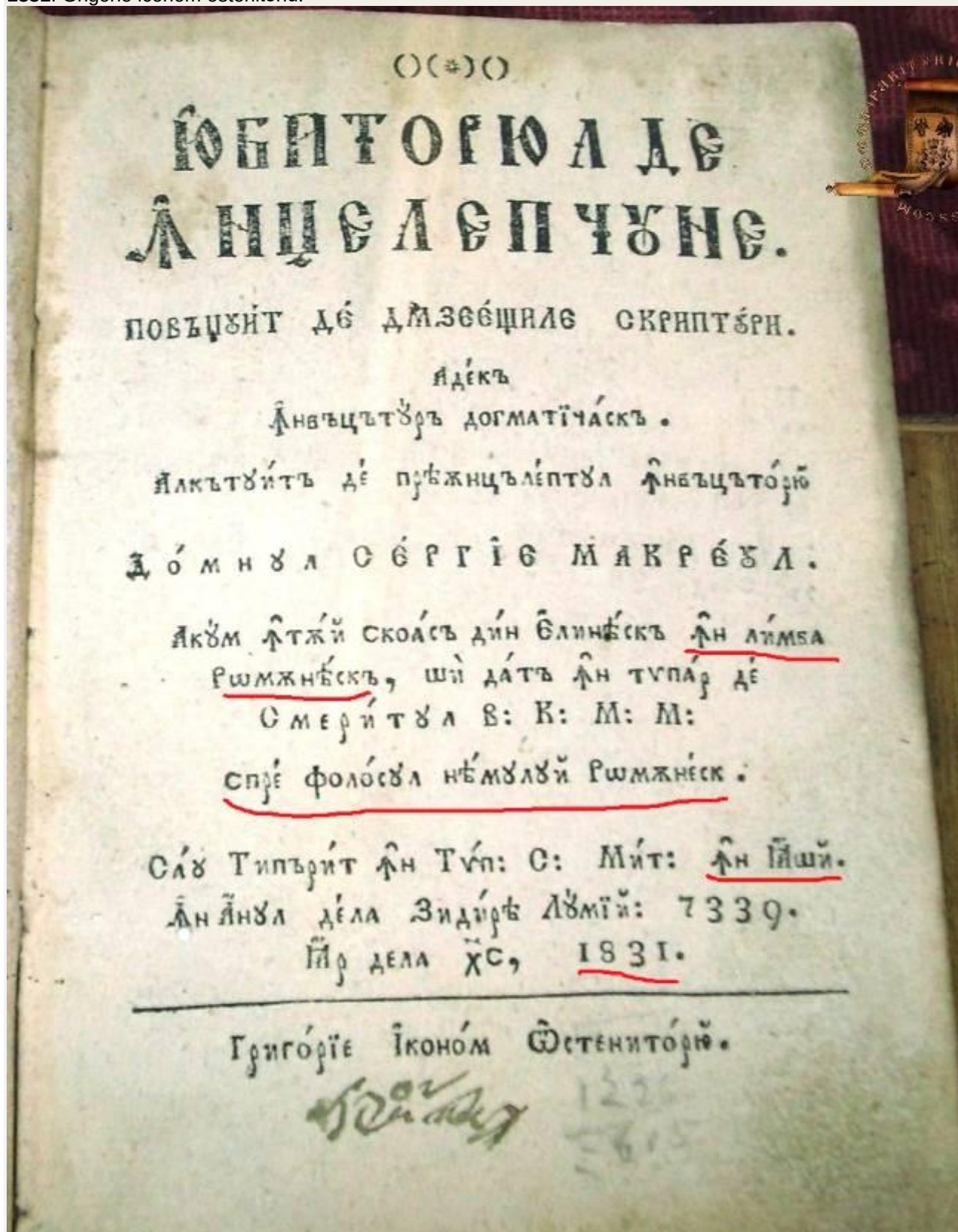
dară câștigarea strămoșeștilor drituri îndatorează pe **MOLDOVENII ROMÂNI**, a păstra din neam în neam ca o lege a țerei simțirile de adâncă mulțămire către marimosul monarh, carele ca un adevărat irou, întrebuințază trianvul (?) seu spre întemeierea fericirii pământurilor, ce pronia au așezat supt a sa puternică protecție.

Cu vie plăcere s-au văzut în capitalia împărătească arătarea **GAZETEI ROMÂNEȘTI**, ce este întâiu semnul public de civilizația (politicirea) **MOLDO-ROMÂNILOR**. Filantropii de aice unesc cu mine a lor dorință, ca toate timpurile anului să fie asemenea priincioase Albinei precum este statornică și neobosită a ei sirguintă, încredințat fiind că de aceste cugetări sânt însuflețiți și compatrioții noștri, din carii pe mulți am cinste a-i cunoaște **VREDNICI DE A PURTA NUME DE ROMÂN**, și că pentru acest al înbunătățirei așăzământ, arată părtinirea și agiutoriul cuviincios, ca pentru unul ce răvarsă binele asupra obștei, și fără carele nici odineoară nu este trainic folosul ce-l împarte. **Dorind a îndamna și în Basarabia cetirea acestei gazete, la acii carii nu au înlesnire, poftesc pe cinstita Redacție a mă abonarisi pe patru exemplare (numere) din carile trii se trimeată cantora către dumnealor marșalii ținuturilor: Eșii, Orheiul și Hotinul, iar al patrulea aice unde mă aflu acuma.**

GHEORGHIE TOMULEȚU, PROPRIETARIU VECHIULUI TÂRG LĂPUȘNA DIN BESARABIA."

DOCUMENTUL 88

„Iubitoriul de înțelepciune. Povătuire de dumnezeiești scripturi. Adecă învățătură dogmaticească. Alcătuită de preaînțeleptul învățătoriu domnul Serghie Macreul. Acum întâi scoasă din elinească **ÎN LIMBA ROMÂNEASCĂ** și dată în tipar de smeritul V(eniamin) C(ostachi), M(itropolitul) M(oldovei), **SPRE FOLOSUL NEAMULUI ROMÂNESC**. S-au tipărit în tip(ariul) s(fintei) m(itropolii) în **IAȘI**. În anul de la zidirea Lumii 7339. Iar de la Hristos 1831. Grigorie iconom ostenitoriu.”

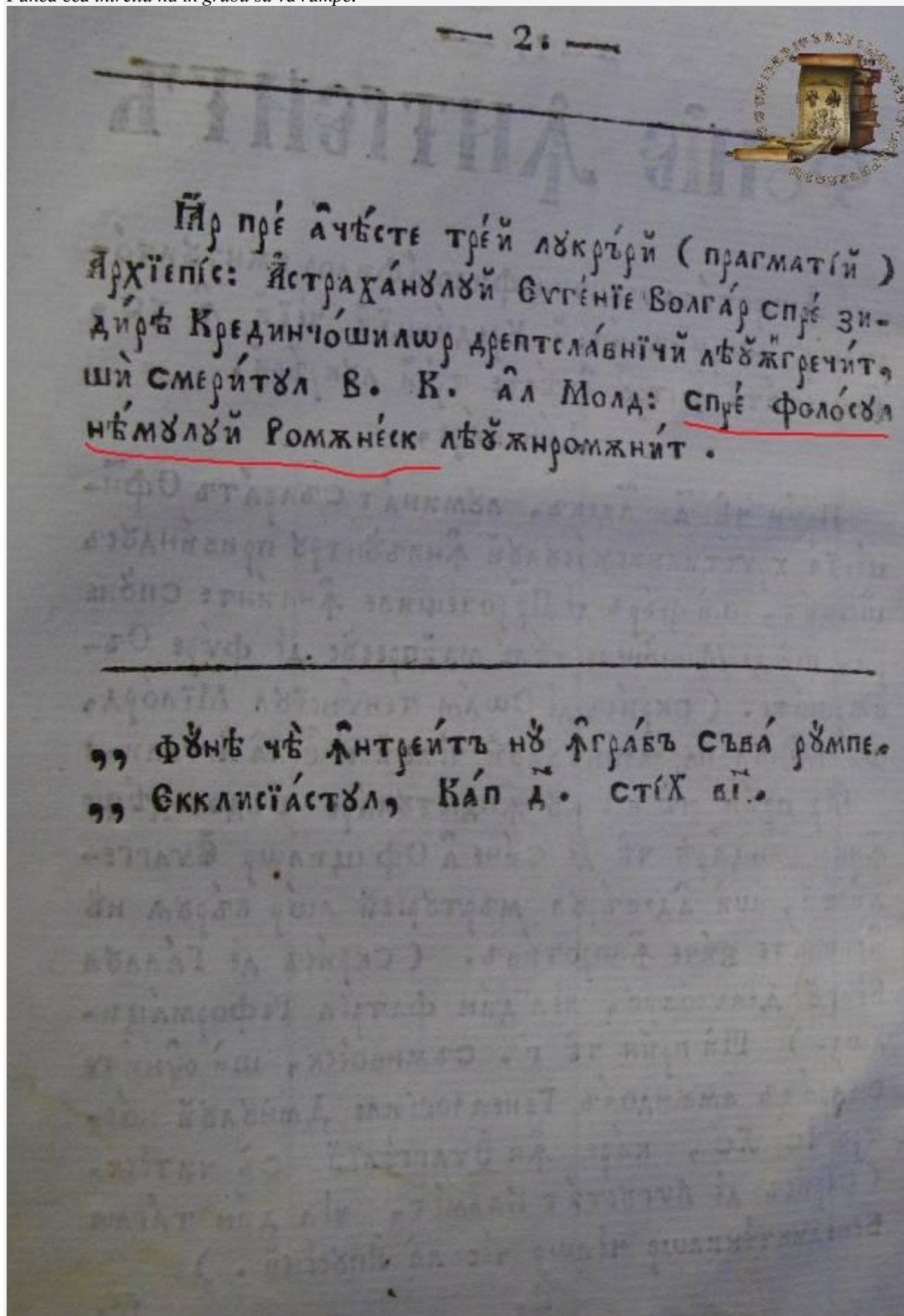

DOCUMENTUL 89

1831 Veniamin Costachi, Funie sau Frânghie întreită, Iași, 1831

Iar pre aceaste trei lucrări (pragmatii) Arhiepiscopul Astrahanului Evghenie Volgar spre zidirea Credincioșilor dreptslavnici le-au îngrecit, și SMERITUL VENIAMIN COSTACHI AL MOLDOVEI SPRE FOLOSUL NEAMULUI ROMÂNESC LE-AU ÎNROMÂNIT.

Funia cea întreită nu în grabă să va rumpe.

DOCUMENTUL 90

1834 Veniamin Costachi, **DUMNEZEIEȘTILE LITURGHII, IASI, 1834**

„aflat-o ajunsă la atâta sărăcie și stricăciune, uitându-se multe cuvinte ale ei **ROMÂNEȘTI**, și în locul lor întrând altele streine, mai vârtos sârbești seau slavenești, cu prilejul întrebuințării acelor limbi, încât numiții neavând Gramatică, neavând Lexicon **ROMÂNESC**, neavând de unde să învețe regulat limba s-au văzut nevoiți a amesteca o mulțime de cuvinte slavenești, cu carele au stricat foarte mult curățenia **GRAIULUI ROMÂNESC**, ce avea mai'naint de a se lepăda scrisoarea și cartea Latinească, asemenea fel de stricăciune **LIMBEI ROMÂNEȘTI** fac până astăzi cărturarii neînvățați, încât dacă nu să va pune stavilă întrebuințării cuvintelor streine neromane, precum sânt ceale Sârbești sau Slavinești, Ungurești, Turcești și altele asemenea, și dacă în locul acestora nu se vor lua înapoi **CUVINTELE CEALE ADEVĂRATE ROMÂNEȘTI** părăsite și uitate, care se păstrează parte prin cărțile și documentele vechi, parte prin **GURA POPORULUI**, și dacă nu vom întrebuința pe aceste în locul celor streine, precum au făcut toate națiile ce au voit a să cultivi, apoi să va înpresura graiul național din an în an, până ce va lipsi cu totul și prin aceasta va peri **NAȚIA NOASTRĂ ROMÂNEASCĂ**, precum au perit toate națiile, ce ș-au părăsit limba lor. Drept tuturor carii să înpotrivescu cuvintelor adevărate Românești, ce acum au început învățării nației iarăși a le întrebuința, știut să fie că să fac dușmani **NAȚIEI LOR ROMÂNEȘTI** [...]"

а флагъ аждѣ на атѣта сѣрѣши стрикѣне, оуитѣ
мѣате кѣвѣте але бѣ Гомжнѣши, шѣ локѣл лѣр атрѣд алт-
ле стрѣне, май вѣрот сѣрѣши сѣд славинѣши, кѣ прилѣжѣл
антрѣвѣнцѣрѣи ачѣлѣр лимбѣи, аждѣ нѣмѣицѣи не ѡвѣдѣ Гра-
магѣкѣ, не ѡвѣдѣ лексикѣн Гомжнѣскѣ, не ѡвѣдѣ де оуѣде сѣ
вѣце регѣлѣт лимба сѣвѣзѣт невоицѣи а амѣстѣкѣ ѡмѣлѣи
де кѣвѣте славинѣши, кѣ карѣлѣ ѡд стрѣкатѣ фѣартѣм алт кѣ-
рѣцѣнѣи гражѣи Гомжнѣскѣ, че ѡвѣ майнаинт де асе лѣпѣдѣ
скрисѣорѣши картѣ Латинѣскѣ, асѣминѣ фѣл де стрѣкѣне лѣ-
вѣи Гомжнѣши фѣкѣпѣнѣ асѣнѣи кѣрѣи не лѣвѣцѣи аждѣ
дакѣ нѣсѣлѣпѣне стѣвѣлѣ атрѣвѣнцѣрѣи кѣвѣтелѣр стрѣне
вѣромѣне, прѣкѣм сѣн чѣлѣ сѣрѣши сѣд славинѣши, оуѣнѣрѣицѣи,
Тѣрѣицѣи шѣ алтѣлѣ асѣминѣ, шѣ дакѣ локѣл ачѣстѣора нѣ се
вѣрѣлѣ ачѣлѣи кѣвѣтелѣ чѣлѣ адевѣратѣ Гомжнѣши пѣрѣсѣи
оуѣтѣте, карѣ сѣпѣстрѣзѣ пѣртѣ прин кѣрѣилѣ шѣ докомѣн-
телѣ вѣки, пѣртѣ прин гѣра попѣрѣлѣи, шѣ дакѣ нѣ вѣм ан-
трѣвѣнцѣи пѣ ачѣте локѣл чѣлѣ стрѣне, прѣкѣм асѣ фѣ
тѣоатѣ нацѣилѣ чѣ ѡвѣицѣ асѣ кѣлѣицѣи, ачѣи сѣвѣ атрѣсѣрѣа грѣ-
нѣ нацѣиѣлѣ дѣи ан ан, пѣнѣ чѣ кѣ лѣицѣи кѣ лѣтѣлѣ
шѣ прин ачѣста вѣпѣи нацѣиѣ нѣоатрѣ Гомжнѣскѣ прѣкѣм асѣ
пѣртѣ оатѣ нацѣилѣ, чѣ шѣ пѣрѣсѣи лимба лѣр. Асѣнѣ
тѣтѣрѣи кѣрѣи сѣ анпрѣтивѣскѣ кѣвѣнѣтелѣр адевѣратѣ
мѣнѣши, чѣ аждѣм асѣ лѣпѣт лѣвѣцѣицѣи нацѣиѣи пѣрѣши асѣ атрѣ-
сѣицѣи, шѣтѣ сѣ фѣкѣ сѣ фѣкѣ дѣшмѣи нацѣиѣлѣр Гомжнѣши
лѣкѣлѣр тѣлѣмѣицѣи дѣ кѣрѣилѣ Бѣсѣрѣицѣи нѣ фѣнѣ
скѣте кѣвѣицѣи Гомжнѣши пѣсѣицѣи кѣ Кѣрѣолѣкѣ тѣлѣр
бѣицѣи сѣд славинѣши, дѣ пѣ карѣлѣ фѣкѣ тѣлѣмѣицѣи асѣ
локѣрѣи асѣ стрѣкатѣ шѣ нѣицѣи сѣрѣицѣи сѣ
дѣ асѣ ачѣсте асѣ лѣтѣрѣи асѣ кѣрѣицѣи, асѣ лѣпѣтѣ
пѣстрѣ сѣицѣи атрѣнѣлѣ асѣ лѣтѣрѣи, кѣ пѣрѣлѣжѣи

DOCUMENTUL 91

1836 Gheorghe Asachi, Poezii, **Iași, 1836**

ÎNTĂILE MELE COMPUNERI ROMÂNEȘTI SĂNT DIN 1812, din care unele pe rând, răzlețite, s-au fost publicat. Înaintindu-mă cu această cercare, în deosebite feliuri scrisă, doresc a îndemna pe iubitorii de Poezie, ca prin a lor talant să îndeplineză un ram atâta de plăcut, carile spre bine va înriuri asupra limbei și haractirul compatrioților.

G. Asachi.

Eșii 1 Martie 1836.

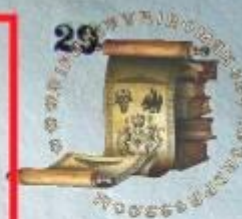
LA ÎNTRUDUCEREA LIMBEI NAȚIONALE în publica învățătură

Sonnetu

Cele neguri ce-s în ripa Aheronului născute,
A lor aripi întinsesă prest' al Dachiei câmpie,
Iar fantomi a nopței oarbe, prin un somn de trândăvie,
Țănea mult timp îngănată a Românilor vârtute.
Musele'n nemernicie spăimântate umbla și mute,
Neputând a Patrii limbă din uitare să învie,
Și păstorii numai singuri cu-ntristată armonie,
Românesc răsuna cântic pre cimpoi și alăute.
Însă Pronia 'ndurată a sfărmat fatale fiere,
Ș-a doritului luceafăr ni răsare acum scânteia,
Ce pre soarile minește de la depărtate sfere.

AȘTEPTÂND ROMÂNII ZIUA, când văzusă raza'ntea,
Înălțând spre ceriul ochii, c-un suspin de mângâiere,
A'nvierii nostre, zis-au, ziua-ntăi va fi acea!"

ЛА ДНТРОДУЧЕРЪ
Лімбеї націонале ҃ публіка
҃ мвзцзтврз.

С О Н Е Т Ъ.

Челе негърї Ches'p рїпа Ахеронѣлѣ нзскѣте,
А лор ҃рїпї днтїнесцз прест' ал Дакїеї кѣмпїе,
Іар фантомї а нопцеї оарбе, прїн ҃н сомн де трзндзвїе,
Цанѣ мѣлт тїмп днгзнатз а Ромѣнілорї вѣртѣте.

Мѣселе ҃н немернїчїе спзїмѣнтате ҃мбл шї мѣте,
Непѣтѣнд а Патрїї лїмбз дїн ҃їтаре сз днвїе,
Шї пзсторїї нѣмѣї сїнгѣрї кѣ ҃нтрїстатз армонїе,
Ромѣнеск рзсѣна кѣнтїк пре чїмпої шї алзѣте.

Днскз Пронїа ҃ндѣратз аѣ сфзрмат фатале фїере,
Ш' а дорїтѣлѣ лѣчѣфзр нї рзсаре акѣм скѣнтѣа,
Че пре соарїле мїнеще де ла депзртате сфере.

Ащептѣнд Ромѣнїї зїѣа кѣнд вѣззѣтз рѣза ҃нтеа,
Днзѣцѣнд спре черѣл окїї, к' ҃н сѣспїн де мѣнгзере,
» А ҃нвїереї ностре, зїсаѣ, зїѣа ҃нтѣї ва фї ачеа!

DOCUMENTUL 92

1838 Mică geografie a Daciei, Moldaviei și a Țării Românești, **Iași, 1838**

"MICĂ GEOGRAFIE A DACIEI, MOLDAVIEI ȘI A ȚERII ROMÂNEȘTI. Prelucrată de Pitariu V. Popescu-Scriban, elev al Academiei Mihăilescu. **EȘII**, în Tipografia Albinei. 1838."

Geografia Moldaviei în general

Numirea

NUMELE DE MOLDAVIA SEAU MOLDOVA ÎL ARE ȚARA DE LA O APĂ de asemenea numire și aceasta de la o cetate a Dacilor numită Moli-Dava adică Cetatea de Molis, pentru că Dava în limba Dacilor să vede a fi însemnat cetate. Vechii Romani o numea și pre aceasta țară o parte din Dacia ripensă și montană; apoi **DUPRE IEȘIREA SLAVONILOR DE PRIN CODRI, ÎNFORMAREA TRAIULUI LOR ȘOTIALNIC ȘI COMUNICAȚIA CU ROMANII, I-AU DAT ȘI ÎN NUME DE VALAHIA SEAU VOLOHIA, ADICĂ O ȚARĂ LĂCUIȚĂ ITALIENI** de unde Halcocondila, **CANTIMIR**

CANTIMIR ȘI ALȚII O NUMESC MOLDOVLAHIA; iară **DUPRE ÎNCHINAREA ȚĂRII LA Î[NALTA] POARTĂ DE CĂTRĂ PRINȚIPUL BOGDAN, FIUL MARELUI STEFAN, Ș-AU CĂPĂTAT NUME DE BOGDANIA ADECA ȚARA LUI BOGDAN;** iară acum toate aceste numiri se stâng, **REMĂNÂND PENTRU TOTDEAUNA NUMELE EI DE MOLDAVIA SEAU MAI BINE MOLDO-ROMÂNIA, PENTRU CĂ SE LĂCUIEȘTE DE ROMÂNI.**

Hotară

Hotarale din vechiu a Moldaviei era: spre Nord Polonia, spre Vest Transilvania și Țara Românească, spre Sud Dunărea și Marea Neagră și spre Ost Marea Neagră și Nistru; iară după o curgere de vecuri se-au îngustat foarte mult și au rămas acum hotarale de față; între Beserabia o țară din trupul Moldaviei; Bucovina deasemenea din trupul Moldaviei, Transilvania, Țara Românească și Dunărea [...]"

"Nația și starea Moldo-Românilor

MOLDOVENII SÂNT DE NAȚIE ROMÂNII devii

tori din vechii Romani carii au avut de părinte pre Romulus și de mămă pre cetatea Roma, iară de colonizatoriu aice pre marele Traian. Neînvinși sprijinitori acestui adivăr sânt vrednice de aducere aminte învățații **ISTORICI DIMITRIE CANTIMIR DOMNUL MOLDAVIEI ȘI PETRU MAIOR, IARĂ MAI CU SAMĂ LIMBA ÎN ÎNTREGEI NAȚII ROMÂNEȘTI.**

Despre **CARACTERIUL MOLDO-ROMÂNILOR**, de față să însemnează ațitata dorință către știință și civilizație. Iară caracteriu lor cel din vechime, după marturiile Istoricilor, era ca și al Romanilor.

Așa vrednicul de credință Istoricul leșăsc numit Oricovie în cartea sa de la anul 1552 zice:

Acești Moldoveni cu firea, năravurile și cu vorba nu sânt mult deosăbiți de Italieni, ii sânt oameni necultivați însă foarte bravi, că nici un neam nu este care stăpânind o țară atât de mică să stea ca și dâșii pentru patrie la război cu așa bărbăție în contra tuturor dușmanilor de prin pregiur și de câte ori se rădica acia asupra

lor să se apere cu bravură ca și dâșii. Și iarăș în alt loc mai adaoge zicând:

Ii sânt așa de bravi încât într-un timp cu toți dușmanii lor din toate părțile bătea războiu neconținut: că Stefan cel Mare, ce domnea în Moldavia, tot într-o vară au învins prin greu războiu pre Baiazet Împăratul Turcilor, pre Matias Riga Ungurilor și pre Albert Riga polonilor.

Din această vrednică de credință mărturie și din altele asemenea **SĂ ADEVEREAZĂ VECHIUL CARACTER AL MOLDO-ROMÂNILOR**, adică cum că ii era tot de odată și harnici ostenitori cu sudoare și iubitori de patrie până la râuri de sânge.

Cii mai însemnați barbați carii au întemiet existența acestei nații sânt: **MARELE TRAIAN, ADUCĂTORIUL ROMÂNILOR DIN ITALIA ÎN DACIA; PRINȚIPUL DRAGOȘ DE AL DOILEA ÎMPOPORĂTORIUL MOLDAVIEI, MARILE STEFAN EROUL PATRIEI, ALEXANDRU NUMA MOLDO-ROMÂNILOR ȘI PRINȚIPUL VASILIE ÎNTEMEETORUL ÎNVĂȚĂTURILOR ÎN ACEASTĂ ȚARĂ, IAR ACUM DE PĂRINTE AL PATRIEI PRE PRINȚIPUL STĂPÂNITORIU MIHAIL STURZA.**

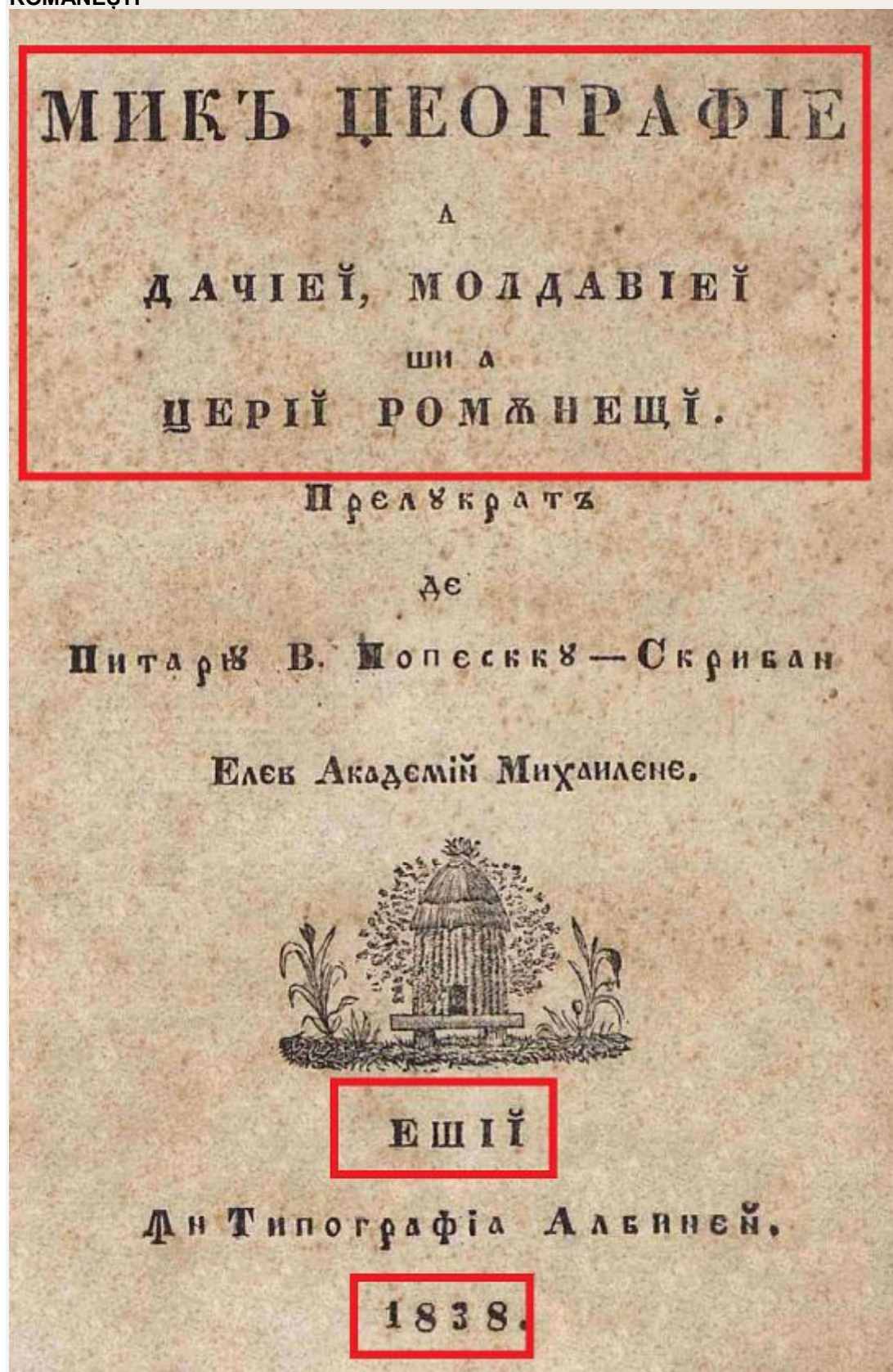
Cultura au început a spori din zi în zi și merge neconținut cu un pas măreț de la anul 1828, de când prin părinteasca îngrijire a Episcopiei învățăturilor publice, povățuită de patrioticile cugetări a le prezidentului ei, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit a Moldaviei Veniamin Costachi și cavaler s-au statornicit pentru totdeauna de a să paradosi științele în limba patriei; iară mai cu samă de la introducerea și sfințirea noului Regulament, au început a merge Moldo-Românul, pre o carieră ci-i minește, o fericită cultură.

LIMBA LĂCUIȚORILOR CARE ESTE CEA ROMÂNEASCĂ, fiică cele latinești, soră celei italienești, franțeză, spanioale și portugheze și **CEA MAI FRUMOASĂ DIALECTELE NAȚIEI ROMÂNEȘTI**, au început zic, cu laudă a crește în cultură prin compunerile și traduceri literare ei. Religia este hristiană de dogma ortodoxă cu un Mitropolit a căruia rezidenție este în capitala Eșii,

cu două Episcopii la Roman și Huși; mai multe mănăstiri întemiet de Domnii vechi, ca niște monumente mărturisitoare evlaviei către Dumnezeu și iubirii lor de patrie. Așa fel de mănăstiri sânt: Neamțul, Săcul, Slatina, Râșca, Varaticul, Agapia ș.a.

Moldavia este un Prințat tributariu Împerei Turciei a căruia prinț poartă nume de Domn al Moldaviei, având o generalnică Adunare și un Sfat Administrativ, toți întemeieți în Administrația lor pre prințiile noului Regulament sfințit la 1832.

Subt acest înbunătățit Guvern s-au așezat în prințat o Academie cu un Institut de nobili, o Gimnazie cu un Institut de stipendiști și o Siminarie cu un Institut de clirici, o școală Normală pentru fete și alte școli normale pre la țănuturi, înființarea unui Teatru Național, a unui cabinet de Istoria Naturală; pardosirea uliților cu pietre, înnoirea cișmelilor, înbunătățirea spitalurilor, toate ținătoare **PENTRU LUMINAREA ȘI FERICIREA NAȚIEI MOLDO-ROMÂNEȘTI**

ЦЕОГРАФІА МОЛДА- ВІЕЙ ЛН ЦЕНЕРАЛ.

Н Ъ М И Р Ъ .

Нѣмеле де Молдавіа сѣѣ Молдова ꙗа аре
цара де ла о апз де асѣминѣ нѣмире ши ачѣста
де ла о четате а Дачилор нѣмитѣ Моли-дава
адикѣ четатѣ де Молис, пентрѣ кѣ Дава лн
лимба Дачилор сѣ веде а фи лнсѣмнат четате.
Векіѣ Романіѣ о нѣмѣ ши пре ачѣста царѣ о пар-
те дин Дачіа рипенсѣ ши монтанѣ; апоѣ дѣ-
пре еширѣ Славонилор де прин кодри, лн-
формарѣ траѣлавѣ лор соціалник ши комѣника-
ція кѣ Романіѣ, ꙗѣ дат ши іѣ нѣме де Ва-
лахіа сѣѣ Волохіа, адикѣ о царѣ лѣкѣитѣ де
Італіенѣ (1.) де ѣнде Халкокондила, Кан-

(1.) Везѣ Цеографіа цѣрей ромѣнеѣѣ дѣспре нѣмирѣ ѣѣ.

тимир ши алціи о нѣмек Молдовлахіа тарѣ
дѣпре днкінарѣ цзріи ла д. Поартѣ де кзтрѣ
принципа Богдан, фінѣл Марелѣи Стефан, ш'аѣ
кзпзтат нѣме де Богданіа адекѣ цара лѣи Бог-
дан; тарѣ акѣм тоате ачесте нѣмирѣ се стѣнг,
ремзніа пентрѣ тотдѣна нѣмеле еи де
Молдавіа сѣѣ маи бине Молдо-Ромѣніа, пен-
трѣ кз се лзкѣе де Ромѣніи

Х О Т А Р Ъ .

Хотарѣле дин векѣ а Молдавіей ера: спре
Норд Полоніа, спре Вест Трансилваніа ши
цара Ромѣнѣскѣ, спре Сѣд Дѣнзрѣ ши марѣ
Нѣгрѣ ши спре Ост марѣ Нѣгрѣ ши Нистрѣ;
тарѣ дѣпре о кѣрцере де векѣрѣ сѣѣ дн-
гѣстат фортѣ мѣлт ши аѣ рзмас акѣм Хо-
тарѣле де флцѣ; днтрѣ Бесеравіа о царѣ
дин трѣпа Молдавіей; Бѣковина деасеминѣ
дин трѣпа Молдавіей, Трансилваніа, цара
Ромѣнѣскѣ ши Дѣнзрѣ.

Д Н П Ъ Р Ц И Р Ъ .

Молдавіа дин векиме пзи ши астѣзѣ се дм

торй дин векйй Романй карйй аѳ авѳт де пзринте пре Ромѳлѳс ши де мѳмѳ пре четатѳ Рома, гарѳ де колонизаторй аиче пре мареле Траян. Нелнвиншй сприжиниторй ачестѳй адивѳр сѳнт вредниче де адѳчере аминте лнвѳцацйй Исторничй п. к. Димитрие Кантимир Домнѳл Молдавйей ши Петрѳ Маюр, гарѳ май кѳ самѳ лимба лн лнтрецей нацйй Ромѳнечйй.

Деспре карактерѳл Молдо-Ромѳнилор, де фаѳѳ сѳ лнсѳмнѳѳѳ ациѳата доринѳѳ кѳтрѳ ѳйинѳѳ ши цивилиѳаѳіе. Гарѳ карактерѳл лор чел дин векиме, дѳпѳ мѳртѳріиле Историчилор, ера ка ши ал Романилор.

Аша вредникѳл де крединѳѳ Исторникѳл лешѳск нѳмит Ориковіе лн картѳ са де ла а-нѳл 1552. ѳиче :

Ачешй Молдовенй кѳ фирѳ нзравѳрилe ши кѳ ворба нѳ сѳнт мѳлт деосѳѳѳѳѳ де Італіенй, ій сѳнт оаменй некѳлѳтивѳѳѳ лнсѳ фодрте бравй, кѳ ничй ѳн нѳм нѳ есте каре стѳпѳ-нинѳ о царѳ атѳт де микѳ сѳ стѳ ка ши дѳншйй пентрѳ патріе ла рѳѳѳѳѳ кѳ аша вѳр-ѳѳіе лн контра тѳтѳрор дѳшманилор де прин преѳѳѳр ши де кѳте орй се рѳѳѳѳѳ аѳіа аѳѳѳѳѳ

Цариниле челе мзноссе продѣк кѣ пѣци-
нѣ остенѣлѣ лн дестѣл грѣѣ, попѣшѣй, са-
карѣ, орѣ, овѣс, ин, кѣнипѣ, тѣтѣн ши алте
мѣлте продѣкте де мѣнкѣт ши де пѣртѣт.

1.) Дин анимале арѣ фел де фел де патрѣ-пѣде
п. к. дин сѣлѣватичѣ: ѣрѣшѣ, лѣпѣ, епѣрѣ, рѣшѣ,
черѣшѣ, кѣпрѣоаре, порѣшѣ сѣлѣватичѣ ш. а. дин
чикѣре: п. к. ненѣмѣратѣ тѣрѣме де оѣ, кѣпре,
кѣрдѣрѣ де порѣшѣ ши бѣболѣ, чѣрѣшѣ де бѣшѣ
ши бѣчѣшѣ ши хѣргѣлѣшѣ де кѣшѣ фѣгарѣ, прѣ тоѣ-
тѣ ачѣстѣ ле адѣберѣще нескѣрѣсѣ екѣспортѣцѣе
чи сѣ фѣчѣ дин ачѣстѣ царѣ.

2.) Фел де фел де пѣцѣшѣ грѣстошѣ прин га-
зѣрѣ флѣвѣшѣ, рѣшѣрѣ ши пѣрѣшѣрѣ.

3.) Дин инѣкте сѣ лнѣсѣмнѣшѣ гѣндѣчѣшѣ
де матѣсѣ, ачѣшѣ де тѣрѣшѣ ши мѣшѣ кѣ самѣ
алѣннѣлѣ кѣрѣ дин нѣтѣрѣшѣ сѣ пар кѣ ачѣ а-
флѣндѣ кѣмѣшѣ лор мѣмѣшѣ кѣ прѣтѣмнѣсѣсѣ ар л-
дѣлѣчи оѣпѣцѣлѣ Молдо-Рѣмѣшѣшѣ.

**НАЦІА ШИ СТАРѢ МОЛДО-
РОМѢНИЛОР.**

Молдоѣнѣшѣ сѣнт де нацѣе рѣмѣшѣшѣ дѣвѣн-

лор сз се апере кѣ бравѣрѣ ка ши дѣншіи .
Ши гѣрѣш лн алт лок маи адоце зикѣнд:

Ии сѣнт аша де бравѣи лнѣжт лнтрѣи тимп
кѣ тоцѣи дѣшманѣи лор дин тоате пѣрциле вз-
тѣ рѣзѣбой неконтенит: кѣ Стефан чел Маре,
че домнѣ лн Молдавіа, тот лнтро варѣ аѣ л-
винс прин греѣ рѣзѣбой пре Батѣжет лмпѣра-
тѣл Тѣрчилор, пре Матіас Рига Знгѣрилор ши
пре Алберт Рига Полонилор .

Дин ачѣстѣ вредникѣ де крединцѣ мѣртѣ-
ріе ши дин алтеле асеминѣ сѣ адеверѣзѣ ве-
кѣл карактер ал Молдо-Ромѣнилор адикѣ кѣм
кѣ ин ера тот де одатѣ ши хѣрничѣ остени-
торѣи кѣ сѣдоаре ши ѣвиторѣи де патріе пѣнѣ
ла рѣжѣрѣи де сѣице .

Чѣи маи лнсѣмнѣи варѣи карѣи аѣ лнте-
мѣет ексистенціа ачестей нацей сѣнт: Мареле
Траѣн адѣкѣторѣл Ромѣнилор дин Італіа
лн Дачіа; Принципѣл Драгош де ал доилѣ
лмпопорѣторѣл Молдавіей, Мариле Стефан
ероѣл Патріей, Александрѣ Нѣма Молдо-Ро-
мѣнилор ши Принципѣл Василіе лнтемеесторѣл
лнѣѣцѣтѣрилор лн ачѣстѣ царѣ, гѣрѣ акѣм де
пѣринте ал патріей пре Принципѣл стѣпѣниторѣи

Михаил Стърза.

Квартъра аѣ личепѣт а спори дин зи ли
зи ши мерце неконтенит кѣ ѡн пас мзрець
де ла анѣл 1828, де кѣнд прин пзринтѣска
лнгрижире а Епитропіеѣ лмвзцѣтѣрилор пѣбли-
че, повзцѣитѣ де патриотичиле кѣцетѣрѣ а ле
президентѣлѣѣ ѣѣ, лналт Прѣсфинци-
тѣл Митрополит а Молдавіеѣ
Веніамин Костаки ши кавалер
саѣ статорничит пентрѣ тотдѣѣна де а сѣ
парадоси цѣинциле лн лимба патриеѣ; гѣрѣ май
кѣ самѣ де ла лнтродѣчерѣ ши сфинцирѣ нов-
лѣѣ Регѣламент, аѣ личепѣт а мерце Молдо-
Ромѣнѣл, пре о каріерѣ чѣѣ минеѣе, о ферн-
читѣ квѣтѣрѣ.

Лимба лѣѣѣиторилор каре есте чѣ ромѣнѣс-
кѣ, фѣѣѣѣ челеѣ латинецѣѣ, сорѣ челеѣ Ита-
ліеѣнеѣѣѣ, Французѣ, Спаніолѣе ши Портѣгезе
ши чѣ май фрѣѣѣѣѣ динтре дѣалектеле на-
ціеѣ Ромѣнеѣѣѣ, аѣ личепѣт зик, кѣ лаѣѣѣ
а креще лн квѣтѣрѣ прин компѣѣѣѣѣе ши
традѣѣѣѣѣѣ лнтерацилор ѣѣ. Релиѣіѣѣ есте
христѣѣѣѣѣ де догма ортодокѣѣ кѣ ѡн Митро-
полит а кѣрѣѣ резиденѣіѣѣ есте лн капитала

Ешіи, кѣ доуж Епископій ла Роман ши Хѣшѣ;
маи мѣате мѣнѣстири ѣнтеміете де Дом-
ніи веки, ка нице монѣменте мѣртѣрисигоаре
ебалакией кѣтрѣ Дѣмнезеѣ ши ѣвирей лор де
патріе. Аша фелі де мѣнѣстири сѣнт: Пѣм-
цѣла, Сѣкѣла, Слатина, Рѣшка, Варатикѣла, А-
гапіа. ш. а.

Молдавіа есте ѣн Принципат триеѣтаріо ѣм-
періи Тѣрчіей а кѣрѣла принцип поартѣ нѣме де
Домн ала Молдавіей, аѣнѣд о гене-
ралникѣ Адѣнаре ши ѣн Сѣат Административ,
тоѣи ѣнтемеѣѣи ѣн Администраѣа
лор пре принципіале ноѣлѣи Регѣламент сѣфин-
цит ла 1832.

Сѣѣт аѣест ѣнеѣнѣтѣѣит Гѣѣерн саѣ аше-
зат ѣн принципат о Академіе кѣ ѣн Инсти-
тѣт де ноѣлѣи, о Цимназіе кѣ ѣн Инститѣт
де стипендиѣи ши о Симинаріе кѣ ѣн Инсти-
тѣт де клириѣи, о сколаѣ Нормалѣ пентрѣ
фете ши алте сколѣ нормале пре ла ѣѣнѣтѣ-
рѣи, ѣнѣинѣарѣ ѣнѣи Театрѣ Наѣіонал, а ѣнѣи
Кабинет де Історіа Натѣралѣ; парѣосирѣ
ѣлиѣилор кѣ піетре, ѣноирѣ чишмелилор, ѣн-
ѣнѣтѣѣирѣ спиталѣрилор, тоате ѣнѣтѣгоаре
пентрѣ ѣѣминарѣ ши фериѣирѣ наѣіей Молдо-

Ромѣнецѣй кѣ ѱи кѣвѣнт пентрѣ биниле омѣни-
рей. Милиціа регѣлатѣ съ ѣмпарте ѣ остаѣѣ
де Кавалеріе ши де инфантеріе.

Марка цѣрей есте Божѣл сѣмнѣл бѣрѣѣ-
ціей, а гриѣлтѣрей, а кѣмпенитеѣ окѣрмѣирѣй
ши а викторіей, каре семн есте дат нощ де
ла стрѣмошій нострій Романѣй ка о клирономіе.

DOCUMENTUL 93

1839 Felix Colson, *Starea prezentă și viitorul Principatelor, Paris, 1839*

„Valahii împrăștiati, dar uniți în multe feluri, trăiesc compact la granițele Valahiei până la Almaș (?) (Alfus). Brașov este un oraș în întregime valah; are fabricile sale de ustensile și hârtie pentru folosul săracilor. Austria de multă vreme a căutat să întetească diviziunile religioase între valahi, profitând de diferențele dintre ierarhiile lor; unii sunt ortodocși și ceilalți, schismatici; dar în prezent, neînțelegerile sunt depășite, iar Seminarul religios de la Blaj oferă un exemplu demn de a fi amintit. Schismaticii, dintre care unii sunt destinați a deveni preoți, merg să-și facă studiile și urmează aceleași cursuri ca și grecii uniți.

Valahii Transilvaniei au un viitor; ei îi detestă pe maghiari; nu-i simpatizează nici pe secui, nici pe germani; **EI SUNT ROMÂNI (ROUMAINS) ȘI SPERĂ SĂ SE REUNEASCĂ CU FRAȚII LOR DIN MOLDO-VALAHIA.** Ideea unei Uniri se popularizează din ce în ce mai mult. Ei se încurajează reciproc pentru a putea obține drepturi și privilegii pentru frații umiliți din Ungaria și din Banat. Ei n-au uitat că Huniade, acel faimos general ungur era de sângele lor; că sunt mai numeroși decât opresorii lor, și că în propria lor țară sunt reduși // la sclavie. Transilvania poate furniza un mare număr de valahi instruiți și distinși care pot face mari servicii cauzei compatrioților lor.”

DE

L'ÉTAT PRÉSENT ET DE L'AVENIR

DES PRINCIPAUTÉS

DE

MOLDAVIE ET DE VALACHIE;

Suiv

DES TRAITÉS DE LA TURQUIE

Avec les Puissances Européennes,

Et d'une Carte des Pays Roumains,

PAR FÉLIX COLSON.

PARIS,

CHEZ A. PUGIN, LIBRAIRE,

Quai des Augustins, 49.

1839

plusieurs articles du *National* contre les Russes , articles qui faisaient l'éloge des députés valaques du parti national.

Les Valaques disséminés, mais unis en plusieurs endroits , sont compacts sur les frontières de la Valachie jusqu'à l'Alfus. Cronstadt est une ville toute valaque ; elle a ses fabriques d'ustensiles et de draps à l'usage de la classe pauvre. L'Autriche a longtemps cherché à semer des divisions religieuses entre les Valaques en profitant de la différence de leur hiérarchie ; les uns sont orthodoxes et les autres schismatiques ; mais aujourd'hui les évêques se sont entendus, et le séminaire religieux de Blaye offre un exemple digne d'être remarqué. Les schismatiques, dont quelques-uns se destinent à la prêtrise , vont y faire leurs études, et suivent les mêmes cours que les Grecs unis.

Les Valaques de la Transylvanie ont de l'avenir ; ils détestent les mayars ; ils ne sympathisent ni avec les secklers , ni avec les Allemands ; ils sont Roumains et nourrissent l'espoir d'être réunis à leurs frères de la Moldo-Valachie. L'idée d'une réunion se popularise de plus en plus. Ils se flattent tous de pouvoir obtenir des droits et des privilèges pour leurs frères écrasés dans la Hongrie et dans le Bannat. Ils n'ont pas oublié qu'Huniade , ce fameux général hongrois était de leur sang ; qu'ils sont plus nombreux que leurs oppresseurs, et que c'est dans leur propre pays qu'ils sont réduits à

DOCUMENTUL 94

1840 autorul, originar din Ovidiopolul de peste Nistru, care a scos în 1840 la Sankt Petersburg „Gramatica valaho-moldovenească”, în prefața căreia scria: „*Acesta e limba Română. Și denumirea de Român nu e întâmplătoare. Deci, într-o descriere generală a urmașilor apropiați ai unuia și aceluiași trib, suntem în drept să ne ținem de comuna lor denumire; deci limba Română poate servi drept noțiune comună pentru graiul Valah și pentru cel Moldovenesc.*”? IACOB HÂNCU (GHINKULOV) **IACOB HÂNCU (GHINKULOV), GRAMATICA VALAHO-MOLDOVENEASCĂ, SANKT PETERSBURG, 1840**

Cuvânt înainte

„Necătând la poziția geografică a Moldovei și Valahiei, la importanța evenimentelor istorice în țările dunărene și la atracția unuia și celuilalt Principat în relațiile lor cu Puterile megieșe, – nici proveniența națiunii, nici situația politică și socială, nici limba fiilor Daciei așa și nu au fost studiate în modul corespunzător, nu sunt aduse la cunoștință. Unul din aceste obiecte demne de curiozitate e supus acum fugitivei noastre descrieri. **ACESTA E LIMBA ROMÂNĂ.** Și denumirea de *Român* nu e întâmplătoare. **PÂNĂ LA FORMAREA VOIEVODATULUI MOLDOVEI, LOCUITORII AMBELOR PRINCIPATE ERAU CUNOSCUȚI SUB NUMELE COMUN AL ROMÂNILOR.** Ca urmare ea a rămas în uzul urmașilor sud-vestici ai Românilor, Valahilor, care și până în prezent continuă să-și spună *Români*; însă frații lor nord-estici au preferat denumirii de *Român*,

pe cea împrumutată de ei de la noua patrie – Moldova, însă, în viața de zi cu zi a poporului, totuși câteodată se repeta străvechiul nume al strămoșilor lor (*). – Deci, într-o descriere generală a urmașilor apropiați ai unuia și aceluiași trib, **SUNTEM ÎN DREPT SĂ NE ȚINEM DE COMUNA LOR DENUMIRE; DECI LIMBA ROMÂNĂ** poate servi drept noțiune comună pentru *graiul Valah* și pentru cel *Moldovenesc*.

Nu ne vom adânci în cercetarea istorică a problemelor referitoare la limba locuitorilor băștinași ai Moldovei și Valahiei: a fost limbă a Dacilor sau a Geților, reprezenta oare un grai diferit, era oare o ramură a limbii slave sau s-a format din limba coloniștilor Romani, – toate astea parțial sunt acoperite de întunericul necunoscutului, tot parțial sunt indispensabile de voluminoasele analize despre aborigenii pământurilor dunărene, străine de actualul obiect al analizei noastre, -dar ne vom referi direct la starea curentă a limbii *Valaho-Moldave*, îi vom analiza originile de bază, și din ele ne vom strădui să relevăm următoarele concluzii despre proprietățile sale.

НАЧЕРТАНИЕ ПРАВИЛЪ

1.33.903

ВАЛАХО-МОЛДАВСКОЙ

ГРАММАТИКИ,

составленное

Левъ Нѣномъ

Я. Гинкуловымъ.

Авторъ, или преподаватель Грамматики, есть не законодатель языка, а только собиратель и толкователь его законовъ, которые даются въ началѣ народомъ, а въ послѣдствіи, по установленіи языка, образцовыми писателями.

Грегъ.

765021

B.C.U. IASI

САНКТПЕТЕРБУРГЪ.

ВЪ ТИПОГРАФИИ ИМПЕРАТОРСКОЙ АКАДЕМИИ НАУКЪ.

1840.

ПРЕДИСЛОВІЕ.

Не смотря на географическое положеніе Молдавіи и Валахіи, на важность историческихъ событій въ при-Дунайскихъ странахъ и на до-стопримѣчательность того и другаго Княже-ства по ихъ отношеніямъ къ прилежащимъ Дер-жавамъ, — ни народное происхожденіе, ни поли-тическое и гражданственное состояніе, ни языкъ сыновъ Дакіи доселѣ надлежащимъ образомъ не изслѣдованы, не приведены въ извѣстность.

Одинъ изъ сихъ достойныхъ любознанія пред-метовъ подлежитъ нынѣ бѣглому обзору нашему. Это — языкъ *Ромынской*. И названіе *Ромынь* не есть гадательно. До учрежденія Воеводства Мол-давскаго, жили обаихъ Княжествъ извѣст-ны были подъ общимъ именемъ Ромыновъ. Въ послѣдствіи оно оспалось въ удѣлъ юго-западнымъ потомкамъ Ромыновъ, Валахамъ, ко-торые и понынѣ продолжаютъ называть себя Ромынами; сѣверо-восточные же собратья ихъ предпочли имени *Ромынь* названіе, заимство-

ванное ими опъ имени новой отчизны — Молдавіи, и однако, въ низшемъ быту народномъ, все еще изрѣдка повпоряютъ древнее имя предковъ своихъ (*). — Слѣдственно, при общемъ обзорѣ ближайшихъ опродій одного и того же племени, мы въ правѣ держаться общаго названія ихъ; слѣдственно языкъ *Ромынкій* можетъ служить общимъ знаменателемъ Валахскаго и Молдавскаго нарѣчій.

Мы не войдемъ въ историческое изслѣдованіе вопросовъ относительно языка коренныхъ обитателей Молдавіи и Валахіи: былъ ли это языкъ Даковъ или Геповъ, соспавлялъ ли онъ особое нарѣчіе, слылъ ли опраслю Славянскою, или же образовался изъ языка Римскихъ переселенцевъ, — все это часшію покрыто мракомъ неизвѣстности, часшію же не разлучно съ обширными изысканіями о аборигенахъ при-Дунайскихъ земель, чуждыми настоящему предмету нашего разсужденія, — но мы прямо обратимся къ вывѣщенному состоянію Валахо-Молдавскаго языка, разсмотримъ его основныя начала, и изъ нихъ постараемся вывести ближайшія о свойствахъ его заключенія.

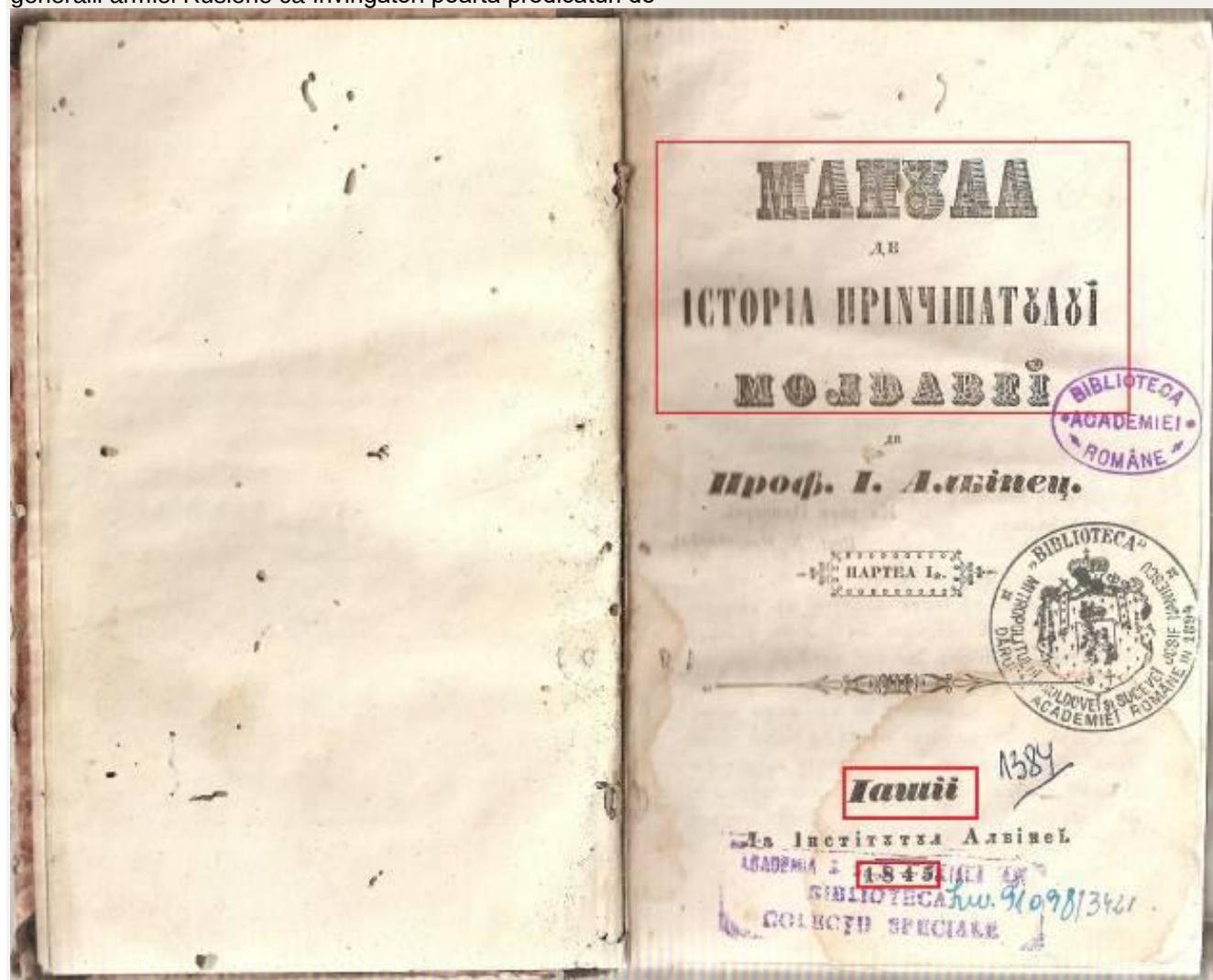
(*) Странно только, что Молдаваны, сложивши съ себя родовое имя свое, не охотно даютъ его и своимъ родичамъ — Валахамъ, называя ихъ *Мунтянами* (Горцами).

DOCUMENTUL 95

1845 **MANUAL DE ISTORIA PRINCIPATULUI MOLDAVEI** de Prof. Ioan Albinet (Partea I), **IAȘII**, 1845

Din Precuvântare

Pagina din stânga, de la aliniatul din mijloc: "**CU FORMAREA STATURILOR, ROMÂNII SCĂPÂND DE SPAIMA BARBARIEI**, au început o viață nouă însuflețită de neatarnare politică și de nășite în desvălirea duhului. Aceste înaintiri însă în grabă s-au împedecat, pacea de mult dorită sub carea ar fi putut a se face asemenea înaintiri s-au pierdut din nou, **ȘI ROMÂNII PENTRU A-ȘI PUTE PĂSTRA NAȚIONALITATEA** și neatarnarea, s-au văzut nevoiți a începe nouă resboae. Eroismul lor în aceste lupte în privirea numărului celui mic și a mărimii armiiilor ce vinea asupra lor, și se priimea cu peptul deschis fără a se înspăimânta, este vrednic de însemnat. **DOMNITORII MOLDAVEI** pe un teatru strâmt și cu mijloace mici au făcut lucruri urieșe. Ei aproape de trei veacuri au apărut cu sabia în mână Crestinătatea dinaintea închinătorilor credinței Islamului. În timpurile de curând ca și în vechime, pământul nostru îl vedem a fi scena luptelor celor mai sângeroase; Polonii, Germanii, Rușii hotărăscu aice cele mai crunte a lor resboae cu Turcii, Sobieski sub zidiurile Hotinului își desvălește al seu talent militar prin care apoi câștigă tronul Poloniei. Petru cel Mare, lângă Movila Răbâei prin a sa înțelepciune scapă din mânele Turcilor și încheie o pace cu dâșii. De la această vreme toate lovirile cu Rușii se facu **ÎN ȚERILE ROMÂNEȘTI**, toți generalii armiei Rusiene ca învingători poartă predicaturi de

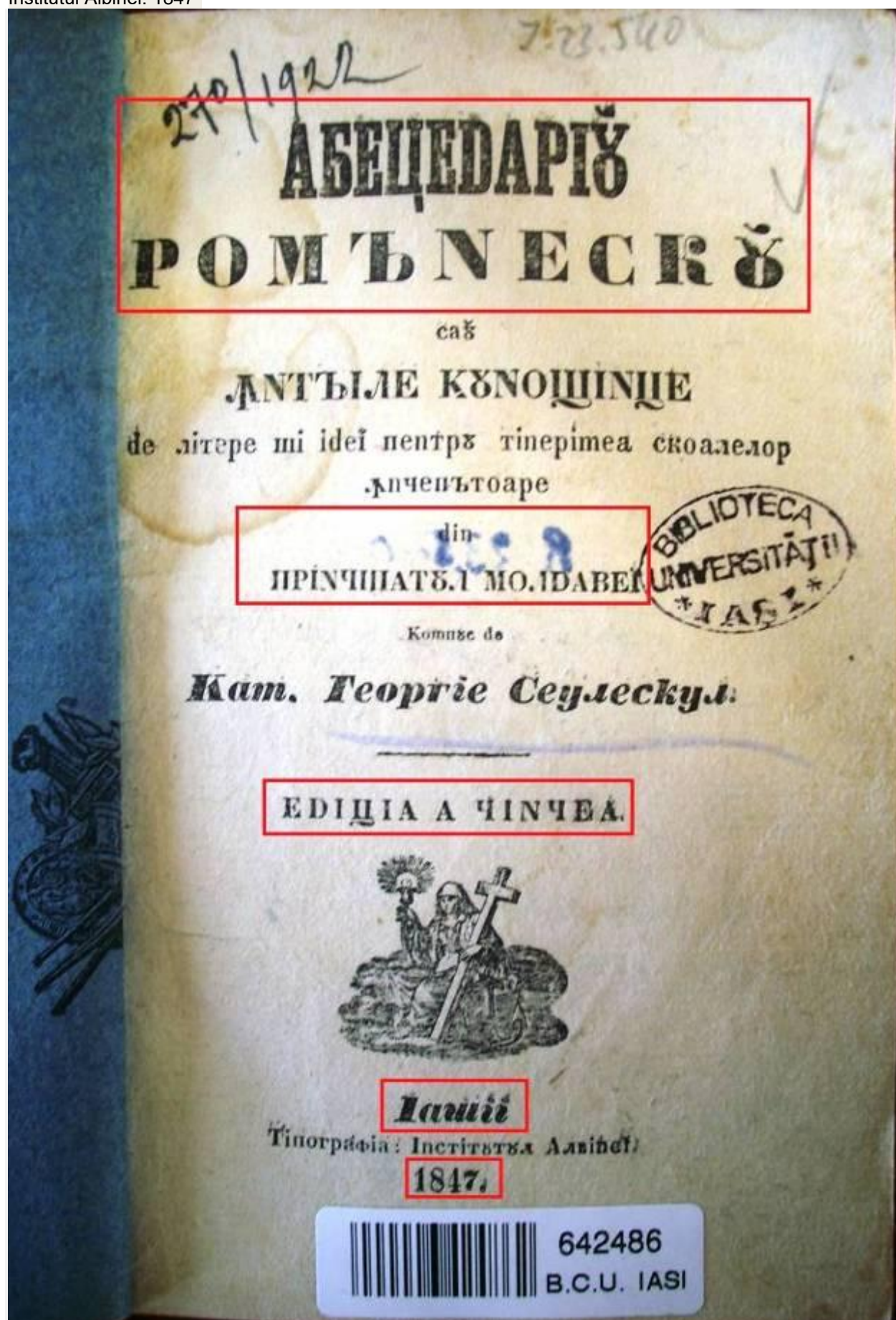
шіт ачеасть Імперіе се сфърмъ, ачеа Романо-Оріенталъ кѣзъ сѣмъ Тѣрчі, Джкатѣріе Ромѣне дін Трансільваніа ші челе де не лжигъ Тіса сѣмъ Бугарі, режасеръ дечі не счєна політікѣ: Приичинателе чєл Молдо-Ромѣи, дѣтємєіат прін вєіреа лѣі Богдан Драгош кѣ о колоніє де Ромѣи дін Марамурѣш дѣ а XIV сѣтѣ, ші чєл Мантєно-Ромѣи дѣтємєіат прін вєіреа Радѣлѣ кѣ о алѣ колоніє де ла Фѣтѣран ші Оманш дѣ а XIII сѣтѣ дѣмъ Хрістос.

Кѣ дѣвоормареа статѣрілор, Ромѣиі сѣмѣнд де сѣмѣмъ варварієі, аѣ дѣчєсѣт о віадѣ нозѣ дѣстолєнѣтѣ де вєатѣрѣаре політікѣ ші де нѣмѣре дѣ десѣлѣреа дѣхлѣлѣ. Ачєстє дѣнѣітѣрі дѣсѣ дѣнѣралъ с'аѣ дѣмѣдєкат, нѣчєа де жѣлѣт дѣрітѣ сѣмъ карєа ар оі нѣтѣт а сє фѣчє асємѣнє дѣнѣітѣрі с'аѣ нєрдѣт дін нѣлѣ, ші Ромѣиі нєітѣрѣ ашѣ нѣтє нѣстра нѣціонѣлітѣтєа ші нєітѣрѣнѣрєл, с'аѣ вѣзѣт нєвоіні а дѣчєнє нѣлѣ рєспѣдє. Ероісѣмѣл лор дѣ ачєстє лѣнѣтє дѣ прінѣреа нѣ-

мѣрѣлѣ чєлѣі мѣк ші а мѣрѣмєі армѣілор чє вѣнєа асѣрѣ лор, ші де прѣмєа кѣ нєпѣтѣл дєсѣкѣ фѣрѣ а сє дѣсѣлѣмѣнѣтѣ, єстє вѣрдѣнік де дѣсємѣнат. Дѣмѣіторѣі Молдавєі нє нѣ тєатѣрѣ стрѣжѣт ші кѣ мѣжлѣоачє мѣчѣ аѣ фѣкѣт лѣкрѣрі хрієшє. Еі апроанє де трєі вєакѣрі аѣ ашѣрат кѣ сѣвѣа дѣ мѣнѣ Крєстѣнѣтѣтєа дѣнѣітє дѣкѣнѣтѣрілор вѣрдѣнѣєі Ієслѣмѣлѣлѣ. Дѣ тѣмѣнѣріє де кѣрѣад кѣ ші дѣ вєкѣмє, нѣмѣжѣтѣл нѣстрѣ жѣ вєдєм а фѣ счєнѣ лѣнѣтєлор чєлор мѣі сѣнѣрєоасє; Полоніі, Цєрмѣнѣі, Рѣшѣі хотѣрєскѣ ачє чєлє мѣі бѣхѣтє а лор рєспѣдє кѣ Тѣрчіі, Сѣмѣєскѣ сѣмъ вѣдѣріє Хотѣнѣлѣі жшѣ дєсѣлѣтєчє ал сєѣ тѣлєнт мѣлітар прін карє аноі кѣнѣгѣ тѣрѣлѣ Полонієі. Пєтрѣ чєл мѣрє, лѣжѣгѣ Мѣвізѣ Рѣвѣєі прін а сѣ дѣнѣлѣнѣчѣнѣє скѣнѣ дін мѣвєлє Тѣрчілор ші дѣкѣлє о нѣчє кѣ дѣнѣшѣі. Де лѣ ачєасть вѣрємє тѣатѣ лѣнѣріє кѣ Рѣшѣі сє фѣкѣ дѣ чєріє Ромѣнєнѣі, тѣпѣ рєвєрѣлѣі армѣєі Рѣсѣнє кѣ дѣнѣнѣтѣрі нѣвѣртѣ прєдѣкатѣрі де лѣ-

DOCUMENTUL 96

„ABEȚEDARIU ROMĂNESCU sau întâile cunoștințe de litere și idei pentru tinerimea scoalelor începătoare DIN PRINCIPATUL MOLDAVEI. Compus de Cam. Gheorghe Seulescul. **EDIȚIA A CINCEA** . Iașii. Tipografia: Institutul Albinei. 1847”

DOCUMENTUL 97

1848 Hippolyte Desprez, *MOLDO-VALAHIA și mișcarea românească*, Paris, 1848

„Moldo-Valahia și mișcarea românească

CELE DOUĂ PRINCIPATE, MOLDOVA (MOLDAVIE) ȘI ȚARA ROMÂNEASCĂ (VALACHIE) SUNT LOCUITE DE O POPULAȚIE PE CARE O PUTEM CONSIDERA OMOGENĂ, cu toate că o mulțime de greci au sosit acolo, pentru a face avere, și mai multe mii de țigani (*Zingares*) trândăvesc în starea lor de primitivitate. Turcilor, suzeranii țării, nu li se acordă dreptul de a se așeza în principate. **LOCUITORII DIN RĂSĂRITUL UNGARIEI, CE OCUPĂ ÎNTREAGA TRANSILVANIA, BUCOVINA, BASARABIA, SUNT FRAȚI AI CELOR DIN MOLDOVA ȘI ȚARA ROMÂNEASCĂ. NISTRUL, CARPAȚII, TISA, DUNĂREA ȘI MAREA NEAGRĂ FORMEAZĂ O FRONTIERĂ NATURALĂ A ACESTOR PROVINCII, ÎMPĂRȚITE ÎNTRE CELE TREI MARI IMPERII, ȘI ACEST VAST TERITORIU SE PARE CĂ ESTE PREDESTINAT SĂ CONȚINĂ O SINGURĂ NAȚIUNE [...]**

SENTIMENTUL NAȚIONAL, CARE A FOST ÎNCĂTUȘAT ÎN PRINCIPATE (EN MOLDO-VALACHIE), dar nu sufocat, s-a redesteptat cu putere. Încercuți în nord de slavi-ruși și polonezi, în sud de slavii din Bulgaria și Serbia, la vest de cehi și de maghiari, **ROMÂNII (LES MOLDO-VALAQUES) ȘI-AU FORMAT O CONȘTIINȚĂ CLARĂ A INDIVIDUALITĂȚII LOR**. Drept consecință naturală a originii și civilizației lor latine, ei au fost de altfel mai mult decât orice popor al Europei orientale dispuși să sesizeze și să asimileze cu promptitudine ideile noi care triumfau cu strălucire în Europa latină; primeau cu inima deschisă încurajările care le veneau din Franța. Inspirați, ca și maghiarii, cehii, polonezii, slavii, grecii, de sentimentul național, românii (**LES VALAQUES**) **AU ÎNCEPUT SĂ CAUTE CIVILIZAȚIA ÎN PROGRESUL LOGIC ȘI ÎN DESĂVÂRȘIREA**

NAȚIONALITĂȚII LOR, BUCURÂNDU-SE DE O SIMPATIE VIE PRINTRE TOATE POPULAȚIILE DE ACELAȘI SÂNGE ROMÂNESC, ÎMPĂRȚITE ÎNTRE CELE IMPERII: TURCIA, RUSIA ȘI AUSTRIA.

MIȘCAREA ROMÂNEASCĂ (LE MOUVEMENT ROUMAIN) REPREZINTĂ ACEASTĂ ACȚIUNE POLITICĂ A SAVANȚILOR, SCRITORILOR ROMÂNI DIN PRINCIPATE, TRANSILVANIA, BASARABIA ȘI BUCOVINA, PENTRU UNIREA CELOR OPT MILIOANE DE ROMÂNI (ROUMAINS), CARE AU SUPRAVIEȚUIT CELOR ȘAPTESPREZECE SECOLE DE CRUDE ÎNCERCĂRI. DIN PUNCT DE VEDERE AL PRINCIPIULUI NAȚIONALITĂȚILOR, ACEST POPOR MUTILAT NU FORMEAZĂ ÎN PREZENT DECÂT UN SINGUR CORP ȘI VASTA UNITATE TERITORIALĂ PE CARE LOCUIEȘTE SE NUMEȘTE ROMÂNIA, DACĂ NU ÎN LIMBA TRATATELOR CEL PUȚIN ÎN CEA A PATRIOTISMULUI (ROMANIE).”

qui invoquent pour les mieux flatter les grands souvenirs de la mère-patrie. Quoiqu'ils fussent détachés de l'église latine, ils devinrent de brillants champions de la chrétienté, au ^{xv}^e siècle sous Hircu Ier et Hircu-le-Grand, au ^{xvi}^e siècle sous Hircu, au ^{xvii}^e sous Michel-le-Brave, qui combattirent aussi pour l'unité roumaine. Cependant ils finirent par succomber, et la patrie roumaine resta morcelée entre les Arméniens et les Turcs, jusqu'à ce que la Russie, pour prix de ses perfides services, vint en prendre aussi sa part. Les Moldaves et les Valaques reconquirent la souveraineté du sultan. Sans doute, des capitulations, qui sont encore aujourd'hui les vraies bases du droit public des principautés, leur garantissaient un gouvernement libre et national, même dans cette condition de vassalité; mais la Porte Ottomane empiéta sur ces concessions, au point de remplacer bientôt, par des princes de son choix, les princes indigènes, élus par la nation suivant l'immémorial usage. Les Grecs du quartier du Fener à Constantinople, en un mot les Phanariotes, qui avaient succédé aux Juifs et aux chrétiens convertis à l'islamisme dans les fonctions d'interprètes du divan pour ses relations avec les peuples voisins ou avec l'Europe, ces esclaves si tristement célèbres, qui étaient arrivés ainsi à la richesse et à la toute-puissance, obtinrent la faveur suprême de gouverner pour les Turcs la Moldavie et la Valachie.

Les Phanariotes, après une tyrannie d'un siècle, se sont perdus par leurs propres excès; mais déjà le sort s'en venait au moment de les renverser, les Moldo-Valaques aient accepté ou subi le secours d'une puissance voisine dont l'ambition est bien connue, et qu'en s'affranchissant du système phanariote, ils n'aient pas su se défendre du protectorat russe, le plus redoutable pour eux que la suzeraineté affaiblie de la Porte Ottomane. Heureusement, depuis l'exclusion des Phanariotes, il s'est manifesté dans la société valaque une tendance qui atténue singulièrement cette victoire de la Russie. Le sentiment national, qui avait été comprimé, mais non étouffé, en Moldo-Valachie, s'est réveillé avec vivacité, avec puissance. Pressés au nord par les Slaves russes et polonais, au midi par les Slaves illyriens de la Bulgarie et de la Serbie, à l'est par les Slaves tchèques des pays slovaques et par les Hongrois, les Moldo-Valaques ont pu dans cette situation une vue nette et précise de leur individualité roumaine. Par une conséquence naturelle de leur origine et de leur civilisation latines, ils étaient d'ailleurs plus qu'aucune autre race de l'Europe orientale disposés à saisir vivement et à assimiler promptement les idées nouvelles qui triomphaient avec tant d'état dans l'Europe latine; ils recevaient ainsi à cœur ouvert les encouragements qui leur venaient de la France. Inspirée, comme les Hongrois et les Illyriens, les Tchèques, les Polonais, les Hellènes, par le sentiment de la race, les Valaques se sont donc mis à chercher la civilisation dans le progrès logique et le perfectionnement de leur na-

tionalité, et, non moins heureux que les patriotes illyriens, ils ont rencontré une sympathie vivifiante chez toutes les populations de leur sang divisées entre les trois empires de Turquie, de Russie et d'Autriche. Le mouvement roumain, c'est ce travail politique des savans et des écrivains de la Moldo-Valachie, de la Transylvanie, de la Bessarabie et de la Bucovine, pour la réunion des huit millions de Roumains qui ont survécu à dix-sept siècles de cruelles épreuves. Du point de vue du principe de la nationalité fondé sur l'idée de race, ce peuple multiplié se forme dès à présent qu'un seul corps, et le vaste territoire qui le contient dans son unité s'appelle la Roumanie, sinon dans la langue des traités, au moins dans celle du patriotisme.

I.

Sitté que, venant de l'ouest, on a franchi la Theiss, on est dans cette Roumanie idéale. J'allais de Perli, à travers la Transylvanie, à Bucarest, la ville de la joie, capitale de la Valachie et foyer principal de l'activité roumaine (1). J'avais ainsi à parcourir les montagnes où la race est restée la plus intacte et les plaines où elle a le plus souffert, et je devais y rencontrer à chaque pas ou d'anciennes villes ou des ruines romaines : ainsi, Gyula (Alba-Aulio), Clusembourg (Clusium, Clusopolis), Halarg (Ulpia-Trajana), Hermannstadt (Astrucaria-Augusta), le passage et les débris du Tour-Rouge (Turris Trajana), puis la voie Trajana, suspendue au flanc des rochers au-dessus de la rivière thermale de l'Orlo (Afton). En tournant un peu à droite du côté du Danube, j'arrivais à Turan-Severin (Turris Seteri) dont je contempnis les ruines, avec celles du pont de pierre jeté par Trajan sur le Danube en cet endroit, l'un des plus beaux de la Valachie, après quoi je pénétrais par les riantes collines du banat de Craïova dans les plaines immenses au milieu desquelles la ville quasi-française de Bucharest attend le voyageur épuisé par les fatigues d'une route pénible, mais ravi par la beauté des sites et par celle des populations.

Cette beauté des sites ne se révèle toutefois qu'à quelque distance de Bucharest. On doit même avouer que l'entrée du pays roumain par la Hongrie septentrionale offre d'abord un aspect désolant. L'on se trouve tout d'un coup au milieu d'une de ces steppes incultes, désertes, uniformes, qui ne sont point entièrement rebelles à la culture, malgré la charrue délaissée volontiers pour un sol plus généreux non encore envahi tout entier par le travail. De loin en loin, des tertres dus à la main de l'homme et destinés sans doute à marquer des sépultures d'une époque reculée, quelques puits à bec de grue placés sur la route

(1) La ville roumaine de Bucharest est Bucarest, l'écrit se prononce Bucourésti.

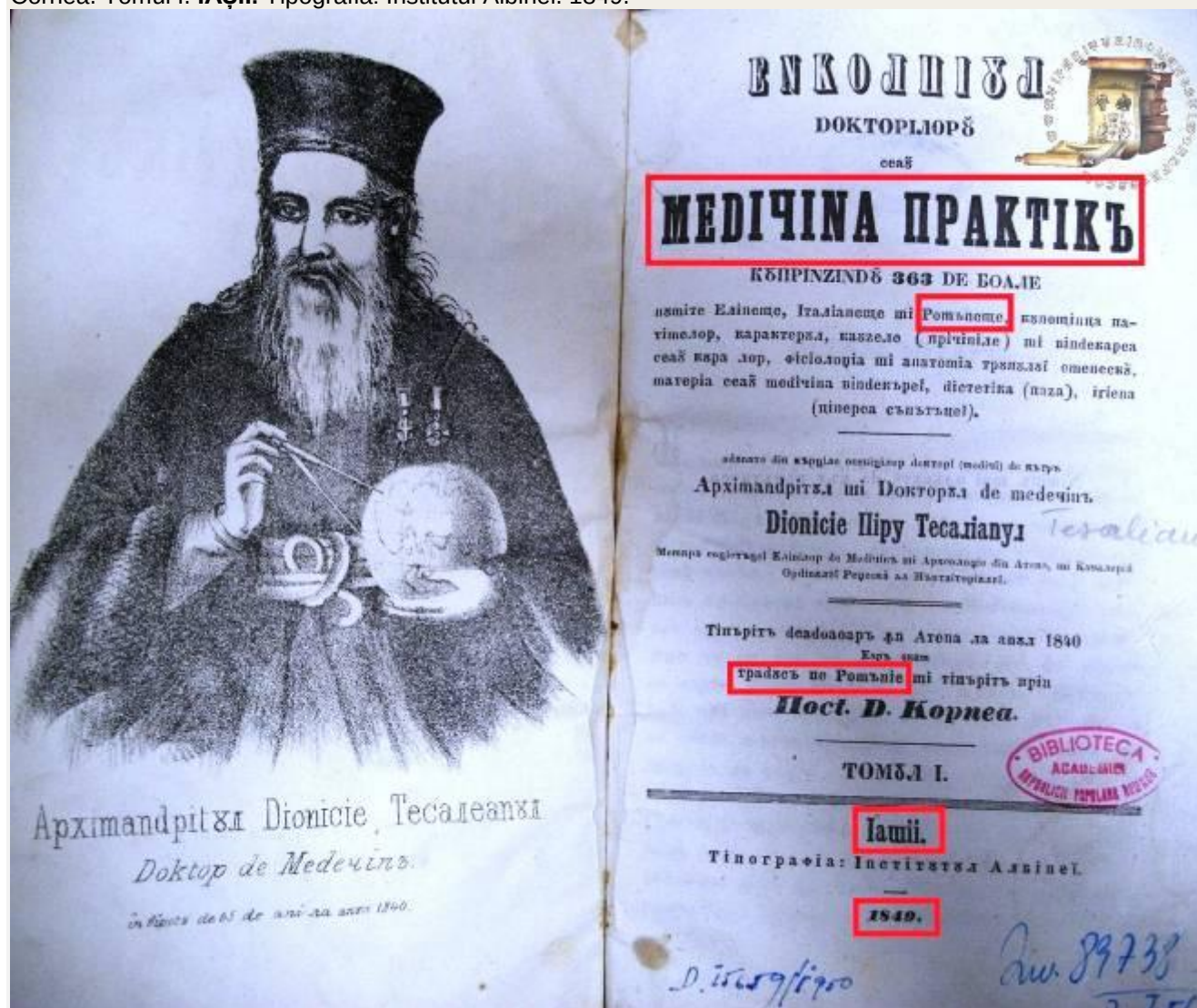
DOCUMENTUL 98

1849 *Encolpiul doctorilor sau Medicina practică, Iași, 1849*

Pe pagina din stânga: „Arhimandritul Dionisie Tesaleanul, Doctor de Medicină. În vârstă de 65 de ani la anul 1840.”

„Encolpiul doctorilor seau Medicina practică, cuprinzindu 363 de boale numite Elinește, Italianește și **ROMĂNEȘTE**, cunoștința patimelor, caracterul, cauzele (pricinile) și vindecarea seau cura lor, fiziologia și anatomia trupului omenescu, materia seau medicina vindecărei, dietetica (paza), ighiena (ținerea sănătăței). Adunate din cărțile osebiților doctori (medici) de către Arhimandritul și Doctorul de medicină Dionisie Piru Tesalianul, membru Soțietăței Elinilor de Medicină și Arheologie din Atena, și Cavaleriu Ordinului Regescu al Mântuitorului.

Tipărită deadoaoară în Atena la anul 1840. Eară **ACUM TRADUSĂ PE ROMÂNIE** și tipărită prin Post(elnicul) D. Cornea. Tomul I. **IAȘII**. Tipografia: Institutul Albinei. 1849.

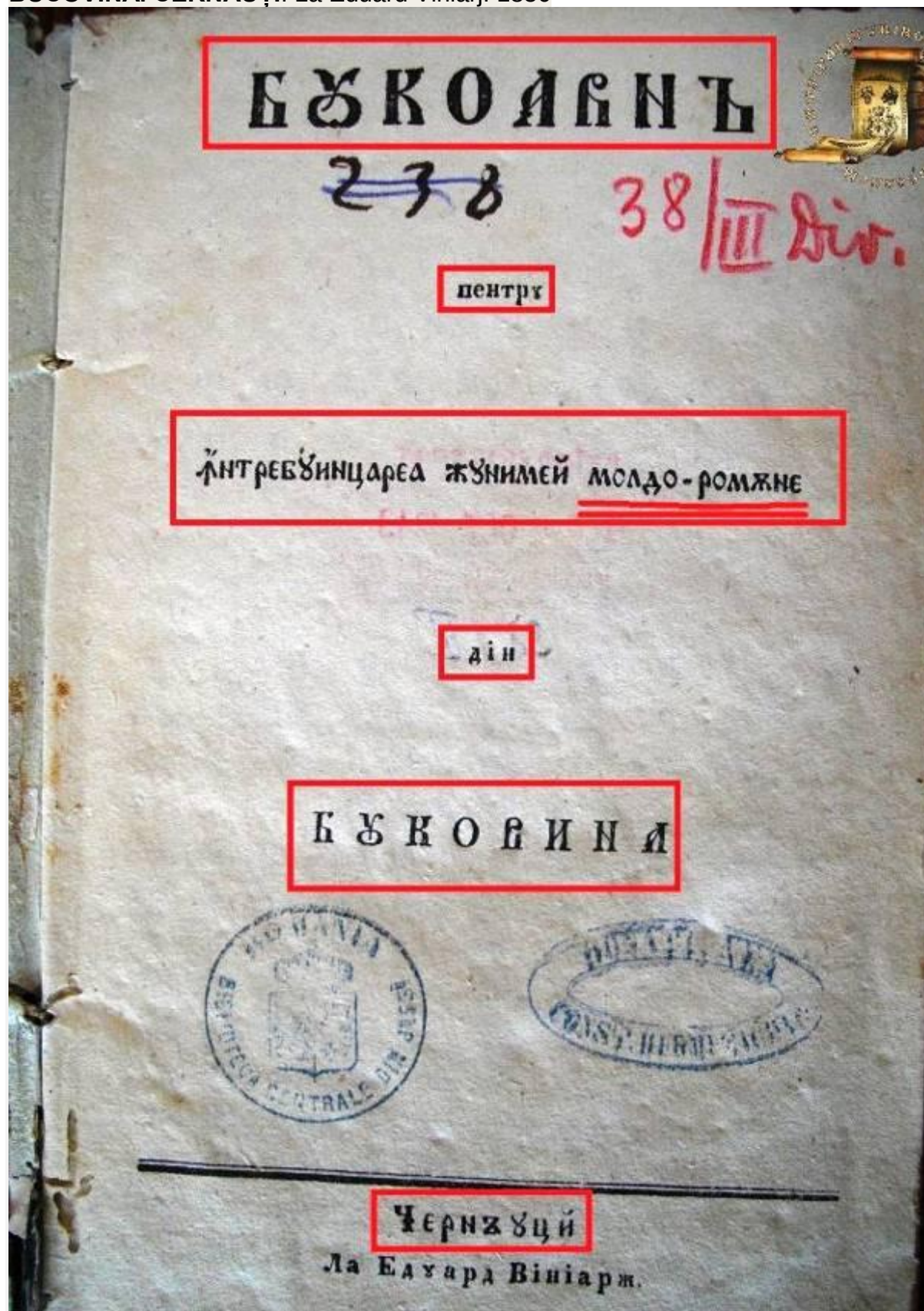

DOCUMENTUL 99

Constantin (Costache) Stamatî (n.1786— d.1869, Ocnița,județul Hotin), scriitor român **DIN BASARABIA**, funcționar și interpret al administrației țariste răsplătit de împărat cu medalia "Sfânta Ana", în grad de cavaler, membru al "Societății Imperiale de Istorie și Antichități" din Odesa. A scris poezia intitulată „**UN ROMÂN ÎNSTRĂINAT**“:

Măhnit și posomorât,
Întristat și amărât,
Cu dor nespus
Mă uit spre Apus,
Acolo îi viață!
Acolo îi speranță
Să fim fericiți
De am fi cu toții uniți!...

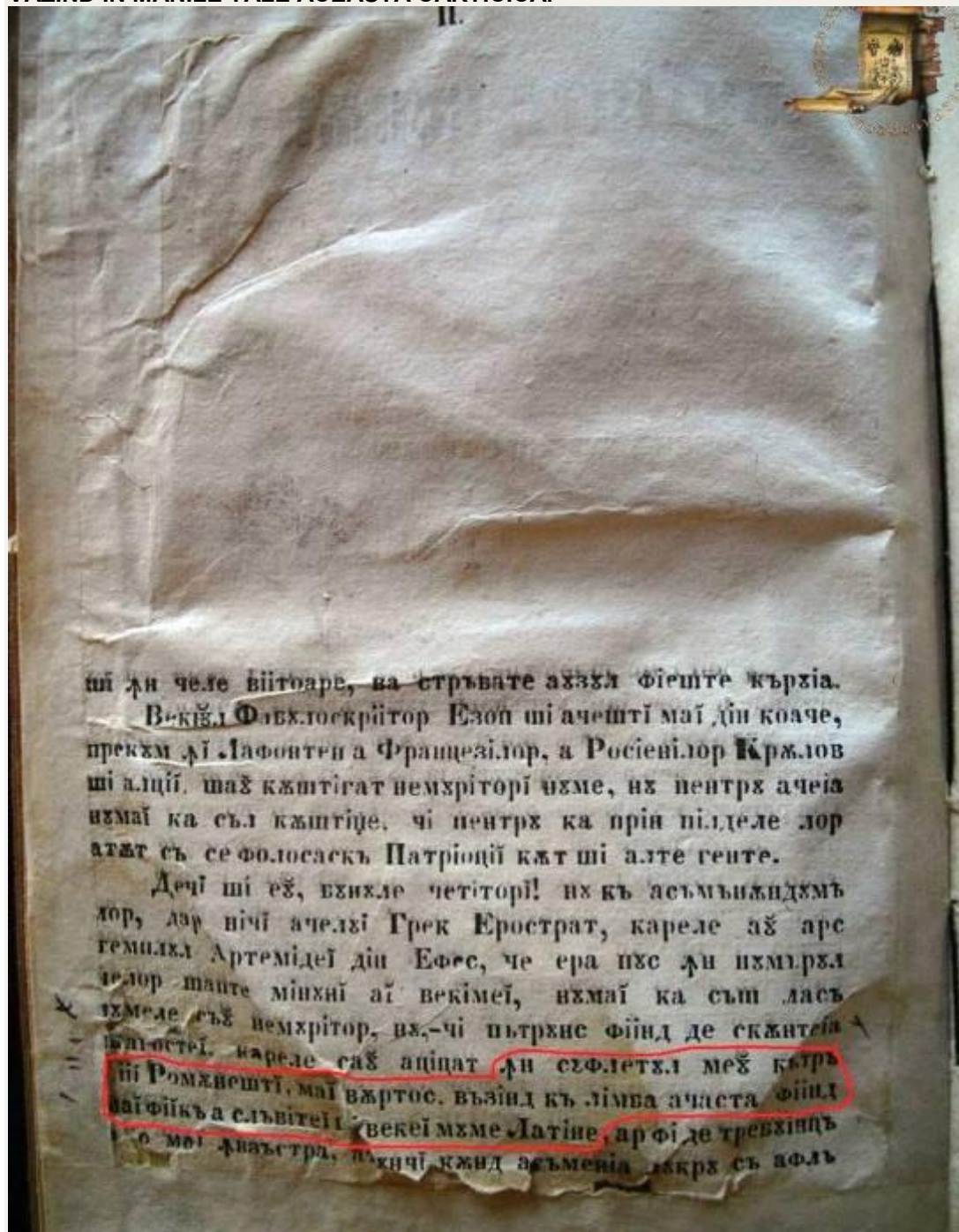
DOCUMENTUL 101

1851 Ioan Sârbu, Fabule, Chişinău, 1851 (1852) de la apariția la Chişinău a volumului "Alcătuirile.Poezii" al fabulistului basarabean **Ion Sârbu**, volum de 98 pagini în prefața căruia scria: „*Cred că, de vei avea cea mai mică picătură de sânge român, ai sălta văzând în mânil tale această cârtică.*” Cenzura nu aprobă răspândirea volumului în școli.

Vechiul Fabulo-scriitor Ezop și acești mai dincoace, precum și Lafonten (La Fontaine) a Franțezilor, a Rosienilor Crâlov și alții, ș-au câștigat nemuritori nume, nu pentru aceia numai ca să-l câștige, ci pentru ca prin pildele lor atât să se folosească Patrioții cât și alte ghente.

Deci și eu, bunule cetitori! nu că asămănându-mă lor, dar nici acelui Grec Erostrat, carele au ars templul Artemisei din Efes, ce era pus în numărul celor șapte minuni ai vechimei, numai ca să-ș lasă numele său nemuritor, nu, ci pătruns fiind de scânteia dragostei, carele s-au ațîțat în sufletul meu **CĂTRĂ FIII ROMÂNEȘTI**, mai vârtos, văzind că limba aceasta fiind mai fiică a slăvitei și vechei mume Latine, ar fi de trebuință a o mai înzăstra, atunci când asemenea lucru să află

tălmăcit în multe limbi; eu nu m-am lenevit a le urma lor, și a traduce aceste Fabule în limba Moldovinească, care socot că îți vor fi de folos, și cred, că **DE AI AVE CE MAI MICĂ PICĂTURĂ DE SÂNGE ROMÂN, AI SĂLTA VĂZIND ÎN MÂNILE TALE ACEASTĂ CÂRTICĂ.**

тъмъчѣтъ дѣмъ лѣтъ; еѣ нѣмъ лѣтъ а лѣтъ зѣмъ лѣтъ,
шѣ а тѣмъ ачѣтъ Фѣмъ дѣмъ лѣтъ Молдовѣнѣтъ, карѣ
сокотъ дѣмъ ворѣ дѣмъ фѣмъ, шѣмъ кѣмъ, кѣмъ аѣмъ ачѣтъ мѣмъ
лѣтъ дѣмъ сѣмъ Рѣмъ, аѣмъ сѣмъ вѣмъ дѣмъ мѣмъ ачѣтъ
а чѣтъ кѣмъ.

Де ші днзюа де астьз, нозріі чеї днтхнекаці а нештїінціі
саѣ ржшкірат ші разе де лзмїніі днфржнгжндхсь стрѣват кз
немърціінт лзчіх днїнімі ле тотхрора: омзл, а кързіа цжнтїре
преведе аджичїміа лхкрхрілор, днцї леце маї кз де ствжршіре
чеїа че есте взн, ші маї кх атенце поате цїї дїка каре лхкрхрі
сжнт пентрх джнскл маї фолосїтоаре; цїї дїката аз лхат
вжрф шї саѣ схїт дн жжлцхл дренцьїї (де мї да вое азїче, кз)
шї правї ле ле еї сь днцїїнск кх тоать взнххвїїнць кїї де
мхлтеле разк а лзмїнърїї тоате а ле лзї саѣ асерїт; де шї
генеалогїа лхї нїчї одїїїоарь кх ва сьзвї, шї аї веде деосьїре

DOCUMENTUL 102

– În 1859 istoricul rus **S.N. Palauzov** a editat lucrarea „**Rumânskie gosudarstva Valahia i Moldavia**” („Țările române Valahia și Moldova”), folosind corect etnonimul „române” pentru ambele Țări Românești (S. N. Palauzov, **Rumânskie Gosudarstva Valahia i Moldavia**, Petersburg, 1859, p. 1, 14, 19, 120-286). El folosește noțiunile „pământul românilor”, „Țările Române”, „poporul român”, „români moldoveni”. După cum subliniază Gheorghe Ghimpu, S. Palauzov prin numele de român redă naționalitatea, etnia populației Moldovei, iar prin noțiunea de „moldoveni” redă locul geografic al situației etnonimului de „român” (Gheorghe Ghimpu, Op. cit., p. 89). S. Palauzov scrie că în arealul carpato-danubiano-pontic locuiește o masă compactă de populație română, numele autohton al căreia nu se află pe nici o hartă geografică cunoscută a spațiului menționat (S. N. Palauzov, Op. cit., p. 1-2).

S. M. Palauzov avea dreptate. Acest areal geografic era divizat geografic de politicienii timpului în câteva denumiri locale (Valahia, Moldova), iar denumirea de „România sau de român” nu se valorifica din anumite cauze politice și nu științifice. „Poporul acesta – scrie S. Palauzov – numește pământul populat de el Țară Românească (Pământul românilor), iar pe ei înșiși se numesc români” (S. M. Palauzov, Op. cit., p. 1, 14).

DOCUMENTUL 103

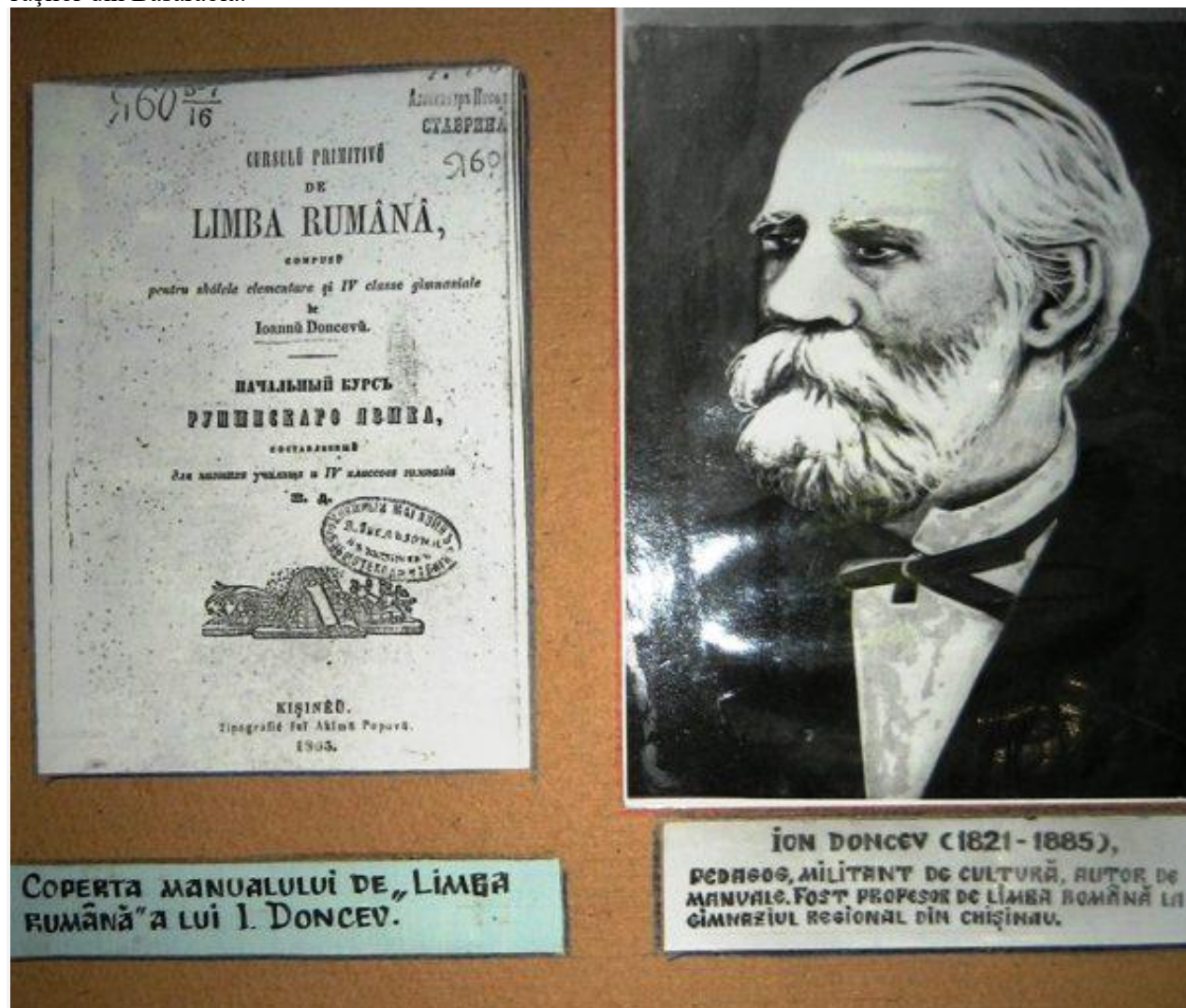
(1862), **BASARABEANUL ȘTEFAN GONATA ÎNTOCMEȘTE „ABECEDARUL ROMÂN”**.

DOCUMENTUL 104

În 1865, PEDAGOGUL BASARABEAN IOAN DONSEV (născut în Chișinău în 1821) PUBLICĂ LA CHIȘINĂU, CU SLOVE LATINE, MANUALELE "CURSUL PRIMITIVU DE LIMBA RUMÂNĂ. COMPUSU PENTRU SHOLILE ELEMENTARE ȘI IV CLASE GIMNAZIALE", și "ABECEDA RUMÂNĂ". În prefața ambelor a utilizat doar glotonimul *limba română* și etnonimul *român* și explică: „**RUMĂNII, VORBIND ÎNTRE SINE, NU ZIC NICI-ODATĂ: ȘTII LIMBA VLAHICĂ? CI: ȘTII LIMBA RUMÂNĂ? ȘI VORBIND ÎN GENERAL DESPRE TOATĂ NAȚIEA SA, SE NUMESC RUMĂNI, IAR, DE VORBESC DESPRE UN CETĂȚEAN RUMÂN, ÎN DEOSEBI, ATUNCE ZIC: MOLDOVAN, MUNTEAN, BĂNĂȚAN ETC.**” Aici se putea găsi istorie românească, literatură românească curentă și orientări românești generale. Erau și bucați patriotice românești ca: Imn închinat domnului Moldovei Grigore Ghica; Adio Moldovei de Alecsandri; Cea din urmă noapte a lui Mihai Viteazul de Bolintineanu și chiar Imnul român în cinstea lui Alexandru Ioan Cuza de G. Tăutu.

În 1877 mai publică la CHIȘINĂU ȘI „CONVORBIRI RUSO-ROMÂNE”, menite pentru întrebuințarea rusilor din Basarabia.

1889

1881 an

6078

LIBRARY OF THE ROMANIAN LIBRARY

CURSULŢ PRIMITIVŢ
DE
LIMBA RUMÂNĂ,

COMPUSŢ

pentru şhótele elementare şi IV classe gimnasiale
de

IoannŢ DoncevŢ.

НАЧАЛЬНЫЙ КУРСЪ
РУМУНСКАГО ЯЗЫКА,

СОСТАВЛЕННЫЙ

для начальных и IV классовъ гимназій

И. А.

Р. Г. с № 19,430 (и)

Давид Юрьевич

Дорге

КИШИНЁУ.

Типографіе Іуї АкимѢ РоронѢ.

1865.

B.C.U.-IASI 592748

B.C.U.-IASI

не
мѢ
дѢ

Handwritten notes in Romanian and Russian at the top of the page.

Началь Юрьевич

ПРЕДИСЛОВІЕ.

Handwritten notes around the title.

(Procurvintare)

Румынскій (Валахо-Молдавскій) языкъ преподавался во всѣхъ семи классахъ Кишиневской Областной Гимназіи, со времени ея открытія въ 1833 г., обязательно только для тѣхъ учениковъ Гимназіи, которые не желали учиться Нѣмецкому языку.*

Какъ предметъ, имѣющій, во многихъ отношеніяхъ, свой мѣстный интересъ, Румынскій языкъ преподается еще въ нѣкоторыхъ уѣздныхъ училищахъ по Области: въ Кишиневскомъ Первомъ и Второмъ, Оргѣевскомъ, Бѣльцкомъ, Сорокскомъ и Хотинскомъ¹, въ Кишиневской Духовной Семинаріи, во многихъ сельскихъ школахъ и почти при каждомъ церковномъ причтѣ по Бессарабіи.

* Начальство Од. Уѣ. Округа постановило, въ тек. 1863 г., преподавать Молдавскій яз. въ параллели съ Греческимъ, чтобы дать возможность ученикамъ Кишиневской Гимназіи изучать одновременно Молдавскій и Нѣмецкій языкъ, для безпрепятствннаго ихъ поступленія въ университетъ, по окончаніи гимназическаго курса.

¹ Въ этомъ училищѣ, на сколько мнѣ извѣстно, предполагено закрыть кафедру Румынскаго языка, за неимѣніемъ слушателей; но многіе думаютъ, что скорѣе—за неимѣніемъ преподавателя и дѣльныхъ учениковъ. Какъ бы-то-нибыло, а очень жаль! Намъ кажется, что мѣстному юношеству, во многихъ отношеніяхъ, гораздо полезнѣе имѣть возможность изучать языкъ страны, чѣмъ поверхностно—языки Французскій или Нѣмецкій, и то, весьма часто, для того только, чтобы ихъ векорости забыть, не имѣя ни возможности, ни случая прийтѣ имъ къ дѣлу. Тогда какъ мѣстный Румынскій языкъ на каждомъ шагѣ бываетъ, съ пользою, необходимъ и въ частности, и по администраціи.

CURSŪ PRIMITIVŪ

DE

LIMBA RUMÂNĂ.

НАЧАЛЬНЫЙ КУРСЪ

РУМЫНСКАГО ЯЗЫКА

I.

Abecedă Rumână

(АЗБУКА).

27 Litere slavo-rumâne, de tipu romanu.

§ 1.

А а - а, Б б - бе, В в - ве, Г г - ге,
Д д - де, Е е - е, Ж ж - же, Z z - зе,
І і - і, К к - ка, Л л - ле, М м - ме,
Н н - не, О о - о, П п - пе, Р р - ре,
С с - се, Т т - те, У у - у, Ф ф - фе,
Х х - ха, Ц ц - це, Ч ч - че, Ш ш - ша,
Ъ ъ - ы, Ъ ѡ ѣ - ы, ѡ ѣ, Ц ц - дже.

3. Рѣмѣніи, вѣрѣніи інтрѣ сине, нѣ зикѣ нѣи-ода
„мѣлѣ лѣмѣа вѣлахѣ?“ чѣ: „мѣлѣ лѣмѣа рѣмѣнѣ?“
вѣндрѣ інѣнѣрѣмѣлѣ дѣсѣпѣ тоатѣ нѣпѣа са, се нѣмѣскѣ «Рѣ-
мѣніи»; іар, дѣ вѣрѣскѣ дѣсѣпѣ нѣнѣ чѣтѣнѣанѣ рѣмѣнѣ, ін дѣ-
осѣлѣ, атѣнѣ зикѣ: Мѣлѣованѣ, Мѣнѣанѣ, Бѣнѣнѣанѣ, &

Dă oia sferii ghiulea mare,
Deu, f' oia plange, chiar de miă,
Mai tătare, mai tătare!

Mai tătare, unde ți 'i palu?
Mai tătare, unde ți 'i capul?
Mai tătare, unde ți 'i sala?
Nu spusea, să nu treci malul!
Nu știi tu, măi vecine,
Ce 'i rumânul, în turhare?
Corbii mușcă acum din tine,
Mai tătare, mai tătare!

Alexandru.

3. Vale-Albă.

(Cântec păstoraș)

PĂSTORUL

Vale-Albă, D'albă-Vale!
Dela munte riarelă,
Ori de ce în aia cale,
Trecându lângă ală meu muncelă,
De e nouă, de 'i senină,
Tu reșuni ună tristă suspină?

A ta ripă 'i înverdită,
Cununată de mii flori;
A ta undă 'i limpedă
De mănuntă prandă la isvor;
A ta dulce apă bă,
Pasece și turma mea?

RULU

A mă apă 'i limpedă,
Din e bă aji turma ta,
Și că pasere, ce abară;
Dar adese e odăpa
Turma dela resăcătă,
Ce aici au tăbărită.

Sântulă Ștefană, când aici
Pentru țerră s' au luptat,
Când tu ziua neferică
Ferulă cruntă au secerat
Pre boeri și pro țăni,
Pre păstori și pre sânti,

D' atunci tristă o totă plange
Și învaci va suspina,
Că au cursă, cu nobă sângeră,
Ce rumânul revesă,
Și cu oase 'ndelunguă
Aistă câmpă au presurătă.

Ea a că di-de-furtună
Amintind' o, plângă mereu;
Prémelulă pădurei sună,
Unită cu suspinulă mea,
Că aproa acumă nu 'au,
Cum a cel, ce au repusă!

Sorta loră și a loră vântă
Aji rumânul au uitat!
Păstarele tu totă cântă,
S' ală cugea deșteptat,
Șa li dădă ală teă cântă
Cum au fostă, și cum aji

*În țări' tu, măi vecine
Că, românul în turhare*

Vale-Albă

*În vale
și
câmp*

VOCABULARIU RUMÂNŌ-RUSSESCŪ

РУМЫНО-РУССКІЙ СЛОВАРЬ.

A = Я.

A, част. неперев. а) опр. чл. ж. р: **apa**, вода; сливается съ **e** въ **ea**; **pañea** = **pañe**, хлебъ; б) для выражения числ. порядковых и дробн: **a-doua**, вторая; **trei-a**, третья; в) въ мѣст. прит. употр. въ видѣ предлога, кот. опускает, если мѣст. слѣдуетъ послѣ имени: **a** meu frate: frate-meu, братъ мой. д) для выраж. неопр. накл. **a vorbi**, говорить. е) **a**, **ai**, имѣютъ. ф) въ соединеніи съ другими предл. образ. въ союзъ: **reaptru-a**, чтобы. г) а! ай! ахъ! межд. **Aba**, -**ña**; с. ж. грубое бѣлое сукно; родъ манти. ***Abanosu**, -**lũ**; с. м. эбеновое дерево, черное. **Abbatere**, **e**; с. ж. уклонение. **Abbatu**, ¹⁾ г. д. (а -**te**, -**bãtutũ**), уклоняю. **me** -, г. м. уклоняюсь, -юсь. **Abbatu**, -**lũ**; с. м. аббатъ, игуменъ. **Abẽ** (**abĩe**, **abean**), нар. едва, еле. **Abecedã**, **a**; с. ж. азбука. **Abecedariu**, -**lũ**; с. м. азбука, букварь. **Abondantũ**, **ã**; пр. 2, обильный, ая. **Aburũ**, -**lũ**; с. м. паръ. **Aburire**, **e**; с. ж. испарение. **Abuzũ**, -**lũ**; с. м. злоупотребленіе. **Absorbũ**, ²⁾ (а -**bi**, -**bĩtũ**), поглощаю, впитываю; пожираю. **Acasã** и **a-casã**, пр. домой; во своен.

Acaterũ, г. д. (а -**ta**, -**taĩtũ**), лѣзу; поднимаю; забираюсь на верхъ. **me** -, г. м. взбираюсь, тлусь, расту въ-верхъ.

Acetũ, г. д. (а -**ta**, -**taĩtũ**), цѣплю; **me** -, г. м. цѣплюсь; лѣзу; пристаю.

Acestũ, **acestã**, м. с. этотъ, а; сей, сія.

Accesũ, -**lũ**; с. м. ударъ, доступъ; припадокъ.

Acĩ, **acĩt**, **acĩce**; пр. здѣсь.

Acidã, **a**; с. ж. кислота; кислая соль.

Acolo, **colo**; пр. тамъ, туда. **de**-, пр. 1, тамошній, ая; **ie**, **ia**.

Acole, **cole**; пр. здѣсь. **de**-, пр. 1, здѣшній, ая; **ie**, **ia**.

Acoperũ, г. д. (а -**gi**, -**gĩtũ**), покрываю, накрываю.

Acoperitũ, **ã**; пр. 2, накрытый, ая.

Acoperimintũ, -**lũ**; с. м. крыша.

Acoperisũ, -**lũ**; с. м. крышка, покрывка.

Acu, -**lũ**; с. м. игла, иголка.

Acum, **acuma**, **acu**; пр. шить, шитье.

Acuaticũ, **ã** и **apaticũ**, **ã**; пр. 2, водяной, ая; влажный, ая.

Aeru, **ã**; пр. 2, кислый, ая.

Aerũsorũ, -**sorã**; пр. 2, кислородный, ая; кисленькій, ая.

Aerime, **e**; с. ж. кислота.

Actũ, -**lũ**; с. м. дѣйствіе; актъ.

Actiune, **e**; с. ж. дѣйствіе.

Addausũ, -**lũ**; с. м. добавокъ; **in-addausũ**, въ добавокъ.

* При этомъ буква **ñ** (рус. ѱ) обращается въ **n** (рус. у): **abanosñ**, **abanosnũ**; **abuzñ**, **abuznũ** и т. д.

¹⁾ **Abbatu**, а **abbate**, **abbatutũ**.

²⁾ **Absorbũ**, а **absorbĩ**, **absorbĩtũ** и т. д.

DOCUMENTUL 105

MIHAI EMINESCU, discurs rostit în cadrul primului Congres al Studenților Români, Putna, 25 mai 1871: „**SUNTEM ROMÂNI ȘI PUNCTUM**”

„Și Tu, Doamne Ștefane, scutul Creștinătății și cetatea Crucii, tu, care însuși nemuritor, ai crezut în nemurire și, luminează din lumină, ai crezut în Dumnezeuul luminii, s’ascuți pe acești oameni incapabili de adevăr și de dreptate, pe acești traficanți de credințe și de simțiri?

Nu cu fraze și măguliri, nu cu garde naționale de florile mălului se iubește și se crește nația adevărată. Noi o iubim așa cum este, cum a făcut-o Dumnezeu, cum a ajuns prin suferințele seculare până în zilele noastre. O iubim sans-phrase; o iubim fără a-i cere nimic în schimb, nici chiar încrederea ei, atât de lesne de indus în eroare, nici chiar iubirea, înădită azi la lucruri străine și la oameni străini.

Noi susținem că poporul românesc nu se va putea dezvolta ca popor românesc decât păstrând, drept baze pentru dezvoltarea sa, tradițiile sale istorice astfel cum ele s-au stabilit în curgerea vremilor; cel ce e de o altă părere, s-o spună țării!

Suntem români și punctum.

Noi susținem că e mai bine să înaintăm încet, dar păstrând firea noastră românească, decât să mergem repede înainte, dezbrăcându-ne de dânsa prin străine legi și străine obiceiuri...

Nu e permis nimănui a fi stăpân în casă noastră, decât în marginile în care noi îi dăm ospetie. Dacă nația românească ar fi silită să piardă o luptă, va pierde-o, dar nimeni, fie acela oricine, să n’aibă dreptul a zice c’am suferit cu supunere orice măsură i-a trecut prin minte să ne impună.

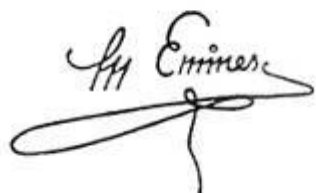
Noi am zis de la început că nu există compensații pentru Basarabia, precum nu există niciodată vro plată pentru o palmă măcar din pământul patriei.

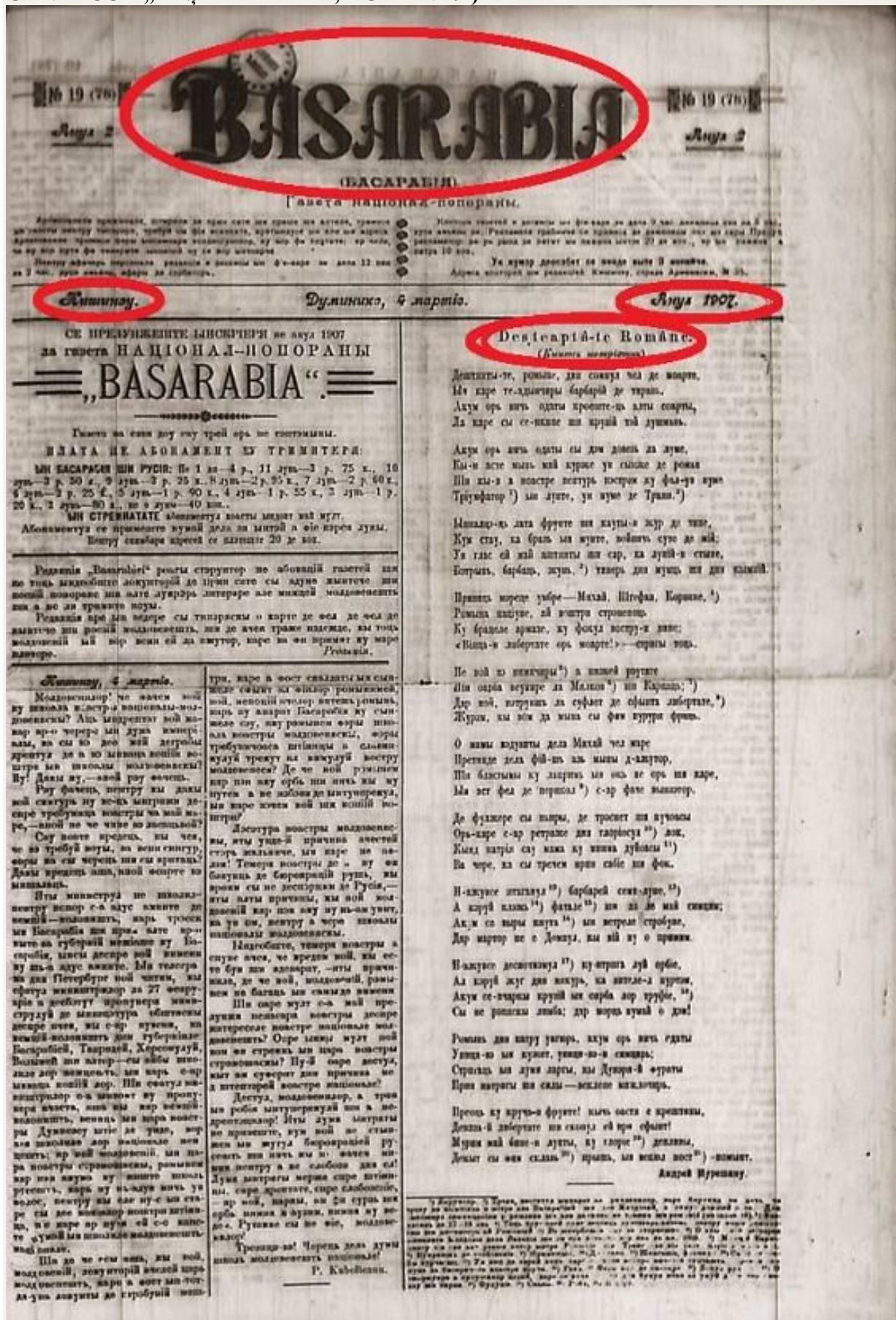
Aceste sunt lucruri sfinte, cari se pierd sau se câștigă prin împrejurări istorice, dar nici se vând, nici se cumpără, nici se schimbă.

Eu las lumea ce merge deja, ca să meargă cum îi place dumisale – misiunea oamenilor ce vor din adâncul lor binele țării e creșterea morală a generațiunii tinere și a generațiunii ce va veni. Nu caut adepți la ideea întâi, dar la cea de-a doua sufletul meu ține cum ține la el însuși.

Crist a învins cu litera de aur a adevărului și a iubirei, Ștefan cu spada cea de flăcări a dreptului. Unul a fost libertatea, celălalt apărătorul evanghelului ei. Vom depune deci o urnă de argint pe mormântul lui Ștefan, pe mormântul creștinului pios, al românului mare”

Mihai Eminescu

DOCUMENTUL 107

ÎN PRIMUL NUMĂR AL ZIARULUI „CUVÂNT MOLDOVENESC” APĂRUT ÎN CHIȘINĂU ÎN 1913, SE PUBLICĂ PE PRIMA PAGINĂ POEZIA „LIMBA ROMÂNEASCĂ” A POETULUI MOLDOVEAN GHEORGHE SION (NĂSCUT ÎN UCRAINA DE ASTĂZI) (1822-1892)

Mult e dulce și frumoasă

Limba ce-o vorbim,

Altă limbă-armonioasă

Ca ea nu găsim.

.....
**VORBIȚI, SCRIEȚI ROMÂNEȘTE,
PENTRU DUMNEZEU!**

КУВЫНТ МОЛДОВЕНЕСК

Ревисты де литературы ши штинцы практики

№ 1.

Май

1913.

№ 750

1. Мулт е дутче ши frumoasa
Лимба че-и vorbim,
Алты лимб' армонизаца,
Ка-и ну гасим....
.....
О, vorbiți, scriți românește
Centru Dumezeu'....

Georgie Ciom.

2. Куноаштеш, адевърул, ши
адевърул нэ ва слободи.

Еванг. Иоан, 8, 32.

Прецул „Кувынтулуй Молдовенеск“ ку тримитеря: пын ла
сфыршитул анулуй 1 руб. 20 к., ар нумэрул деосэбит 20 коп.
Ын стрешнатате: 3 рубле пын ла сфыршитул анулуй.

Адреса редакцией: г. Кишинев, Немецкая 16, Н. Н. Александра.

Улэтрическая Типо-Литогр. Ф. Кашевскаго въ Кишиневъ.

DOCUMENTUL 108

ÎN 1916, 18 IULIE, ȘTEFAN BULAT, INVĂȚĂTOR DE PESTE NISTRU, scria poezia:

GLAS DE PESTE NISTRU

Sărit-am Nistrul, pe malul stâng...

EU, O VIȚĂ A NEAMULUI ROMÂN,

Demult suspin și jalnic plâng,

Că nu-s pe sine eu stăpân.

Numai Nistru știe a mea străinătate,

Și a mea viață, amară, grea;

Numai el mă vede zi și noapte,

Cercând din malul stâng,

Să fug în ceea parte.

Când mă uit la zare, spre asfințit,

Și văd cum păduri întunecoase

Acoperă munți și văi:

Văd câmpii îmbrăcați cu flori frumoase,

Și capre, oi zburdând prin ei,

Atunci se 'ncheie a inimii durere,

Și ca să zic ceva nu am putere.

Ștefan Bulat (1892, Doroțcaia, jud. Tiraspol - 1963, București, Cimitirul Stăulești).

Seminarul Pedagogic de la Bairamcea (1914)

DOCUMENTUL 109

În chemările către basarabeni lansate în aprilie 1917, Emanoil Catelly spunea: „Moldovenii care au tăcut timp de 106 ani, trebuie să vorbească astăzi mult mai tare, să li se audă glasul nu numai până la Petrograd, ci până la Londra, la Paris și la Roma. Căci **EI SUNT ROMÂNI, NUMAI RUȘII I-AU DEGRADAT LA ROLUL DE „MOLDOVENI”**. Și ei vor să-și ceară acum toate drepturile. Mai mult – ei vor să și le ia singuri. De aceea-i revoluție acum, ca să luăm îndărăt tot ce ne-au furat tâlharii timp de 106 ani”. s-a născut la 25 decembrie 1887 într-o familie de țărani răzeși din satul Zgărdești, județul Bălți

DOCUMENTUL 110

Matei Donici (n.1847 Brănești, Bălți - d. 26 septembrie 1921, Tighina), poet și general român basarabean, primul președinte al Partidului Național Moldovenesc care scria sub ruși: „**CĂCI POPORUL CREȘTINESC/ POARTĂ NUME ROMÂNESC/ ȘI-I ÎN ȚARA BESSARABĂ/ CE DE RUȘI FĂCUTĂ ROABĂ...**”

Cuvântarea lui Alexei Mateevici (autorul imnului actual al R.Moldova) la primul congres al învățătorilor moldoveni din Basarabia, 25-28 mai 1917

Am venit — a spus păr[intele] Mateevici — să întâmpin și eu această sfântă zi de 25 mai. (Aplauze.) Primiți, fraților, felicitările mele călduroase,— ale unui om care a luptat și el în trecut cu vorba și cu scrisul pentru luminarea neamului întreg. Primiți felicitările mele de moldovean și rugăciunile mele de preot către Dumnezeu, ca să ne trimită ajutorul său pentru un lucru atât de sfânt și de mare. Ca unul care vin cu toată dragostea mea în mijlocul d-voastră cred că pot să-mi îngăduiesc de a vă da unele sfaturi frățești. Mai întâi de toate să știți că: Unde-i unul nu-i putere/ La nevoi și la durere./ Unde-s doi puterea crește./ Și dușmanul nu sporește.

Fără unire nu vom putea dobândi nimic. Deci să avem un gând, o inimă, un ideal!

Al doilea sfat e acesta. Lucrul drept poate înflori numai dacă se întemeiază pe idei drepte. Cu mahnire am văzut astăzi că între d-voastră nu toți sunt uniți asupra unor idei drepte. Unii se socotesc moldoveni, alții — cei mai puțini — români. Ei bine, dacă ați luat asupra d-voastră sarcina de a lumina poporul, apoi trebuie să dați poporului idei adevărate, căci altfel întreg învățământul e fără rost. **DA, SUNTEM MOLDOVENI, FII AI VECHII MOLDOVE, ÎNSĂ FACEM PARTE DIN MARELE TRUP AL ROMÂNISMULUI**, așezat prin România, Bucovina și Transilvania. (Aplauze.) **FRĂȚII NOȘTRI DIN BUCOVINA, TRANSILVANIA ȘI MACEDONIA NU SE NUMESC DUPĂ LOCURILE UNDE TRĂIESC, CI-ȘI ZIC ROMÂNI. AȘA TREBUIE SĂ FACEM ȘI NOI!** (Aplauze.) Asta nu însemnează separatism, căci și cei din Transilvania, și cei din Bucovina, și cei din America se numesc tot români.

Trebuie să știm de unde ne tragem, căci altfel suntem niște nenorociți rătăciți. **TREBUIE SĂ ȘTIM CĂ SUNTEM ROMÂNI**, strănepoți de-ai romanilor, și frați cu italienii, francezii, spaniolii și portughezii.

Aceasta trebuie să le-o spunem și copiilor și tuturor celor neluminați. Să-i luminăm pe toți cu lumina dreaptă.

Al treilea sfat pe care vi-l dau este: să stați cu mare putere la straja intereselor naționale. Să trăim bine și cu străinii, dar să nu trădăm interesele noastre, căci altfel vom cădea pentru totdeauna.

Dacă vom fi slabi în lupta pentru viață, vom fi înghițiți de cei mai tari. Să nu ne alipim la partide străine, care nu luptă pentru neamul nostru și să nu luptăm pentru interesele de clasă, ci pentru cele de obște, naționale.

Și, în sfârșit, sfatul cel din urmă al meu e: să nu uităm norodul, țărănimea care a suferit atâta până acum! Să-l luminăm, să mergem mână în mână cu el, căci fără noi el nu poate face nimic, după cum nici noi nu putem face nimic fără el. Să-l îndreptăm pe calea adevărului, cu fapte, iar nu cu vorbe. Mântuirea țărănimii e în noi, și a noastră în ea. Rog pe bunul Dumnezeu și sunt încredințat că El ne va trimite ajutorul Său cel preaputernic pentru izbândirea lucrului obștesc. El ne va trimite fericirea neamului și a d-voastră. (Cuvântarea a fost îndelung aplăudată.)

[În cursul ședinței a II-a Al. Mateevici a mai avut o intervenție:] **N-AVEM DOUĂ LIMBI ȘI DOUĂ LITERATURI, CI NUMAI UNA, ACEEAȘI CU CEA DE PESTE PRUT. ACEASTA SĂ SE ȘTIE DIN CAPUL LOCULUI, CA SĂ NU MAI VORBIM DEGEABA.** (Aplauze.) Unii zic că limba românească e franțuzită. Asta nu-i adevărat! Ce e drept, sunt și în România unii rătăciți în ce privește limba, dar trebuie să se știe că cel mai puternic curent acolo e cel popular în limbă și în literatură. Noi trebuie să ajungem de la limba noastră proastă de astăzi numaidecât la **LIMBA LITERARĂ ROMÂNEASCĂ!**

DOCUMENTUL 112

Cuvântarea lui Alexei Mateevici (autorul imnului actual al R.Moldova) la primul congres al învățătorilor moldoveni din Basarabia, 25-28 mai 1917

Am venit — a spus păr[intele] Mateevici — să întâmpin și eu această sfântă zi de 25 mai. (Aplauze.) Primiți, fraților, felicitările mele călduroase, — ale unui om care a luptat și el în trecut cu vorba și cu scrisul pentru luminarea neamului întreg. Primiți felicitările mele de moldovean și rugăciunile mele de preot către Dumnezeu, ca să ne trimită ajutorul său pentru un lucru atât de sfânt și de mare. Ca unul care vin cu toată dragostea mea în mijlocul d-voastră cred că pot să-mi îngăduiesc de a vă da unele sfaturi frățești. Mai întâi de toate să știți că: Unde-i unul nu-i putere/ La nevoi și la durere./ Unde-s doi puterea crește,/ Și dușmanul nu sporește.

Fără unire nu vom putea dobândi nimic. Deci să avem un gând, o inimă, un ideal!

Al doilea sfat e acesta. Lucrul drept poate înflori numai dacă se întemeiază pe idei drepte. Cu mâhnire am văzut astăzi că între d-voastră nu toți sunt uniți asupra unor idei drepte. Unii se socotesc moldoveni, alții — cei mai puțini — români. Ei bine, dacă ați luat asupra d-voastră sarcina de a lumina poporul, apoi trebuie să dați poporului idei adevărate, căci altfel întreg învățământul e fără rost. **DA, SUNTEM MOLDOVENI, FII AI VECHII MOLDOVE, ÎNSĂ FACEM PARTE DIN MARELE TRUP AL ROMÂNISMULUI**, așezat prin România, Bucovina și Transilvania. (Aplauze.) **FRĂȚII NOȘTRI DIN BUCOVINA, TRANSILVANIA ȘI MACEDONIA NU SE NUMESC DUPĂ LOCURILE UNDE TRĂIESC, CI-ȘI ZIC ROMÂNI. AȘA TREBUIE SĂ FACEM ȘI NOI!** (Aplauze.) Asta nu însemnează separatism, căci și cei din Transilvania, și cei din Bucovina, și cei din America se numesc tot români.

Trebuie să știm de unde ne tragem, căci altfel suntem niște nenorociți rătăciți. **TREBUIE SĂ ȘTIM CĂ SUNTEM ROMÂNI**, strănepoți de-ai romanilor, și frați cu italienii, francezii, spaniolii și portughezii.

Aceasta trebuie să le-o spunem și copiilor și tuturor celor neluminați. Să-i luminăm pe toți cu lumina dreaptă.

Al treilea sfat pe care vi-l dau este: să stați cu mare putere la straja intereselor naționale. Să trăim bine și cu străinii, dar să nu trădăm interesele noastre, căci altfel vom cădea pentru totdeauna.

Dacă vom fi slabi în lupta pentru viață, vom fi înghițiți de cei mai tari. Să nu ne alipim la partide străine, care nu luptă pentru neamul nostru și să nu luptăm pentru interesele de clasă, ci pentru cele de obște, naționale.

Și, în sfârșit, sfatul cel din urmă al meu e: să nu uităm norodul, țărănimea care a suferit atâta până acum! Să-l luminăm, să mergem mână în mână cu el, căci fără noi el nu poate face nimic, după cum nici noi nu putem face nimic fără el. Să-l îndreptăm pe calea adevărului, cu fapte, iar nu cu vorbe. Mântuirea țărănimii e în noi, și a noastră în ea. Rog pe bunul Dumnezeu și sunt încredințat că El ne va trimite ajutorul Său cel preaputernic pentru izbândirea lucrului obștesc. El ne va trimite fericirea neamului și a d-voastră. (Cuvântarea a fost îndelung aplăudată.)

[În cursul ședinței a II-a Al. Mateevici a mai avut o intervenție:] **N-AVEM DOUĂ LIMBI ȘI DOUĂ LITERATURI, CI NUMAI UNA, ACEEĂȘI CU CEA DE PESTE PRUT. ACEASTA SĂ SE ȘTIE DIN CAPUL LOCULUI, CA SĂ NU MAI VORBIM DEGEABA.** (Aplauze.) Unii zic că limba românească e franțuzită. Asta nu-i adevărat! Ce e drept, sunt și în

România unii rătăciți în ce privește limba, dar trebuie să se știe că cel mai puternic curent acolo e cel popular în limbă și în literatură. Noi trebuie să ajungem de la limba noastră proastă de astăzi numaidecât la **LIMBA LITERARĂ ROMÂNEASCĂ!**

Cuvântarea lui Alexei Mateevici (autorul imnului actual al R.Moldova) la primul congres al învățătorilor moldoveni din Basarabia, 25-28 mai 1917

Am venit — a spus păr[intele] Mateevici — să întâmpin și eu această sfântă zi de 25 mai. (Aplauze.) Primiți, fraților, felicitările mele călduroase, — ale unui om care a luptat și el în trecut cu vorba și cu scrisul pentru luminarea neamului întreg. Primiți felicitările mele de moldovean și rugăciunile mele de preot către Dumnezeu, ca să ne trimită ajutorul său pentru un lucru atât de sfânt și de mare. Ca unul care vin cu toată dragostea mea în mijlocul d-voastră cred că pot să-mi îngăduiesc de a vă da unele sfaturi frățești. Mai întâi de toate să știți că: Unde-i unul nu-i putere/ La nevoi și la durere./ Unde-s doi puterea crește./ Și dușmanul nu sporește.

Fără unire nu vom putea dobândi nimic. Deci să avem un gând, o inimă, un ideal!

Al doilea sfat e acesta. Lucrul drept poate înflori numai dacă se întemeiază pe idei drepte. Cu mahnire am văzut astăzi că între d-voastră nu toți sunt uniți asupra unor idei drepte. Unii se socotesc moldoveni, alții — cei mai puțini — români. Ei bine, dacă ați luat asupra d-voastră sarcina de a lumina poporul, apoi trebuie să dați poporului idei adevărate, căci altfel întreg învățământul e fără rost. **DA, SUNTEM MOLDOVENI, FII AI VECHII MOLDOVE, ÎNSĂ FACEM PARTE DIN MARELE TRUP AL ROMÂNISMULUI**, așezat prin România, Bucovina și Transilvania. (Aplauze.) **FRAȚII NOȘTRI DIN BUCOVINA, TRANSILVANIA ȘI MACEDONIA NU SE NUMESC DUPĂ LOCURILE UNDE TRĂIESC, CI-ȘI ZIC ROMÂNI. AȘA TREBUIE SĂ FACEM ȘI NOI!** (Aplauze.) Asta nu însemnează separatism, căci și cei din Transilvania, și cei din Bucovina, și cei din America se numesc tot români.

Trebuie să știm de unde ne tragem, căci altfel suntem niște nenorociți rătăciți. **TREBUIE SĂ ȘTIM CĂ SUNTEM ROMÂNI**, strănepoți de-ai romanilor, și frați cu italienii, francezii, spaniolii și portughezii.

Aceasta trebuie să le-o spunem și copiilor și tuturor celor neluminați. Să-i luminăm pe toți cu lumina dreaptă.

Al treilea sfat pe care vi-l dau este: să stați cu mare putere la straja intereselor naționale. Să trăim bine și cu străinii, dar să nu trădăm interesele noastre, căci altfel vom cădea pentru totdeauna.

Dacă vom fi slabi în lupta pentru viață, vom fi înghițiți de cei mai tari. Să nu ne alipim la partide străine, care nu luptă pentru neamul nostru și să nu luptăm pentru interesele de clasă, ci pentru cele de obște, naționale.

Și, în sfârșit, sfatul cel din urmă al meu e: să nu uităm norodul, țărănimea care a suferit atâta până acum! Să-l luminăm, să mergem mână în mână cu el, căci fără noi el nu poate face nimic, după cum nici noi nu putem face nimic fără el. Să-l îndreptăm pe calea adevărului, cu fapte, iar nu cu vorbe. Mântuirea țărănimii e în noi, și a noastră în ea. Rog pe bunul Dumnezeu și sunt încredințat că El ne va trimite ajutorul Său cel preaputernic pentru izbândirea lucrului obștesc. El ne va trimite fericirea neamului și a d-voastră. (Cuvântarea a fost îndelung aplăudată.)

[În cursul ședinței a II-a Al. Mateevici a mai avut o intervenție:] **N-AVEM DOUĂ LIMBI ȘI DOUĂ LITERATURI, CI NUMAI UNA, ACEEAȘI CU CEA DE PESTE PRUT. ACEASTA SĂ SE ȘTIE DIN CAPUL LOCULUI, CA SĂ NU MAI VORBIM DEGEABA.** (Aplauze.) Unii zic că limba românească e franțuzită. Asta nu-i adevărat! Ce e drept, sunt și în România unii rătăciți în ce privește limba, dar trebuie să se știe că cel mai puternic curent acolo e cel popular în limbă și în literatură. Noi trebuie să ajungem de la limba noastră proastă de astăzi numaidecât la **LIMBA LITERARĂ ROMÂNEASCĂ!**

DOCUMENTUL 113

Ion Codreanu, în cuvântarea sa la Congresul învățătorilor moldoveni din Basarabia din mai 1917 avea să spună: „M-a durut adineauri când câțiva dintre D-voastră l-au supărat pe dl Gore, spunându-i că limba noastră nu e limba românească. Apoi eu, fraților, am citit prin fel de fel de cărți și am căutat să văd cine suntem noi. Și am aflat că, în adevăr, **NOI SUNTEM ROMÂNI... SPUNEM FĂRĂ FRICĂ ORIȘIUNDE: ROMÂNI SUNTEM, ROMÂNI NE CHEAMĂ.**”

DOCUMENTUL 114

În primul număr din septembrie 1917 al revistei „Școala moldovenească” de la Chișinău, revistă a Asociației Învățătorilor Moldoveni din Basarabia se publică „DEȘTEAPTĂ-TE, ROMÂNE”. Mai târziu, între 2 decembrie 1917 și 27 martie 1918, IMNUL NAȚIONAL AL REPUBLICII DEMOCRATICE MOLDOVENEȘTI A FOST „DEȘTEAPTĂ-TE, ROMÂNE”, iar drept drapel a fost ales tricolorul românesc cu cap de bour. Și actuala R.Moldovă a avut în primii ani de independență acest imn.

Дештяпты-те ромыне!

Дештяпты-те, ромыне, дин сомнул чел де моарте,
Ын каре те-адынчыры барбарій де тирань!

Акум орь ничь одаты, кроеште-ць алты соарты,
Ла каре сы се 'нкине ши крузій тэй душмань.

Акум орь ничь одаты, сы дэм довезь ла луме,
Кы 'н асте мынь май курже ун сынже де роман,
Ши кы 'н а ноастре пептурь пэстрэм ку фалы-ун-
нуме,

Бируитор ын лупте, ун нуме де Траян.

Ыналцы-ць а та фрунте ши каты 'н жур де тине,
Кум стау ка брази 'н мунте ничь, суте де мій,
Ун сэмн ей май аштяпты ши сар калупи 'н стыны--
Бэрбаць, бэтрынь ши тинерь дин мунць ши дин

BCU Cluj / Central University Library Cluj кымпій.

Де фулжере сы пъяры, де трэснет ши пучоасы
Орь-каре с-ар да 'н лэтурь дин ал бэтэй лок,
Кынд патрія са мамы, ку инима дуйоасы,
Ва чере ка сы трякы прин сабіе ши фок.

Ромынь дин патру унгюрь, акум орь ничь одаты,
Уници-вэ ын кужет, уници-вэ 'н симцирь;
Стригаць ын лумя ларгы, кы цара е фураты
Прин интригы ши силы—виклене унелтирь.

Преоць ку кручя 'н фрунте! кычь оастя е крештины,
Девиза-й либертате ши скопул ей пря сфынт!
Мурум май бине 'н лупты ку слава чя деплины,
Декыт сы фим робь ярышь ын векюл ност, пэмынт!

Андрей Мурэшау.

DOCUMENTUL 115

Cuvântarea basarabeanului Teofil Ioncu la **CONGRESUL POPOARELOR DIN RUSIA (KIEV, 8-14 SEPTEMBRIE 1917)**

„SALUT CONGRESUL NAȚIUNILOR ÎN NUMELE ROMÂNILOR DIN BASARABIA! Mulți ați auzit de Moldoveni, dar puțini cred că știți, că națiune moldovenească nu există. Numele Moldova, Moldoveni este numai teritorial dar nu național, iar dacă noi numim moldovenești comitetele și organizațiile noastre, o facem aceasta numai din punct de vedere tactic, fiindcă cuvântul Român sună prea aspru la urechea vrăjmașilor noștri, de care avem foarte mulți, ca și Dstră, și el le servește de a ne acuza de separatism.

Dstră știți în ce condiții a fost împinsă România în războiul mondial; Dstră știți că România are interese tot așa de mari în Transilvania ca și în Basarabia. Cum se va hotărî chestia românească la congresul de pace, noi nu știm; putem însă presupune, că dacă această chestie nu se va rezolva în toată întinderea ei, conform principiului recunoscut al dreptului popoarelor, atunci Basarabia poate să devie în viitor o nouă Alsacie-Lorenă...

De la 1828 Nicolae I a desființat autonomia și de acum începe rusificarea forțată a Basarabiei, ale cărei mijloace erau: colonizarea, școala și biserica. Cei mai strașnici rusificatori erau guvernatorii, arhivarii și directorii de școli.

Națiunea română a fost așa de îngenunchiată (în Basarabia – n.a.), încât guvernul rusesc ajunsese la convingerea că nu mai există acolo o limbă, literatură și cultură românească. A fost de ajuns însă să izbucnească revoluția și în câteva luni de zile sentimentul național a ieșit la suprafață pe orișice teren. O puternică mișcare de naționalizare a întregii țări este în curs. Ne lipsește numai autonomia, care am avut-o odată și acum o cerem din nou, ca un drept istoric al nostru...

Dacă în aspirațiile noastre politice ne vom lovi mereu de deziluzii, atunci noi urmând necesității, care nu cunoaște hotare, din prieteni ai democrației rusești ne vom face separatiști”.

Între 8-14 septembrie 1917, la **KIEV A AVUT LOC CONGRESUL POPOARELOR DIN RUSIA**, la care au participat reprezentanții a 13 naționalități, **DIN PARTEA „ROMÂNILOR” (AȘA ERAU TRECUȚI ÎN TEXTUL OFICIAL) DIN BASARABIA PARTICIPÂND ȘASE DELEGAȚI (DASCĂL, IONCU, CAZACLIU, CODREANU, HOLBAN ȘI CIJEVSCHI)**. Congresul decidea că Rusia trebuie să fie republică federativă și democratică, iar fiecare naționalitate din Rusia avea dreptul la autonomie națională. Prin urmare, Ucraina accepta în acele circumstanțe drepturile Basarabiei la autonomie și la identitatea ei distinctă, chiar românească.

Vasile Harea

Pe la 15 sau 16 septembrie (1917-M.H.), am plecat împreună cu colegul de redacție P. Stihi la Kiev, unde am stat mai bine de două săptămâni. Scopul plecării a fost înscrierea noastră la Universitatea Sf Vladimir din capitala Ucrainei...

...Intre timp, am fost cu Vlad Cazaciu la o ședință a Congresului Naționalităților, unde m-am întâlnit cu basarabeanul Teofil Ioncu și am făcut cunoștință cu Dumitrașcu, inginer de căi ferate, și cu Stefan Bulat, învățătorul care a jucat apoi un rol important în mișcarea națională românească din Transnistria.

Într-o zi, împreună cu Vl. Cazaciu, Teofil Ioncu și ing. Dumitrașcu, ne-am prezentat la prezidiul Radei Ucrainene, unde ne-a primit **batiko** al mișcării naționale M. Grușevski.

Închipuiți-vă o sală de vreo 7 sau 8 metri (clădirea Radei era într-o școală), cu două mese lungi și cu câteva bănci la mijloc, iar într-un colț – o masă mai mică, dar destul de spațioasă și un fotoliu vechi, în care era instalat președintele Radei și, lângă el, la aceeași masă, o dactilografă, iar ungherul din spatele mesei – ocupat de o casă de fier de mărime mijlocie, **kaznaceistvo**, adică un fel de casierie a tinerei republici autonome ucrainene, cum ne spusese respectabilul istoric. (M. Grușevski (1866-1934), istoric – Iu.C.).

Când ne-am recomandat, M. Grușevski ne-a răspuns cu destul umor că suntem bineveniți în casa săracă a noului stat ucrainean. A evocat apoi legăturile de prietenie seculară și de lupte comune împotriva turcilor și tătarilor din Crimeea a principatelor dunărene, Moldova și Valahia, ca și a căzăcimii zaporojene, ne-a mai spus că, în momentul acela, ei nu aveau în casa de fier mai mult de o sută de mii de ruble, că în curând, după ce se va consolida organizarea noului stat ucrainean, vor emite monedă proprie.

Ne-a mai vorbit – plin de încredere fermă – că mișcările naționale vor izbândi peste tot. Încrederea îi era alimentată și de atmosfera care domnea la Congresul Naționalităților ce se ținea de mai bine de trei săptămâni.

Evident, delegații noștri la congres, T. Ioncu și Vl. Cazaciu, nu i-au ascuns că felul final al mișcării naționale moldovenești este constituirea unui stat unitar al tuturor românilor, ceea ce **batiko** a admis ca ceva de la sine înțeles.

Stalin despre limba română

latin. (Placinda a anunțat acest lucru oral, fără să prezinte vreun document din partea CC, deși eu îl rugasem).

În scurtă vreme după expedierea scrisorii, m-a chemat la el Kosiur și am plecat împreună la Moscova, în audiență la I.V. Stalin.

În audiență la Stalin am fost eu și Kosiur. În timpul discuției el ne-a întrebat, de ce până acum n-am trecut încă la alfabetul latin și ne-a vorbit despre faptul că noi nu înțelegem importanța acestei acțiuni.

Stalin ne-a explicat că latinizarea scrisului moldovenesc poate fi unul din fenomenele de apropiere între poporul moldovenesc și cel românesc și a influenței lor reciproce. El a menționat că din cauza deosebirii sistemelor statale din Moldova și România, între moldoveni și români lipsesc relațiile culturale și latinizarea scrisului este una din formele care ar înlesni întărirea acestor relații. Totodată, el considera că limba moldovenească nu este o limbă ca atare, ci doar unul din dialectele limbii moldo-române. Tot el ne-a atras atenția și asupra faptului că Uniunea Sovietică este învinuită că în Moldova e utilizat caracterul (sic!) chirilic, în felul acesta făcându-se rusificarea populației cu scopul de a lichida total cultura moldovenească națională. El spunea că nu trebuie să ne temem de latinizare, deoarece aceasta constituie numai forma, pe când cel mai important moment e conținutul și e de datoria noastră să urmărim ca el să fie socialist. El accentua că cultura moldovenească și cea română trebuie să se apropie una de alta și nicicum să se separe. În încheiere, Stalin a menționat, ca printre altele, că timpul lucrează pentru noi și nu e exclusă posibilitatea ca Moldova și România să devină cândva un stat unic, iar întărirea relațiilor culturale va putea apropia acele timpuri. El vedea în latinizarea scrisului moldovenesc una din formele consolidării acelei legături. În încheierea discuției, el ne-a propus să trecem imediat la realizarea în fapt a hotărârii Biroului politic al CC al PC(b) din Ucraina.

În urma acelei discuții cu Stalin, am ajuns la concluzia că latinizarea scrisului moldovenesc va contribui la apropierea dintre truditarii din RASS Moldovenească și cei din Basarabia și România și va înlesni pătrunderea ideilor leniniste și în aceste teritorii.

Reintors în Tiraspol, am scris câteva articole despre necesitatea latinizării alfabetului moldovenesc. Am vorbit pe aceeași temă la postul de radio, am avut un referat la plenara regională de partid și am întocmit morfologia alfabetului latin. La sesiunea a treia a CEC a RASS Moldovenești, a fost adoptată hotărârea despre latinizarea scrisului moldovenesc. Morfologia și ortografia scrisului moldovenesc cu caractere latine, elaborate de mine, au fost aprobate de Comisariatul poporului pentru învățământ al RASSM.

Vreau să remarc că primele broșuri, reviste, care au apărut cu caractere latine n-au fost acceptate de populația RASSM, din cauza că aici toate tipăriturile se făceau cu caractere chirilice, cele latine fiind necunoscute populației, iar introducerea lor nu a fost anticipată de o perioadă de pregătire.

De aceea, noi tipăream revistele în ambele alfabet. Au fost întreprinse în paralel și o serie de măsuri în vederea familiarizării populației cu noile caractere.

Odată cu latinizarea scrisului moldovenesc nu avea, oare, loc și o românzare forțată a limbii moldovenești?

Nici un fel de românzare a limbii moldovenești nu se făcea. Trebuie să remarc însă că atunci când se traduceau anumite texte și nu găseam echivalente potrivite în limba moldovenească, completam aceste goluri din contul limbii române, folosite de scriitorii și poeții progresiști. Așa, spre exemplu, am imprumutat multe expresii din operele lui Caragiale, Vlahuță, Eminescu și alții. Îmi amintesc, că m-am pomenit într-o situație delicată pe când traduceam *Trei izvoare și trei părți componente ale marxismului* de V.I. Lenin, căci limba moldovenească era săracă în termeni politici și filozofici, și

am apelat la arsenalul culturii românești. Vreau să subliniez faptul că imbogățirea limbii moldovenești se făcea nu numai pe contul limbii române, ci, în primul rând, pe contul limbii ruse.

Am scris despre exilații veniți la noi, am scris despre exilații care au plecat de la noi în Vest, dar n-am scris aproape nimic despre cei ce au plecat dincolo de Nistru. Destinul lor, parcă ne-ar fi indiferent, dar, în realitate, prezintă un mare interes pentru istoria și cultura noastră. Basarabienii în Republica Autonomă Sovietică Socialistă Moldovenească erau priviți și primiți cu suspiciune, soarta lor, în mare parte, a fost tragică, căci în perioada 1936-1938 ei, aproape toți, au fost reperați și exterminați ca agenți ai României, ai Japoniei, ai Germaniei etc.

Ion Ocinschi este unul dintre puținii supraviețuitori, și mărturiile lui au o pondere deosebită. El a trecut prin mașina NKVD-ului în mai multe rânduri, el s-a întâlnit cu Stalin și cu conducătorii de partid ai Ucrainei, care insistau ca în Republica Autonomă să se treacă la alfabetul

latin. Rezultatele acestei „latinizări”, încheiate în 1937, la fel au fost tragice. Ocinschi a scăpat din întâmplare, fiind deja trimis în exil.

De aceea, când a fost chemat la Ministerul Securității al Republicii Moldova, l-au trecut fiorii, la fel ca prima oară. De astă dată însă, anchetatorii nu se interesau de greșelile lui, nu-i căutau nod în papură, ci încercau să se dumerească asupra unui fenomen lingvistic extrem de interesant: alfabetul latin în Republica Autonomă și limba română în cărțile și manualele din Transnistria. Ei sincer vroiau să cunoască adevărul științific, deoarece, cunoscând adevărul științific și emițându-l fără echivocuri, puteau să-i reabiliteze, post-mortem, pe toți scriitorii și oamenii de cultură care au activat în Republica Autonomă. Fără emiterea acestui adevăr, adică fără recunoașterea că introducerea alfabetului latin a fost legitimă, iar limba română – o necesitate pentru depășirea dialectului local, ei n-ar fi fost în stare să se pronunțe asupra nevinovăției cohorții literare și culturale.

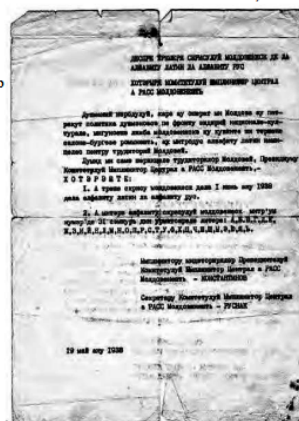
Cele de mai sus sunt culese din dosarul de anchetă, sub jurământ și sunt răspunsul la întrebarea despre trecerea la alfabetul latin din 1932 în RASSMoldovenească de dincolo de Nistru:

...- În ce împrejurări a trecut Moldova la alfabetul latinizat (sic!)?

Cules din dosarele arhivei Ministerului Securității Naționale în vara lui '92, interogatoriul, la care răspunde în august 1956 profesorul Ion Ocinschi, hașurează „spațiile albe” din anii 1930-1938.

Stenograma acestei discuții se păstrează în dosarul nr. 38516, deschis în 1937 scriitorului Dumitru Milev, și a servit drept mărturie în procesul de reabilitare a scriitorului împușcat fără vină.

„Proces-verbal al interogatoriului 17 august 1956, or. Chișinău

DOCUMENTUL 118

<http://limbaromana.md/index.php?go=articole&n=1477>

De ce limba noastră e română?! Nicolae DABIJA

Argumente și mărturii

Flavio Biondo (?-?), Spania:

„...valahii ...arată originea lor prin limba cu care se mândresc ca de o podoabă și pe care o proclamă română.”

1453

Expresia de mai sus se conține într-un discurs pe care acest cărturar avea să-l rostească în fața regelui Alfons de Aragon.

Ștefan cel Mare (1457-1502):

„...tradus din valahă” (română)

1478

(*Mesajul lui Ștefan cel Mare, citit în fața dogilor din Veneția de către Ioan Țamblac, unchiul său, la 8 mai 1478.*)

(„...rostit în limba valahă” (română) („...idiomate valachio”)

„...tradus în limba latină din cea valahă” (română) („...haec inscripcio ex valachio in latinum respo est”).

1485

(*Referințe scrise la jurământul depus de voievodul nostru la 15 septembrie 1485 în localitatea Colomeea, Pocuția, în fața regelui Cazimir al Poloniei.*)

Nu există nici un hrisov, nici o mărturie, nici un document care să consemneze faptul că marele voievod al Moldovei a afirmat că ar fi „moldovean” sau că ar vorbi „limba moldovenească”. Ștefan cel Mare și-a zis doar „valah” (adică român), limbii vorbite de către poporul său nu i-a spus decât valahă (adică română), iar țării sale Moldova i-a zis de mai multe ori „cealaltă Valahie” (adică cealaltă Românie), „Valahia Mare”, „Valahia Mică”, „Valahia de Sus”, „a Doua Valahie” ș.a.

Ștefan cel Mare avea conștiința că e român, că aparține poporului valahilor situat în Moldova, Valahia (Muntenia) și Transilvania și că toți românii vorbesc una și aceeași limbă.

Antonio Bonfini (1434-1503), Italia:

„Căci românii se trag din romani, ceea ce mărturisește până în vremea de acum limba lor... Sub valuri de barbari, ei totuși mai exală limba română și, ca să nu o părească nicidecum, se împotrivesc cu atâta îndârjire, încât îi vezi că luptă nu atât pentru păstrarea neatinsă a vieții, cât a limbii.”

1486-1495

(În **Călători străini despre țările române**, București, 1965, v. I, p. 482-483.)

Antonio Bonfini, umanist italian, contemporanul lui Ștefan cel Mare, a fost secretar la curtea regelui Matei Corvin al Ungariei. Spusele de mai sus se referă la valahii lui Ștefan cel Mare. Despre Transilvania spune că „este încinsă de cele două Valahii: adică, Țara Românească și Moldova”.

Francesco della Valle din Padova (?-1545), Italia:

„...Limba lor e puțin deosebită de limba noastră italiană, ei își zic în limba lor români, spunând că au venit din vremuri străvechi de la Roma, pentru a se așeza în această țară; și când vreunul întreabă dacă știe careva să vorbească în limba lor valahă, ei spun în felul acesta: „Știi românește?” (în textul italian: „*Sti Rominesti?*” – *n.n.*), din cauză că limba lor s-a stricat.”

1534

(În **Călători străini despre țările române**, București, 1961, v. I, p. 322.)

În lucrările sale, călătorul italian face mai multe referințe la țările române, inclusiv la Moldova lui Petru Rareș. Tot el numește Moldova – *Valahia de Sus* (*Valahia superiore*) spre deosebire de Valahia propriu-zisă, căreia îi zice *Valahia de Jos* (*Valahia inferiore*).

Nicolaus Olahus (1493-1568), Ungaria:

„Graiul lor (al locuitorilor Moldovei – *n.n.*) și al celorlalți români a fost odinioară cel roman ca fiind colonii ale romanilor. În vremea noastră se deosebește foarte mult de el, măcar că multe cuvinte de ale lor pot fi înțelese de latini.”

1536-1537

(În **Călători străini despre țările române**, București, 1965, v. V, p. 488. „Despre Moldova”.)

Nicolaus Olahus a fost secretar al regelui Ludovic al II-lea al Ungariei, el însuși coborât din viță de domnitori valahi. A cunoscut, între alte limbi, și româna.

Anton Verancsics (1504-1573), Italia:

„Transilvania, Țara Românească și Moldova se deosebesc numai prin întreită împărțire, dar locuitorii acestora se numesc români... Poporul care locuiește aceste pământuri în vremea noastră este acela al valahilor, care își trag originea de la romani... și când întreabă ei pe cineva dacă știe să vorbească pe limba valahă, ei spun: „Oare știi românește?”... ...Limba e aceeași pentru amândouă popoarele (*din Moldova și Muntenia – n.n.*) ca și credința creștină de rit ortodox.”

1549

Anton Verancsics (Verantio), umanist cu studii la Viena și Cracovia, în lucrarea intitulată **Descrierea Transilvaniei, Moldovei și Țării Românești** face o prezentare a celor trei țări-surori vorbind despre numele românilor, limba și unitatea lor. Descrie râurile principale (Nistru, Prut, Olt, Mureș), cetățile, îmbrăcămintea, tradițiile și firea românilor din cele trei țări.

Alessandro Guagnini (1535 sau 1538-1614), Italia:

„Acest popor al valahilor se numește român și ei spun că își trag obârșia de la exilații alungați de romani din Italia. Limba lor este o corcitură a limbii latine și a celei italiene, astfel încât un italian înțelege ușor pe un român.”

1563

(În **Călători străini despre țările române**, vol. II, București, 1970, pag. 299-300.)

Italianul Alessandro Guagnini din Verona a fost ostaș mercenar în oastea lui Despot-Vodă, ajutându-l pe acesta să ocupe tronul Moldovei în 1562.

Giulio Ruggiero (sec. XVI), Italia:

„Eu cred că ei se numesc *valahi* pentru că acesta este numele comun în Polonia pentru toți italienii, de la care își au originea, pentru că țin încă în mare parte limba latină, care este desigur alterată, dar nu prea mult deosebită de italiana noastră.”

1568

Giulio Ruggiero, abate apostolic în Polonia, i-a trimis papei Pius al V-lea în 1568 un raport despre situația religioasă a statului polon, în care se referă și la români.

Pierre Lescalopier (1550-1597), Franța:

„...Locuitorii acestei țări se socotesc drept urmași adevărați ai romanilor și-și numesc limba lor „*românească*”, adică română; limba lor este pe jumătate italiană și pe jumătate latină, amestecată cu greacă și cu un fel de păsărească.”

1574

(În **Călători străini despre țările române**, vol. II, București, 1970, p. 429.)

Acest călător francez menționează că locuitorii Moldovei, Valahiei și Transilvaniei vorbesc cu toții una și aceeași limbă, căreia îi zic română: „ils nomment leur parler romanche, c'est-a-dire roumain”. El numește Moldova și pe moldoveni „Valahia” și „valahi”.

Ioan Czimor Decsi de Baranya (1560-1601), Ungaria:

„Valahia (ca să descriu Moldova pe scurt) pare să fie numită astfel nu atâta după Flaccus, comandantul roman care a cârmuit Moesia sau Dacia, trimis acolo de Traian, cu treizeci de mii de oameni duși și colonizați acolo ca să muncească pământul și să asigure aprovizionarea armatei romane care avea întotdeauna de luptat cu sciții și sarmații – cât și de la cuvântul *walch*, care înseamnă în limba germană italian. Căci *românii*, ca niște coloni ai romanilor, se țin și de religie, care nu este cu mult deosebită de cea pontificală, și folosesc și o limbă latină, deși atât de stricată acum și de schimbată, încât abia apar în ea rămășițele și ruinele vechii limbi. Valahia este mărginită la răsărit de Marea Neagră, la sud – de Dunăre, la apus – de Transilvania, la nord – de Rusia și se împarte în Țara Românească și Moldova.”

1587

(În **Călători străini despre țările române**, vol. III, Editura Științifică, București, 1971, pag. 214-215.)

Ioan Czimor Decsi de Baranya, scriitor maghiar de seamă, în lucrarea sa **Relația călătoriei prin Moldova** numește Moldova și Țara Românească „*o singură Valahie*” (o Românie) și folosește denumirea Valahia referindu-se la ambele țări române. Despre cum a „trecut cu pluta Prutul” și i „s-a ivit în față o pădure foarte mare pe care trebuia să o străbatem”, „pădure de temut”, din cauza tătarilor care „beau lapte de iapă cum beau vin necredincioșii”, și a cazacilor, dar și din cea „a românilor”, care populau în majoritate spațiul dintre Prut și Nistru.

Martin Opitz (1597-1639), Germania:

*Iar Slavii vă-nconjoară ca marea într-un clește...
Și totuși limba voastră prin timp a străbătut;
E dulce cum e mierea și-mi place s-o ascult!*

*Cum Esperida este cu Galica vecină,
Italica-i cu-a voastră dintr-un izvor, Latină...*

*Cu nici o armă însă dușmanul n-o să poată
Să vă răpească limba, nădejdea voastră toată
Al bărbăției scheptu și-a artelor menire
Ce le păstrați în datini și cuget cu iubire.
(Traducere de Mihai Gavril).*

1624

Martin Opitz e considerat „părintele literaturii germane moderne”. A fost invitat în 1622 din Silezia de către principele Gabriel Bethlen – cel care intenționa să se proclame rege al Daciei – să predea la colegiul reformat din Alba-Iulia transilvană. Aici îi cunoaște pe români – e impresionat de viața, virtuțile, obiceiurile și limba acestora, pe care o învață cu drag, dedicându-le o carte: **Zlatna sau despre liniștea sufletului**, care s-a tipărit la Strasbourg în 1624, an în care i s-a decernat la Viena o cunună de lauri pentru poezie. Tot pentru opera sa poetică împăratul Ferdinand al II-lea i-a acordat în 1628 titlul de nobil. A scris și o istorie a Daciei (**Dacia Antiqua**), care s-a pierdut. A murit la Danzig în 1639 de ciumă, fiind ars pe rug, împreună cu manuscrisele sale.

Petru Bogdan Bakšić (1601-1674), Bulgaria:

„...moldovenii vorbesc Românește” („il Valaccho”).

(În **Călători străini despre țările române**, vol. V, București, 1973, p. 224-225.)

Petru Bogdan Bakšić s-a născut la Chiprovaț, așezare catolică din Bulgaria. A fost episcop catolic de Sofia. Despre preoții și călugării din Moldova spune că „nu înțeleg ceea ce citesc, deoarece citesc în limba sârbească (slavonă) pe care nu o cunosc”. În Moldova, zice el, „sânt sate de români sau de moldoveni”, în Cotnari „sânt 100 de case de români sau moldoveni” ș.a.m.d.

1641

Grigore Ureche (1590-1647), cronicar din Moldova:

„Așijderea și limba noastră din multe limbi iaste adunată și ne iaste amestecat graiul nostru cu al vecinilor de primprejur, măcarcă de la Râm ne tragem, și cu ale lor cuvinte ni-s amestecate.”

1642-1647

(Grigore Ureche, **Letopisețul Țării Moldovei**, Chișinău, 1990, p. 25)

În prima cronică scrisă în limba română, cronicarul moldovean se referă la romanitatea limbii și la descendența latină a poporului român.

Vasile Lupu, domn al Moldovei (1634-1653):

„Dăruim și noi acest dar limbii românești, carte pre limba românească.”

1643

(Din **Cuvânt împreună către toată seminția românească**, care însoțește **Cazania** lui Varlaam, intitulată **Carte românească de învățătură duminicile preste an**.)

O altă carte, **Pravila**, editată de domnitorul Moldovei Vasile Lupu în 1646 la Iași, se intitulează **Carte românească** (nu „moldovenească” – *n.n.*) **de învățătură de la pravilele împărătești și de la alte județe**. Să fi editat domnitorul Moldovei cărți „străine”?! Evident că nu, domnitorul moldav avea conștiința că face un „dar” întregului neam românesc.

Ambele cărți afirmă, prin înseși titlurile lor, ideea unității poporului român și a limbii vorbite de românii din Moldova, Muntenia și Transilvania.

Varlaam (1590-1657), mitropolit al Moldovei:

„Sfânta scriptură trebuie să fie scrisă pe înțelesul oamenilor... pentru ca să înțeleagă hieicine să se învețe și să mărturisească minunate lucrurile lui Dumnezeu, cu mult mai vârtos limba noastră românească, ce n-are carte pre limba sa, cu nevoie easte a înțelege cartea alții limbi.”

1643

(Varlaam, **Carte românească de învățătură**, Opere, Chișinău, 1991, p. 20, 22.)

Mitropolitul Moldovei Varlaam a scris pentru toți românii, subliniind că limba moldovenilor e limba românească a tuturor românilor.

Ioan Kemeny (1607-1662), Ungaria:

„Principele m-a trimis în Moldova la Lupu-Vodă... ca să-i ducem acestuia, noi înșine două scrisori scrise în latinește și în românește. Cu Vasile Lupu am vorbit românește.”

1648

(În **Călători străini despre țările române**, vol. V, București, 1973, p. 135, 140.)

Ioan Kemeny a fost comandantul armatei din Transilvania. Cunoștea limba română: în 1648 s-a putut înțelege cu domnitorul Moldovei Vasile Lupu fără traducător. În 1660 a fost ales principe al Transilvaniei. Ulterior a murit pe câmpul de luptă contra turcilor. El vorbește de moldoveni numindu-i „țărani români”, preoții moldoveni sunt „de religie românească”, mitropolitul Petru Movilă îi cunună pe Radziwill și pe Maria, fata lui Vasile Lupu, „după ritul românesc”.

Mitropolitul Simion Ștefan (?-1656):

„Cuvintele acelea sunt bune, care le înțeleg toți.”

1648

Mitropolit al Transilvaniei. A efectuat prima traducere integrală în limba română a **Noului Testament** (Bălgrad, 1648). A pledat pentru ideea unității poporului român, prin unitatea limbii vorbite de acesta în toate țările românești.

Dosoftei (1624-1693), mitropolit al Moldovei:

„Dragoș a adus în Țara Moldovei... româneasca limbă.”

„Psaltire a sfântului prooroc David. Pre limba românească...” (foaie de titlu a cărții sale **Psaltire în versuri**).

1680

(Dosoftei, **Opere poetice**, Chișinău, 1989, p. 6.)

Mitropolitul Moldovei va scrie o prefață la **Liturghier** intitulată *Cuvânt depreună către toată semenția românească*.

Miron Costin (1633-1691):

„Măcară dară că și la graiul streinilor și în de sine cu vreme, cu vacuri, ci primele au și dobândesc și alte nume, iară acela carile ieste vechi nume stă întemeiat și-nrădăcinat: **rumân**. Cum vedem că, măcară că ne răspundem acum moldoveni, **iară nu întrebăm: știi moldoveneste? Ce: știi rumânește?**, adică râmlenește, puțin nu zicem *stis romanite*? Pre limba latinească. Stă dară numele cel vechiu cu un temei neclădit, deși adaog ori vremurile îndelungate, ori streinii adaog și alte nume, iară cele din rădăcini nu se mută. **Și așa ieste acestor țări și țării noastre, Moldovei și Țării Muntenesti numile cel dreptu de moșie, ieste rumân**, cum să răspund și acum toți aceia din țările ungurești lăcuiitori și muntenii țara lor și scriu și răspund cu graiul: Țara Românească.”

1684-1691

M. Costin, cronicar moldovean, personalitate literară și științifică a secolului al XVII-lea, eminent om politic de stat, a fost preocupat în mod constant de problema originii românilor. Documentările sale s-au încheiat cu lucrarea **De neamul moldovenilor din ce țară au ieșit strămoșii lor**.

Constantin Cantacuzino (1650-1716):

„Însă rumânii înțeleg nu numai ceștia de aici, ce și din Ardeal, carii încă și mai neoași sânt, și moldovenii și toți câți într-altă parte se află și au această limbă, măcar fie și cevași osebită în niște cuvinte den amestecarea altor limbi, cum s-au zis mai sus, iară tot unii sânt. Ce dară pe aceștia, cum zic, tot români îi ținem, că toți aceștia dintr-o fântână au izvorât și cură.”

Circa 1700-1716

Constantin Cantacuzino a fost stolnic al Valahiei. Unul dintre cei mai erudiți cărturari ai vremii sale. Este ucis de turci, împreună cu nepotul său, domnitorul Munteniei Ștefan Cantacuzino, la Istanbul. Lucrarea sa principală se intitulează **Istoria Țării Românești...**

Schlözer (s. XVIII), Germania:

„Aceștia *vlochi* nu sunt nici romani, nici bulgari, nici wälsche, ci *vlachi*, urmași ai mării și străvechii seminții de popoare a tracilor, dacilor și geților, care, și acum, își au limba proprie și, cu toate asupririle, locuiesc în Valachia, Moldova, Transilvania și Ungaria în număr de milioane.”

Sec. XVIII

Schlözer, istoric german, a lucrat pentru împărăteasa Ecaterina a doua a Rusiei, arătând în lucrările sale cine sunt **volochii** cu care s-au întâlnit, în primul mileniu al erei noastre, popoarele nomade ale slavilor și ungurilor.

Amfilohie Hotiniul (1735-1800):

„Acel ce n-are știință și dragoste pentru patria sa, adecă pentru țară și limba-n care s-a născut, săvârșește un păcat deopotrivă de mare ca și cel ce nu-și iubește pe părinții săi.”

1795

Amfilohie Hotiniul a fost episcop al Hotinului (1768-1774). Cărturarul, originar din Basarabia, a editat mai multe manuale, unele traduse din alte limbi.

Ștefan Margellă (1783-1850):

„Mă simt obligat a spune câteva cuvinte despre această gramatică româno-rusă, care nu numai că poate fi de folos, dar este necesară, fiindcă ea dă mijloace de a căpăta cunoștință în limba rusească la 800 de mii de români care locuiesc în Basarabia, aflătoare sub stăpânirea Rusiei, în curgerea de 20 de ani, neavând nici un manual pentru acest scop. În afară de aceasta, ea poate să aducă foloase câtorva milioane de români care locuiesc între Prut și Dunăre, asemenea și rușilor care doresc a învăța limba românească... făcând acest lucru principal, ca să înlesnesc învățătura limbii rusești pentru români și românești pentru ruși, am adăugat și o adunare de cuvinte rusești și românești care sunt întrebuițate în viața zilnică și convorbiri despre cele mai necesare lucruri...”

1827

Ștefan Margellă (în rusește Marțella), **Gramatica rusească-românească (Российско-румынская грамматика)**, editată în 1827 la Sankt Petersburg. Gramaticianul basarabean vorbește la 1827 (!), în prima gramatică românească editată în Rusia de către guvernul rus, că moldovenii basarabeni sunt români și limba vorbită de ei este româna.

Aleksandr Pușkin (1799-1837), Rusia:

„...generalul Rene propunea să fie atras de partea lui Petru I și Cantemir și domnitorul Valahiei Brâncoveanu, deoarece «voievodul valah fiind de una și aceeași nație și religie cu gospodarul moldovean nu va întârzia să se supună».”

1830

(În A. S. Pușkin, **Polnoe sobranie socinenii**, în 10 volume, M.-L., 1949, vol. VIII, p. 427.)

Marele poet rus exilat în Basarabia în anii 1820-1823 cunoștea **Descrierea Moldovei** de D. Cantemir. Influențat de C. Stamati, s-a interesat de istoria românilor. A. Liprandi spune că poetul chiar că intenționa să învețe limba română.

Mihail Kogălniceanu (1817-1891):

„...Patria mea este toată acea întindere de loc unde... se vorbește românește. Cu românii din Valahia... suntem frați și de cruce, și de sânge, și de limbă, și de legi.”

1840

(**Arhiva românească**, Iași, aprilie 1840, p. 3.)

„Țelul nostru este realizația dorinței ca românii să aibă o limbă și o literatură comună pentru toți.”

1840

(Din programul revistei *Dacia literară*.) Marele cărturar, descendent din basarabenii de pe Kogălnic, este unul din ctitorii României (prin unirea Munteniei și Moldovei de la 1859).

Iacob Ghinculov (1800-1870):

„Limba română poate servi ca un nume comun al graiului valah și al celui moldovenesc.”

1840

(În manualul **Начертание правилъ валахо-молдавской грамматики**, apărut în 1840 la Sankt Petersburg la tipografia Academiei de Științe a Rusiei, cu aproape 20 de ani înaintea apariției României ca stat, din unirea Valahiei și a Moldovei, basarabeanul Iacob Ghinculov (Hâncu) îi spune limbii comune vorbite de munteni și moldoveni – română.)

Profiri Uspenski (1804-1885), Rusia:

„...În Basarabia... sârmanii români... n-au mană cerească, n-au cuvântul credinței în limba română.”

1846

(În Gh. Bezviconi, **Călători ruși în Moldova și Muntenia**, București, 1947, p. 366-367.)

Impresia de mai sus este comentată de P. Uspenski la 3 august 1846.

Anton Pann (1797-1854):

*Cântă, măi frate, pe graiul și limba ta
 Și lasă cele străine ei de-a și le cânta.
 Cântă să-nțelegi tu însuși, și câți la tine ascult,
 Cinstește ca fiecare limba și neamu-ți mai mult...
 Acum însă-mbrățișează pe aceste românești,
 Pe limba tatei și-a mamei, pe care o și vorbești...*
 1847

Anton Pann a fost poet, folclorist, compozitor. Născut în Bulgaria, ajunge în Basarabia. Din 1806 până în 1812 a fost corist al unei biserici din Chișinău. În 1812, pentru a nu fi înrolat în armata rusească, se mută la București.

Scrie **Povestea vorbei, Versuri muzicești, Poezii populareș.a.**

Vasile Alecsandri (1818-1890):

„Naționalitatea românilor se arată atât în limba și datinile lor, cât și în muzica lor, deosebită de oricare alta.”

„Românul s-a născut poet...”

1852

Un alt clasic al „literaturii moldovenești”, mare român. Să nu fi avut el conștiință națională? Să se fi considerat el însuși clasic al unei literaturi străine?!

Alecu Russo (1819-1859):

„...vorbit românește.”

„...moldovenii, ardelenii și muntenii alcătuiesc un popor întreg, de același port și aceeași limbă.”

„Prin pedantism și pedantism antiromân înțelegem iarăși cercarea de a împărți neamul în două limbi...”

„...pentru a scrie românește, nu trebuie gramatici, trebuie râvnă...”

1855

(Alecu Russo, **Opere**, Chișinău, 1989, pag. 66-134.)

Basarabeanul Alecu Russo, născut la Chișinău, pe atunci – „un sat frumos, rășchirat între grădini și copaci pe o vale a codrilor Bâcului”, e unul dintre ideologii Unirii Moldovei și Munteniei de la 1859. El vorbește de *România, români, limba română* cu mult înainte de 1859, când ideologii moldovenismului primitiv afirmă că ar fi apărut și ar fi fost lansate aceste noțiuni.

Alecu Russo e autorul celebrului poem *Cântarea României* (publicat la 1850 în revista *România viitoare* ce apărea la Paris, îngrijită de Nicolae Bălcescu), o odă excepțională pentru „țara română”.

Constantin Negruzzi (1908-1868):

„Credem în originea limbii române și mărturisim limbile străbune...”

1855

„De n-aș fi român, încă aș iubi limba română pentru dragostea frățească ce o caracterizează. În vâlmășagul războaielor, în picioarele barbarilor, aruncată prin poziția geografică între nații streine începutului și firii ei, româna nu-și uită mama și surorile; se ține lipită de latină prin gramatică, de italiană și spaniolă prin ziceri, de portugheză prin pronunțare.”

1863

Născut în Moldova, cu 4 ani mai înainte ca aceasta să fie sfâșiată în două de ruși, Constantin Negruzzi scrie la 1838 **Cum am învățat românește** (și nu „moldovenește”). Pentru personajele din operele sale, scrise și înainte de Uniunea Principatelor române din 1859, folosește termenul de român (**Aprodul Purice**, scrisă în 1837, **Pentru ce țiganii nu sunt români**, scrisă în 1839 ș.a.). În 1839 îi scria lui G.Baruțiu: „...ca român sfătuiesc și propovăduiesc Unirea, fără care bine nu vom mai avea”.

Gheorghe Asachi (1788-1869):

„Sentimentul naționalității române, în zborul care au luat, au atras și limba, cel mai puternic al ei factor și care cere nu mai puțină cultură.”

1865

Gheorghe Asachi s-a născut la Herța (azi Ucraina). Este un deschizător de drumuri. Activitatea sa stă la temelia școlii române din Moldova. Scoate *Albina românească* (și nu... „moldovenească”) în 1829, apoi – *Alăuta românească* (1837-1839), *Spicuitorul moldo-român* (1841) etc. Organizează teatrul în Moldova, dând la Iași prima reprezentare în limba română.

Mihai Eminescu (1850-1889):

„Dacă în limbă nu s-ar reflecta chiar caracterul unui popor, dacă el n-ar zice oarecum prin ea: «Așa voiesc să fiu eu și nu altfel», oare s-ar fi născut atâtea limbi pe pământ?

Prin urmare, simplul fapt că noi, românii, câți ne aflăm pe pământ, vorbim o singură limbă, «una singură» ca nealte popoare, și aceasta în oceane de popoare străine ce ne înconjoară, e dovadă destulă că așa voim să fim noi și nu altfel.”

apr. 1879

(**Opera politică**, v. I, p. 79, București, 1938-1939.)

„Limba noastră e singura în Europa care se vorbește aproape în același chip în toate părțile locuite de români.”

1878-1882

„Limba română e unica în Europa care n-are propriu-vorbind dialecte. Pe-o întindere de pământ atât de mare, despărțiți prin munți și fluvii, românii vorbesc o singură limbă.”

1878-1882

„Varlaam a făcut ca limba noastră să fie aceeași, una și nedespărțită în palat, în colibă.

Limba română la sine acasă e o împărăteasă bogată cărei multe popoare i-au plătit bani în metal aur, pe când ea pare a nu fi dat nimănui nimic. A o dezbrăca de averile pe care ea... le-a adunat, în mai bine de o mie de ani, înseamnă a face din împărăteasă cerșetoare.”

apr. 1879

(**Manuscris**, 2257, f. 175)

Cel mai mare poet român. Lui îi aparține fraza: „*Suntem români și punctum*”. Tot M. Eminescu zice: „*Întâmplarea m-a făcut ca, din copilărie încă, să cunosc poporul românesc, din apele Nistrului începând, în cruciș și-n curmeziș, pân' la Tisa și-n Dunăre...*”.

Karl Marx (1818-1883), Germania:

„Limba română e un fel de italiană orientală. Băștinașii din Moldo-Valahia se numesc ei înșiși români; vecinii lor îi numesc vlahi sau valahi.”

apr. 1880

(În K. Marx, **Însemnări despre români**, Iași, 1995, p. 133.)

Clasicul teoriei comunismului mondial se referă la România folosind numele țărilor componente: Moldo-Valahia.

Bogdan Petriceicu-Hasdeu (1838-1907):

„Limba unui popor se confundă și se identifică cu naționalitatea lui, cu memoria părinților, cu leagănul, cu mama, de unde ea se și numește limbă maternă...”

1881

...

Cugetarea românească

Are portul românesc.

Nu lăsați dar s-o ciuntească

Cei ce limba ne-o pocesc...

...România cât trăiește

Graiul nu și-l va lăsa.

Să vorbim dar românește:

Orice neam cu limba sa!

1879

Cel mai mare lingvist român din sec. XIX, născut în Basarabia, la Cristinești, lângă Hotin. A cunoscut 26 de limbi. A fost director al publicației „România” (1858) ș.a.

Citatele sunt extrase din prefața la tomul III al lucrării **Cuvente din bătrâni**, București, 1881 și, respectiv, din poezia *Să vorbim românește*.

Axentie Stadnițchi (1862-1936), Rusia:

„...În România se depun eforturi pentru a se tipări noi ediții ale cărților liturgice cu caractere latine în locul celor slavone. Acest eveniment e unul dintre cele mai importante în viața bisericii contemporane.”

„Biserica ortodoxă românească a fost o expresie a necesităților religioase, morale și naționale ale poporului român, ea a creat, păstrat și cultivat o limbă care aparține întregii națiuni...”

1894

(În **Gavriil Bănulescu-Bodoni, exarh moldo-valah și mitropolit al Chișinăului** (la pag. 21), apărută la Chișinău, în 1894.)

Cărturarul rus, care ulterior va deveni candidat la scaunul de patriarh al Rusiei, era pe atunci profesor la Seminarul teologic din Chișinău. Pentru edițiile Bibliei tipărite la Sankt Petersburg în 1819 menționează: „Mitropolit sovetoval Peterburgskomu komitetu izbrat’ originalom dlea izdania Biblii na moldavskom iazâke iazâk exempleara transilvanskogo izdania” (p. 356). Biblia a fost corectată de arhimandritul Varlaam din Iași, care cunoștea bine limbile greacă și română („греческий и волоский языки”, pag. 359).

Traducerea Bibliei „moldovenești” – scrie cneazul A. Golițan – e o compilație între edițiile Bibliei de la București, editată în Muntenia în 1688, și cea de la Blaj, editată în Transilvania în 1795 (pag. 362), cu rectificarea unor greșeli gramaticale. Limba acestei traduceri e „moldo-valahă” („на молдо-валахскомъ языке”) (p. 363) și „e destinată popoarelor ce locuiesc în Basarabia, Moldova și Valahia” (p. 363).

George Coșbuc (1866-1918):

„Să fim români cu sufletul nu cu vorba, să iubim ce-i al nostru și să-l păstrăm ca ochii din cap.”

circa 1900

(Din **Manuscrise**, mapa VII, Biblioteca Academiei Române.)

Un îndemn valabil și pentru basarabeni: suntem cine suntem cât timp vorbim limba română a lui Eminescu, Blaga, Coșbuc, Vieru.

Pavel Krușevan, șovin rus, născut în Basarabia (1860-1914):

„Limba *română* și scrisul *românesc* puțin câte puțin încep să se afirme în Moldova și Valahia în a doua jumătate a sec. al XVI-lea, extinzându-se de la vest spre est și înlăturând limba și scrisul slavonesc.”

(„Румынский языкъ и писменность начинаютъ мало-по-малу возникать въ Молдавіи и Валахиі со второй половины XVI века, распространяясь съ запада на востокъ и вытесняя славянскій языкъ и писменность...”)

1903

(În **Бессарабия. Географическій и справочный сборникъ**, издание газеты *Бессарабець*, под редакціеі П. А. Крушевана, Moscova, 1903, p. 101.)

Deși atât P. Krușevan, cât și celălalt autor al cărții, N. M. Zozulin, sunt românofobi, ei folosesc pentru moldoveni doar termenul de români, iar limba vorbită de moldoveni, valahi și transilvăneni o numesc *limba română*. Conform acestora Moldova și Valahia sunt *Principatele Române*, domnitorilor Moldovei ei le zic domnitori *români*, Vasile Lupu ș.a. tipărind cărți *românești* („румынские книги”), autorii menționând în mod special faptul că „Молдаване или румыны составляютъ главную часть населения Бессарабской губернии...” („Moldovenii sau românii formează majoritatea populației guberniei Basarabia...”, pag. 175).

Calistrat Hogaș (1848-1917):

„Moldovenii au lucrat, cel puțin, cât și ceilalți români, la formarea limbii literare.”

1910

(Din articolul *Moldovenisme*.)

Leonid Kasso, ministru al instrucțiunii publice din Rusia (1865-1915):

„Izvoarele de drept basarabene nu s-au admis pentru întreaga Basarabie, ci numai pentru *părțile locuite de români*...”

A existat o perioadă, de la secolul al VIII-lea până în secolul al XII-lea, când se părea că *poporul român* dispăruse în mijlocul acestor invazii și că este imposibil să-i urmărim soarta. În pofida vicisitudinilor, acest popor a continuat să trăiască, după cum dovedește tipul național tenace, limba cu două treimi de cuvinte de origine latină precum și nomenclatura satelor și orașelor.

Pravilele lui Vasile Lupu au fost tipărite în *limba românească* în 1646 sub denumirea **Carte românească de învățătură de la pravilele împărătești**.

(Din lucrarea, scrisă de Leonid Kasso (născut în Ciutulești, Soroca), editată în 1912, tradusă în românește în 1923 de Al. Varzar. Și în celelalte lucrări ale sale: „Россия на Дунае и образование Бессарабской области” (Moscova, 1913), „Гавриил Бэнулеску, екзархъ Молдовлахийскій и митрополит Кишиневскій” (1894) ș.a., Leonid (Lev Aristilovici) Kasso, ministrul Instrucțiunii Publice al Rusiei țariste, vorbește despre locuitorii Moldovei și Valahiei ca fiind unul și același popor („румынский”), despre populația acestora că ar fi românească („румынское население”), despre limba vorbită de moldoveni și valahi că ar fi română („румынский”), iar despre mitropolitul Basarabiei G. Bănulescu-Bodoni menționează a fi fost „un apărător al naționalității românești” etc.)

Zamfir Ralli Arbore (1848-1933):

„Românii de peste Prut se adresează românilor din regat: *Vrem să fim români!* Voi nu aveți dreptul de a nu ne asculta! Datori sunteți să ne ascultați! Nu este și nu poate fi român acela care cu inima ușoară jertfește ființa românească a peste două milioane de români subjugați! Avangarda românilor care au stăvilit în curgere de secole puhoiul popoarelor barbare au fost românii din Basarabia, santinela neadormită a lumii civilizate...”

1915

(Zamfir Ralli Arbore, 1915, în lucrarea **Liberarea Basarabiei**.)

Scriitorul basarabean a fost înțemnițat pentru activitate antirusească în fortăreața Petropavlovsk. Emigrează în Elveția (1871), apoi se stabilește în România (1878), unde va desfășura o susținută activitate gazetărească și scriitoricească.

Nikolai Durnovo (1876-1936), Rusia:

„...copiii unui sat de pe malul Nistrului... ieșiți din școală și scufundați în lumina soarelui, se jucau și bâlbâiau românește.... Unul dintre copii ne-a dat o lecție bună, mie și profesorului, acest băiețuș ne-a descoperit el nouă legi firești ale limbii române populare, ne-a deschis fereastra de etnografie și folclor...”

1915

N. Durnovo a vizitat Basarabia în anii 1910-1915, concluzionând: „Acuma, când îmi aduc aminte de copilășul acela, mă pun și scriu într-a mia oară că Basarabia trebuie să fie românească”.

Alexe Mateevici (1888-1917):

„Unii se socotesc moldoveni, alții – cei mai puțini – români. Ei bine, dacă ați luat asupra d-voastră sarcina de a lumina poporul, apoi trebuie să dați poporului idei adevărate, căci altfel întreg învățământul e fără rost. Da, suntem moldoveni, fii ai vechii Moldove, însă facem parte din marele trup al românismului... N-avem două limbi și două literaturi, ci numai una, aceeași ca și cea de peste Prut. Aceasta să se știe din capul locului, ca să nu mai vorbim degeaba. (...) Noi trebuie să ajungem de la limba noastră proastă de astăzi numaidecât la limba literară românească...”

1917

(Din discursul ținut la primul congres al învățătorilor moldoveni din Basarabia. 25-27 mai 1917.)

Declarația studenților basarabeni:

„Basarabia noastră este țară românească, întocmai ca și celelalte țări de peste Prut locuite de frații noștri. De 106 ani ea a fost ruptă de la sânul mamei noastre, Moldova, și dată pe mâna străinilor care ne-au asuprit și ne-au batjocorit cum au vrut, luându-ne orice drept la viața națională și omenească. Noi, sub stăpânirea rusească, n-am avut biserică, n-am avut limbă, n-am avut nimic din ce îi trebuie unui popor pentru ca să poată înainta. Pământurile ni s-au luat de străinii colonizați aici, drepturile avute în vechea Moldovă ne-au fost răpite pe rând de veneticii așezați printre noi. Din poporul băștinaș ce-am fost am ajuns „cap de bou” luați în râs de toți, chiar în casa și în țara noastră. Așa de bine au știut străinii să ne dezguste de noi înșine și de frații noștri, încât mulți moldoveni s-au lepădat de neam și au ajuns să-i socotească dușmani pe înșiși frații noștri români. (...) Rusia nu ne-a dat (...) decât întunecime și robie, iar vremurile de slobozenie de acum ne-au adus numai anarhie. *Noi vrem o Românie a tuturor românilor.*”

1918

(Din Declarația studenților români din Basarabia pentru unirea tuturor teritoriilor românești într-un singur stat, România Mare, care a fost difuzată cu mai bine de două luni înainte de evenimentul istoric de la 27 martie 1918, la 24 ianuarie 1918.)

Lucian Blaga (1895-1961):

„Toți românii anonimi care, de-a lungul secolelor noastre primordiale, au creat limba românească, au colaborat la poezia lui Eminescu.”

„...Limba este întâiul mare poem al unui popor.”

1925

Constantin Stere (1865-1936):

„Pe vremea aceea în școlile din Basarabia nu numai că dispăruse predarea limbii românești, dar nu era iertată elevilor întrebuințarea limbii lor materne nici chiar între ei.”

1931

Scriitorul de la Cubolta se referă aici la perioada ocupării Basarabiei de către Rusia țaristă de dinainte de 1918 (**În preajma revoluției**, vol. II).

„Din neagra străinătate”:

„Нам нужна молдавская школа. Село Молдавское, Азово-Черноморского края, населено исключительно бессарабцами. В селе одна начальная школа (420 учащихся) с преподаванием на русском языке. Дети почти совершенно не владеют русским языком, и поэтому по школе успеваемость составляет не более 50-60%.

Вопрос о молдованизации школы ставился не раз, но до сих пор результатов нету. Надеюсь, в этом поможет нам журнал «Красная Бессарабия». Одновременно прошу написать нам, можем ли мы и как организовать общество бессарабцев в нашем селе и что нужно для этого сделать.

Сообщите нам также, какая литература есть на молдавском языке латинским шрифтом и как можно ее выписать. Сообщите и о румынской литературе. Всем этим колхозники сильно интересуются.

С тов. приветом, К. Спиру, с. Молдавское.”

1935

(Журнал «Красная Бессарабия». Москва, 1935, n. 5, стр. 24.)

Ruben Budagov (1910-2001), Rusia:

„Numai pentru faptul că I.V.Stalin amintește „limba moldovenească”, a apărut problema limbii moldovenești de sine stătătoare, deși majoritatea lingviștilor consideraseră până acum că românii și moldovenii vorbesc aceeași limbă.”

1957

Cunoscutul lingvist rus publică această opinie în revista moscovită „Voprosâ iazâkoznania”, 1957, nr. 2, pag. 154. Și alți savanți ruși: Vladimir Șismariov, Victor Vinogradov, Dmitri Mihalci, Samuil Bernștein, Raymund Piotrowski împărtășesc aceeași părere.

Carlo Tagliavini (1903-1982), Italia:

„...pretinsa limbă moldovenească nu este de fapt decât româna literară scrisă cu un alfabet rusesc ușor modificat... cu unele concesii în favoarea unor forme dialectale moldovenești, cunoscute de altfel și în interiorul granițelor României.”

1959

Carlo Tagliavini, savant romanist de renume mondial (Italia). A fost profesor la Universitatea din Padova. (Referințele la „pretinsa limbă moldovenească” sunt inserate în lucrarea **Originile limbilor neolatine**.

Introducere la filologia romanică, București, 1977, p. 289.)

Nichita Stănescu (1933-1983):

„Patria mea este limba română.”

1976

Unul din cei mai importanți poeți de după cel de-al doilea război mondial, care a vizitat Republica Moldova în 1976, afirmând că a „*făcut cel mai lung drum ca să ajungă de Acasă – Acasă*”, aflându-se și aici în miezul Limbii Române.

Declarația de Independență a Republicii Moldova:

„...Mișcarea democratică de eliberare națională a populației din Republica Moldova și-a reafirmat aspirațiile de libertate, independență și unitate națională (...) prin legile și hotărârile Parlamentului Republicii Moldova privind decretarea limbii române ca limbă de stat și reintroducerea alfabetului latin din 31 august 1989...”

1989

Din *Declarația de Independență a Republicii Moldova*, adoptată la Chișinău de către Parlamentul Republicii Moldova la 27 august 1991.

Grigore Vieru (n. 1935):

„Limba prezintă rezultatul unui îndelung efort colectiv. Ea este religia poporului. Ne-am creștinat întru Hristos prin ea. O competiție între limbi ar jigni pe Bunul Dumnezeu, în fața căruia ele stau sub semnul egalității ca fiice ale Sale.”

„Fără Limba Română n-aș fi ajuns poet.”

1989

Ion Constantin Ciobanu (1927-2001):

„Sintagma *limba română* e unificatoare. Ea nu înalță, nu coboară, nu laudă, nu subapreciază pe nimeni, ea creează condiții egale! Și taie odată pentru totdeauna apa de la moara rătăciților.”

1989

Ion Druță (n. 1928):

„Pământul, istoria și limba sunt, în esență, cei trei stâlpi pe care se ține neamul. Pământul ni l-a dat soarta, istoria este rodul trecerii noastre prin lume, iar limba, zice-se, e darul Celui de Sus, căci, după cum se spune, la început a fost cuvântul.”

1989

„Cum o numim până la urmă? Firește limba română... După ce am călătorit prin alte imperii, ne folosim de limba fiartă și cizelată de frații de peste Prut în cazanele națiunii...”

1996

(Din eseul *Răscrucea celor proști*, din cartea **Ora jertfirii**, 1998.)

Ion Dumeniuk (1936-1992):

„Există o singură limbă vorbită de la Nistru până la Tisa și până hăt peste Nistru – Limba cea Maternă, care e ROMÂNĂ.”

1992

Ion Dumeniuk, ucrainean de naționalitate, a combătut mereu teoriile false despre existența „limbii moldovenești”. A cititorit revista *Limba Română* începând cu aprilie 1991.

Academia de Științe a Republicii Moldova:

„Denumirea corectă a limbii noastre este limba română.”

1994

(Hotărârea Prezidiului Academiei de Științe a Moldovei din 9 septembrie 1994 și Declarația Adunării Generale Anuale a Academiei de Științe a Moldovei din 28 februarie 1996.)

Eugeniu Coșeriu (1921-2002):

„...A promova sub orice formă o limbă moldovenească deosebită de limba română este, din punct de vedere strict lingvistic, ori o greșeală naivă, ori o fraudă științifică, din punct de vedere istoric și practic, e o absurditate și o utopie; din punct de vedere politic, e o anulare a identității etnice și culturale a unui popor și, deci, un act de genocid etnico-cultural.”

„Din punct de vedere strict genealogic, graiul basarabean nu reprezintă la nici un nivel o unitate lingvistică autonomă. Nu constituie o limbă, alta decât limba română, nici un dialect al limbii române la nivelul celor patru dialecte istorice, nici un grai autonom în cadrul dialectului daco-român...”

„Teza existenței unei limbi moldovenești diferite de limba română este, atunci când e de bună-credință, o iluzie și o greșeală, cel puțin extrem de naivă; iar când e de rea-credință, e o fraudă științifică.

O limbă moldovenească diferită de limba română, sau chiar și numai dialectul daco-român, pur și simplu nu există; e o himeră creată de o anumită politică etnico-culturală străină, fără nici o bază reală.”

1994

Unul dintre cei mai mari lingviști ai secolului XX. S-a născut în comuna Mihăileni, Basarabia. Specialist în lingvistica generală și romanică. A fost ales membru onorific al mai multor academii din lume. Șef de catedră la Tübingen (Germania).

Petru Cărare (n. 1935):

Deci, vrerea mea sub zare-albastră

S-o știe lifta cea păgână:

Eu nu mă las de limba noastră,

De limba noastră cea română.

1994

Mircea Snegur (n. 1940):

„Este lesne de înțeles că noțiunea de „limbă maternă” din art. 13 al Constituției ține nu atât de un termen științific, cât de unul politic... Limba română este numele corect al limbii noastre istorice, literare, de cultură și scrise.”

1995

(Din mesajul lui Mircea Snegur, președinte al Republicii Moldova la acea oră, prezentat Parlamentului agro-comunist, ca inițiativă legislativă.)

Valeriu Rusu (n. 1935), Franța:

„Fiecare popor a dat umanității șiruri de creatori – în domeniul artei, științei, literaturii, tehnicii etc. –, însă limba fiecărei etnii este creația sa cea mai profundă, cea mai semnificativă, cea mai bogată și cea mai dăruită de harul frumosului și al binelui.

Și, ca români, nu vom pune niciodată suficientă lumină în această constatare, căci puține neamuri și-au înfrățit destinul lor precum noi, primii ostași la fruntariile Latinității, orientați spre Orient, dar apărând, prin jertfa noastră, Occidentul.”

1996

Lingvistul Valeriu Rusu (născut în comuna Mihăileanca, Hotin, Basarabia), autor al unor studii monumentale despre Limba Română, membru al Academiei de Științe din Aix-en-Provence (Franța).

Stanislav Semcinski (1931-2001), Ucraina:

„În primii ani după ocuparea Basarabiei, în Rusia era recunoscută denumirea tradițională a limbii literare de „limbă românească”. În 1816 la Chișinău a văzut lumina tiparului „O carte de rugăciuni”, apărută în „românește”. În 1817 a fost editat în „românește” și „Cearșovul”. În sfârșit, în 1827 la Sankt Petersburg iese de sub tipar „Gramatica rusească și românească” a lui Ștefan Margellă.”

1995

Serghei Kapița (n. 1930), Rusia:

„...Academicianul Piotrowski, un mare romanist și un foarte bun prieten al familiei noastre, a tot vorbit despre situația lingvistică din Basarabia, inclusiv despre felul acesta al multor intelectuali, iscat din rațiuni de circumspecție politică, desigur, de a ocoli numele ei cel adevărat. Dar ea este limba română și n-ai ce-i face. Bovarismului politicienilor de la Chișinău, care poate fi numit cu un cuvânt mult mai dur, numai că nu-mi pot permite să cobor atât de jos, întreținut, ba nu – generat de o seamă de politicieni chiar de aici, de la Moscova, este o mostră de ignoranță agresivă. Eu nu cred că în condițiile creșterii nivelului de instruire și ale democratizării opacitatea obscură a acestor grupări șovine nu va fi dezamorsată definitiv. Lucrul acesta însă depinde de vorbitorii acestei limbi, în primul rând de intelectualii de la voi, care trebuie să spună adevărul. Iar dacă „a spune adevărul” vi se pare o expresie cam bombastică, atunci țineți-vă de ceea ce se numește demnitate intelectuală. Eu, fiind departe de locurile de baștină ale străbunicilor mei, țin la această limbă tocmai din acest sentiment de demnitate, care include pentru un intelectual și datoria de a cunoaște și de a vorbi limba mamei care i-a dat viață și i-a crescut. Dacă bunelul și bunica erau basarabeni vorbitori de limbă română, dacă tatăl meu și mama mea au fost la fel, chiar dacă, în virtutea situației lor, nu au prea avut condiții să se afirme în această limbă, cum puteam eu să fiu altfel? Mai mult chiar, deși m-am născut și am crescut departe de Basarabia, am mers pe urmele tatei și mi-am luat și eu o soție basarabeancă de prin părțile Sorociei, așa încât atunci când ne retragem în căminul nostru familial mai vorbim și românește...”

1999

Serghei Kapița, academician al Academiei de Științe a Federației Ruse, locuiește la Moscova. Este fiul fizicianului Piotr Kapița, laureat al Premiului Nobel (1978), care s-a mândrit dintotdeauna cu descendența sa românească.

Fragmentul de mai sus este preluat dintr-un interviu realizat de Alexei Rău (reprodus de *InfoHis*, nr. 2, 2004).

Nicolae Corlăteanu (1915-2005):

Testament

„...Am recunoscut, în anii din urmă, că eu, fiind constrâns de regimul sovietic, am vorbit și am scris despre „limba moldovenească”, deși aveam în inimă (o știau mulți dintre voi!) și Țara și limba, și istoria întregului neam românesc. Eram, dragii mei, „supt vremi”, sub crunte vremi, eram – mai ales filologii, copiii nedorți ai unei realități istorice vitrege și nu aveam voie să rostim răspicat întregul adevăr. Astăzi timpurile s-au mai schimbat, trec anii... și eu îmi amintesc tot mai des de versurile mântuitoare ale lui Ienăchiță Văcărescu:

Las vouă moștenire

Creșterea limbii românești

Și-a patriei cinstire.

Le doresc învățăcelilor mei, cărora m-am străduit să le mențin trează conștiința de neam și care muncesc acum în așezămintele științifice, de învățământ, de cultură, în justiție și în instituțiile statului, să contribuie

permanent la extinderea și consolidarea adevărului că limba noastră literară, limba exemplară pe care o folosim și o vor folosi și generațiile viitoare, limba lucrărilor literare și științifice, limba din documentele administrative etc. este, precum susține și Academia de Științe a Moldovei, una singură și se numește *limba română*, aceeași pentru toți românii (moldoveni, munteni, ardeleni, bucovineni, transnistrienii, cei din Banatul sârbesc, din Ungaria, Bulgaria, Ucraina, Rusia, SUA etc.). (...) Limba română este numele corect și adevărat al limbii noastre și ea trebuie să ne unească, să devină un izvor de bucurii pentru contemporani și pentru cei ce vor veni după noi.

Eu cred, cred sincer în izbânda limbii române și a neamului românesc!

Dixi et salvavi animam meam!"

2005

„Odată și odată trebuie să ajungem cu toții la înțelegerea că limba noastră literară trebuie numită cu numele său adevărat – română.”

2005

Academicianul Nicolae Corlăteanu a fost cel mai de seamă lingvist care a activat în Basarabia de după 1944, recunoscut ca atare și de către guvernarea comunistă. A fost un fidel apărător al „limbii moldovenești”, într-o perioadă când glotonimul limba română era interzis vorbitorilor basarabeni. Guvernările procomuniste de după 1990 au încercat să-l facă adept al teoriilor lor aberante privind națiunea moldoveană și limba moldovenească, dar Nicolae Corlăteanu și-a făcut onest datoria de lingvist și cetățean: în Testamentul lui științific, datat 27 aprilie 2005, cu puțin timp înainte de moarte deci, el spulberă mitul așa-zisei „limbi moldovenești” care nu există: „Limba română este numele corect și adevărat al limbii noastre”, atenționează marele savant.

Raymund Piotrowski (n. 1922), Rusia:

„...ocrotirea și susținerea prestigiului limbii române în Basarabia presupune aplicarea, utilizarea ei intensă în toate domeniile de activitate, dar mai întâi la nivel statal și administrativ...”

2006

Profesorul de la Universitatea din Sankt Petersburg, Raymund Piotrowski este unul dintre lingviștii cei mai importanți și cu autoritate din Federația Rusă, elev al academicienilor ruși V. Șîșmariov și R. Budagov, care s-au referit și ei în lucrările lor la faptul că basarabienii nu vorbesc o „limbă moldovenească”, că limba lor e română.

DOCUMENTUL 119

Sper ca documentele de mai sus să convingă și Kievul dar și familia Fetescu (care prin domnul Anatol dă tonul moldovenismului cultural în regiunea Odessa și prin doamna Larisa dă manualele moldovenești în aceeași regiune Odessa) ca să unifice urgent programa școlară pentru conaționali noștri din regiunile Cernăuți, Transcarpatia și Odessa prin renunțarea la numele „limba moldovenească” și în regiunea Odessa. Chiar **DOMNUL FETESCU ÎNFIINȚASE ÎN 1993 ASOCIAȚIA NAȚIONAL-CULTURALĂ ROMÂNEASCĂ (РУМУНСЬКА) DIN REGIUNEA ODESA** (vezi <http://b2btoday.com.ua/id/2562473>). Nu știm ce l-a făcut **SĂ SCHIMBE ÎN 1998 NUMELE ASOCIAȚIEI ÎN „MOLDOVENEASCĂ”**. Din 1990 și până în 1997 și pe diplomele de absolvire din școlile conaționaliilor noștri din regiunea Odessa era trecută ca și limbă de studiu **LIMBA ROMÂNĂ**. Din 1998, la intervenția aceleiași familii, pe diplome apare „moldovenească” și în paranteză „română”, iar din 2000 pe diplome apare doar „moldovenească”.

ОДЕСЬКА ОБЛАСНА НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНА АСОЦІАЦІЯ МОЛДАВСЬКА (РУМУНСЬКА) "ЛУЧАФЕРУЛ"

 Анкета компанії | Види діяльності | Реквізити | Компанія на карті

Общая информация

Адрес	М.ОДЕСА, КИЇВСЬКИЙ Р-Н ВУЛ. 25 ЧАПАЇВСЬКОЇ ДИВІЗІЇ БУД. 3, КОРП. 1, КВ. 224
Руководитель	<u>ФЕТЕСКУ АНАТОЛІЙ СЕМЕНОВИЧ</u>
Телефон	453975

Виды деятельности

Компания ОДЕСЬКА ОБЛАСНА НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНА АСОЦІАЦІЯ МОЛДАВСЬКА (РУМУНСЬКА) "ЛУЧАФЕРУЛ" осуществляет следующие виды деятельности (в соответствии данными, указанными при регистрации):

→ ДІЯЛЬНІСТЬ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ, Н. В. І. Г.

Реквизиты организации

ОКПО	25829337
Форма собственности	ПРИВАТНА ВЛАСНІСТЬ
Юридический статус	ЮРИДИЧНА
Форма финансирования	БЕЗ НАЗВИ
Право на внешнеэкономическую деятельность	НЕ МАЄ ПРАВА
Дата первоначальной регистрации	<u>1993-12-20</u>
Первоначальный регистратор	УПРАВЛІННЯ ЮСТИЦІЇ В ОБЛАСТІ
Дата текущей регистрации	1993-12-20
Регистратор	УПРАВЛІННЯ ЮСТИЦІЇ В ОБЛАСТІ
Регистрационный номер	24

DOCUMENTUL 120

Sper ca documentele de mai sus să convingă și Kievul dar și familia Fetescu (care prin domnul Anatol dă tonul moldovenismului cultural în regiunea Odessa și prin doamna Larisa dă manualele moldovenești în aceeași regiune Odessa) ca să unifice urgent programa școlară pentru conaționalii noștri din regiunile Cernăuți, Transcarpatia și Odessa prin renunțarea la numele „limba moldovenească” și în regiunea Odessa. Chiar **DOMNUL FETESCU ÎNFIINȚASE ÎN 1993 ASOCIAȚIA NAȚIONAL-CULTURALĂ ROMÂNEASCĂ (РУМУНСЬКА) DIN REGIUNEA ODESA** (vezi <http://b2btoday.com.ua/id/2562473>). Nu știm ce l-a făcut **SĂ SCHIMBE ÎN 1998 NUMELE ASOCIAȚIEI ÎN „MOLDOVENEASCĂ”**. Din 1990 și până în 1997 și pe diplomele de absolvire din școlile conaționalilor noștri din regiunea Odessa era trecută ca și limbă de studiu **LIMBA ROMÂNĂ**. Din 1998, la intervenția aceleiași familii, pe diplome apare „moldovenească” și în paranteză „română”, iar din 2000 pe diplome apare doar „moldovenească”.

ВСЕУКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНА АСОЦІАЦІЯ МОЛДАВСЬКА

 Анкета компанії | Види діяльності | Реквізити | Компанія на карті

Общая информация

Адрес	М.ОДЕСА, ПРИМОРСЬКИЙ Р-Н ВУЛ. КАНАТНА БУД. 83, КВ. 819
Руководитель	ФЕТЕСКУ АНАТОЛІЙ СЕМЕНОВИЧ
Телефон	223564

Виды деятельности

Компания ВСЕУКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНА АСОЦІАЦІЯ МОЛДАВСЬКА осуществляет следующие виды деятельности (в соответствии данными, указанными при регистрации):

→ ДІЯЛЬНІСТЬ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ, Н. В. І. Г.

Реквизиты организации

ОКПО	21698708
Форма собственности	ПРИВАТНА ВЛАСНІСТЬ
Юридический статус	ЮРИДИЧНА
Форма финансирования	ЗА РАХУНОК ЧЛЕНСЬКИХ ВНЕСКІВ
Право на внешнеэкономическую деятельность	НЕ МАЄ ПРАВА
Дата первоначальной регистрации	1998-11-06
Первоначальный регистратор	МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ
Дата текущей регистрации	1998-11-06
Регистратор	МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ
Регистрационный номер	1090

DOCUMENTUL 121

**Poeți contemporani din sudul Basarabiei istorice
Pentru ea.... pentru Limba Română!**

“Limbi Române

prea multe cuvinte orfane s-au adunat
la bustul **limbii române**
prea multe tăceri înfiate au rămas de ocară
prea e amurg în zarea frunzelor de nuc
prea reînvie dorința după albastrul cerului
prea mă întorc dinadins în formă de ploaie
zorit de amarul din jug
la bustul **limbii române...**”

(**Ion Bâcu, com. Plavni/Barta, raionul Reni**- poezia PREA... Limbii române)

“...Spune-mi tu, iubite neam,
Neam frumos, basarabean,
Ca să-ți ducem fiecare
Vorba-n veacuri viitoare.
O vom duce pân-la mare-
Domn ne-a fost Ștefan cel Mare.

**Am o limbă ca o zână,
E a mea și e română...**”

(**Anatol Manole, originar din Hagi-Curda/Camasovca, raionul Ismail**- poezia LEGENDA NEAMULUI)

“....Uniți-vă, români, din toată Ucraina!
Fiți peste plai stăpâni,
Fiți oameni totdeauna!
Uniți-vă, români, ca surori, ca frați
Și graiul din străbuni
Nici când să nu-l uitați...”

xxx

“M-am născut basarabean,
Cu familie turcească,
Cu pașaport ucrainean,
Vorbind **limba românească**.
Turc era bunicul meu,
Bulgăroaic-o fi fost buna,
Iar părinții mei și eu
Toți vorbeam **limba română**.
Azi, când sunt și eu părinte,
Vreau copiii să-mi vorbească
Și să plângă și să cânte
Tot în **limba românească**”

(**Victor Capsanun, originar din Novoseliscoe/Satu Nou, raionul Reni**- poezia GENEALOGIE)

DOCUMENTUL 122

De menționat că în TOATE școlile din R.Moldova se studiază după 1990 „limba română” așa ca în România și ca în regiunile Cernăuți și Transcarpatia. De salutat declarațiile recente ale Excelenței Sale, Domnul Oleksandr Bankov, Ambasador al Ucrainei în România, conform căruia, cităm: • „pentru noi nu există limba moldovenească. Cei din România și Moldova vorbesc o singură limbă”, • ”românii și moldovenii (din Ucraina) sunt împărțiți politic”, (“для нас не існує молдовської мови. в румунії та молдові говорять однією мовою”, • "румун та молдован [в Україні] розділено політично"). **DE REMARCAT ȘI CĂ UNIVERSITATEA UMANISTĂ DE STAT DIN IZMAIL PREGĂTEȘTE PROFESORII PENTRU ACESTE ȘCOLI ÎN LIMBA ROMÂNĂ (SPECIALITATEA „LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ ȘI ENGLEZĂ”).** Trist că după absolvirea acestei universități, profesorii tineri merg în școli să predea „limba moldovenească” ca să îi fie pe plac doamnei Fetescu de la inspectoratul școlar din regiunea Odessa.

Спеціальність	Додаткова спеціальність/спеціалізація	Кваліфікація
014.02 Середня освіта (мова і література (англійська))	014.02 Середня освіта (мова і література (німецька))	вчитель англійської і німецької мов та світової літератури
014.02 Середня освіта (мова і література (французька))	014.02 Середня освіта (мова і література (англійська))	вчитель французької і англійської мов та світової літератури
014.02 Середня освіта (мова і література (німецька))	014.02 Середня освіта (мова і література (англійська))	вчитель німецької і англійської мов та світової літератури
014.02 Середня освіта (мова і література (румунська))	014.02 Середня освіта (мова і література (англійська))	вчитель румунської і англійської мов та світової літератури
014.02 Середня освіта (мова і література (російська))	014.02 Середня освіта (мова і література (англійська))	вчитель російської і англійської мов та світової літератури
014.02 Середня освіта (мова і література (болгарська))	014.02 Середня освіта (мова і література (англійська))	вчитель болгарської і англійської мов та світової літератури
035 Філологія (германські мови та літератури)	035 Філологія (германські мови та літератури)	викладач англійської і німецької мов, перекладач
035 Філологія (романські мови та літератури)	035 Філологія (германські мови та літератури)	викладач французької і німецької мов, перекладач
035 Філологія (германські мови та літератури)	035 Філологія (германські мови та літератури)	викладач німецької і англійської мов, перекладач

DOCUMENTUL 123

IAȚĂ CELE 17 ȘCOLI DIN REGIUNEA ODESSA ÎN CARE MAI SUNT CLASE CU PREDARE ÎN LIMBA MOLDOVENEASCĂ

№	Район	Название школы	Язык обучения
1	Ренийский	Плавненская	молдовский
2		Новосельская	молдовский, украинский, русский
3		Долиновская	молдовский, русский
4		Лиманская	молдовский, русский
5		Орловская	молдовский, русский
6	Саратский	Фуратовская	молдовский
7		Меняйловская	молдовский, украинский
8		Новоселовская	молдовский, украинский
9		Старосельская	молдовский, украинский
10	Измаильский	Камышевская	молдовский, украинский
11		Новопокровская	молдовский, украинский
12		Озернянская	молдовский, украинский
13		Утконосовская	молдовский, украинский
14	Татарбунарский	Борисовская	молдовский
15	Кикийский	Приозерненская	молдовский, украинский
16		Дмитровская	молдовский, украинский
17	Белгород-Днестровский	Крутояровская	молдовский, украинский

DOCUMENTUL 124

Чіар і **МИНИСТЕРСТВО НАУКИ І ОСВІТИ УКРАЇНИ**, **прин ordinul din 17 septembrie 2019** дă о listă de specializări pentru învățământul superior în care scrie „**LIMBA ROMÂNĂ/MOLDOVENEASCĂ**” fără să mai recunoască o limbă moldovenească distinctă de cea română. Sperăm ca ministerul educației de la Kiev să se impună și în fața familiei Fetescu din regiunea Odessa și să unifice programa școlară destinată conaționalilor noștri de acolo sub numele științific al limbii, „limba română”.

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства
освіти і науки України
17 вересня 2019 року № 1201

ПЕРЕЛІК

спеціалізацій підготовки здобувачів вищої освіти ступенів бакалавра та магістра за предметною спеціальністю 014.02 «Середня освіта. Мова та література (із зазначенням мови)», за якими здійснюються формування та розміщення державного замовлення

Шифр	Спеціалізація
014.021	англійська мова і література
014.022	німецька мова і література
014.023	французька мова і література
014.024	іспанська мова і література
014.025	російська мова і література
014.026	угорська мова і література
014.027	румунська/молдовська мова і література
014.028	польська мова і література
014.029	інші мови (із зазначенням мови)
Генеральний директор директорату вищої освіти і освіти дорослих	

DOCUMENTUL 125

ÎNCĂ ZECI ȘI ZECI DE MĂRTURII

Cronica germană rimată a lui Ottocar de Stirya, care, relatând despre evenimentele din 1307 -1308, amintește o **Țară Românească (Walachenland)** de peste munți, aflată la hotar cu principatul Halici (evident că este vorba de Moldova) condusă de un —rege care era domn (her) peste alți voievozi mai mici.

Știre franciscană din 1326: „... **Walachones** schismatici quorum nonnulli in pascuis et tentatoriis habitant. animalia quibus abundant pascendo” (cf. „Revista Istorică”, XIII, 1967. p. 86). Pasajul se referă la **românii din Moldova**.

O altă **Valahie** (Țară Românească) era cu centrul în orașul Șiret. Sursa respectivă ne informează că aici, pe la 1340 sau 1349, —în **Valachia** et civitate Sereth, frații Ordinului franciscan Blasius și Marco au fost martirizați. Și mai târziu, când asupra Siretului s-a extins autoritatea domnului Moldovei, s-a menținut denumirea de **Valahia**. În orice caz, o scrisoare a papei de la Roma din 1377 o amintește pe —Margareta di Cereth, Domina **Valchie Minoris**” (Margareta de Siret, Doamna **Valahiei Mici** - (Țării Românești Mici).

O altă formațiune politică locală purta numele de **Moldova**, centrul ei fiind la Baia. Anume această formațiune a fost ocupată de Ungaria, anume aici au fost instalați de către regalitatea maghiară primii voievozi români din Maramureș, anume aceasta a fost acea **Țară Moldovenească (terre nostre Moldauane**, 1360), supusă Ungariei și locuită de **români (olahos)**, pe care Dragoș, —credinciosul nostru (al regelui) **român (olah)** din Maramureș, i-a întors —cu veghetoare grijă și cu neobosită strădanie pe calea statornice credințe ce trebuie păstrată către coroana regească pe mulți români (olachos) răzvrățiți.

Tot din Maramureș, trece în taină față de regele Ungariei —Bogdan voyvoda **Wlachorum** (voievodul românilor) de Maramorisio, adunând pe **Wolachis (românii)** acelu district (*Cronica Dubnicensa*), îi aduce în aceeași **Țară a Moldovei** și îl alungă pe Balc, care era aici locțiitorul regelui Ungariei.

Prin unirea voievodatului **Moldova** (Baia) cu voievodatul **Valahia** (Siret) s-a format un voievodat mai puternic, capabil să apere versanții orientali ai Carpaților. Mai spre răsărit rămase însă încă o **“Walachenland”**, cu centrul la Suceava. Alipirea acesteia la Moldova rămâne în sarcina lui Petru I Mușat. Inițial, Bogdan I a evitat Suceava, —cel puțin în parte, și prin faptul că aici la Suceava, rezida un feudal care nu acceptase să se subordoneze voievodului maramureșean. Cert însă este faptul că Petru I a fost primul voievod al Moldovei care a impus prezența autorității centrale la Suceava (în penultimul deceniu al secolului al XIV-lea). Pentru asigurarea deplină a succesului, Petru I a mutat capitala țării de la Siret la Suceava. Unificarea **Valahilor** existente pe teritoriile de la răsărit de Carpați de către voievozii Moldovei s-a manifestat spre sud și răsărit, înglobând, la un moment încă nu prea bine cunoscut, și formațiunea statală a lui Costea voievod, menționat documentar la 1386.

Pentru numele țării **Moldovei** s-a utilizat și termenul **Valahia**. Spre exemplu, în procesul purtat la Liov în anii 1385-1386 de un grup de negustori germani, prădați în Moldova de niște armeni, s-a prezentat o scrisoare din partea fratelui domnului Moldovei: —domini Romani, fratris domini Petri **Woywody de Walachya**”.

În omagiul de vasalitate depus de Petru I Mușat regelui polon Vladislav în 1387, Petru se intitula în textul latin (original) —woyeuda **Muldauensis**”, iar țara sa —terram nostram, **Valachie** castra.... Boierii țării adevăresc acest omagiu. Petru este numit —woyeude **Muldauensis**”, iar țara lor - —terre **Valachie**”.

(23 aprilie 1399-1 ianuarie 1432) Alexandru cel Bun se intitula „† Din mila lui Dumnezeu, eu, Io Alexandru voievod și domn a toată Țara **MOLDOVLAHIEI**”.

Înainte de 25 martie 1400, Ivașco, fiul lui Petru I Mușat, retras în Polonia, garanta regelui Vladislav pentru Roman și se intitula «Ивашко, сыну Петрову, дедич **Валаски** ». Jurământul era depus și în numele boierilor: «со всеми моими бояры **валаскими** и со всею **Землею Валаскою** ».

La 1 august 1404 boierii lui Alexandru cel Bun depuneau la Camenița, în numele domnului, omagiul de vasalitate regelui Poloniei Vladislav. În textul omagiului domnul era intitulat «Александр воевода Молдавская», iar boierii «наши слуги, панове валаская, земляне молдавская».

De la Alexandru cel Bun au rămas patru documente (12 martie 1422, 8 iulie 1428, 23 decembrie 1430, 6 februarie 1431) originale în limba slavonă, în care domnul se intitulează “воевода и господин всей Молдовлахийской земли”.

Fiul lui Alexandru cel Bun, Ștefan, într-o scrisoare din 8 iulie 1435 adresată șoltuzului și pârgarilor din Brașov, de asemenea se intitula voievod al «Молдовлахийской земли». În același an, 1435, cancelaria papală utiliza, referindu-se la Moldova, termenul **Moldoblahia**.

Istoricul bizantin Dukas, în *Cronica turco-bizantină*, pomenește despre „românii (βλαχοί) care locuiesc la Lycostomo (Chilia)”; Georgios Sphrantzes în *Memorii*, anii 1407- 1477; de asemenea Macarie Melissenos, *Cronica* (1258-1481), atunci când relatează despre campania lui Mahomed al II-lea în 1476, identifică Moldova - „de unde s-a întors mai mult învins decât învingător” – cu termenul **Valahia** (Βλαχία).

Chiar și turcii știau că Moldova este o **Valahie**. La 5 octombrie 1455 Muhamed al II-lea se adresa cu o scrisoare-ultimatum lui Petru Aron, care - în viziunea sultanului - era voievod și domn al **Моровлахией**.

În colecția de documente din timpul lui Ștefăniță (1517-1527). Actul în limba polonă al soliei lui Ștefăniță către regele Poloniei din 1523, în care cere creștinilor să se unească împotriva turcilor, atestă că: —Domnia sa întrebă divanul său, pe bătrânii din divanul bunului său, Ștefan, cum s-a ținut **Țara noastră Românească** (kako sa chowala nasza **zemia Woloska?**). Și ei au răspuns așa Domniei sale că **Țara noastră Românească** (Ony thak powiedaly yeho m, ysch nascha **zemia Woloska**)”. Răspunsul dat de regele polon este și mai elocvent. Textul scrisorii cuprinde atât termenul —voievody **Moldawskiego**”, cât și termenul —woewody **Valaskiego**”, adică voievod al **Moldovei** și voievod al **Țării Românești**. Aceasta denotă clar că, în viziunea regelui, Moldova era și o Țară Românească.

Izvoarele străine confirmă cu lux de amănunte că, în viziunea regelui, Moldova era și o Țară Românească. Germanul Johann Schiltberger (1381-1438), care la începutul secolului al XV-lea a trecut prin Chilia, Cetatea Albă, Iași și Suceava, a numit Moldova “**der clainen Walachei**” (Valahia Mică).

Un alt străin, Ioan de Ryza, episcop catolic de Baia, numit într-o notiță contemporană germană episcop al **Moldaw**, a desemnat la 1431 Moldova prin termenul **Terram Walachie**.

În conceptul umanistului italian Antonio Bonfini (1434-1503) existau două Valahii: **Țara Românească și Moldova**.

1467. Într-una din poezii, intitulată *Conqueritur de mora regis Matthiae in Moldavia*, Ioannes Ungheretus amintește și de romanitatea moldovenilor:

„Sarmatici montes et vos septemplicis Istri
Caerulea Euxinio cornua mixta Mari,
Ac tu Romanis olim possessa colonis
Sed iam corrupto, barbara terra, sono
Quid dominum lentis longe retinetis in armis?...”

Citatul trebuie pus în legătură atât cu romanitatea moldovenilor cât și cu cea a regelui maghiar însuși.

Alexander Cortesius înfățișează și el campania în Moldova ca o victorie a lui Matei Corvin, amintind în acest loc și de românii de origine romană:

„An procul expulsos Nomadas, serasque luentes
Pastores rupto Siculos pro foedere poenas?”

Trinacriae Siculos quondam, Scythiaequae colonos,
Fortia magnanimos praebentes colla Valachos,
Qui referunt prisca Romanam ab origine gentem?”

Italianul Giovanni Maria Angiolello (1450-1525) îl numea pe Ștefan cel Mare “**signor della Vallachia**”.

La 3 ianuarie 1472 Ștefan garanta negustorilor brașoveni libertatea deplină a negoțului în «tot locul în țările noastre» (*нашими земле*). În acest act Ștefan se întitulează —воевода ... и господин вьсей земли **Молдовлахийской**». Am reprodus și fragmentul din scrisoare unde se indică la —țările noastre, expresie care pare să ateste faptul că Moldova ar fi constituită din mai multe țări, realitate ce a inspirat numele țării - **Moldovlahia**. La 9 iulie 1480 Ștefan cel Mare iarăși se adresa brașovenilor cu o scrisoare în care se întitula —господарь земли **Молдовлахийской**.

Ștefan însuși se întitula «воевода ... и господин вьсей Земли **Молдовлахийской**». Și, în fine, într-o scrisoare către brașoveni din 13 septembrie 1500- 1503 Ștefan cel Mare iarăși s-a întitulat «господарь земли **Молдовлахийской** ». Este de remarcat și faptul că uneori termenul apare și inversat -«Vlahomoldavia».

Pentru nunțiul apostolic Fabio Mignanelli, într-o relatare din 22 noiembrie 1538, țările românești extracarpătice erau **Valahia mare și mică**, una, indica el, este cărmuită de voievodul transalpin, iar cealaltă de cel moldovean. Toată Valahia împreună (adică Țara Românească și Moldova) putea mobiliza o oaste de 40-50 mii de oșteni, iar Moldova singură, 30 de mii.

Un alt străin, palatinul de Sieradr, polonezul Ieronim Laski, numea Moldova **Terra ista Valachiae**.

Mai mulți străini au subliniat unitatea terminologică a teritoriului de la răsărit de Carpați. Într-o descriere din 1404 a arhiepiscopului de Sultanieh Ioan, se amintește **Valahia**, care e numită **cea Mare** și **cea Mică**.

Enea Silviu Piccolomini (1405-1464) desemna întreg teritoriul extracarpatic dintre Dunăre - Marea Neagră - Nistru cu termenul **Valachia**.

În același context, umanistul și cosmograful german Sebastian Munster (1489-1552) definea teritoriul extracarpatic cu termenul Valahia, menționând că —partea **Valahiei** dinspre miazănoapte se numește **Moldova**”.

Ghillebert de Lannoy (1386-1462), care a sosit la curtea lui Alexandru cel Bun după iunie 1421, nota următoarele: —De acolo (din Camenița) m-am dus în **Wallachie**, prin mari întinderi pustii și l-am găsit pe Alexandru Vodă, domnul amintitei **Valahii** și **Moldove**, la un sat al său.

Michael Bocignoli din Ragusa (? - după 1534), într-o descriere a Țării Românești face o precizare esențială: —Această Valahie (Țara Românească) se mărginește dinspre răsărit cu cealaltă Valahie, **care e numită de unguri Moldova**”. Așadar, termenul Moldova ar fi un nume străin, dat acestei Valahii de către unguri.

1575 după o călătorie prin Țara Românească, Moldova și Transilvania, italianul Ferrante Capecci, relatează prin [1575](#) **că locuitorii acestor trei țări se numesc pe ei înșiși „romaneschi”** : „Anzi essi si chiamano romaneschi, e vogliono molti che erano mandati qui quei che erano dannati a cavar metalli...” (în Maria Holban, *Călători străini despre Țările Române*, București, Editura Stiințifică, 1970, vol. II, p.158–161);

1588 *Privilegiul comercial acordat negustorilor englezi de către Petru Șchiopul (1588)* „Noi, Petru, din grația lui Dumnezeu **domn al Țării Românești și al Moldovei** (*princeps Valachiae & Moldaviae*), facem cunoscut tuturor celor prezenți și viitori, care sunt și vor fi interesați, că am încheiat cu măritul William Hareborne, ambasadorul prealuminatului și preaputernicului doamne, doamna Elisabeta, din grația lui Dumnezeu regina Angliei, Franței și Irlandei”

Boierii ostili lui Mihai Viteazul argumentau în 1598 cererea lor de a li se trimite domn pe Simion Movilă (fratele lui Ieremia), prin dorința de unire cu Moldova pentru că „**noi suntem cu toții de aceeași limbă și de aceeași credință**” cu moldovenii;

Philippus Cluverius (1580 – 1622), în lucrarea sa *Introductio in universam geographiam* (editată la Leyda, 1641): „între Transilvania și Istru este **Valahia Mică**, iar între ea și Hierasus (unde se adaugă astăzi și tot ce este între Hierasus și Tyras) este **Valahia Mare**” - „Woloska Zemla, id est Valachia terra, et gens ipsa Wolochy. Dividebatur autem tota provincia in Majorem et Minorem; Major postea Moldaviae nomen recipit. Minori Valachiae titulus remansit”

Soterius a strâns la un loc toate referirile din vasta bibliografie despre originea românilor, lista sa bibliografică fiind pentru perioada sa aproape exhaustivă. Într-un alt paragraf al aceleiași lucrări, Soterius se ocupă de *Valachorum origo*, combătând etimologia din Flaccus și dând explicația justă a originii denumirii de *Walache*, înrudit cu termenul german pentru italian (*Welscher*). Daciei îi corespund cele trei țări române, iar **Valachia a fost mai întâi o singură țară, care s-a despărțit mai târziu în Valachia mare (Moldova) și în Valachia mică** care și-a păstrat de altfel numele. Această puternică conștiință a unității românești este reafirmată și extinsă apoi de către Soterius, când explică proveniența toponimicilor latini din cele trei țări române tocmai prin permanența și stăruința elementului roman în Dacia. Originea romană a românilor e dovedită nu numai prin numele și limba lor, ci și prin obiceiurile și credințele romane păstrate la români. Georgius Soterius, *Transilvania Celebris seu Nomenclator Nationum, Familiarum et Personarum ut et Locorum in Transilvania Regionibusque eidem conterminis tam anquitus quam etiam hodierno tempore celebratorum*, la Arh. Stat. Sibiu, ms. A 1-5, nr. 17, p. 296.

G. Soterius, *Collectanea ad Historiam patriam pertinentia cum indice*, la Arh. Stat. Sibiu, ms. A 1-5, nr. 130, p. 65-67; 1596-1605; 1654

Liturgia (1680) - Dosoftei afirmă că “**întru rumâni, ce zicem, cuprindem și pre moldoveni**, că tot dintr-o fântână cură.

Un călător anonim, care ne-a lăsat **o descriere a Moldovei** (1685), scria că —moldovenii sunt colonii romane trimise de împăratul Traian la acele hotare pentru a constitui o stavilă împotriva incursiunilor sciților... **Se numesc în limba lor —rumâni, care înseamnă romani...** (*Călători străini. VII*, p. 394-395).

Concomitent cronicarul Miron Costin considera: —ca și noi, și muntenii se numesc **români**. După acestea cronicarul formulează următoarea concluzie: “Numele cel mai adevărat, autentic, din primul descălecat prin Traian este **rumân** sau romanus, care nume acest popor același nume este dat îndeobște și muntenilor și moldovenilor, și celor ce locuiesc în țara Transilvaniei. Miron Costin afirmă destul de clar că Dragoș a sosit din Maramureș cu românii, pe care i-a —împrăștiat prin câmpii; râul Moldova dând un nume veșnic și țării și poporului - de la Moldova este și moldoveanul. Aceste afirmații nu sînt contrapuse numelui **român** pentru moldoveni. Considerând că “**numele vechiu și mai dreptu ieste rumân**”, menționând că —norodul, nemul lăcuitorilor, nu s-au schimbat numele său ci tot romanu, ...apoi **rumâni pînă astăzi se cheamă**, cronicarul atrage atenție că —acest nume au ținut și țin pînă astăzi și încă mai bine muntenii decât moldovenii, că ei și acum zic și scriu țara sa —rumânească ca și românii din Ardeal. Unul din compartimentele *Cronicii polone* se întitulează —Despre limba **moldovenească sau rumânească**”. Deci, cronicarul pune **semnul egalității** între ele. Totodată, Miron Costin mai prezintă niște informații suplimentare, afirmând că —unul când întreabă pe celălalt despre limbă, zice pînă în ziua de azi: **știți rumânește? ... nu zice moldovenește**”. Acest exemplu e adus de cronicar în toate cele trei opere consacrate originii populației din Moldova (*Cronica polonă, Poema polonă, De neamul moldovenilor, din ce țară au ieșit strămoșii lor*). Conform acestei mărturii, **în popor termenul “limba moldovenească” nici nu era folosit**. Poporul folosea termenul —limba românească, —limba moldovenească fiind un termen introdus și folosit numai de cărturarii moldoveni.

Cronicarul moldovean M. Costin tot știa că —moldoveanii mai de Dragoș vodă să cheme **vlahi** sau **rumâni** de la Rîm.

Despre *Hronicul* său, domnul cărturar Dimitrie Cantemir nota că a fost —întâi pre limba latinească izvodit, iar acum e —scos “**pre limba românească**”. “**Pre ce a noastră românească**”, ține să precizeze cărturarul.

Vorbind despre necesitatea de a povesti câte ceva și despre alte neamuri, Dimitrie Cantemir afirma că —pentru aceia **noai românilor**, pentru dânsule, și mai curat, și mai bine a ști și a cerca ne trebuie decât altora. Pomenind numele Siebenburg, Dimitrie Cantemir completează că e vorba de denumirea Ardealului —în limba saxonesească sau cum **noi români** zicem săsească. Domnul cărturar e ferm convins că numele general al moldovenilor, muntenilor și ardelenilor e român: —neamul moldovenilor, muntenilor, ardelenilor... toți cu un **nume de obște români se cheamă**”. —Rușinează-se dară măcar și cu acestea ... carii pre **români**, adică pre **moldoveni** și pre **munteni** vor să-i facă de ieri de alaltăieri pre aceste locuri veniți. Așadar, toate afirmațiile domnului cărturar nu lasă nici o umbră de îndoială asupra faptului că **moldoveanul** Dimitrie Cantemir se considera totodată și **român**.

„**hronicul vechimei neamului moldovenesc (încarileș, tot numele vlahilor se cuprinde)**”, „întâi pre limba lătimească a izvodit, iar acmu pre limba românească (a) izvodit” (Cantemir)

Leopold I numește în edictele sale scrise în limba română și cu litere latine pe românii ortodocși cu adevăratul lor nume **Romeni** (cf. Ioan Ursu, *Un manifest românesc tipărit cu litere latine al împăratului Leopold I din anul 1701*, în „Analele Academiei Române”,

1716 Muntenii și Ardelenii, au tot o limbă cu Moldovenii. La **2 martie 1716** apărea “**Descriptio Moldaviae**” (**Descrierea Moldovei**), opera domnitorului cărturar Dimitrie Cantemir (1693, 1711). La 11 iunie 1714, fostul domnitor român devenea membru de onoare al Academiei de la Berlin, for la cererea căruia avea să redacteze lucrarea monografică în care tratează geografia, istoria, religia și limba poporului român. **Scrisă în limba latină**, cartea a fost publicată **în traducere germană** 53 de ani mai târziu și **în limba rusă** în anul 1789 **Traducerea românească** s-a făcut la mai mult de un secol după moartea autorului, tipărindu-se sub titlul „Scrisoarea Moldovei” la Mănăstirea Neamț în **1825**.

1727 Schmeitzel arată că, după retragerea aureliană, coloniile romane au rămas în Dacia și că din acestea își trag obârșia românii din Moldova, Țara Românească și Transilvania. 50 Urmașii coloniștilor lui Traian **se numesc pe ei înșiși Rumunynos**, ceea ce arată că ei se simt romani, lucru confirmat și de limba, moravurile și credințele lor.

Andrei Huszti (mort în 1755) într-o lucrare tipărită abia la sfârșitul veacului al XVIII-lea, dar care a cunoscut o largă circulație în manuscris. Huszti pornește în explicarea originii românilor de la colonizarea romană a celor trei Dacii (Moldova, Țara Românească și Transilvania) și de la limba vorbită de români. Huszti susține că românii vorbesc limba cea mai aproape de „limba diecilor” (adică latina). **Numele adevărat al poporului este rumuny** „adică din Roma (roman) sau romanus,

1808 Ioan Nemișescu, *Istoria politicească a Dachiei și a neamului românesc*, Iași, 1808 „**Istorie politicească a Dachiei și a neamului românesc**” Alcătuită de Ludovig Gebhardi după planul lui Vilhelmu Gotrii, a lui Ioan Grai și a altor învățați englezi, culeasă de la cei mai buni istorici și cuprinsă în Istorie ce de obște a toată lume în limba nemțiască. Acum întâieș dată prefăcută în limba românilor dintru ace nemțească și hotărâtă în trii tomuri, adică Valahie, Moldavie și Bulgarie, de Ioan Nemișescu, ot vist. Tomul întâi pentru Valahie Tălmăcită în orașul Iașii la let 1808. s-au tălmăcit pre larg și întreagă istorie Valahiei și Moldovii. Însă fiindcă scoposul și îndemânare me n-au fost ca să tălmăcesc toată *Istorie această de obștii a lumii*, pentru alte țări și neamuri streine, ce numai să trag dintr-înșea toate povestirile ce voi afla pentru neamul nostru al românilor. Scribe și despre românii din Dacia Aureliană de la sudul Dunării Deci, aflându-să și întru acest tom de istorie al Bulgariei multe și gingașă pomeniri pentru neamul românilor, cum

că au lăcuit întru acel pământ, în multeosebite polirii, după ce i-au strămutat chesariul Avrilian de aici din Dachia lui Traian și i-au trecut peste Dunăre în Mesie sau în Bulgaria, ce s-au chemat după aceie Dachia Avrilian; și cum că mai în urmă, după ce s-au rădăcat Bulgarii crăie de sine și au stăpânit-o doar neamuri de despoți și de crai, și după ce de-a doua oară au căzut tot pământul bulgăresc supt sila grecilor, l-au smulț de sub stăpânire grecilor însuș neamul românilor; și ridicându-l iarăș în floare sa ce mai dinainte, au stăut de rând stăpânitor într-însul 14 crai români, atâta de puternici și slăviți, cum să va vede mai înainte.

1824 *Istoria Scripturii Vechiului Testament spre întrebuințarea româneștii tinerimi* (Iași, 1824) „Istoria Scripturii Vechiului Testament **spre întrebuințarea româneștii tinerimi**. Tălmăcită de pre limba elinească, pe a noastră **romanomoldovenească**, de smeritul Veniamin Costachi, Mitropolitul Moldaviei, și tipărită cu a sa cheltuială. În zilele prealuminatului și preanălțatului domnului nostru, Ioan Sandu Sturza Voevod. Tomul întâiu. S-au tipărit în Tipografia Sfintei Mitropolii Moldaviei, în orașul Iașii. La Anul de la Hristos 1824. De Ierodiaconul Eftimie Andreu.

1829 Iancu Nicola, *Manual de patriotism*, Iași, 1829 „Prea Sfințitului și de Dumnezeu Alesului Arhipăstor Kiriu Kir Veniamin Arhiepiscop și Mitropolit Sucevii și Moldaviei: Iar **Nația Rumânească**, dea Domnul să pășască cu cele mai mari pasuri ale sporirii, și să capete și făcători de bine ca Preasfinția voastră! Dea Domnul să să învrednicească a câștiga în faptă cea ce dispoziția cea iubitoare de neam a Preasfinției voastră le făgăduiește. În Iași, 1829. Iulie. 12, Prea plecată slugă: Iancu Nicola

1829 *Albina Românească*, Iași (începând cu 1829) „Albina **Românească**. Gazetă politico-literară. Parte I. De la 1 iunie pînă la 31 dechemvrie 1829; Proprietate privilegiată și dregere a lui A.G. Asachi, judecătoria al Departamentul Pricinilor Străine, referendaru învățăturilor naționale a Moldovei și mădulariu Academiei de Roma. Tipărit și publicat în Eși. Albina Românească astăzi întâiu vede lumina zilei și tinerelile sale aripi le cearcă în ostinitoria sa călătorie, mii și mii de flori cu felurite vâpșe și mirezme în podobescu câmpul, pre carele ea va să zboare, înse numai aceale flori îi vor fi plăcute care aduc mână și vindecare, de înșasi ei blândă fire povățuită se va feri de cele ce supt amăgitoare frumusețe ascund farmăc și venin în sinul lor.

1833 Gheorghe Săulescu, *Gramatică românească*, Iași, 1833 „**Grammatică românească seau Observații grammaticești asupra limbei românești** pentru scoalele normale și gimnaziale. Compusă de D. Gheorghie Seulescu, profesorul filologiei în gimnazia națională din Mănăstirea S[finții] O. Tri-Erarhi. Partea I-ia Etimologică. Iașii. În Tipografia S[finții] Mitropolii. 1833.” „Înalt Preasfinției Sale Arhiepiscopului și Mitropolitului Sucevii și Moldavei D. D. Veniamin Costachi, cavaleriu episcopu al scoalelor publice și patron lietaraturei naționale. Autoriul.” Literatura dacoromană în curgere de vecuri, dela discălecarea coloniilor Romane la 105. A. H. au înnotat în oceanul timpurilor noianuri de pericole, și de inviforările urgitoarelor fortune repezită, **veni graiul Românesc și împreună nația** aproape de a se înmormânta în genuchile perzerei și a stângerei dintre limbele Evropei, din acărora preanobilă împărătească viță Romană se trage; încât plăgile struncinării de abie vecuri favoritoare le vor pute vindeca. Însă preaputernica mână guvernătoare soartei vecurilor și a națiilor, puind stavilă nenorocitelor pentru noi perioade, răsări întimpurile de față aurora unei mai fericite epohe pentru literatura și nația noastră, încredințind Voă toiagul arhipăstoriei patriei [...]

1840 Vasile Fabian Bob, *Gheografia elementară*, Iași, 1840 „**Româneasca se vorbește începând de la stînga Nistrului pînă la Bug în Beserabia, Bucovina, Moldova, Țara românească, Transilvania, Ungaria pînă în Tisa cuprinzând 12 comitaturi, o parte din // Bulgaria, Serbia, peste Balcan și Macedonia, Tesalia, Acarnania, în părțile Ipirului.**”

1840 *Dacia literară*, Iași, 1840 Așa puținii bărbați carii pe atunci bine voia a se mai îndeletnici încă cu literatura națională, perdură nădejdea de a vede vre o dată gazete **românești**. Numai doi oameni nu perdură curagiu, ci așteptară toate de la vreme și de la împregiurări. Aceșii fură

D. Aga Asachi și D. I. Eliad; unul în Moldavia, altul în Valahia păstră în inima lor focul luminător a științelor.

1840 *Icoana Lumei. Foae pentru îndeletnicirea moldo-românilor*, Iași, 1840: Eșii. Icoana Lumei. Foae pentru îndeletnicirea **moldo-românilor**. 1840. Duminică. 27

1841 Teodor Stamati, *Manual de Istoria naturală. Prescurtată pentru tinerimea românească*, Iași, 1841: Despre Rasele omenirii

1842, 5 februarie, într-o scrisoare către C. Stamate trimisă din **KIEV**, la 5 februarie 1842, arhimandritul Filaret Scriban, pe atunci student al Academiei Spirituale Movilene din acel oraș, scria, între altele: „**NU AU UITAT OARE IUBIȚII NOȘTRI BASARABENI, CĂ SUNT ROMÂNI?**”

1842 *Lexicon de conversație*, Iași, 1842 Dorința a înlesni **Românilor** dobândirea feliuritelor cunoștințe, au îndemnat pe o soțietate de literați a întreprinde acest mărș și ostenitor lucru, precum s-au publicat prin programa de mainainte.

1842 Mihail Kogălniceanu, Costache Negruzzi, *200 de rețete cercate de bucate, prăjituri și alte trebi gospodărești*, Iași, 1842: „200 rețete cercate de bucate, prăjituri și alte trebi gospodărești. Tipărite cu cheltueala și îngrijirea unei societăți de iubitori de înaintirea și strălucirea neamului **Românesc**. A doua ediție. Iașii. La Cantora Foiei Sătești. 1842.

1843 Mihail Kogălniceanu, *Cuvânt pentru deschiderea cursului de istorie națională*, Iași, 1843 Pentru mine bătălia de la Răsboieni are mai mare interes decât lupta de la Termopile, și izbânzile de la Racova și de la Călugăreni îmi par mai strălucite decât acele de la Maraton și Salamina, pentru că sânt **căștigate de cătră Români**. Chiar locurile patriei mele îmi par mai plăcute, mai frumoase decât locurile cele mai clasice. Suceava și Târgoviștea sânt pentru mine mai mult decât Sparta și Atena; Eu privesc ca patria mea toată acea întindere de loc **unde se vorbește Românește și ca istoria națională, istoria Moldaviei întregi, înainte de sfășierea ei, a Valahiei și a fraților din Transilvania**. Această istorie este obiectul cursului meu; întinzându-mă, cum se înțalege de la sine, mai mult asupra întâmplărilor Moldaviei, nu voi trece subț tăcere și faptele vrednice de însemnat ale celorlalte părți a Daciei și mai ales a Românilor din Valahia, cu carii sântem frați și de cruce, și de sânge, și de limbă, și de legi [...]

1844 Nicolae Istrati, *Correspondenție între doi amorezi sau limba românească la anii 1832 și 1822* Publicat în „Almanah de învățătură și petrecere publicat de Mihail Kogălnicean. **Iașii**. La Cantora Foiei Sătești. 1844” (din *Calendar pentru poporul românesc* pe anul 1844)

1846 *Povățuitorul educației copiilor de amândoa sexurile*, Iași, 1846 „despre **educația tinerimei Române de amândouă sexurile**” din Moldova

1847 Gheorghe Săulescu, *Abețedariu românescu*, Iași, 1847 „**Abețedariu românescu** sau întâile cunoștințe de litere și idei pentru tinerimea scoalelor începătoare **din Principatul Moldavei**. Compus de Cam. Gheorghie Seulescul. Ediția a cincea . Iașii. Tipografia: Institutul Albinei. 1847”

1847 *Proect de reorganizația învățeturilor publice în Prințipatul Moldovei*, Iași, 1847 „Învățăturile acestor scoale începătoare, se fac **în limba Română** în curs de trei ani, și se alcătuesc din materiile arătate, la Secția XIX 121 tabloul sub litera A [...]Biblioteca să se înzăstreze cu toate cărțile românești, tipărite până acum aice, sau aiurea, precum și cu manuscriptele ce ori unde se vor pute găsi, sau în original, sau în copie adiverită, și mai ales acele ce ar privi asupra Istoriei Naționale, asămine și cu toate cărțile istorice scrise în limbele streine, privitoare **cătră nația Română**.

1847 *Calendar pentru poporul românesc* pe anul 1847 (Iași) „Statistica românilor:

În Moldova	1.200.000
Țeara Românească	2.300.000
Românii Machedoni	80.000

3.580.000

Sub suveranitatea Rosiei

În Beserabia, și coloniile

dincolo de Nistru	600.000
-------------------------	---------

Sub suveranitatea Austriei

Bucovina	274.976
----------------	---------

Banatul Temișoarei cu

diocesele Temișoara	400.000
---------------------------	---------

Verșețu	260.000
---------------	---------

În Ungaria peste Muriș și Tissa

Arad	370.000
------------	---------

Oradia Mare	120.000
-------------------	---------

Buda	1.000
------------	-------

În Transilvania Deocesele

Sibiu	600.000
-------------	---------

Blaju	650.000
-------------	---------

Istro-Râmâni din Istria	6.000
-------------------------------	-------

6.861.976

1848 *Cătră moldoveni* (poezie revoluționară din 1848) **Frați români** de la olaltă / Mai sculați-vă 'ncă odată, / Bătrâni, tineri, vă'n armați / Cu grabă 'n Eși v-adunați.

1848 *Manifest revoluționar* din Moldova (1848) „**Voi toți fraților din Moldova, în care curge sânge de Român**, țântiți mințile voastre la viitorul Patriei, la soarta copiilor și a strenepoților vostri care atărnă acum de Voi”

Moldoveanul Mihail Kogălniceanu, de origine pe Cogâlnic, în actuala R. Moldova, unul dintre artizanii de frunte a Unirii Principatelor române, mare om politic, istoric și literat, tipărea la Cernăuți, în **august 1848**, sub forma unei broșuri, **Dorințele partidei naționale în Moldova**, în care critica Regulamentul organic iar la încheiere nota: „**Românii** nu doresc nimică mai mult decât acele ce vedem cuprinse în rîndurile de mai sus. A reîntemeia relațiile lor cu Poarta Otomană în spiritul capitulațiilor lor, recunoscute și de Roșia, a depărta din ocîrmuirea dinăuntru orice influință străină, primejdioasă și ilegală, potrivit autonomiei lor, asigurată prin aceleași capitulații, a-și da toate îmbunătățirile materiale și intelectuale de care simțesc că țeara lor are neapărată nevoie, a uni amîndouă Principatele, spre a scăpa de îndoitele și însărcinătoarele cheltuieli ale ținerii a doi domni, a două ministere, a două administrații și a două ștaburi ale oștirii și totodată a scăpa, poate, prin aceasta și de două isvoare de corupție - *o Unire, care este dictată atît de vederat prin aceeași origine, limbă, obiceiuri (...)*” (s. n.). La 1 octombrie 1855, aflat la Iași, Mihail Kogălniceanu își mărturisea crezul unionist: „*Unirea Principatelor este dar dorința vie și logică a marii majorități a românilor (...). Unirea Principatelor este singurul mod în stare de a consolida naționalitatea românilor, de a le da demnitate, putere și mijloace pentru a împlini misia lor pe pămîntul ce de cătră Cel de Sus li s-a dat spre moștenire (...)*”. M.Kogălniceanu, mai scria: —Eu privesc ca **patria mea** toată acea întindere de loc unde se **vorbește românește** și ca istorie națională, **Istoria Moldovei întregi, înainte de sfîșierea ei, a Valahiei și a fraților din Transilvania**.

1850 Nicolae Istrati, *Mihul*, (dramă despre Ștefan cel Mare) Iași, 1850: „Era înse firește ca Ștefan să învețe / Pe unguri a cunoaște **Românii** cine sînt,”

1850 -1860 *Bucoavnă pentru întrebuințarea junimei moldo-române din Bucovina*, Cernăuți (circa 1850-1860) „Bucoavnă **pentru întrebuințarea junimei moldo-române din Bucovina**. Cernăuți. La Eduard Viniarj.

1851 *Așăzământ pentru reorganizarea învățăturilor publice în Principatul Moldovei*, Iași, 1851 Printre disciplinele obligatorii este **Gramatica românească** în toată a ei întindere.

1851 *Mihail Cantemir Moldovanul*, Iași, 1851 „Romanul de față *Mihail Cantemir Moldovanul* creat fiind în limba franceză de Contesa Dash, am socotit că n-ași face rău de a vi-l da ca Suplement al Jurnalului nostru *Zimbru*, numai dintr-un singur rezon, că lipsind în născânda noastră **literatură română** vreun roman cuprinzătoriu de **scene românești**, afară de Radul al VII-le de la Afumați, tradus tot din franțuzește, poate că ar da vreo impulsie oarecăruia **scriitoriu român** ca să trăteze și în limba noastră vreun roman” Traducere de Teodor Codrescu. Unul din redactorii *Zimbrului*. Partea I și a II. Iasi. Tipografia Buciumului Romanu. 1851

1852 *Gazeta de Moldavia*, Iași, Ianuarie 1852 Cu începerea acestui An, foaea noastră, cel mai vechiu organ de publicitate **în limba Română**, întră în anul al 24 a urzirei sale.

Anul Nou 1852

Astă zi cu bucurie noi oștenii s-o serbăm,
I-o zi sfântă, zi măreață, ș-ânceputul unui An
Pre el dar cu bune ogure cu toții să-l salutăm,
Ca pre unul dintre fiii celui întâiu Veteran!
Acest an să ne arăte țeara noastră mai măreață!
Să ne bucure în trânsa de un timp îmbelșugat!
Și **Românul** se resufle aer dulce și de viață.
Ca să uite greutatea suferită-ndelungat!
Zeul Mars a sale fulgeri num-atuncea să detune,
Când dorita pace-n țară s-ar cerca ani-i răpune,
Muzele să se deștindă din Parnasului nălțime,
Răspândind în mezul nostru artele folositoare,
Ca prin ele întărită s-agiungă-n viitorime,
Patria cum în vechime, fu ferice odinioară,
Ist-ai votul și parola a **Românului** soldat.
Ce-ntr-o zi așa măreață cătră ceriu au înălțat.
Sub aceste nobili steaguri cu al cerului favor.
Îndelung să ni conducă Prințul nostru Domnitoriu.

Cadetul Iancu Sion

1852-1853 *Balade adunate și îndreptate de Vasile Alecsandri*, Iași, 1852-1853 „**Poezia poporală a românilor**: Românul e născut poet!”

Român Grue-Grozovanu
Sus pe câmpul Nistrului,
Sub poalele cerului,
La coada Ialpăului,
Unde fat' Zmeoaicele
Și s-adun' zărnoaicele
Și s-adăp' Leuaicele..
Multe-s, frate, și mai multe
Corturi mari, corturi mărunte!
Ear în chiar mijlocul lor
Nălță-se-un cort de covor,
Un cort mare și rotat...
Mult și mândru, narămzat,
De țărui de-argint legat

Cu sferi albe de matasă...
 Parcă-i cort de-npărăteasă!
 Dar într-însul cine șede? //
 Dar în el cine se vede?
 Ghirai Hanul cel bătrân,
 Cu hamger bogat la sân!
 Mulți Tatari stau înpregiur,
 Cu ochi mici ca ochi de ciur,
 Și stau toți îngenuncheti
 Pe covor cu perii creți;
 Ear la ușa cortului,
 Sub ștejarul mortului,
 Este-un biet român legat,
 Legat strins și ferecat
 Ca un mare vinovat!
Român Grue Grozovanu
 Grozovanu Moldovanu!
 Care-a săracit pe hanul.
 Doi Tatari țapa-i găsesc,
 Doi amar îl chinuesc,
 Dar el cântă-n veselie
 Parcă-ar fi la cununie! [...]

Movila lui Burcel: Domnul Ștefan cel vestit/ Domnul cel nebiruit / Care iute-ncăleca / Și cu mult
 alai pleca / Din ograda curții lui / La biserică-n Vaslui. / Și din gură-așa grăia; / *Auzit-ați, auzit /*
Glas de român necăjit? / Pe Vaslui în sus mergea / Și zăria într-o movilă / **Un român** arând
 în silă / – *Măi române, să n-ai teamă,* / *Spune noastră cum te cheamă?* / – *Teamă n-am că*
sânt român! / *Teamă n-am, că-mi ești stăpân,* / *Tu ești Ștefan cel mare* / *Care-n lume*
seamăn n-are,

1854 *Ențiclopedie ruso-română*, Iași, 1854 **Ențiclopedie ruso-română** pentru tinerimea care
 dorește a învăța limba rusiană, de V. Peltechi caminar. (Editura) Buciumul roman. Iașii, 1854

1855 *Steaua Dunării. Jurnal politic, literar și comercial*, Iași, 1 Octombrie 1855, sub redacția lui M.
Kogălniceanu: Acest jurnal este Steaoa Dunării Române; prin urmare politica sa nu poate să
 fie decât politica seculară a **Românilor**, politica națională – care spre onoarea publicistilor nostri
 – se urmează și se sprijine de întreaga **presă românească** cu mai mult sau mai puțin talent,
 însă fără ecepție, și cu aceeași neobosită râvnă și călduros patriotism, politică care se resumă
 în aceste cuvinte: autonomia principatelor: unirea principatelor [...]”

1855 *Foiletonul Zimbrului*, Iași, 20 Martie 1855 „Drepturile Moldovei asupra Crâmului, Mării Negre
 și a Ucrainei. **Noi Români**, mai mult de cât ori cine, suntem appelați a crede, și pot zice chiar
 mai siguri că ea, ori în ce caz, va fi favorabilă pentru noi, căci se știe că baza acestei soluțiuni
 este liberarea Țării Românești. Este de datoria Românilor a se arăta în fața Europei, cu ori ce
 drepturi ar avea ca Staturi vechi și independente. Origina drepturilor Românilor asupra Crâmului
 și al întregului littoral nordic al Mării Negre, se poate crede de foarte vechie, ea poate data
 chiar de la colonizarea Daciei prin Traian. Se știe că Romanii aveau posesiuni pe Bosporul
 Cimeric. Deși geografii vechi, cei mai liberali, nu întind marginile Daciei decât mult până în Bug,
 însă în urma prefacerii ei în provincie Romană, așa precum mărginile provinciei Dacia numai
 sânt hotărîtor arătate a se fi întins numai până acolo, putem crede că de această provincie se
 țineau și toate celelalte posesiuni Romane din Scitia europeană. Aceasta se poate crede cu
 atât mai mult, cu cât posesiunile Cimerice, deși cunoscute, nu se arată a fi format o provincie
 aparte, și apoi Valul lui Traian, început din Dunărea și mănăstărit până în Don, se pare a ni arăta, că
 mărginile provinciei Romane Dacia, se întindeau spre est până în acel fluviu [...]În suta XVII o
 nouă provincie, Ucraina mică, fu întrupată la Moldova. În anul 1669 după un lung rezel urmat

între Poartă cu Polonia, la închierea păcei, toată laturea din Nistru până în Bug și Nipru, locuită de Cozaci, remasă în stăpânirea Turciei. Poarta voind a organiza această noă provincie, găsi că cel mai bine era de a o încorpora la Moldova, așa precum în resbelul precedent ea fusese cucerită cea mai mare parte de către trupele Moldovene sub comanda bravului Hatman Buhuș, care se destingă mai ales la luarea Cehrinului. Duca prințul Moldovei, ce se afla atunci în Constantinopoli, fu investit cu insigniile acestei nouă dignități, și pentru a eterniza această întrupare a Ucrainei la tronul Moldovei, Poarta mai dădu un tuiu acestei de pe urmă, pe lângă cele două care i se dăduse atunci când țeara pentru întâia dată recunoscă suzeranitatea Otomană. Îndată după întruparea sa în Moldova, Duca trecu cu toată curtea sa în Ucraina, unde fu primit la Nicmirov, capitala acesteia cu toate onoarele cuvenite, puind stăpânirea formală pe această provincie, după care Domnitoriul Moldovei luă titlul de: *singur stăpânitoriu țărilor Moldovei și Ucrainei*. Cea mai întâie îngrijire a lui Duca fu a asigura posesiunea acestei provincii, prin o organizare bine chibzuită. Pentru acest finit o adunare generală a Cozăcimei fu conchiemată la Nicmirov, pentru a se ocupa cu formarea unui regulament administrativ potrivit cu datinele ei. După terminarea și sancționarea acelui reglement, Duca numi administratori și giudecători, asemenea și la rangurile militare, tot oameni aleși din sinul lor; iar de vice-Hatman în locul seu numi pe al doile Postelnic de Moldova, Eni Gredinevici, care fu primit de Cozaci cu atât mai bucuroși, că acesta cunoștea limba lor națională. După aceste dispuseciuni politice, pentru a lipi încă mai mult pre Cozaci, și a face mai strinsă legătura între ei cu Moldova, Duca încuraje o mulțime de familii Moldovene a se așeza în Ucraina. El însuși, pentru a da exemplu, pusă să zidiască palaturi și așezări domnești la Pecerev pe Nipru în apropierea Nicmirovului și la Țiganov pe Nistru în fața Sorocei. Prin aceasta arătând dispunere a petrece o parte din timpul în Ucraina, și prin ridicarea sistemului granițar de pe Nistru, produsă o mare simpatie între aceste două țeri. Moldovenii privind Ucraina ca un pământ al lor, trecură Nistrul cu mulțimea și formără numeroase siliști și sate, care eczistă acolo și până astăzi.

1855 **România literară**, Iași, 1855 Domnul Alecsandri face chiemare **tuturor literatorilor români** ca să vie în agiutor foiei sale prin scrierile lor: această foaie fiind câmpul de întâlnire frățască a tuturor talentelor din țerile noastre.

1856 **Presa franceză și Principatele Române**. Articole extrase din Zimbru de Teodor Codrescu, Iași, 1856 „Petițiunea adresată Sublimei Porți de către locuitorii Moldovei în obiectul restituării Besarabiei

1856 Teodor Stamati, **Disionaraș românesc de cuvinte tehnice și altele greu de înțeles**, Iași, 1856 „**Disionaraș românesc** de cuvinte tehnice și altele greu de înțeles, de Pah. T. Stamati, Doctor de filosofie, și de frumoasele arte, profesor public de fizică și de istoria naturei, mădulariu efectiv al soțietăței de medici și naturiști din Principatul Moldovei. A doa ediciune. Iașii. Tipografia Buciumului Roman. 1856” „Înscurt pentru obiectele ce am cunoscut, pentru ideile ce am căpătat, au trebuit ori să croim cuvinte din nou, să le botezăm și să le îmbrăcăm în vestmântul limbei noastre, cu un cuvânt, **să le facem românești**, ori să le primim nebotezate, neformate românește, fără vre o regulă după cum ni s-au înfătoșat; sau după cum ni au trăsnet prin cap [...]”

1857 Manolachi Drăghici, **Istoriea Moldovei**, vol. II, Iași, 1857 „Nu poate nimine tăgădui **că literatura română** din epoha lui Mihail Sturdza au propășit, fiind mai înaintea lui un haos predarea științelor în limba grecească, dascalii ce purta obicinuit prin Moldova nu era alta decât niște gramaticali, mai mult practicanți decât sistimatici, ce nu putea analiza principiile prin un chip întins și tehnic tinerimei, pentru ca să le priceapă, fiind că însuși ei nu le înțălegea desăvârșit, cu cât mai vartos științele cele înalte cărora nu știea măcar pe unde le se deschide ușa pe drumul cel legal [...]”

1857 **Hrisoave** pentru înființarea Seminarului Teologic din Mănăstirea Neamțului și a Gimnaziului și Internatului din **Târgu Neamț**, 1857 Se învață și disciplina **Gramatica Română**

1857 *Ședința Adunării Ad-Hoc a Moldovei* din 7 Octombrie 1857 Luând în privire că dorința cea mai mare, cea mai generală, cea hrănită de toate generațiile trecute, cea care este sufletul generației actuale, cea care împlinită, va face fericirea generațiilor viitoare, este Unirea Principatelor într-un singur stat, o unire care este firească, legiuită și neapărată, pentru că în Moldova și în Valahia suntem același popul, omogen, identic ca nici un altul, pentru că **avem același început, același nume, aceiași limbă, aceiași religie, aceiași istorie, aceiași civilizație, aceleași instituții, aceleași legi și obiceiuri, aceleași temeri și aceleași speranțe, aceleași trebuințe de îndestulat, aceleași hotare de păzit, aceleași dureri în trecut, același viitor de asigurat și, în sfârșit, aceeași misie de împlinit.** Se cere Unirea Principatelor într-un singur Stat sub numele de România. Rezultatul votării a fost acesta: 81 pentru și 2 contra

1857 *Proclamația Divanului Ad-Hoc din Moldova* din 9/21 Oct. 1857 I. Kiezăsuirea Autonomiei și a drepturilor noastre internaționale dupe cum sunt hotărâte amândouă prin capitulațiile din anii 1393, 1460 și 1513, încheate între **Țerrile Române** cu Î. Poartă suzerană precum și neutralitatea teritoriului **Moldo-Român**. II. Unirea țărilor România și Moldavia într-un singur Statu și sub un singur Guvernu.

1857 James Noyes, *România: Granița dintre creștini și turci*, New York,

1857 Costache Negruzzi, *Păcatele tinerețelor*, Iași, 1857 Pe când uitasem că sântem **Români** și că avem și noi o limbă, pe când ne lipsia și cărți și tipografie; pe când toată lumea se aruncase în *dasii* și *perispomeni* ca babele în căței și motani, căci la școala publică se învăța numai Grecește; când, în sfârșit, literatura Română era la darea sufletului, câțiva boieri, ruginiți în românism, neputându-se deprinde cu frumoasele ziceri *parigorisesc, catadicsesc* ș.cl., toate în esc, create de diecii Vistieriei, pentru că atunci între ei se plodia geniul, ședeau tristi și jăleau perderea limbii, uitându-se cu dor spre Buda sau Brașov, de unde le veniau pe tot anul calendare cu povești la sfârșit, și din când în când câte o broșură învățătoare mestegugului de a face zahar din ciocălăi de cucuruzi, sau pâne și crohmală de cartofe. Tot însă mai rămăsese o școală pre care acești buni bătrâni o priveau ca singur asilul prigonitei limbi, școală **unde se învăța încă românește**, aproape de Iași, în monastirea Socola. **Tatăl meu era unul din românii aceștia.**

Eu sînt Român... (Căntec)

Frânțez, Neamț, Rus, ce firea te-a făcut,
Pămîntul tău e bine-a nu uita;
Oricui e drag locul ce l-a născut.
Eu, frații mei, ori unde-oiu căuta,
Nu mai găsesc ca **dulcea Romănie**,
De-o și hulesc căți se hrănesc în ea
Corci venetici. Dar oricum va fi, fie,
Eu sunt român, și-mi place țara mea.
Laudă mulți pe Frânțezul voios,
Pe mândrul Rus, pe Neamțul regulat,
La dâșșii, spun, că-i bine și frumos;
Dar, frații mei, eu oricât am ămblat
Pe drumuri lungi, cu șine ferecate,
Nu mă-nvoiam; și vreți să știți de ce?
Pentru că-mi plac șoselele stricate.
Eu sânt român, mi-e dragă țara mea.
Străine țeri îmi place-ades să văd,
Dar sînt sătul lumea de-a colinda;
În țeara mea de-acuma voiu să șed;
Căci, frații mei, ori unde voiu ămbla,
N-o să găsesc cea bună primire

Ce m-am deprins în țeară-mi a videa;
Și în străini e rece găzduire!
Eu sânt român, mi-e dragă țeara mea.
Tânăr eram și sărutam cu-amor
Căprii ochi sburdatecei Dridri
Ea mă vându! și eu voiam să mor,
Când mă-ntălni o blondă *milady*;
Dragostea ei scăpă a mele zile,
Dar mă-nghieța, și mă-ncălzi abia
Dulcele-amor româncelor copile...
Eu sânt român, îmi place țeara mea.
La masă beu adese vin străin,
Tocai, Bordo, Șampanie iubesc,
Iar mai ales prefer vinul de Rin,
Dacă nu am Cotnar și Odobesc;
Când însă am, deșert pline pahare,
Apoi încep să cânt vre-o manea,
Și sânt tot beat cât țin zilele amare!
Eu sânt român, mi-e dragă țeara mea!

Textul pentru *Hora Unirii*, veritabil imn al evenimentului din ianuarie **1859**, a fost scris de către **Vasile Alecsandri**, „bardul de la Mircești”, **un moldovean** care a scris și „Cântecul gintei latine”, poezie recunoscută la vremea ei de elita literară europeană printr-un premiu:

Hora Unirii

„Hai să dăm mână cu mână
Cei cu **inimă română**,
Să-nvârtim hora frăției
Pe pământul României!
Iarba rea din holde piară!
Piară dușmanii din țară!
Între noi să nu mai fie
Decât flori și omenie!
Măi, muntene, măi vecine,
Vină să te prinzi cu mine,
Și la viață cu unire,
Și la moarte cu-nfrățire!
Unde-i unul, nu-i putere
La nevoi și la durere.
Unde-s doi, puterea crește
Și dușmanul nu sporește.
Amândoi suntem de-o mamă,
De-o făptură și de-o samă,
Ca doi brazi dintr-o tulpină,
Ca doi ochi într-o lumină.
Amândoi avem un nume,
Amândoi o soartă-n lume.
Eu ți-s frate, tu-mi ești frate,
În noi doi un suflet bate!
Vin' la Milcov cu grăbire,
Să-l secăm dintr-o sorbire,
Ca să treacă dramul mare
Peste-a noastre vechi hotare,
Și să vadă sfântul soare,
Într-o zi de sărbătoare,

Hora noastră cea frățească
Pe câmpia românească!"

Iată niște mari români din spațiul moldovenesc, personalități care și-au afirmat explicit și cu putere identitatea românească: Gheorghe Asachi, Vasile Alecsandri, Mihail Kogălniceanu, Alecu Russo, Costache Negmzzi, Mihail Eminescu, Ion Creangă, Vasile Pogor, Calistrat Hogaș

1868: căutând prin manualele școlare prin care autorul de manuale Ion Creangă înțelegea să crească noile vlăstare ale națiunii din care se simțea a face parte. Începem cu reproducerea unui scurt pasaj din *Metodă Nouă de scriere și cetire pentru usul clasei I primară*, ediția a II-a, Iași, 1868, cap. 9 intitulat **PATRIEA MEA: „EU SUNTU DE NAȚIUNE ROMÂNĂ, PENTRU CĂ ȘI PĂRINȚII MEI SUNTU ROMÂNI**; eu am țară **română** mare și frumoasă, care este patria mea. În patria mea trăiescu mulți români; acești români sunt cetățenii țerii mele; ei sunt frații mei. **Românii** sunt datori a se iubi și a se ajuta unul pe latul la tote nevoile loru. (...) Țera mea se numește România; ea se compune din două țeri mari: una se chiamă Muntenia și ceel-l-altă Moldova".

1902 Preoțimea basarabeană s-a reunit în așa-numita "Frăție a Nașterii lui Hristos", având ca scop tipărirea de literatură ortodoxă în limba română, care să fie difuzată gratuit în toate parohiile. **Preotul basarabean Petre Gheorghian** (1886-1947) scria în 1905 versurile profetice: "*Suna-va ceasul dezrobirii mâine / Și lanțul va cădea în praf însângerat / Și vei cunoaște-atunci, tu, **bietule române**, / C-atât amar de vreme ai stat ingenuncheat!*"

ÎN ZILE NEGRE

De ce nu pot striga c'o voce uriașă,
Că traiul nostru e-o jale, o robie?
De ce'și bat joc dușmanii de-un popor
Ce o să' aibă traiu 'n vecinicie?
Noi toți zăcem 'n adâncă disperare,
Lipsiți de fericirea sufletească,
Dar vai, dușmanilor, că **NICI IN ASUPRIRE
NU SE DOBOARĂ LIMBA ROMANEASCĂ.**
Și țara noastră scumpă, bogată și frumoasă,
De-i năvălită azi de litfele păgâne,
Nu e târziu, și-i mare Dumnezeu,
Și cine știe ce ne-așteaptă mâine?
Suna-va ceasul desrobirii, mâine,
Și lanțul va cădea în praf însângerat
Și vei cunoaște-atunci, tu **bietule Române**,
C'atât amar de vreme ai stat ingenunchiat.

1905, 30 octombrie, în publicația „**BESSARABSKAIA JIZNI**“ NR. 272 un articol al ieromonahului Gurie Grossu, iscălit cu pseudonimul „o față bisericească“ („duhovnoie lițo”). În acest articol, provocat de autorizația dată de către Sf. Sinod autorităților eparhiale basarabene de a tipări cărțile bisericești în limba moldovenească, **IEREMONAHUL GURIE GROSU**, după ce explică însemnătatea limbii moldovenești în serviciile divine, arată că **românul** își exprimă dragostea pentru limba sa maternă în următoarele versuri: **PENTRU O VORBĂ ROMÂNEASCĂ / SUFLETUL MI-AȘ DA**

În nr. 5 al revistei „**Basarabia**” din Chișinău, ca și în altele următoare, găsim publicată o invitațiune la expoziție, adresată „Către toți basarabenii, care sunt îndemnați să vadă cu această ocazie și chipul sfânt al Marelui Voevod Regele Carol I, care a știut să rupă lanțurile robiei și să aducă lumină în inima asuprită a Românilor”. „Veniți, se zice în invitație, căci aceasta este **SĂRBĂTOAREA MARE A ROMÂNIEI, DE LA CARE... POATE ÎNTR-O ZI VA ATÂRNA ȘI VIITORUL NOSTRU. VENIȚI!**”.

DIN EPOPEEA „NAȘTERII” LIMBII MOLDOVENEȘTI SOVIETICE ÎN 1924:

La 1 mai 1924, în Odessa, se pun bazele primului ziar sovietic în limba română/moldovenească cu alfabet chirilic-Плугарул рошу („Plugarul roșu”) organ al Republicii Autonome Socialiste Sovietice Moldovenești din cadrul RSS Ucrainene. El a fost coeditat de Mihail Frunze, Grigore Kotovski, Grigori Petrovski și alții. În 1930, Плугарул рошу a fost redenumit în Молдова социалистэ („Moldova socialistă”). Primul număr apare în 1 iulie 1924. Iată câteva momente care dezvăluie că nu se putea ascunde că era vorba de fapt de limba română:

21 august 1924 În numărul 7 al Plugarului Roșu din apărur următoarea înștiințare: Toți cetățenii, care știu să scrie, să citească și să vorbească moldovenește, care vor să lucreze pe linia sovietică pentru moldoveni, sînt rugați să se înregistreze la **Secția Moldovenească de pe lângă secția gubernială a învățămîntului obștesc, Odesa**, strada Baranova No. 10. În același număr al Plugarului Roșu aflăm următoarele știri interesante: Pentru moldovenizarea cît mai grabnică a tuturor instituțiilor și așezămintelor din centrele moldovenești, au fost trimiși în guberniile Odesa și Nicolaev **studenți din sectorul român** de pe lângă Universitatea din Moscova pentru a studia, din punct de vedere cultural și politic starea populației moldovenești.

Cu privire la limba moldovenească și la alfabetul întrebuițat în cărțile didactice găsim în Plugarul Roșu, următoarele aprecieri extrem de interesante: Pentru că dialectul moldovenesc este prea sărac în cuvinte, din care pricină se îngreunează mult munca culturală, și de luminare a norodului moldovenesc, s-a hotărât ca în școli, case și așezăminte de cultură moldovenească; **să se întrebuițeze limba românească** care este mai bogată în cuvinte. Până acum în limba moldovenească se întrebuițează o mulțime de cuvinte rusești, neînțelese de cea mai mare parte a sătenilor moldoveni. Firește că **întrebuițarea limbii românești va fi făcută cu măsură**, spre a nu cădea în alt păcat de a nu fi iar nepricepută de către țărani moldoveni și firește că multe cuvinte rusești făcute de revoluție vor rămâne și mai departe, fiind alipite de veci de graiul moldovenesc (bolșevic, soviet, ispol com., comisariat ș.a. Tot din aceleași pricini s-a hotărât **să se învețe în școlile moldovenești buchiile latine (române)**, întrebuițate în cea mai mare parte a lumii creștine, pentru începători abecedarele (bucoavele) vor fi tipărite cu litere (bucve) latine. Cărțile și gazetele pentru cei care știu de acum să citească vor fi tipărite ca și până azi, cu buchiile chirilice (rusești).

Dar pentru ca instrucția în limba moldovenească să fie completă, s-a înființat pe lângă **Sectorul Român al Universității** Noroadelor Apusene din Moscova un curs pregătitor cu 10 locuri pentru țărani și muncitori moldoveni. De asemenea s-a deschis în toamna anului 1924 și o secție moldovenească pe lângă Școala Gubernială Sovietică și de Partid cu 36 de locuri. Locurile acestea au fost repartizate asupra diferitelor județe în următorul mod: **ținutul Odesei 15 locuri, ținutul Hersonului 1 loc, ținutul Nicolaevului 1 loc, ținutul Bălții 12 locuri, ținutul Zinovievului 3 locuri, ținutul Întâi Mai 4 locuri.**

Până la introducerea gramaticii lui Madan în școli, în instituțiile de învățămînt din RASSM "limba moldovenească" se preda după "Gramatica limbii moldovenești" a lui G. Buciușcanu, editată la Balta în anul 1925. Dar în opinia autorităților aceasta avea un grav neajuns, "anumi primirea di cîtri avtor dreapta scriirii tradiționali "moldovenești" (di-nnaintea revoluțîii) **formilor și terminologhiiei, cari di fapt îs romînești**".

Profesorul M.V. Serghievskii a vizitat RASSM în vara anului 1928 pentru a studia "limba moldovenească" și folclorul moldovenesc. Aici ia parte activă la discuțiile seminariale ale pedagogilor moldoveni, precum și la ședințele CSM, face pentru autoritățile moscovite referate favorabile gramaticii lui Madan și susține teoria acestuia cu privire la "limba moldovenească"; în diferite comunicări s-a pronunțat împotriva curentului românofil care urmărea să introducă în RASSM **"limba și literatura României burgheze"**. Profesorul Serghievskii a fost unul dintre recenzenții care au recomandat "Gramatica" lui Madan pentru editare. Un exemplu care ilustrează destul de semnificativ atitudinea rușilor și ucrainenilor față de politica de moldovenizare promovată de autoritățile bolșevice în anii 1924-1940 în RASSM, și față de moldoveni în general, este situația ce se crease la tehnicumul din Ananiev. Aici, la începutul anului 1931, mai mulți studenți rusofoni au organizat un grup ("Scoropevscina"), al cărui scop era lupta împotriva "limbii moldovenești". Grupul făcea agitație împotriva frecventării cursurilor de "limba moldovenească" și activau pentru "lichidarea limbii moldovenești ca clasă". Studenții moldoveni erau hăituiți și considerați "paraziți cu care nu pot fi îndeplinite sarcinile planului cincinal". În căminul studențesc odaia locuită de studențele moldovence era numita **"România"**, iar cea în care locuiau studențele rusofone - "Puterea Sovietică".

Rezistența opusă politicii de moldovenizare din partea populației rusofone s-a amplificat considerabil după adoptarea rezoluției CRM al PC(B)U din 2 februarie 1932 cu privire la trecerea RASSM la alfabetul latin.

A. Grecul a scris: „Partidul Comunist al URSS a trebuit să lupte împotriva **sentimentelor pro-românești** din țară. La Moscova, a apărut un „grup de inițiativă”, care a inclus comuniștii români I. Dicescu Dyk, A. Badulescu, T. Chioran, A. Nicolaou și alții. Mergând în urma ideologilor burghezi români, **acest grup a crezut că națiunea moldovenească și limba națională nu există, că există doar o națiune română.** (Идя в фарватере румынских буржуазных идеологов, эта группа считала, что молдавской нации и национального языка не существует, что есть только **румынская нация**)

Aceasta a fost urmată de critici ample asupra greșelilor comise, în opinia lui Kanton Dicescu Dyk, cu privire la Politburo-ul Comitetului Central al Partidului Comunist al Ucrainei (b) din Ucraina, care nu permit agravarea în continuare a contradicțiilor interne din Basarabia și România. Principala greșeală a Politburo I.O. Dicescu Dyk, credea că „... **a încercat artificial să separe moldovenii de români** și nu a evaluat corect perspectivele revoluționare.” „Afirmăm,” a subliniat el, „**moldovenii transnistreni și ucrainenii aparțin aceluiași oameni care trăiesc sub acest nume în Basarabia, în Moldova românească (între Prut și Carpați) și în Bucovina de Sud.**

Buciușcan, „de la începutul activității mele în Republica Moldova, am observat că principalii muncitori se cunosc de mult timp și sunt împărțiți în două grupuri: Badeevite și Starovtsy ... Gruparea veche: Starâi, Krivorukov, Bubnovski, Botev și alții credeau că limba moldovenească este nu limba, ci jargonul, moldovenii nu au propria cultură și, prin urmare, **este necesară introducerea limbii și culturii române în Moldova** ... Бучушкан, «с самого начала моей работы в Молдавской республике я заметил, что основные работники знают друг друга уже давно и делятся на две группировки: бадеевцев и старовцев... Группировка Старого: Старый, Криворуков, Бубновский, Ботев и другие считали, что молдавский язык — не язык, а жаргон, молдаване не имеют своей культуры, а потому, нужно ввести **в Молдавии румынский язык** и культуру

Au reușit în primii ani după crearea republicii autonome să asigure o utilizare destul de răspândită a limbii literare române. Într-una din notele sale de lectură „Despre progresul moldovenizării în domeniul educației AMSR”, I.G. Buciușcan a scris: „Din mai multe motive, **moldovenizarea a fost realizată pentru prima dată în limba română**, deși în cele mai populare forme ale sale, abordând limba moldovenească. **Manuale pentru școli au fost tipărite în această limbă, iar ziarul Plugarul Roș a folosit aceeași limbă.** Бучушкан писал: «В силу целого ряда причин молдаванеизация стала проводиться вначале на **румынском языке**, правда, в самых популярных его формах, приближающихся к молдавскому языку. На этом языке печатались учебники для школ и этим же языком пользовалась газета «Плугарул Рош».

ALTE MULTE, MULTE

ARGUMENTE

Am selectat textele și imaginile de mai sus și am făcut sublinieri în aceleași texte și imagini:

învățător Viorel Dolha

Cu prețuire pentru demersul colegilor din regiunea Odessa, demers cu care vor intra în istorie.

**Cu speranța că autoritățile din Ucraina vor fi sensibile la adevărul științific
și că își vor trata corect proprii cetățeni și vor răspunde cu prietenie reciprocă
simpatiei și loialității cu care autoritățile române privesc Ucraina**